

رشد آموزش

قرآن و معارف اسلامی

فصل نامه آموزشی، تحلیلی و اطلاع رسانی

دوره بیست و هشتم / شماره ۱۰۰ / بهار ۱۳۹۵

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی

مدیر مسئول: محمد ناصری

سر دبیر: محمد مهدی اعتصامی

مدیر داخلی: یونس باقری

هیئت تحریریه:

عادل اشکیبوس، محمد مهدی اعتصامی،

فریبا انجمی، یونس باقری، مریم جزایری، سید محمد دلبری،

فضل الله خالقیان، سید مهدی سیف، یاسین شکرانی،

شهربانو شکیبافر، مهدی مروجی، مسعود وکیل

طراح گرافیک: نوید اندرودی

ویراستار: کبری محمودی

www.roshdmag.ir

abcd134290@yahoo.com

roshdmag:

نشانی مجله: تهران صندوق پستی: ۶۵۸۵-۱۵۸۷۵

دفتر مجله: (داخلی ۴۲۲) ۰۲۱-۸۸۸۳۱۱۶۱

پیام گیر نشریات رشد: ۰۲۱-۸۸۳۰۱۴۸۲

مدیر مسئول: ۱۰۲

دفتر مجله: ۸۸۴۹۰۶۷۴ خانم قربانی

امور مشترکین: ۱۱۴

پیامک: ۳۰۰۸۹۹۵۱۵

چاپ: شرکت افست (سهامی عام)

شمارگان: ۶۵۰۰ نسخه

سر مقاله / پیشرفت علمی مداوم / ۲

چرا قرآن همگان را به تدبیر در آیات دعوت می کند؟ / آیت الله جوادی آملی / ۴

مجله رشد باید از برنامه درسی پشتیبانی کند / پای صحبت دکتر محی الدین بهرام محمدیان / ۶

مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی باید جریان سازی کند / پای صحبت محمدناصری / ۱۳

تجدید دیدار / پای صحبت دکتر سید کاظم اکرمی وزیر اسبق آموزش و پرورش / ۱۶

شیوه درست مقاله نویسی را در مجله رشد آموزش بدهید! / میزگرد با حضور دبیران استان اصفهان / ۱۹

درس دینی و قرآن را به درس ملی تبدیل کنیم / پای صحبت مهندس محمدعلی سادات، نویسنده پیشین

کتاب های دینی و قرآن / ۲۵

همکاران معلم در پیشرفت ملی مجله بکوشند / پای صحبت دکتر محمد مهدی اعتصامی / ۳۰

مروری بر ۹۹ شماره منتشر شده رشد آموزش معارف اسلامی با استناد به آمار با رویکرد توصیفی / ۳۶

مهندسی جدید / پای صحبت ناصر نادری ناظر فصل نامه های مجلات رشد / ۴۴

باید معلم نیازهای آموزشی خود را در مجله بیابد / میزگرد با حضور دبیران دبیرستان های شیراز / ۴۶

باید محتوای مجله به تدریس معلمان کمک کند / پای صحبت دکتر فضل الله خالقیان / ۵۶

زمینه کار در عربی هم گسترده و هم جالب است / پای صحبت عادل اشکیبوس / ۵۸

مروری بر نشانگرهای ۴۹ شماره پیشین مجله رشد آموزش قرآن / ۶۲

هیئت تحریریه مجله باید سیاست گذاری و برنامه ریزی انجام دهد / پای صحبت دکتر سید محمد دلبری

و دکتر یاسین شکرانی / ۶۶

مروری بر ۴۹ شماره منتشر شده رشد آموزش قرآن با استناد به آمار با رویکرد توصیفی / ۶۸

آموزش و پرورش دوره های ضمن خدمت دارد ولی ارتباط خود را با دانشگاه فرهنگیان قطع کرده است /

میزگرد با حضور اساتید دانشگاه فرهنگیان استان سیستان و بلوچستان / ۷۸

در دهه ۷۰ استقبال از مجله معارف خوب بود / پای صحبت حجت الاسلام سید حامد ملکوتی / ۸۲

فضای مجازی نمی تواند کارکرد قالب کاغذی را داشته باشد / پای صحبت حجت الاسلام دکتر حسین سوزنجی / ۸۳

گزارش کتاب های قرآنی در جشنواره دوازدهم کتاب رشد / ۸۴

یک عکس، یک خاطره / مریم جزایری / ۸۷

مروری بر نشانگرهای ۹۹ شماره پیشین مجله رشد آموزش معارف اسلامی / ۸۸

دلهمی رفت به مسجد جمکران و از فضای تصویری آن جا تکه ای برمی داشتیم / پای صحبت جعفر وافی / ۹۴

در حوزه رسانه های قرآنی همیشه فرصت نوآوری وجود دارد / پای صحبت نوید اندرودی، طراح گرافیک / ۹۵

آرزوی سی ساله من / پای صحبت یونس باقری، مدیر داخلی مجله و عضو هیئت تحریریه / ۹۶

قابل توجه نویسندگان و پژوهشگران:

مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی، نوشته ها و گزارش تحقیقات پژوهشگران و متخصصان تعلیم و تربیت به ویژه معلمان دوره های مختلف را در صورتی که در نشریات عمومی درج نشده و مرتبط با موضوع مجله باشد، می پذیرد. لازم است در مطالب ارسالی، موارد زیر رعایت شود: چکیده ای از کل محتوای ارسال شده حداکثر در ۲۵۰ کلمه، همراه مطلب ارسال شود. پی نوشت ها و منابع کامل باشد و شامل نام اثر، نام نویسنده، نام مترجم، محل نشر، ناشر، سال انتشار و شماره صفحه مورد استفاده باشد. در متن های ارسالی تا حد امکان از معادل های فارسی واژه ها و اصطلاحات استفاده شود. اصل مقاله های ترجمه شده به پیوست آن ارسال شود. نثر مقاله روان و از نظر دستور زبان فارسی درست باشد و در انتخاب واژه های علمی و فنی دقت شود. شکل قرار گرفتن جدول ها، نمودارها و تصاویر، پیوست در حاشیه مطلب مشخص شود. مطالب یک خط در میان یک رو کاغذ نوشته و در صورت امکان حروفچینی شود. مطالب مندرج در مجله، الزاماً مبتنی نظر دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی نیست و مسئولیت پاسخگویی به پرسش های خوانندگان با خود نویسنده یا مترجم است. مقاله های دریافتی در صورت پذیرش یا رد، بازگشت داده نمی شود. مجله در پذیرش، رد، ویرایش و یا تلخیص مقاله های رسیده مجاز است.

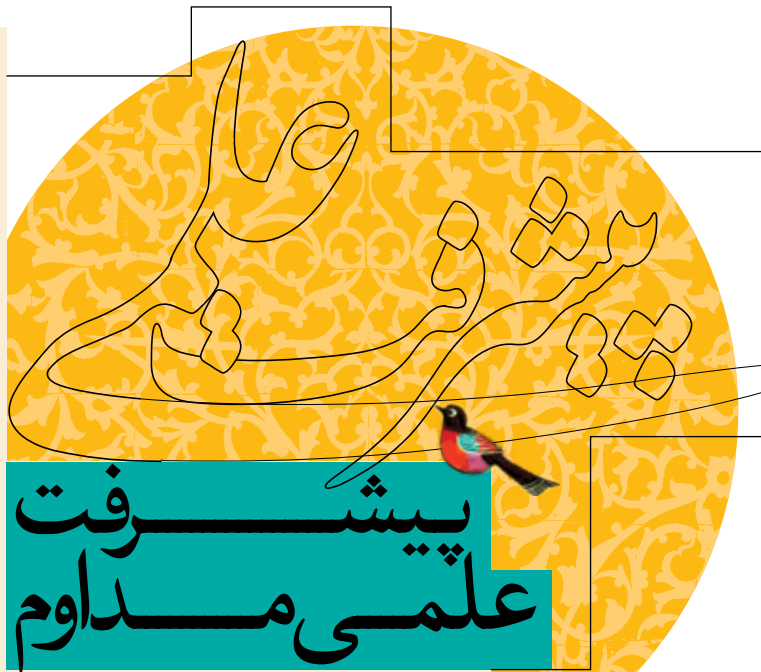
انجام فعالیت‌های پیش‌بینی شده در دروس، و طراحی سؤال‌های استاندارد به کار گرفته شد تا به تدریج قدرت تدریس دبیران افزایش یابد و هنگام تدریس موفق‌تر عمل کنند.

با گذشت سه دهه از اولین شماره، همچنان این دو هدف اساسی به جای خود باقی هستند و بلکه پیگیری این دو هدف ضروری‌تر نیز شده است. زیرا امروزه مسائل فکری، اعتقادی، فرهنگی و سیاسی جدیدی در جهان و به‌خصوص دنیای اسلام پدید آمده‌اند که تدریس دروسی مانند معارف و فلسفه را با پیچیدگی‌ها و چالش‌های جدیدی مواجه کرده‌اند و این شرایط آمادگی بالاتر دبیران را واجب‌تر و ضروری‌تر ساخته است. ما در این سرمقاله که امیدواریم ورود به صد شماره دوم باشد، به برخی از این مسئله‌ها می‌پردازیم، باشد که با همکاری یکدیگر بتوانیم قدم‌های مؤثری برای حل آن‌ها برداریم و جوانان و دانش‌آموزان را در مواجهه با این مسئله‌ها یاری کنیم.

مسئله اول

اگر در دهه‌های منتهی به دهه ۱۳۶۰ و تا پایان این دهه مهم‌ترین درگیری اعتقادی و فکری جوامع اسلامی با تفکر ماتریالیستی و مارکسیستی و جریان‌های چپ‌گرای دنیای غرب بود، اکنون جهان اسلام درگیر جنگی عقیدتی در درون خود، میان جریان‌های اصیل و انقلابی با تفکرات متحجر، تکفیری و انقلابی‌نماست. این تفکرات منحط و متحجر، متأسفانه توانسته‌اند طیف گسترده‌ای از نوجوانان و جوانان سرخورده و تحقیرشده جهان اسلام را به خود جذب کنند و به صحنه جنگ‌های خونین و بی‌سرانجام بکشانند و حیثیت معنوی و منطق قوی اسلام را در میان ملت‌ها، به‌خصوص مردم غرب، مخدوش نمایند و زمینه را برای تسلط بیشتر قدرت‌های استعماری بر دنیای اسلام فراهم سازند. این قرائت متحجرانه و تکفیری از اسلام دو تأثیر منفی بر جوانان مسلمان داشته است که ما معلمان باید به این دو تأثیر توجه کنیم و در پی کاهش آن‌ها باشیم:

تأثیر اول، رشد خشونت‌طلبی و تخریب میان طیف گسترده‌ای از جوانان سرخورده از حکام فاسد دنیای اسلام و بروز رفتارهای دور از منطق و تعقل و انسانیت از آن‌ها و انتشار این قبیل رفتارها در رسانه‌های جهان.

مجله‌ای که اینک در دست شماست، یکصدمین شماره از «رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی» است. سردبیر محترم و بزرگوار اولین شماره، در سرمقاله خود درباره ضرورت انتشار این مجله در سال ۱۳۶۸، دو ضرورت اساسی را متذکر شد:

۱. افزایش توان علمی دبیران دینی و قرآن، فلسفه و منطق، و عربی به‌طوری که بتوانند مفاهیم و مسائل این دروس را به نحو مطلوب و در سطح عالی توضیح دهند و تبیین کنند و سؤال‌های دانش‌آموزان را به خوبی پاسخ دهند. به همین منظور مقالات علمی دانشمندان و استادان معارف و فلسفه و عربی در این مجله درج می‌شد تا سبب افزایش معلومات دبیران شود و توان علمی آنان همواره تازه و به روز بماند. همچنین فرصتی فراهم شود تا دبیران به تحقیق و پژوهش دست بزنند و مقالات علمی خود را در این مجله به چاپ برسانند.

۲. افزایش توان مهارتی دبیران برای تدریس مؤثرتر در صحنه کلاس.

به همین منظور راهکارهای متعددی، مانند مصاحبه با دبیران موفق و با تجربه، بیان انواع روش‌ها و فنون تدریس و چگونگی استفاده از آن‌ها در تدریس، انتشار نتایج جشنواره‌های روش‌های تدریس برتر، مصاحبه و نشست با دبیران و دانش‌آموزان، تجزیه و تحلیل درس‌های کتب درسی، ذکر نکات کلیدی درس‌ها و نحوه

**اگر در دهه‌های
منتهی به دهه ۱۳۶۰
و تا پایان این دهه
مهم‌ترین درگیری
اعتقادی و فکری
جوامع اسلامی با
تفکر ماتریالیستی
و مارکسیستی
و جریان‌های
چپ‌گرای دنیای
غرب بود، اکنون
جهان اسلام درگیر
جنگی عقیدتی در
درون خود، میان
جریان‌های اصیل و
انقلابی با تفکرات
متحجر، تکفیری و
انقلابی‌نماست**

مسئله سوم

این مسئله که از دو مسئله قبل مهم‌تر، بنیادی‌تر و خطرناک‌تر است، تحول در سبک زندگی است که البته به کمک تحول در نظام ارتباطی در حال شکل‌گیری است. تحول در سبک زندگی گرچه با ورود اندیشه‌های مغرب‌زمین به جهان اسلام به آهستگی در حال وقوع بود، اما با تحول در رسانه‌ها در دهه اخیر سرعت بیشتری به خود گرفته و مانند سیلی بنیان‌کن در حال تخریب آداب و سنن ملت‌ها و بنا ساختن سنت‌های غربی به جای آن‌هاست. ما امروزه به خوبی مشاهده می‌کنیم که چگونه سبک شهرسازی، تغذیه، مهمانی، مسافرت، لباس پوشیدن، آرایش، ارتباط خانوادگی و ده‌ها امور دیگر از این قبیل که در سنت دینی و اسلامی شکل گرفته بودند، در حال تغییر هویت و محتوا هستند و به سبک زندگی غربی نزدیک می‌شوند.

البته هر سبک زندگی، مبانی اعتقادی و فکری مناسب خود را نیز به همراه دارد. از این رو بسیاری از جوانان ما همراه با پذیرش سبک زندگی جدید بنیان‌های اعتقادی خود را نیز به تدریج متزلزل و لرزان و در حال جابه‌جایی می‌بینند و دفاع از آن‌ها را سخت و یا ناممکن می‌پندارند.

این مسئله از جمله ده‌ها مسئله جدیدی است که فرزندان ما با آن‌ها مواجه‌اند و ما دبیران بخشی از مسئولیت برخورد صحیح و عالمانه با آن‌ها را بر عهده داریم و باید با استعانت از خداوند راهنمای آنان به سر منزل حقیقت باشیم. به عبارت دیگر، مقابله حق و باطل که امری مستمر و پیوسته است و از ابتدای تاریخ انسان تا پایان آن ادامه دارد، امروزه و در دهه چهارم انقلاب اسلامی، در قالب این مسئله‌ها خودنمایی کرده است. از خداوند می‌خواهیم که در این صحنه‌های جدید رویارویی حق و باطل، به وظیفه و رسالت خود به خوبی عمل کنیم و با به دست آوردن دانش لازم و مهارت کافی در انجام این وظیفه موفق باشیم.

به دلیل ویژه‌نامه بودن شماره صد مجله رشد قرآن و معارف اسلامی سعی کردیم با دست‌اندرکاران دور و نزدیک مجله مصاحبه‌هایی انجام دهیم تا یادی کرده باشیم از این عزیزان و هم خوانندگان عزیز مجله را با خدمتگزاران قدیمی و جدید مجله آشنا کرده باشیم که در همین جا از آقایان رمضانعلی ابراهیم‌زاده گرچی و مهدی مروجی کمال تشکر را داریم.

سردبیر

تأثیر دوم، بدبینی بسیاری از جوانان از اصل اسلام، به تصور اینکه این قبیل رفتارها ریشه در اسلام دارد و اصولاً اسلام است که دعوت به تکفیر و تحجر می‌کند. این بدبینی علاوه بر اینکه دامن بسیاری از جوانان دنیای اسلام را گرفته، سبب بدبینی سایر ملت‌ها به‌خصوص برخی از مردم عادی اروپا و آمریکا هم شده است. این در حالی است که در دهه‌های قبل موجی از اسلام‌گرایی در اروپا پدید آمده بود و شخصیت‌های برجسته‌ای به اسلام گرویدند.

برای جلوگیری از گسترش تفکر تکفیری و تحجر اعتقادی، دانش‌آموزان نیازمند دو گونه آگاهی هستند و ما معلمین باید این دو گونه آگاهی را به آنان بدهیم و البته قبل از آن‌ها، خود باید این آگاهی‌ها را به‌دست آوریم:

آگاهی اول درباره تقابل اسلام حقیقی با عقاید تکفیری است. دانش‌آموزان باید پایه‌های سست این اعتقادات را بشناسند و از ریشه‌های تاریخی آن‌ها آگاه باشند و بتوانند به شبهه‌اتی که در رسانه‌ها پخش می‌کنند، پاسخ دهند.

آگاهی دوم درباره عوامل پنهان و پشت پرده شکل‌گیری جریان تکفیر و پشتیبانان غیر آشکار آن‌ها در داخل و بیرون جهان اسلام است.

مسئله دوم

مسئله دوم تحول زیربنایی در رسانه‌های ارتباطی در دو دهه اخیر است که جامعه جوان ما را با معضلات ویژه‌ای دست به گریبان کرده، تعلیم و تربیت سنتی و متداول را ناکارآمد و کم‌تأثیر ساخته و بر روند کار دبیر تأثیر نامطلوب گذاشته است. توسعه سریع ماهواره‌ها، شبکه‌های تلویزیونی فارسی‌زبان، اینترنت، تلفن همراه و اخیراً شبکه‌های اجتماعی موجب این تحول را فراهم آورده‌اند که امروزه بخش عمده‌ای از وقت نوجوانان و جوانان را اشغال می‌کنند و آنان را به دنیایی بسیار پیچیده و پرمخاطره‌تر از گذشته وارد می‌کنند. پرمخاطره بودن این تحول ارتباطی از این جهت است که کشورهای تولیدکننده این رسانه‌ها که مدیریت ارتباطات جهانی را نیز در دست دارند، با تمام جدّ و جهد به دنبال آن‌اند که افکار، اندیشه‌ها و فرهنگ خود را به وسیله این ابزارها جهانی سازند و اعتقادات مردم را مدیریت کنند؛ آن هم افکار و اندیشه‌هایی که ریشه در دنیاگرایی و مادیت دارند و در تقابل و تضاد با تعلیم انبیای الهی و کتاب‌های آسمانی و سعادت واقعی بشر قرار دارند.

همگان و برای عموم مردم نه تنها ممکن، بلکه لازم می‌دانند.

□ اگر فهم قرآن منحصراً در اختیار اهل بیت (ع) است، چرا قرآن همگان را به تدبیر در آیات دعوت می‌کند؟

گروهی از اخباریان با استناد به برخی روایات غیرمعتبر، معتقد بودند که آیات قرآنی و احادیث نبوی (ص) رمزگونه و معما هستند و جز مخاطبان اصلی (حضرات معصومین علیهم السلام) آن را نمی‌فهمند. قرآن از قبیل محاورات عرفی نیست تا مقصود گوینده از آن، برای عموم مردم قابل فهم باشد. بنابراین، استنباط احکام نظری از ظواهر آیات قرآن بدون روایات نبوی (ص) و روایات امامان (علیهم السلام) جایز نیست.

محدث استرآبادی که از پایه‌گذاران شیوه اخباری‌گری است، می‌گوید: «... و

چرا قرآن همگان را به تدبیر در آیات دعوت می‌کند؟

پرسش و پاسخ‌های دینی

ان القرآن فی الاكثر ورد علی وجه التعمية و بالنسبة الى اذهان الرعية و كذلك كثير من السنن النبويه و انه لا سبيل لنا فيما لا نعلمه من الاحكام النظرية الشرعية، اصلية كانت او فرعية الا السماع من الصادقين علیهما السلام و انه لا يجوز استنباط الاحكام النظرية من ظواهر كتاب الله و لا ظواهر السنن النبويه ما لم يعلم احوالهما من و جهة اهل الذكر علیهم السلام بل يجب التوقف و الاحتياط فیهما...» (الفوائد المدنیة ۴۷-۴۸):
آن‌ها فهم قرآن را منحصراً به معصومین (علیهم السلام) می‌دانند و باب ادراک آن را بر روی دیگران مسدود می‌پندارند. برخی از دلایل آنان عبارت‌اند از:
الف) اخباری که تفسیر به رأی را نکوهش می‌کنند.

اشاره
آیا اجازه تدبیر در آیات قرآن ویژه معصومان است یا مردم عادی نیز می‌توانند در آن تدبیر کنند؟

در این مورد، اخباریان با استناد به برخی از روایات نامعتبر، مسدود بودن باب ادراک و تدبیر در قرآن را مطرح می‌کنند. به هر حال، این موضوع سؤال مهمی است که باید پاسخ داده شود. در سطور پیش‌رو، نظر آیت‌الله جوادی آملی را در این باره برای شما می‌آوریم. ایشان باب فهم و تدبیر در آیات الهی را، با استناد به آیات قرآن و روایت معصومان علیهم السلام، بر

ب) روایت «لیس شیء أبعد من عقول الرجال من تفسیر القرآن» (بحار/۸۹/۹۱) که تفسیر قرآن را مقدور عقل بشر عادی نمی‌داند. پس باید در تفسیر آن فقط از معصوم استفاده کرد.

ج) سخن امام صادق (علیه السلام) به ابوحنیفه که مدعی مقام افتاء و معرفت حقیقی قرآن بود: «یا أبا حنیفة! لقد ادعیتم علماً، ویک ما جعل الله ذلک الا عند اهل الکتاب الذین انزل علیهم ویک و لا هو الا عند الخاص من ذریة نبینا محمد (صلی الله علیه و آله) و ما ورثک الله من کتابه حرفاً» (وسائل الشیعه/۳۰/۱۸).

د) سخن امام محمدباقر (علیه السلام) به قتاده فقیه اهل بصره: «... بلغنی انک تفسر القرآن؟ قال له قتاده: نعم. قال: یا قتاده ان کنت انما فسر القرآن من تلقاء نفسك فقد هلك و اهلك و ان کنت قد فسرته من الرجال فقد هلك و اهلکت. و یحک یا قتاده! انما یعرف القرآن من خطوب به» (همان/۱۳۶). در برخی از جوامع روایی ادعا شده است که این گونه روایات متواتر و دلالت آن قطعی است (وسائل الشیعه/۱۵۲/۱۸).

پاسخ شبهه اخباریان درباره حجیت ظواهر قرآن کریم، به وسیله عالمانی بزرگ همچون مرحوم وحید بهبهانی، میرزای قمی و شیخ انصاری به تفصیل پاسخ داده شده است. مرحوم محقق قمی می‌گوید: این روایات (که اخباریان انحصار فهم قرآن به معصومین (ع) را از آن فهمیده‌اند) ظاهر یا صریح است که مراد علم به همه (ظاهر و باطن و تنزیل و تأویل) قرآن است و این امری مسلم و مورد قبول است.

اگر چنین مدعایی در اخبار صریح و صحیح نیز آمده باشد، یا باید آن را توجیه کرد و یا علم آن را به اهلیش وا گذاشت، لیکن چنین اخباری نیست (قوانین الاصول/۳۹۷/۱ با تصرف). معصومین (علیهم السلام) هرگز اصل فهم قرآن را به خود منحصر نساختند و باب فهم آن را روی مردم نبستند و در اخبار معصومین نیامده است که مردم از قرآن بهره‌ای جز تلاوت ندارند.

حتی اگر این مطلب در برخی روایات آمده باشد، چون با خطوط کلی قرآن و نیز با خود سنت قطعی معصومین (علیهم السلام) در تضاد است، باید فهمش را به اهلیش واگذاریم. اوصافی مانند «کتاب مبین»، «نور» و «تبیان کل شیء» که درباره قرآن آمده است، نه اختصاصی به معصوم (ع) دارد تا قرآن کریم برای دیگران دارای چنین اوصافی نباشد و نه ناظر به «مقام ثبوت» است تا قرآن در مقام اثبات دارای چنین صفاتی نباشد.

زیرا اوصاف مزبور، درباره کتاب هدایت است و

کتاب هدایت در مقام رهبری دارای چنین اوصافی است و مقام رهبری نیز اولاً عام است و اختصاصی به معصوم ندارد و ثانیاً ناظر به مقام اثبات است، نه ثبوت.

ظاهر آیه، یعنی «قد جاءکم من الله نور و کتاب مبین» (مائده/۱۵) نیز خطاب به همه انسان‌هاست، بدون اختصاص به معصوم و هم در مقام هدایت است، نه مقام ثبوت. همچنین آیه ۱۷۴ سوره نساء و آیه ۸ سوره تغابن و ۱۵۷ سوره اعراف، همه در مقام ارشاد و ناظر به مقام اثبات هستند. البته «کتاب مکنون» که غیر از «مطهرون» به آن دسترسی ندارند، مرحله کمال و نهایی آن، چنان که قبلاً گذشت، اختصاص به اهل بیت طهارت (ع) دارد؛ چنان که «لارطب و لایابس الا فی کتاب مبین» (انعام/۵۹) نیز از برخی جهات چنین است.

ممکن است انحصار فهم قرآن به معصوم (ع) از برخی روایات استظهار شود؛ نظیر آنچه از امام محمدباقر (علیه السلام) رسیده است: «انما یعرف القرآن من خطوب به» (وسائل الشیعه/۱۳۶/۱۸)، لیکن چنین برداشتی مخالف با ظاهر خود قرآن کریم است که همگان را به اموری مانند تدبیر، تحدی و تعقل دعوت کرده است و حدیثی که مخالف قرآن باشد، معتبر نیست.

پس مراد از این گونه احادیث چنان که گذشت، احاطه تام بر همه ابعاد قرآن اعم از ظاهر و باطن، مطلق و مقید، عام و خاص و ناسخ و منسوخ و نظایر آن است؛ چنان که خطاب‌های قرآن کریم نیز یکسان نیست، بلکه پیام و مضمون برخی از خطاب‌ها را تنها مخاطبان اصیل آن می‌توانند اکتناه کنند.

خداوند گاهی به عنوان «یا ایها الناس»، زمانی به عنوان «یا اهل الکتاب»، گاهی به عنوان «یا ایها الذین امنوا» و زمانی به عنوان «یا اولی الابصار» و «یا اولی الالباب» و گاهی به عنوان «یا ایها الرسل» و بالاخره زمانی به عنوان «یا ایها الرسول» که مختص به رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) است، آیه نازل می‌کند و عناوین یاد شده یکسان نیست و استنباط‌ها نیز مساوی هم نخواهند بود.

یعنی استنباط جامع، کامل و اکتناهی معارف و احکام قرآن در انحصار اهل بیت عصمت و طهارت (ع) است که حق تماس با کتاب مکنون را دارند. بنابراین، مدعی ما این است که فهم قرآن کریم در حد تفسیر (و نه تأویل) و فهم ظواهر الفاظ آن میسرور همگان است و نه تنها معصومین آن را به خود منحصر نساختند، بلکه مردم را به آن تشویق و ترغیب کردند. ***

خوانندگان عزیز برای اطلاع بیشتر رجوع کنید به «تفسیر تسنیم».

خداوند گاهی به عنوان

«یا ایها الناس»،
زمانی به عنوان
«یا اهل الکتاب»،
گاهی به عنوان «یا
ایها الذین امنوا»
و زمانی به عنوان
«یا اولی الابصار» و
«یا اولی الالباب» و
گاهی به عنوان «یا
ایها الرسل» و بالاخره
زمانی به عنوان «یا
ایها الرسول» که
مختص به رسول
اکرم (صلی الله علیه و
آله) است، آیه نازل
می‌کند و عناوین یاد
شده یکسان نیست و
استنباط‌ها نیز مساوی
هم نخواهند بود

در حوزه کارشناسی معارف دینی دربارهٔ مجلهٔ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی، با او به گفت وگویی نشستیم که پیش روی شما قرار می گیرد.

● مستحضرید که بهانه گفت وگو، تدارک برای انتشار صدمین شماره فصل نامه رشد آموزش معارف اسلامی، یا با نام جدید، «رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی» است. جناب عالی شماره های اخیر این مجله را دیده اید؟
محمدیان: (باخنده آغاز می کند) دست شما درد نکند! هم رشد آموزش معارف اسلامی و هم رشد آموزش قرآن را مرتب دیده ام.

● هر شماره را می بینید؟
○ حداقل ورق می زنم.

● نظر شما دربارهٔ آن ها چیست؟
○ مطالب مفید و سودمند کم ندارند؛ چه رشد آموزش قرآن که به صورت مستقل منتشر می شد و چه رشد آموزش معارف اسلامی. اما ظرفیت مجله با توجه به مخاطبان بیشتر از وضعیت کنونی است. باید نگاه مجددی به وضع موجود داشته باشیم. باید این کار را از طریق نیازسنجی در میان مخاطبان آغاز کرد و نظرشان را دربارهٔ مطالب مجله پرسید. زیرا به نظر می رسد، مطالبی را مخاطبان ما نیاز دارند که ما از آن ها غفلت می کنیم و در مجله مطرح نمی شوند. آنچه هم ارائه می شود، شاید ربطی به نیاز مخاطبان نداشته باشد. ممکن است مفید باشد، اما نیاز اول مخاطبان نیست. آقا امام صادق (ع) می فرمایند که باید اهم و مهم را در کارهایمان مشخص کنیم: «من ضیع الایم ضیع المهم». اگر اهم ضایع شود، مهم ها هم ضایع می شوند.

اتفاقی که در مجلات رشد ما باید بیفتد، این است که از برنامه های درسی پشتیبانی و در مرز دانش جدید نیز حرکت کند. زیرا برنامه درسی حالت استاندارد و ساختار یافته دارد و حداقل پنج سال طول می کشد که تغییری به وجود بیاید. از طریق مجلات رشد معلمان نیز با دانش جدیدی مواجه می شوند و

برنامه

مجله رشد باید از برنامه درسی پشتیبانی کند

پای صحبت حجت الاسلام والمسلمین
دکتر محی الدین بهرام محمدیان
معاون وزیر آموزش و پرورش و رئیس سازمان پژوهش
و برنامه ریزی آموزشی

اشاره

حجت الاسلام دکتر محی الدین بهرام محمدیان، معاون وزیر آموزش و پرورش و رئیس سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی هستند و کلیه برنامه ریزی های مربوط به تولید اجزای بسته آموزشی بر اساس اسناد بالادستی به عهده ایشان است.

برای آشنایی با دیدگاه های ایشان، به لحاظ مسئولیت مدیریتی و به لحاظ توانایی های ارزشمندی

شاید برای همگان دسترسی به دانش جدید مقدور نباشد. پس مجلات رشد باید، اولاً از برنامه درسی پشتیبانی کنند، ثانیاً آنچه را که معلم نمی‌تواند دست یابد، در دسترسش بگذارند. البته باید متناسب با برنامه درسی باشد. با این حال باید مواظبت کرد که مجله رشد کتاب درسی نشود. مجله لازم است، برای تسهیل‌گری، تقویت‌کنندگی و تأمین نیازهای مخاطبان وضع سیال خود را حفظ کند. و در نهایت، آنچه در کتاب درسی یافت می‌نشود، در مجله آنم آرزوست. این قاعده عمومی مجلات رشد، در مورد مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی هم صدق می‌کند.

اما از بعد تخصصی، در رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی باید به مباحثی که در کتاب‌های درسی مطرح کرده‌ایم، توجه شود. زیرا ممکن است ذهن معلم و دانش‌آموز ما درگیر آن‌ها شود. به این معنا که امروز بسیاری از شبهه‌هایی که مطرح می‌شوند، شبهه‌های روبنایی‌اند که ریشه در فهم آن مبانی و مباحث دارند. اگر دانش‌آموز به درستی در مبانی دقیق شود و فهم دقیقی از مبانی داشته باشد، گرفتار شبهه نمی‌شود. کسی هم که می‌خواهد برای شبهه‌ها پاسخ آماده کند، باید بر آن مبانی متمرکز شود و خودش ممیز باشد تا پاسخش از جنس پاسخ‌های دم‌دستی نباشد و سبب ابهام یا شبهه دیگری نشود. نمونه‌ای از این نوع گفت‌وگوها و شبهه‌افکنی‌ها در قرآن آمده است. باید از قرآن درس بگیریم و الگوبرداری کنیم که چگونه باید به شبهه‌ها پاسخ بدهیم. برای مثال، در سوره مبارکه «یاسین» سؤال می‌کند: «قال من يحيى العظام و هي رميم» (یس/ ۷۸). سؤال از جنس ایجاد شبهه است، اما پاسخش مبنایی است. «قل يحييها الذي انشاها اول مرة» (یس/ ۷۹).

انشای اول را مطرح می‌کند و نمی‌فرماید درختان را زنده می‌کند یا نمی‌فرماید برگ‌ها را بعد از خشک شدن دوباره می‌رویند. زیرا این موارد پاسخ مناسب‌اند، اما پاسخ مبنایی نیستند. اما توجه را به سمت انشای اول بردن، برای این است که پاسخ مبنایی است. یا سؤال می‌کنند درباره خلقت عیسی (ع). می‌فرماید: خلقت عیسی مانند خلقت آدم (ع) است. چرا خلقت آدم را مطرح می‌کنند؟ زیرا مبنایی‌تر از خلقت حضرت عیسی (ع) است؛ عیسی (ع) مادر دارد، اما حضرت آدم نه پدر دارد و نه مادر! در حقیقت با طرح خلقت آدم، قدرت خداوند متعال مطرح می‌شود. چرا بعد از آیه خلقت، آیه شریفه «كن فيكون» را می‌آورد؟ زیرا می‌خواهد بفرماید: اراده خداوند متعال، اراده کن فیکونی است. محصور در مادیات و به آنچه فکر

می‌کنیم، نیست؛ خرق عادت است. در کتاب درسی امکان پاسخ‌گویی به سؤال‌های متنوع را نداریم، اما در مجله فضای بازی وجود دارد که به ما امکان می‌دهد به همه سؤال‌ها بپردازیم و نباید از سؤال و شبهه‌ها غافل شویم. یکی از موضوع‌های مطرح در مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی باید رشد مهارت‌های معلم باشد تا معلم از مهارت‌های ارائه درس قرآن و معارف اطلاع داشته باشد. مهارت‌ها و سبک‌های متنوعی در ارائه معارف قرآنی و اسلامی وجود دارند؛ مثل سخنرانی و خطابه. فن خطابه و نمونه‌هایی از آن، باید در مجله بیاید. گاهی به صورت نمایش است. در قرآن کریم از این نوع نمایش‌ها وجود دارد. در قرآن خطاب به خداوند گفته می‌شود: خدایا به من نشان بده که مرده را چگونه زنده می‌کنی! برای این درخواست، چند نمایش در قرآن داریم؛ مثل نمایش عزیر پیغمبر و حضرت ابراهیم (ع).

معلم چگونه می‌تواند این نمایش‌ها را در کلاس باز طراحی کند که متناسب با فهم مخاطب و ذائقه وی باشد؟ مجله باید به این موارد هم بپردازد. گاهی باید با گردش علمی این کار صورت گیرد و گاهی باید با طراحی سؤال‌های مناسب، معارف اسلامی را ارائه داد. قرآن کریم با هدف برانگیختن افراد به تفکر یا برای تحریک‌شان به پاسخ‌گویی، گاهی از سؤال‌های نقضی و گاهی از سؤال‌های تقریری یا انکاری استفاده می‌کند. هدف این است که ذهن مخاطب را پویا کند تا خودش به آن پاسخ دهد و اعتراف کند: «هل اتى على الانسان حين من الدهر» (انسان/ ۱)، یا: «هل يستوى الذين يعلمون و الذين لا يعلمون» (زمر/ ۹).

● در سوره مبارکه واقعه مجموعه‌ای از این نوع پرسش‌ها وجود دارد.

○ درست است. این‌ها نمونه‌هایی از شیوه‌های ارائه معارف قرآنی هستند. مجلات رشد ما باید به چنین پایگاه‌هایی تبدیل شوند تا معلم‌ها با آگاهی از این روش‌ها و فراگیری آن‌ها بتوانند در تدریس از آن‌ها استفاده کنند. این روش‌ها هر روز، نو و مباحثشان نیز جدید می‌شوند. شاید بگویید، یک بار این مطلب را در سال‌های قبل گفته‌ایم و دیگر نمی‌توانیم بدان برگردیم. خیر چنین نیست، زیرا پرسش‌های تازه، مسائل جدید و روش‌های نو مطرح می‌شوند که ما باید به این نوآوری‌ها و نوپدیدها بپردازیم.

گاهی در حوزه معارف قرآنی یا معارف اسلامی با نظرات جدیدی مواجه می‌شویم. بخشی از نظرات جدید، مبنایی‌اند و بخشی نیز فقط در حد فهمیدن

اتفاقی که در مجلات رشد ما باید بیفتد، این است که از برنامه‌های درسی پشتیبانی و در مرز دانش جدید نیز حرکت کند. زیرا برنامه درسی حالت استاندارد و ساختار یافته دارد و حداقل پنج سال طول می‌کشد که تغییری به وجود بیاید. از طریق مجلات رشد معلمان نیز با دانش جدیدی مواجه می‌شوند

● شما می‌فرمایید که مجله باید جریان‌سازی کند...

● مجله هم باید جریان‌سازی کند و هم باید از جریان صحیح پشتیبانی کند. برای مثال، ما برنامه‌ی درسی ملی و سند تحول بنیادی را تدوین کرده‌ایم. سه سال پیش این سندها نبودند و حال که این سندها تصویب شده و رسمیت یافته‌اند، مجله باید نشان بدهد که نسبت به سه سال پیش چه تحولی پیدا کرده است. زمانی بدون نقشه کار می‌کردیم، اما حالا که نقشه داریم، باید مطابق نقشه حرکت کنیم.

ما مدعی هستیم که در این اسناد، رویکردهای تعلیم و تربیت اسلامی را طراحی کرده‌ایم و نگاه ما به برنامه‌ی درسی از جنس معرفت دینی است. به یاد دارم با دوستان که صحبت می‌کردیم، می‌گفتند قرآن در آموزش و پرورش مهجور است. می‌پرسیدم یعنی چه قرآن مهجور است؟ می‌گفتند حتی در آموزش و خوانی و روان‌خوانی قرآن موفق نبوده‌ایم. راست می‌گفتند. می‌باید در دوره‌ی ابتدایی، روخوانی و روان‌خوانی قرآن کامل می‌شد. این یک درجه از مهجوریت قرآن در آموزش و پرورش است. اما مهجوریت عمیق‌تر از این هم داریم. فارغ‌التحصیلان و خروجی‌های آموزش و پرورش فهم قرآنی ندارند. مهجوریت درجه‌ی بالاتر این است که معرفت و فهم قرآنی به معرفت رفتار و کردار قرآنی به ندرت تبدیل شده است. قرائت را برای چه هدفی یاد می‌گیریم؟ «لاخیر فی قرائة لیس فیها تدبر لآخر فی تدبر لیس فیہ العمل».

فکر می‌کنم مهجوریت بالاتر از این هم در نظام سیاسی، اجتماعی، آموزشی و تربیتی خودمان داریم، زیرا اصلاً برنامه‌ریزی‌های ما بر مبنای قرآن نیست. اگر برنامه‌ریزی ما بر مبنای نظریه‌ی غیراسلامی باشد و با نظام تعلیم و تربیت اسلامی بیگانه باشد، چه محصولی خواهیم داشت؟ شما بذری را از زمین و جغرافیای دیگر گرفته‌اید و در زمین و جغرافیای یک جامعه‌ی دینی پاشیده‌اید. وقتی بروید، شاخ و برگ می‌دهد ولی میوه‌هایش مناسب مردم این سرزمین و جغرافیا نیست. هر کس بخورد، بیمار می‌شود.

۸۰ تا ۹۰ سال است که در کشور نظام تعلیم و تربیت داریم. چرا موفق نبوده‌ایم؟ به این دلیل که این نظام را از جای دیگر گرفته و به اینجا آورده‌ایم. معلوم است که محصول مناسبی برای ما نخواهد داشت. به همین دلیل ما قانع شده‌ایم که لازم است در آموزش و پرورش تحولی ایجاد کنیم براساس چه نظریه‌ای؟ براساس نظریه‌ی اسلامی تعلیم و تربیت و براساس هویت ایرانی. این اتفاق افتاد و اسنادی که یاد کردم، تدوین شدند. بنابراین این اسناد باید اجرایی شود.

و شنیدن می‌ارزند. دانش‌آموز در این جهان که هر روز از تلویزیون چیز جدید می‌بیند یا در رسانه‌های جدید و در فضای مجازی حضور دارد، با مجموعه‌ای از نظرات و پرسش‌ها مواجه می‌شود. معلم باید یک قدم جلوتر از دانش‌آموز باشد. مجله می‌تواند از معلم در این عرصه پشتیبانی کند، اما باید ریشه‌ای‌تر و عمیق‌تر باشد. زیرا همه‌ی معلم‌ها قدرت جواب‌گویی به تمام موارد را ندارند یا حتی نمی‌توانند در جریان همه چیزها قرار بگیرند. مجله است که باید از کار روزمره و به اصطلاح روتین و چاپ مقاله‌ای با موضوعی که سال‌ها پیش مطرح بوده است، دست بردارد و به مطالب و نظریه‌های جدید بپردازد. باید بتواند افرادی را در هیئت تحریریه داشته باشد که صاحب‌نظر باشند و قدرت نقد داشته باشند. نظریه‌ها یا آرا برای معلمان تشریح شوند و بازتاب آن‌ها نیز در مجله بیاید. فکر می‌کنم به این جنس موارد در مجله کم‌وبیش پرداخته‌اند، اما باید بیش از این باشد تا مجله از نظر وزن، وزن و از نظر حجم پر محتوا باشد.

● فکر می‌کنم که شما با دست‌اندرکاران مجله از نزدیک آشنایی دارید. به نظر شما هیئت تحریریه‌ی کنونی، چنین ظرفیتی دارد که این کارها را دنبال کند و در مجله منعکس کند یا باید از بیرون کمک بگیرد؟

● نباید فقط از دست‌اندرکاران مجله انتظار همه کارها را داشته باشیم. مدیریت مجله اهمیت دارد. مدیریت فرهنگی مجله این نیست که همه چیز را خودمان تولید کنیم. از آرزوهای بنده است که مدیریت به این سمت حرکت کند که هر مجله‌ی رشد به یک پایگاه علمی تبدیل شود برای حضور فرهیختگان و نخبگان علمی. دوستان هیئت تحریریه‌ی ما کسانی هستند که مدیریت این سفره‌ی علمی را به عهده دارند. باید ببینند مخاطبانشان، یعنی همان افرادی که سر سفره‌ی مجله‌شان نشسته‌اند، چه کسانی‌اند، چه ذائقه‌ای دارند و چه غذای فکری را باید برایشان فراهم کرد. پس از این مرحله باید دنبال کسانی بروند و پیدایشان کنند که بتوانند متناسب با ذائقه و نیاز مخاطبان مواد مورد نظر را تولید کنند.

در اینجا باید دقت شود، ما که واسطه‌ایم باید مراقبت کنیم تا طعام فکری درست و سالمی تأمین شود. به اعتقاد من، افراد و دست‌اندرکاران مجله، صاحب صلاحیت‌اند، اما مانعی ندارد که از صاحب‌نظران، متفکران و نخبگان حوزه‌ی معارف دینی و معارف قرآنی هم بهره بگیریم.

باید از قرآن درس بگیریم و الگوبرداری کنیم که چگونه باید به شبهه‌ها پاسخ بدهیم. برای مثال، در سورة مبارکه «یاسین» سؤال می‌کند: «قال من یحیی العظام و هی رمیم» (یس / ۷۸).

سؤال از جنس ایجاد شبهه است، اما پاسخ مبنایی است. «قل یحییها الذی انشاءها اول مرة» (یس / ۷۹).

از آرزوهای بنده
است که مدیریت
به این سمت
حرکت کند که
هر مجله رشد به
یک پایگاه علمی
تبدیل شود برای
حضور فرهیختگان
و نخبگان علمی.
دوستان هیئت
تحریریه ما
کسانی هستند که
مدیریت این سفره
علمی را به عهده
دارند. باید ببینند
مخاطبانشان، یعنی
همان افرادی که
سر سفره مجله شان
نشسته اند، چه
کسانی اند، چه
ذائقه های دارند و چه
غذای فکری را باید
برایشان فراهم کرد

معارف اصلی و مبنایی برویم. در مجله چیزهایی لازم است که برای مخاطب زنگ تفریح باشد و نباید جای زنگ و ساعت درسی را بگیرد. ما باید ببینیم برای رسیدن به برنامه تعلیم و تربیت مبتنی بر معرفت دینی چه کرده ایم. الان بحث «فطرت گرایی دینی» و بحث «حیات طیب» مطرح است. یک وقت می پرسند: فارغ التحصیلان را برای چه هدفی آماده می کنید؟ می گویند: برای کنکور! اما شما می گوید: نه، برای حیات طیب! خب برنامه اش با برنامه کنکور فرق دارد. باید تفکیک کرد. اگر برای کنکور باشد، شما در مجله معارف اسلامی نمونه سؤال ها را می آورید. اما اگر حیات طیب را موضوع کارتان قرار بدهید، فعالیت دیگری باید بکنید.

● از صحبت شما برمی آید که اسناد تحول نظام آموزشی، ادغام دو مجله رشد آموزش قرآن و رشد آموزش معارف اسلامی را ضروری کرده است. بفرمایید دلایل این کار چیست؟

چند مطلب را در حوزه کارهای خود باید در نظر بگیریم: یکی اینکه تکاثر همیشه مفید نیست. کثرتی که سبب مفاخره شود، درست نیست. لذا به دوستان عرض کردم که به جای کثرت به معنای تکاثری، به کوثر تمسک بجوید تا ببینید چه قدر پاک می کند و چه قدر شادابی می آورد.

نکته دیگر اینکه در مجلات دیگر هم همین تجدید نظر را کرده ایم. یعنی این تجدید نظر به حوزه های مشترک یادگیری مربوط می شود. ما در آموزش و پرورش، ۱۱ حوزه یادگیری داریم. یک حوزه یادگیری ما «تفکر» است و یکی «قرآن و معارف اسلامی» که «حوزه معارف اسلامی» است. در حوزه علوم تجربی نیز درصدد انجام همین کار هستیم. الان رشد زمین شناسی را با مجلات دیگری ادغام کرده ایم تا بتوانیم کیفی سازی کنیم و مجلات تنگ مایه ای منتشر نشوند. اگر ماه نامه برای هر ماه حرف دارد، هر ماه منتشر شود و اگر حرف لازم را ندارد، باید فصل نامه بشود. برخی از این مباحث با هم تداخل دارند. اگر رشد آموزش قرآن مربوط به فنون قرائت باشد، خب در آن باید درباره صوت و الحان و موارد مربوط به آن ها بحث شود که کار خاصی است، اما اگر در رشد آموزش قرآن، معارف قرآن می آید، آیا معارف اسلامی چیزی غیر از معارف قرآنی است؟ ممکن است بگویند: بله، ما بحث های کلامی و فلسفی را هم مطرح می کنیم. چه اشکالی دارد، اما باید مبنای آن خاستگاه قرآنی داشته باشد.

رویکرد تعلیمات دینی ما باید رویکرد قرآنی باشد. لذا

خب در همین حوزه یادگیری قرآن و معارف اسلامی ما چه قدر تأمل کرده بودیم؟ به نظر می رسد که این مورد یکی از آن مهجوریت هاست. باید ببینیم که برنامه ریزی درسی یا برنامه ریزی آموزشی بر مبنای نظریه قرآنی چگونه می شود تا هم خود قرآن و هم برنامه های دیگر را بر آن مبنا ارائه بدهیم. در این صورت، درس ها یکدیگر را پشتیبانی می کنند.

به دوستان عزیز می گفتم نزدیک به یک قرن می شود که از آموزش و پرورش استفاده می کنیم. معلمان و نویسندگان کتاب های درسی مسلمان بودند. همین خوانندگان (دانش آموزان) کتاب های درسی هم مسلمان بودند. اما در این کتاب های درسی همیشه «علت فاعلی» را غایب می بینید. باران بارید. گیاه رویید، باد وزید. انسان هم متولد شد. فاعلش کیست؟ کتاب مقدس ما قرآن کریم وقتی به این موارد می رسد، می گوید: «هو الذی ارسل الريح، انا خلقنا». حتی در سورة مبارکه واقعه تحدی می کند: «أنتم تزرعونهم ام نحن الزارعون» (واقعه / ۶۴). در چند مورد این کار می شود، زیرا مهم است که به علت فاعلی توجه شود. چرا کتاب درسی ما به علت فاعلی توجه ندارد؟ زیرا برنامه ریزی بر مبنای قرآنی نبود. اگر بخواهیم مهجوریت را از قرآن دور کنیم، یک بخش از این کار همان آموزش و خوانی است. بعد توجه به فهم و معرفت قرآنی است و اصلش رویکرد برنامه ریزی براساس قرآن است.

● ورود به این بحث و پرداختن به برنامه ریزی و برنامه نویسی آموزشی و سند بالا دستی در آموزش و پرورش زمان می طلبد...

منظورم این است که جاهای خالی در اینجاهاست. این ها باید در زمره اهم برنامه های ما باشند. در شب اول قبر از ما درباره چاپ یا عدم چاپ زندگی نامه قاری مصری نمی پرسند. اگر با زندگی نامه عبدالباسط و منشا وی آشنا نباشم، یا از سبک قرائت شهاد اطلاعی نداشته باشم مهم نیست از این موارد، در شب اول قبر از ما نمی پرسند.

در ابتدای کار که آخوند می شدم، پدرم خطاب به من فرمود: «فلانی نماز میت را یاد بگیر». پرسیدم: چرا؟ جواب داد: اگر خطابه عقد و ازدواج را بلد باشی یا نباشی، مهم نیست. اگر هم به شما گفتند بیا برای ما عقد بکن، بگو بلد نیستیم. کسی هم به شما نمی خندد. اما اگر مرده ای باشد و از شما بخواهند بیا بر مرده نماز میت بخوان، نمی توانی بگویی بلد نیستیم، زیرا مردم به تومی خندند.

معارف اسلامی هم همین وضع را دارد. باید به سراغ

**به اعتقاد من،
بحث آزاد در مجله
مناسب است،
اما چارچوب آن
باید: اول، برنامه
درسی باشد، دوم،
از برنامه درسی
پشتیبانی کند و
سوم، منطقی و
مبتنی بر معارف
دینی باشد**

معارف قرآنی و معارف اسلامی، عبارت آخرای یکدیگرند. بخشی از آن، فن قرائت است. بخش دیگر می‌تواند علوم قرآنی باشد. بخشی می‌تواند تاریخ قرآن باشد و سایر بخش‌ها. اما در مدرسه، ما به کدام بیشتر می‌پردازیم؟ آیا ناسخ و منسوخ را در درس تعلیمات دینی مطرح می‌کنیم یا در آموزش قرآن؟ روشن است که در درس تعلیمات دینی ارائه می‌کنیم. بحث تفسیر کجا مطرح می‌شود؟ یا بحث تأویل را کجا بیان می‌کنیم؟

● معارف برای مقاطع خاصی است.

○ اشکال ندارد.

● عرض بنده این است که سطوح پایین‌تر را شامل نمی‌شود و برای سطوح پایین چیزی ندارد؟

○ ما طبقه‌بندی دوره‌های نکرده‌ایم، بلکه طبقه‌بندی موضوعی کرده‌ایم. یک مجله رشد آموزش قرآن - و از این به بعد رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی - داریم برای تمام معلمان مربوط، از معلمانی که در دوره ابتدایی از هدیه آسمانی می‌گویند تا معلمانی که در دوره متوسطه از دین و زندگی می‌گویند.

● پس سطح آن در مجله هم فرق می‌کند.

○ آیا در مجله رشد قرآن فقط می‌خواهیم فنون قرائت را بیاوریم؟ زیرا در کتاب‌های قرآنی ما فنون قرائت، روخوانی و روان‌خوانی و در بخشی نیز مفردات قرآن مطرح می‌شوند. اگر دوستان ما داستان قرآنی را هم آورده‌اند، به این دلیل بوده که چهار ساعت روخوانی خسته‌کننده است. شبیه به همین داستان در کتاب «هدیه آسمانی» هم هست. ما باید سرمایه‌مان را افزایش دهیم. اگر ۱۰۰ تومانی داشته باشیم و آن را به دو تا ۵۰ تومانی تبدیل کنیم و هر یک را در جیبی بگذاریم، قدرت خرید ما را که افزایش نمی‌دهد. اگر ۱۰ هزار تومان داریم، باید از نظر ارزش بر آن بیافزاییم، یعنی مثلاً آن را به ۲۰ هزار تومان تبدیل کنیم. فرض کنید الان پنج نفر برای مجله کار می‌کنند. اگر این عده تجمیع شوند، تحریریه قوی می‌شود. اما اگر این عده را دو قسمت کنیم و هر کدام نیز صفحه‌ای از مجله را تأمین کنند، کار خوبی نیست. در این صورت، وقتی برای یک مجله ۴۸ صفحه‌ای مطلب کم می‌آورند، ناچارند به حاشیه بروند. خب بهتر است همه یکجا باشند. معلم‌های قرآن و معارف ما هم یک معلم‌اند. اگر کسی که به‌صورت اختصاصی فنون قرائت را درس می‌دهد، معارف هم بداند، به نفعش است. لذا برای اینکه اسم قرآن حفظ بشود، به دوستان

گفتیم که قرآن را تیتیر کنند، یعنی «رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی».

دلیل ادغام همین بوده است؛ از یک سو حوزه یادگیری واحدی داریم و از دیگر سو معلمان ما مثل هم هستند و مطالب به هم مربوط‌اند. اما ایرادی وجود دارد که الان به نظرم رسید و به نوعی شما هم به آن اشاره گذرایی کردید. اگر برای معلمان دوره ابتدایی بخواهیم یک بحث قرآنی داشته باشیم، باید چه کار کنیم؟ به دوستان عرض کردم که باید تدبیر کرد. برخی از مجلات رشد برای یک دوره آموزشی آماده می‌شوند؛ مثل «رشد آموزش ابتدایی»، «رشد معلم»، «رشد مدیریت» یا «رشد دوره متوسطه». ما باید مباحثی را که برای دوره متوسطه یا برای معلمان عام هستند، مثلاً از جنس قرآن و ادبیات، در همان مجله مربوط به دوره مطرح کنیم. اگر مطلبی نیاز معلمان مثلاً در حوزه قرآنی است، همچنان که در حوزه‌های دیگر نیز وجود دارد و شامل پایه یا دوره می‌شود، باید در مجلات مربوط به دوره آموزشی (مثل دوره ابتدایی و دوره متوسطه) به صورت عمومی مطرح شود. اگر هم تخصصی است که وضعیت معلوم است و در مجله خاص همان موضوع تخصصی چاپ می‌شود.

● یکی از نکته‌هایی که در خلال این گفت‌وگوها به نوعی مطرح شد، لزوم پرداختن به بحث‌های چالش‌برانگیز در مجله بود. اما امکان دارد که در سطح آموزش و پرورش سبب ایجاد حساسیت‌هایی شود. به نظر شما چگونه می‌توان به چنین موضوع‌هایی در مجله در چارچوب موضوع‌های مورد اشاره جناب عالی پرداخت؟ زیرا جریان سازی از طریق مجله و پایگاه علمی شدنش، مستلزم چنین رویکردهایی هم هست.

○ به اعتقاد من، بحث آزاد مناسب است، اما چارچوب آن باید: اول، برنامه درسی باشد، دوم، از برنامه درسی پشتیبانی کند و سوم، منطقی و مبتنی بر معارف دینی باشد. محدودیت دیگری نیست. نباید تفسیر شخصی یک نفر در مجله بیاید.

● برای نمونه، حجاب که در کتاب درسی آمده است، در مدارس به شکل‌های گوناگون مطرح است و درباره حجاب هم دیدگاه‌های مختلفی وجود دارد.

○ اگر عینی و عقلانی باشد، اشکالی ندارد بیایند صحبت کنند. پویایی در اجتهاد اسلامی و فقه شیعی

همین است. ما ضوابط شرعی داریم که اصول اولیه را مطرح می‌کند. شما مبتنی بر این اسلوب و متد اجتهاد نظر بدهید و اگر یک مجتهدی هم نظر دارد، بیاید نظرش را مطرح کند. البته آرا باید متکی به کتاب و سنت باشند، عقل آن‌ها را بپذیرد و اجماع فقها در آن‌ها لحاظ شود. نمی‌شود کسی بیاید بگوید که حجاب، ساتر، پوشش و ورقی است که به پوست چسبیده باشد. چنین چیزی در حجاب نبوده و نیست. حجاب چیزی است که با آن برجستگی‌های اندام هویدا نباشد. قطعی است که فقها آن نظر را نمی‌پذیرند و در نزد متشرعان نیز جایی ندارد. حجاب فقط استر بشره نیست، بلکه پوشاننده حجم بدن است. نباید چنین شذو ذاتی مطرح شود یا کسی بیاید بگوید که حجاب فقط درباره پوشش موی سر است. باید همان باشد که از آیه حجاب می‌فهمیم.

● مد و مدرگرایی نیز در همین زمینه قابل طرح است.

○ اگر کسی فقیه باشد، متوجه می‌شود که از یک طرف بحث حجاب مطرح است و از طرف دیگر «تبرج». عناوین دیگری نیز ذیل این موضوع قرار می‌گیرند. بحث باید به اطراف و اکناف بحث اشراف داشته باشد. کسی که مجتهد باشد، این بحث را مطرح کند. نباید در مجله چنین محدودیت‌هایی باشد. گفتم که مجله کتاب درسی نیست، بلکه پشتیبان آن است، لذا می‌توان حتی شبهه‌هایی را که مطرح نشده، ولی می‌شود مطرح کرد، مجله مطرح کند. باید ذهن معلم ما با این موارد هم آشنا شود. در حقیقت رسالت مجله ما این است که می‌خواهیم معلم را «مجهز» کنیم که اگر کسی در کلاس: گفت: «آن قلت» او بگوید: «قلت». در حوزه‌های علمیه ما مگر چه کار می‌کنند؟ در فروعات بحث می‌کنند. فقیه ما هم نمی‌گوید این اتفاق افتاده، بلکه می‌گوید: «فرض مذکور، جوابش این است.»

باید مجله‌ای چنان قوی و غنی داشته باشیم که اگر کسی دارد استفاده می‌کند، یا در کلاس چنین سؤالی می‌کند، خودش یا معلم بتواند پاسخ را در مجله بیابد. خیلی آزادی هست، ولی در همین حال توانایی علمی را می‌طلبید. باید مجله را به این سطح برسانیم.

● نکته‌ای که همواره در گفت‌وگوها شاهدش بوده‌ایم، این است که معلمان درس دینی یا قرآن و دینی، نزد دانش‌آموزان و حتی همکاران معلم و به نوعی در جامعه نماینده حکومت شمرده می‌شوند (گرچه نباید چنین

باشد). این موضوع در روابط معلم و شاگرد و دیگران سوء تفاهم ایجاد می‌کند. در این نقطه نقش مجله را چطور ارزیابی می‌کنید؟

○ این حالتی روانی است که به‌وجود آمده. من هم که معلم هستم به خیابان می‌روم چه مسند حکومتی داشته باشم چه نداشته باشم - کسی که مرا می‌بیند و از گرانی دل پری دارد، در حالی که می‌داند من «وزارت بازرگانی» نیستم. این حالت روانی وجود دارد و دشمن هم به آن دامن می‌زند. ما باید روابط خود را طوری تنظیم کنیم که وقتی کسی مرا می‌بیند، به‌عنوان نماینده اسلام ببیند. یعنی این ارتباط منطقی باشد. من کسی نباشم که سر کلاس از «همه چیز» یکسره دفاع کنم، بلکه باید خوب و بد را با هم ببینیم. باید رویکرد و منش ما براساس رویکرد و منش رهبری باشد. آیا کسی که مسئول حکومت است، همه چیز را درست می‌داند و تأیید می‌کند؟ خیر! خودش نقد می‌کند. حال که ما معلم درس دینی شده‌ایم، آیا باید همه چیز را درست بدانیم؟ نباید این‌طور باشد. مناط ما باید مناط شرعی و عقلی باشد. اگر خودمان مجهز باشیم، می‌دانیم. گاهی کسی مدعی چیزی است، ولی عملش متفاوت است. به قول حافظ:

مشکلی دارم ز دانشمند مجلس باز پرس
توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر می‌کنند

آقا سر کلاس همه را به عدالت، به نماز اول وقت و به رعایت حجاب دعوت می‌کنیم، ولی از کلاس که بیرون می‌رویم، بدان عمل نمی‌کنیم و یا کمتر رعایت می‌کنیم. خب اثر منفی دارد. باید مواظبت کنیم. زیرا توقع رعایت این چیزها را از معلم زبان انگلیسی ندارند.

ولی اینکه بنده معلم، تکلیفی به دلیل معلم بودن دارم که الگو و اسوه‌ام و تکلیفی به دلیل شرافت درسی دارم که تدریس می‌کنم. هیچ یک از علوم شرافت معارف اسلامی را ندارند. لذا شرف‌المرکان بالمکین است. آنجا که نشسته‌ام باید این شرافت را به درسی که می‌دهم، داده باشم. مجله باید در اینجاها الگوهای رفتاری را نشان بدهد. کسی که در جایگاه تعلیم و تبلیغ نشسته، به‌ویژه در جایگاه تبلیغ و تعلیم معارف اسلامی، باید بداند چگونه رفتار کند. عمل ائمه ما می‌تواند الگو باشد.

به یاد دارم حدود ۲۰ سال قبل بود، بار دوم بود که به‌عنوان زبان‌دان به مکه مشرف می‌شدم. در مسجدالحرام با سه نفر از جوانان عرب زبان مباحثه می‌کردیم. یکی از آنان دانشجوی «دانشگاه رابطه‌الاسلامی» بود. یکی قطری بود و سومی هم

مجله کتاب
درسی نیست،
بلکه پشتیبان
آن است، لذا
می‌توان حتی
شبهه‌هایی را که
مطرح نشده، ولی
می‌شود مطرح
کرد، مجله مطرح
کند. باید ذهن
معلم ما با این
موارد هم آشنا
شود

توصیه‌ای که همیشه کرده‌ام و الان هم به دوستان همین توصیه را می‌کنم، این میزگردهای معارفی را با معلمان در مدارس بگذارند و دانش‌آموزان یک طرف بحث باشند. همه‌ی مطلب هم در مجله منعکس شود. سؤال‌های زنده و جواب‌های زنده و نه سؤال و جواب‌های ساختگی. خود دانش‌آموزان حس می‌کنند که گروهی از هم‌سن و سال‌های آنان دارند سؤال‌ها را مطرح می‌کنند

خودش را معرفی نمی‌کرد. این سومی ملحد بود. آن دو نفر با من از موضع وهابیت بحث می‌کردند و نفر سوم، هم به آن دو نفر و هم به من می‌تاخت. بنده یکدفعه عصبانی شدم. سومی که ملحد بود، به من خندید و گفت: این دو نفر اگر عصبانی بشوند، حق دارند، اما تو چرا عصبانی می‌شوی؟ مگر در همین مسجدالحرام، **ابوشاکر دیصانی** با امام صادق شما بحث نمی‌کرد؟ مگر با ایشان **ابن ابی العوجاء** بحث نمی‌کرد؟ آیا امام صادق با آنان دعوا می‌کرد؟ وی به من یک کد داد و مرا ساکت کرد. یعنی به من گفت: تو که از امام صادق بالاتر نیستی. من هم از ابن ابی العوجاء بدتر نیستم. امام صادق در بحث بازدیق عصبانی نمی‌شده، تو چرا اینجا عصبانی می‌شوی؟! باید رفتارها را بشناسیم. توصیه قرآن در مورد آنانی که لجاجت می‌کنند این است که: «قالوا سلاما».

اما با کسانی که در مقام فهم هستند باید همراهی کرد. خداوند در سوره مبارکه «توبه» می‌فرماید: مشرک مکه، حتی اگر در مقام محاربه باشد و بگوید می‌خواهم دین شما را یاد بگیرم، باید برای وی تأمین امنیت کرد تا یاد بگیرد و سپس او را در امنیت کامل به محل زندگی‌اش رساند. بعد اگر شمشیر کشید، شما هم شمشیر بکشید. ما گاهی با بچه‌ها و دانش‌آموزان با کم‌حوصلگی رفتار می‌کنیم. برای مثال، دانش‌آموزی از ماهواره دو تا شبیه یاد می‌گیرد و برای اینکه در میان هم‌سن و سال‌هایش خود را نشان بدهد، می‌گوید خانم معلم یا آقای معلم چنین و چنان است. این‌ها بچه‌های خودمان هستند. من معتقدم بچه‌های ما بچه‌های خوبی‌اند. مثل سکه بهار آزادی‌اند. احتمال دارد سکه ما به زمین بیفتد و خاکی شود، اما آیا سکه را رها می‌کنیم و می‌رویم؟! خیر، آن را برمی‌داریم، فوت می‌کنیم می‌گذاریم توی جیبمان، غیر از این است؟! لذا نباید بچه‌ها را رها و طرد کرد. ما باید معلم توانا و توانمندی باشیم. باید معلم صوری باشیم، اگر می‌خواهیم بچه‌ها را احیا کنیم. نقش معلم را باید احیاگری بدانیم. ایجاد حیات طیبه وظیفه آموزش و پرورش است. احیاگری این است. لذا اگر یک نفر را احیا کنید: «من احیایا فکانما احیا الناس جمیعاً» (مائده/۳۲). اما اگر نقش معلم را به نقش کارمندی تنزل دهیم که دو ساعت درس می‌دهد و در حد مرده‌شور بدانیم که مرده را غسلش می‌دهد، و کاری به بهشت و جهنم رفتنش ندارد، فرق می‌کند. معلم دینی باید احیاگر باشد و ما باید به

کمک مجله چنین رویکردی، چنین حس و حالی، و چنین ویژگی را در معلمانمان به‌وجود آوریم.

● **اینکه گفته می‌شود مجلات رشد باید خودکفا باشند، چه معنی دارد؟**

○ اشکال ندارد اگر بتوانیم خوب ارائه بدهیم. یعنی به قول مولانا:

آب کم‌جو تشنگی آور به دست
تا بجوشد آبت از بالا و پست

ما که قصد نداریم مجله را رایگان به مشتری و مخاطب بدهیم. اگر مشتری احساس کند پاسخ‌گوی نیازش است، همان‌طور که برای رفع نیازهای دیگرش پول می‌دهد، برای تهیه مجله هم پول می‌دهد. اگر هم لازم است یارانه بدهیم، یارانه هم می‌دهیم. به اعتقاد من سرمایه‌گذاری است نه هزینه. اما حرف این است که چه چیزی باید تولید کنیم. اگر طباحتی را خوب انجام بدهیم، ارائه کردنش مشکلی نخواهد داشت. گاهی کالای بنجل درست می‌کنیم، خب برای این کالا هزینه کردن فایده ندارد. مجله ما باید با مجله‌های دیگر متفاوت باشد. هر کس باید در حوزه مسئولیت خود عمل کند و خوب هم عمل کند. وظیفه مجله ما پشتیبانی از برنامه درسی است. مجله ما مخاطب خاص دارد. برای معلم، مدیر یا دست‌اندرکار آموزش معارف اسلامی منتشر می‌شود و در مجله باید از ایشان پشتیبانی کنیم. بخش مسابقه طراحی کرد؛ مسابقه از مطالب کتاب درسی یا از مجله‌ای که در دست‌رسان قرار گرفته است. قبلاً در مجله‌های رشد جوان و نوجوان این کار را کرده‌اند.

توصیه‌ای که همیشه کرده‌ام و الان هم به دوستان همین توصیه را می‌کنم، این میزگردهای معارفی را با معلمان در مدارس بگذارند و دانش‌آموزان یک طرف بحث باشند. همه‌ی مطلب هم در مجله منعکس شود. سؤال‌های زنده و جواب‌های زنده و نه سؤال و جواب‌های ساختگی. خود دانش‌آموزان حس می‌کنند که گروهی از هم‌سن و سال‌های آنان دارند سؤال‌ها را مطرح می‌کنند.

● **متشکرم سخن پایانی شما را بشنویم.**

○ آرزو می‌کنیم صدمین شماره مجله، نقطه عطفی باشد برای ارزیابی کارهایی که تاکنون کرده‌ایم، و کارهایی که برای آینده می‌کنیم بهتر از این باشد. امروزمان بهتر از دیروز و فردا مان بهتر از امروز باشد تا مصداق «ان الانسان لفی خسر» نباشیم.

مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی باید جریان سازی کند

پای صحبت محمد ناصری،
مدیر مسئول مجلات رشد

اشاره

فعالیت مدیریتی محمد ناصری، مدیر کل دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی در حوزه خانواده مجلات رشد، به چند دهه می رسد؛ از دوره ای که معاون دفتر و سر دبیر رشد جوان بود در دهه هفتاد و دوره ای که مدیر کل دفتر شد از اواسط دهه هشتاد تا کنون. به هر حال کار سختی بر دوش دارد. از آرزوهای او آن است که مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی جریان سازی کند.

امیدواریم با تلفیق دو مجله قرآن و معارف اسلامی این اتفاق بیفتد. وی مدیر مسئول مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی و همچنین مجلات رشد دیگر است که پای گفت‌وگو با او نشستیم.

● آقای ناصری! صدمین شماره چه داستانی دارد؟

○ ابتدا به همه دوستان و همکارانی که در مجله های رشد آموزش قرآن و رشد آموزش معارف اسلامی سال ها زحمت کشیده اند، خسته نباشید می گویم. برای یک فصل نامه، شماره «۱۰۰» شماره مهمی است. یعنی سال های طولانی، دست اندر کاران پای کار ایستاده اند و هر فصل یک شماره از مجله را در آورده اند! یعنی ۲۵ سال! و بهانه ای است برای اینکه به همکاران مجله دست مرزاد و خسته نباشید گفته شود.

با توجه به اینکه مجله رشد آموزش قرآن هم عمری حدود ۱۳ سال دارد و اکنون با رشد آموزش معارف ادغام شده است، پس از ۱۰۰ شماره بیشتر می شود. لذا جشن

صدمین شماره باید جشن پروپیمانی باشد، زیرا همکاران هر دو مجله در این جشن حضور می یابند. در حقیقت در این مراسم از مدیران مسئول، سردبیران، مدیران داخلی و اعضای هیئت تحریریه به صورت خودمانی و دوستانه تقدیر خواهد شد. در جشن صدمین شماره رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی امیدواریم بزرگان این عرصه حضور داشته باشند تا تجدید دیداری باشد.

● جناب عالی از چه سالی مدیر مسئول شدید؟ آیا قبل از این سمت، با مجله ارتباط و همکاری داشتید؟
○ از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ معاون مدیر مسئول مجلات رشد بودم. در این سال ها سر دبیر «رشد جوان» هم بودم. یادآوری می کنم که از سال ۱۳۷۷ تمام مجلات تخصصی رشد که در «دفتر برنامه ریزی و تألیف کتب درسی» آماده می شدند، به دفتر «انتشارات کمک آموزشی» واگذار شدند. بنابراین ارتباط بنده با همکاران مجلات رشد نزدیک و تنگاتنگ شد. پس از سال ۱۳۸۰ در بخش دیگری از وزارتخانه مشغول شدم. سپس از ۱۳۸۷ که به عنوان مدیر کل به این دفتر برگشتم، سمت مدیر مسئول به بنده محول شد. لذا از قبل همکاران محترم، از جمله سردبیران، مدیران داخلی و دیگر همکاران را می شناختم، زیرا همه دوستان و همکاران سازمانی ما محسوب می شوند. هیچ کدام از همکاران مجله برایم ناشناس و نا آشنا نیستند. خوش بختانه این دوستی و آشنایی و رفاقت می تواند کمک کند که کار مجلات راحت تر پیش برود.

به نظر من مجله رشد آموزش قرآن و معارف، جای کار کیفی خیلی زیادی دارد و در واقع این مجله قدرت جریان سازی دارد. در تعلیم و تربیت اسلامی در آموزش و پرورش، رسمی ترین مجله همین مجله است

● به نظر جناب عالی در این سال ها، با توجه به کمک آموزشی بودن مجله، محتوای مجلات از بعد کیفی تغییر مثبت داشته اند؟

○ به کیفیت باید در دو بخش پرداخت: یکی محتوا و دیگری امور چاپ، توزیع، صحافی و مانند آن.

در امور اخیر که قابلیت اندازه گیری دارند، کارهای خوبی انجام شده اند؛ یعنی در حوزه جاذبه بصری. قبلاً مجلات رشد با کاغذ کاهی و تک رنگ چاپ می شدند و اکنون با کاغذ مرغوب تر، یعنی کاغذ سفید ایرانی و چهار رنگ چاپ می شوند. وضع توزیع هم بهتر شده است.

بر حوزه محتوا هم بنده به دلیل مسئولیت ام اشراف دارم. درباره مجله رشد آموزش قرآن و رشد معارف اسلامی می توانم بگویم، مجلات بسیار مهمی به حساب می آیند. سیر پیشرفت کیفیت آن ها رو به جلو و رو به بالاست. البته هر بار برای هر شماره مجله می توان گفت که می توانست بهتر از این هم باشد.

● شما دارید به حالت آرمانی اشاره می کنید، زیرا فضای قرآنی و معارفی همواره مستعد ورود به فضای بهتر، مناسب تر و کیفی تر است. ولی ما داریم درباره مجله ای صحبت می کنیم که هدف مشخصی دارد و حالا دارد آماده می شود که برای صدمین شماره خود تدارک ویژه ای ببینید. لذا با توجه به آن هدف گذاری باید به کیفیت کار توجه کرد.

○ صد در صد. درباره کیفیت مسئولان مربوط هم می توانند نظر بدهند. اما مهم تر از همه مخاطبان مجله اند که باید نظرشان را گرفت. زیرا اینان اند که شماره های مجله را تهیه و مطالب آن را مطالعه می کنند.

به نظر من مجله رشد آموزش قرآن و معارف، جای کار کیفی خیلی زیادی دارد و در واقع این مجله قدرت جریان سازی دارد. در تعلیم و تربیت اسلامی در آموزش و پرورش، رسمی ترین مجله همین مجله است. اگر این مجله با هدف جریان سازی بتواند به مسائل مهم حوزه تعلیم و تربیت بپردازد، موضوع های گوناگون را با صاحب نظران مربوط مطرح کند، و حتی وارد مباحث چالش برانگیز شود، سبب می شود دبیران محترم و کسانی که مجله به دستشان می رسد، منتظر هر شماره باشند. جا دارد که مجله رشد قرآن و معارف وارد این عرصه بشود.

البته در سال های اخیر، محتوای مجلات از جهاتی غنی شده است. زیرا تا ۱۰ سال قبل مجلات فقط در قالب مقاله عرضه می شدند، در حالی که امروز این مجله از همه قالب های ژورنالیستی استفاده می کند. به همین دلیل در مجله رشد آموزش قرآن گفت و گو دارید، میزگرد چاپ می شود، گزارش می آید و مطالب کوتاه برای مخاطبان تدارک می شود. ضمن اینکه مجله دارای گرافیک بهتری هم شده است که به جذابیت مجله می افزایند. می توانم بگویم در سال های اخیر این مجله از عناصر قابل اعتنا در مطبوعات برای طراحی بهتر مجله استفاده کرده است. اتفاق دیگری هم در مجله رشد آموزش قرآن و معارف

افتاده و آن گسترده تر شدن دامنه پدید آورندگان است. چارچوب اسامی محدود شکسته شده است و نام های تازه و متفاوتی را در مجله می بینیم. به ویژه مشاهده می شود، همکاران فرهنگی ما محتوا تولید کرده اند. به ویژه در برخی از شماره های مجله تنوع نام ها قابل توجه است. این تغییر نشان می دهد که بخشی از مخاطبان ما، به این مجله علاقه دارند، آن را می خوانند و دوست دارند نقشی در تولید محتوای آن به عهده بگیرند. خوش بختانه جنس مطالبی که همکاران برای مجله می فرستند، از نوع کاربردی است. لذا مجله رشد آموزش قرآن و معارف حرکت رو به جلو داشته است.

اما برای رسیدن به نتیجه ای دقیق تر باید محتوای مجله را از شماره یک تا صد در قالب یک پژوهش کاوید. یکی از کارهایی که به مناسبت انتشار صدمین شماره مجله می شود، تجمیع تمام ۱۰۰ شماره در یک سی دی و ارائه آن به مخاطبان عزیز است که قابلیت جست و جو برای تحلیل محتوا را نیز خواهد داشت. همین طور می شود گفت و گویی را در این زمینه تدارک دید. یعنی با طرح پرسش هایی مربوط به کل محتوای ۱۰۰ شماره، از طریق دریافت پاسخ به تحلیل محتوا پرداخت. در این صورت می توان از میزان رشد کیفی مجله نیز اطلاع یافت.

● با عنایت به اهمیتی که وزارتخانه متبوع و دست اندرکاران مجله رشد آموزش قرآن و معارف برای این مجله قائل اند، اما گویی سعی دارند از طریق فروش آن به مخاطب، هزینه مالی آن را جبران کنند. آیا این برنامه به صورت کنونی، قابلیت اجرایی دارد؟ در این صورت از تعداد مخاطبان آن کاسته نمی شود؟

○ برای فرض شما باید توضیحی بدهم. ما مجلات رشد را در چارچوب یک خانواده بزرگ می بینیم. از یک طرف مجله رشد کودک در شمارگان ۸۰۰،۰۰۰، رشد نوا آموزش در شمارگان ۱،۲۰۰،۰۰۰ و رشد دانش آموز در ۱،۶۵۰،۰۰۰ نسخه منتشر می شود، اما رشد فنی و حرفه ای فقط در شمارگان ۳۵۰۰ نسخه انتشار می یابد. یا مجله رشد آموزش قرآن با شمارگان ۶۰۰ و شیمی و فیزیک هر یک با شمارگان ۵۰۰۰ چاپ می شوند. دیگر مجلات هم با شمارگان زیر ۱۰،۰۰۰ نسخه در می آیند. همه این مجلات عضو خانواده آموزش و پرورش اند.

توجه دارید، مجله ای که با بیش از یک میلیون نسخه چاپ می شود، تفاوت آشکاری با مجله ای دارد که در ۵۰۰ نسخه از چاپخانه بیرون می آید. زیرا مجله اخیر حتماً با ضرر و زیان همراه است، ولی مجله ای که بالای یک میلیون نسخه دارد، حتماً سودآور است.

به همین دلیل سود و زیان در یک خانواده برآورد می شود و نه برای یک مجله. این خانواده سی و اندی عنوان مجله تولید می کند که برخی از آن ها سود می دهند و برخی نیز با تقبل زیان چاپ می شوند. همه مجلات تخصصی رشد نمی توانند هزینه های خود را تأمین

کنند. یعنی خرج و دخل این مجلات برابر نیست.

● شاید یکی از دلایلی این است که این مجله برای دبیران دبیرستان‌ها تولید می‌شود، اما نه تنها به دست اغلب دبیران نمی‌رسد، بلکه در خیلی از جاها اصلاً آن را نمی‌شناسند و این هم به اطلاع‌رسانی ناقص باز می‌گردد.

○ فقط به نقص در اطلاع‌رسانی مربوط نیست. من در ادامه صحبت قبلی وضع موجود را تشریح کنم. اگر بخواهیم به این مجلات از بعد اقتصادی نگاه کنیم، مسلم است که چیزی عایدمان نمی‌شود؛ حتی در حد خرج و دخل! اگر قصد ما جبران هزینه‌ها با شمارگان بالاتر هم باشد، نباید قیمت آن را کمتر از ۵۰۰۰ تومان تعیین کنیم که در این صورت حتی نمی‌توان هزینه عوامل اجرایی‌اش را تأمین کرد. شما که از قیمت مجلات روی دکه‌های مطبوعاتی خبر دارید. در حالی که مجلات رشد زیر ۱۰۰۰ یا ۲۰۰۰ تومان قیمت خورده‌اند.

یادآور می‌شوم که مبنای انتشار مجلات در آموزش و پرورش، یعنی مجله «پیک» قبل از انقلاب و «رشد» بعد از انقلاب، این بوده که خودگردان باشند. خودگردان نه اینکه حقوق من مدیرمسئول مجله را بدهند، یا حقوق معاونان و هزینه ساختمانی را که در آن مستقریم، تأمین کنند. تمام این هزینه‌ها را دولت می‌دهد. پس این هزینه‌ها را نباید به حساب خودگردانی مجله گذاشت. مجله رشد باید ارزان و کاربردی تولید شود و تهیه آن از طریق مخاطبان در آموزش و پرورش اختیاری باشد، به هیچ‌وجه نباید اجباری برای خرید مجله در کار باشد. این‌ها از مهم‌ترین اصول در تهیه و توزیع مجلات رشد هستند.

تعداد دبیران دینی و قرآن دبیرستان‌ها را حتی اگر ۳۰ هزار نفر هم در نظر بگیریم - که نیست - برای این عده ۶۰۰ نسخه مجله چاپ می‌شود که می‌بینید نسبت بالاتری دارد.

● اما رشد دانش آموز برای دانش آموزان منتشر می‌شود نه برای معلمان دانش آموزان. در حالی که رشد آموزش قرآن و معارف برای معلمان منتشر می‌شود و برای دبیران جنبه کمک آموزشی دارد. یعنی تفاوت ماهوی وجود دارد. در حقیقت اگر دبیری این مجله را تهیه نکند، باید از کسب آموزه‌های راهنما و اطلاعات تازه در تدریس باز بماند و لذا کیفیت تدریس وی نیز باید از آن دبیری که این مجله را می‌خواند، عقب‌تر باشد. فرض ما این است که تولید محتوا با هدف مجله تطبیق می‌کند.

○ از این نظر می‌گویم که مجله رشد، مثل بروشور رایگان نیست. مخاطب علاقه‌مند باید قسمتی از قیمت مجله را بپردازد. حرفتان درست است. وقتی این اتفاق می‌افتد که از ۳۰ هزار معلم، ۱۵ هزار نفرشان مجله را بخرند. مجله قرآن و معارف حاوی محتوایی غنی باشد و

همکار دبیر ما فکر کند، اگر مجله را تهیه نکند، چیزی را از دست می‌دهد. این وضعیت وقتی به وجود می‌آید که دوستان دست‌اندرکار مجله، هنر خود را پای کار بیاورند. بحث اساسی دیگر این است که مطالعه در ایران چه وضعی دارد؟ اینجا اشاره بنده به جامعه فرهنگی ماست، سرانته مطالعه بین این صنف چه قدر است؟ مطالعه معلمان دینی و قرآن ما به طور خاص چه قدر است؟ مسلماً کم است. با این حال، چنین مواردی چیزی از وظیفه ما کم نمی‌کند، بلکه باید احساس وظیفه بیشتر داشته باشیم. تولید محتوا باید چنان باشد که دبیران ما به مطالعه مجله ترغیب شوند.

● در پایان این گفت و گو به عنوان راهکار بفرمائید شما چه کاری را «جریان سازی» می‌دانید؟ رشد آموزش قرآن و معارف چگونه می‌تواند، «جریان سازی» کند؟

○ ما در حوزه دین و تربیت دینی در آموزش و پرورش با مسائل خاص مواجه هستیم. مسائل مبتلابه در جامعه که در سطح دبیران دینی ما و در مدارس ما مطرح‌اند. مجله رشد مورد نظر ما باید وارد این موضوع‌ها و مسائل بشود. برای نمونه عرض کنم، حجاب تمام دانش‌آموزان دختر دوره‌های اول و دوم متوسطه مسئله مبتلابه ماست. ما در حکومت دینی، از حجاب تلقی معینی داریم که می‌خواهیم همین تلقی را جامعه از ما بپذیرد و رعایت کند. برای اعمال آن هم قوانینی وضع می‌کنیم. در حالی که چنین اتفاقی نمی‌افتد. بخش اعظم افراد جامعه را دانش‌آموزانی تشکیل می‌دهند که شش سال را در دوره متوسطه می‌گذرانند و از وضع حجاب رسمی اطلاع دارند، در حالی که تعدادی از این زاویه مشکل دارند.

مجله رشد آموزش قرآن و معارف آمده‌است با حضور اهل نظر، موضوع و مسئله حجاب را از ابعاد جامعه‌شناختی، دینی و معرفت‌شناختی به خوبی در چهار شماره مجله تبیین کند؟ چنین کاری را نه تنها نکرده‌ایم، در جای دیگر هم نشده است. به غیر از شهید مطهری که حجاب را در کتابی تبیین کرد، آیا پنج نفر دیگر هم پیدا می‌کنید که پس از وی این کار را در آن حد انجام داده باشند؟ همچنین در حوزه تربیت دینی آیا بررسی کرده‌اید که تربیت دینی را با اجبار می‌توان گسترش داد یا نه؟

در پایان از دست اندرکاران مجله تشکر می‌کنم و از درگاه خداوند تبارک و تعالی برای تک‌تک آنها آرزوی توفیق روز افزون دارم و امیدوارم در دوره آتی این مجله بتواند بهتر از دوره‌های قبل در خدمت رشد و تعالی دبیران محترم قرآن، معارف و عربی قرار بگیرد.

● امیدواریم که در شماره‌های جدید مجله این رویکرد برای هیئت تحریریه سرلوحه کار قرار بگیرد و بتواند با این خط مشی حرکت کند.

از وقتی که در اختیار ما گذاشتید از شما بسیار ممنون و متشکر هستیم

اتفاق دیگری هم در مجله رشد آموزش قرآن و معارف افتاده و آن گسترده‌تر شدن دامنه پدیدآورندگان است. چارچوب اسامی محدود شکسته شده است و نام‌های تازه و متفاوتی را در مجله می‌بینیم. به ویژه مشاهده می‌شود، همکاران فرهنگی ما محتوا تولید کرده‌اند. به ویژه در برخی از شماره‌های مجله تنوع نام‌ها قابل توجه است

تجدید دیدار

پای صحبت دکتر سید کاظم اکرمی،
وزیر اسبق آموزش و پرورش و
دومین سردبیر رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی

اشاره

دکتر سید کاظم اکرمی چهره‌ای آشنا برای آموزش و پرورش است. او در حال حاضر مشاور وزیر و مدرس دانشگاه است، اما در سال‌های دور مدتی سردبیر مجله رشد آموزش معارف اسلامی بود. البته، به‌خاطر وقتی که برای مصاحبه اختصاص دادند، از ایشان بسیار ممنون هستیم. حرف‌های گفتنی زیادی دارد. او دوست دارد برای مجله بنویسد و از تجربیات خود برای دبیران دینی و قرآن بگوید. امیدواریم این اتفاق بیفتد.

● آقای دکتر سید کاظم اکرمی قرار است به مناسبت صدمین شماره مجله «رشد معارف اسلامی» ویژه‌نامه‌ای منتشر شود. با عنایت به اینکه جناب‌عالی یکی از سردبیران این فصل‌نامه بوده‌اید، خدمت رسیدیم تا صحبت‌های شما را در این ویژه‌نامه بیاوریم؟

○ متشکرم که بعد از سالیان سال به یاد ما بودید.

● شما از پاییز سال ۱۳۷۴، یعنی در سال هفتم انتشار مجله سردبیر آن شدید.

○ تا آنجا که به یاد دارم، من آن وقت‌ها در دانشگاه تربیت معلم سابق و خوارزمی امروز تحصیل می‌کردم. تا مدرک دکترا گرفتم. همین‌جا اضافه کنم که برخلاف خیلی از افراد که با داشتن چند مسئولیت شغلی، مدرک دکترا گرفته‌اند، بنده در زمان تحصیل هیچ مسئولیتی نداشتم. پنج سال تمام فقط درس خواندم.

● در چه رشته‌ای تحصیل کرده‌اید؟

○ برنامه‌ریزی درسی، به همین دلیل که تخصص

بسیاری از معلمان ما نیاز دارند که مجله رشد قرآن و معارف اسلامی چاپ شود و به دستشان برسد تا آنان، هم پاسخ پرسش‌های خود را در آن بیابند و هم پاسخ شبهه‌ها و پرسش‌هایی را که دشمنان انقلاب اسلامی مطرح می‌کنند، بیابند و بتوانند به سؤال‌های دانش‌آموزان جواب مقتضی بدهند.

آنان، هم پاسخ پرسش‌های خود را در آن بیابند و هم پاسخ شبهه‌ها و پرسش‌هایی را که دشمنان انقلاب اسلامی مطرح می‌کنند، بیابند و بتوانند به سؤال‌های دانش‌آموزان جواب مقتضی بدهند.

ضمن اینکه تحولات علمی و فلسفی زیادی در جهان معاصر به وجود آمده است که باید درباره آن‌ها اطلاع‌رسانی کرد. زیرا همه آنچه هم که در جهان هست، غلط نیست و استفاده از این دستاوردها هم غریب‌دگی به حساب نمی‌آید. مجموعه علم غرب، فرهنگ غرب و فلسفه غرب نکات مثبت و منفی دارد. ولی در این شک نداریم که معارف اسلامی و الهی ما خیلی سرآمدتر از آن چیزهایی است که غربی‌ها دارند. با این حال، خوب است با آنچه در غرب می‌گذرد به دقت آشنا شویم، تا ضمن گرفتن نکات مثبت و همراه با نقد آن‌ها، از آن‌ها استفاده شود.

مشکل ما مشکل در عمل است. از این فرصت استفاده کنم و به معلمان عزیز یادآوری کنم که آنچه در جامعه می‌گذرد، ممکن است گاه با ضوابط اسلامی سازگار نباشد. آنان باید این نکته را به دانش‌آموزان بفهمانند.

● به یاد دارید که مقاله‌ای در مجله نوشته باشید؟

○ به احتمال زیاد مطالبی در مجلات رشد دارم.

● عرض کنم قرار است از پاییز امسال (۱۳۹۴) دو مجله رشد قرآن و مجله رشد معارف یکی شود، به فرض محال که محال نیست، شما باز گردید و سردبیر شوید برای این مجله چه موضوع‌هایی را در نظر می‌گیرید؟

○ در این مجله باید روش‌های آموزش قرآن کریم و نیز روش (سیره) آموزشی پیامبر اکرم (ص) و امامان معصوم (ع) را مطرح کنیم. متأسفانه هنوز در این زمینه کاری انجام نشده است. بنده هم اکنون در حال کار روی سیره تعلیمی پیامبر اکرم (ص) هستم. البته در زمینه سیره مدیریتی پیامبر (ص)، آقای **دلشاد تهرانی** کتابی نوشته که خیلی عالی است.

ولی ندیده‌ام که درباره سیره آموزشی پیامبر (ص) کسی چیزی نوشته باشد. در حد مقاله‌ای ۳۰ تا ۴۰ صفحه‌ای است که مقدمه آن را با استفاده از آموزه‌های قرآن نوشته‌ام. جای این نوع موضوع‌ها مجله قرآن و معارف اسلامی است. به علاوه باید برویم سراغ متخصصان برنامه‌ریزی درسی، متخصصان روان‌شناسی یادگیری و متخصصان روان‌شناسی تربیتی که منافاتی با معارف اسلامی ندارند.

بنده علوم تربیتی بود، دوستان محبت کردند که بنده برای مدتی سردبیری مجله رشد معارف اسلامی را به عهده داشته باشم. فقط یک سال در خدمت دوستان بودم. امیدوارم که کار مفیدی کرده باشم.

● اولین سردبیر دکتر غلامعلی حدادعادل بود. شما بعد از ایشان از پاییز ۱۳۷۴ تا پاییز ۱۳۷۵ سردبیر بودید. از آن دوره چیزی به خاطر دارید؟ چه طور شد که فقط یک سال سردبیر بودید؟

□ در این زمینه نمی‌دانم چه اتفاقی افتاد. مثل اینکه وزیر آموزش و پرورش در آن زمان آقای مظفر بود. شاید فرصت انجام وظیفه در سمت سردبیری را نداشتم، ولی از جزئیات چیزی به یاد ندارم.

● چه سال‌هایی وزیر بودید؟

○ از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۶۷ وزیر آموزش و پرورش بودم. بعد از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۳ به تحصیل در دوره دکترا پرداختم و بعد هم مشغول تدریس شدم. کتابی درباره تعلیم و تربیت اسلامی منتشر کردم و الان هم مشغول آماده کردن کتابی با موضوع «علم النفس» هستم. به علاوه، مقالات خود را جمع‌آوری می‌کنم تا اگر ان شاء الله عمری باقی مانده بتوانم منتشر کنم.

● شما عضو رسمی وزارت آموزش و پرورش بودید؟

○ عضو رسمی بودم، ولی بعد به وزارت علوم وقت منتقل شدم.

● از وزارت علوم بازنشسته شدید؟

○ بله.

● آیا از هدف انتشار مجله رشد معارف چیزی به یاد دارید؟

○ در آموزش و پرورش انواع مجلات رشد برای درس‌های گوناگون منتشر می‌شوند. این مجلات را هم برای معلمان و هم دانش‌آموزان آماده می‌کنند. برای طرح برخی از مسائل اسلامی و آموزشی مربوط به معارف این مجله هم انتشار یافت، تا اهل فضل در آن قلم بزنند. اگر سؤال‌هایی هم مطرح است، بدان در مجله پاسخ داده شود. بنده نمی‌دانم چه قدر مؤثر بود، زیرا بررسی نکرده‌ام. ولی مجله‌ای که استمرار می‌یابد، باید در حد خودش مؤثر باشد. گرچه الان بسیاری از مجلات به موضوع‌ها و مسائل معارف اسلامی می‌پردازند و به صورت مستقیم یا غیرمستقیم با حوزه‌های علمیه ارتباط دارند، ولی بسیاری از معلمان ما نیاز دارند که مجله رشد قرآن و معارف اسلامی چاپ شود و به دستشان برسد تا

باید به نسل جوان
تفہیم کنیم کہ
ما با وجود ذخایر
فکری و معنوی
اسلامی و بزرگانی
مانند ابن سینا،
حافظ، عطار،
مولوی،
پروین اعتصامی،
فریدون مشیری
و سہراب سپہری
نباید دچار مشکل
روحي مثل جوانان
و مردم غرب
شویم

نیم قرن از روشی کہ معلم گویندہ باشد و دانش آموز شنوندہ، گذشتہ است. امروز روش مشارکتی و روش تعاملی در ہمہ علوم مورد تأکید استادان علوم تربیتی است. معلمان عزیز دینی و قرآن معارف اسلامی در تمام مدارس، بہ ویژہ در دبیرستان ہا باید از این روش استفادہ کنند. باید در نظام آموزشی بر فطرت دانش آموزان دبستانی تأکید زیادی شود. زیرا فطرت ہمہ انسان ہا طرفدار حق، عدل، اخلاق، زیبایی و ہنر است. بہ ہمین دلیل باید در دبستان بر این نکات تأکید شود.

● **آقای دکتر، مجلہ رشد آموزش زبان انگلیسی داریم، ولی چرا مجلہ رشد آموزش زبان عربی نداریم؟ از جہاتی اہمیت فراگیری زبان عربی از زبان انگلیسی خیلی بیشتر است.**

○ بہ دلایل مختلف از آن استقبال نمی شود.

● **خب این مجلہ می تواند محملی برای بررسی این معضل ہم باشد. باید دریابیم چرا زبان دینی و زبان قرآنی ما این قدر در نظام آموزشی مہجور است؟**

○ درست است. پژوهشگاہ می تواند روی این مسئلہ مہم تحقیق کند. کاری ہم ندارد. برای مثال می توانند ۱۰ ہزار دانش آموز را از نقاط مختلف کشور انتخاب کنند. از تہران، اہواز، تبریز، مشهد و از جاہای مختلف کشور، ہر کدام ہزار دانش آموز انتخاب کنند و سؤالات حساب شدہ و دقیقی در اختیارشان بگذارند. بہ خوبی می شود تحقیق کرد کہ چرا بچہ ہا بہ زبان عربی اقبالی نشان نمی دہند. اگر ریشہ یابی شود، خوب است و بعد ہم می شود مجلہ رشد عربی داشتہ باشیم.

● **با توجہ بہ گسترش فضای مجازی، بہ نظر شما چگونه باید مجلہ رشد را منتشر کرد آیا بہ ہمین صورت کنونی باشد یا بہ فضای مجازی انتقال یابد؟**

○ معتقدم باید از ہر دو امکان استفادہ شود و کمک کار ہم باشند. خیلی ہا هنوز بہ فضای مجازی رجوع نمی کنند. بندہ موضوعی را بہ مجلہ پیشنهاد می کنم. خوب است بہ معرفی استادان و افرادی در مجلہ بپردازید کہ از جایگاہ علمی برخوردارند و بہ خوبی بر زبان و ادبیات عربی احاطہ داشتہ اند، در

حالی کہ در رشتہ های علمی تحصیل کردہ اند. امروز دنیای غرب بہ گفتہ خودشان بہ بن بست معنوی رسیدہ است. کتاب هایی ہم در این زمینہ نوشتہ شدہ اند. خوب است اینجا بہ خاطره ای اشارہ کنم. در سال ۱۳۶۴ کہ مسئول وزارتخانہ بودم، بہ ہمراہ دکتر فانی و دکتر **حداد عادل** برای شرکت در اجلاس یونسکو بہ ژنو (سوئیس) رفتیم. آقایان دکتر فانی و دکتر حداد عادل برای بازدید بہ دبیرستانی رفتند. بندہ کہ مسئول سیاسی بودم، نمی توانستم بروم. وقتی برگشتند پرسیدم: چہ دیدہ اید؟ گفتند: ہمہ چیز عالی است. ساختمان، کتابخانہ و آزمایشگاہی عالی داشتند. معلمان ہم در حد کارشناسی ارشد بودند. پرسیدم: دیگر چہ؟ گفتند: از معلمان پرسیدیم شما با این ہمہ امکانات، آیا مشکلی ہم دارید؟

گفتند: بلہ. پرسیدیم: چہ مشکلی دارید؟ گفتند: بچہ ہا خودکشی می کنند. تعداد کسانی ہم کہ خودکشی می کنند قابل توجہ است. پرسیدیم: برای جلوگیری از این معضل چہ راہ حل دارید؟ گفتند: راہ حل نداریم. یعنی از دورہ نوجوانی گرفتار پوچی می شوند کہ چرا زندگی می کنند! این مشکل غرب است کہ در کتاب ہا و مجلاتشان ہم مطرح می کنند.

● **آقای دکتر اگر می متشکرم کہ بعد از ۲۰ سال مجلہ معارف را بہ یاد آوردید. اگر نکتہ ای را می خواهید یادآوری کنید، بفرمایید.**

○ اگر ہر شمارہ را برایم بفرستند، چیزی بہ نظرم بیاید، بہ دوستان می گویم. یا اگر فرصت بشود، در ہمین زمینہ ہا کہ صحبت کردم، می توانم برای محلہ بنویسم. بہ ہر صورت از ہمہ دست اندرکاران مجلات رشد بہ ویژہ رشد معارف اسلامی تشکر می کنم. از اینکه بعد از سال ہا بہ یاد حقیر افتادہ اید، سپاس گزارم. زمانی کہ در وزارتخانہ بودم، اگر حرف هایی زدہ ام با رفتاری کردہ ام کہ کسی یا کسانی از من رنجیدہ اند، حال کہ حرف های مرا می خوانند (آنانی کہ هنوز در قید حیات ہستند) اگر ممکن است بیایند از آنان عذرخواہی کنم و اگر آنچہ گفتم و عمل کردم، پسندیدند، در حق من دعا کنند.

● **خداوند بہ شما سلامتی و توفیق خدمت عنایت بفرماید.**

پای صحبت دبیران دینی و قرآن دبیرستان های دخترانه اصفهان

اشاره

روال مجله بر آن است که با سفر به استان های کشور، از شمال تا جنوب و از شرق تا غرب، پای صحبت ها و درد دل های دبیران دینی و قرآن بنشیند

در این شماره، با دبیران استان اصفهان به گفت و گو نشسته ایم که حاصل آن در پی می آید. خانم ها نیلوفر هادوی، یلدا بابایی، زهرا فخار و اعظم رضایی در این گفت و گو حضور داشتند.

* * *

● ویژه نامه صدمین شماره رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی این امکان را فراهم آورد که امروز در خدمت شما همکاران عزیز باشیم. پرسش اول این است که اگر شما عضو هیئت تحریریه مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی بودید، چه تغییراتی در محتوای این مجله به وجود می آوردید؟

هادوی: با شرایط اجرای پرسش شما در مجله های کشوری که ممکن است در هر ده دور افتاده ای راه پیدا کند و مخاطب داشته باشد، اولین کار

چگونگی جذب مخاطب است. بنده که معلم و حالات معلمان را می شناسم، ابتدا برای جذبشان تلاش می کنم. می کوشم انگیزه آنها را برای خواندن مطالب مجله زیاد کنم. به این منظور باید از همگان نیاز سنجی کنیم و در جدولی نیازهایشان را بیاوریم. به طور طبیعی بیشتر نیازهای همکارانم مربوط به کتاب های جدیدی است که تألیف شده اند و به راهکارهایی برای تدریس جذاب تر نیاز دارند. پیرو همین نیازها که باید تأمین شوند، می توانیم مسابقه هایی را برگزار کنیم. در همین مجله می توان برای جذب همکاران فراخوان های نیم سالانه و سالانه داد. می دانیم که امتیاز چاپ مقاله برای معلمان مهم است و اگر هم مقاله شان قابل استفاده نیست، حداقل در مجله اعلام کنند که نوشته های این افراد به دفتر مجله رسیده است. مجله می تواند بانک ایده ها را تشکیل دهد و از مخاطبان بخواهد ایده های خود را در چارچوب اهداف مجله ارسال کنند تا از آنها به تدریج استفاده شود. یا با طرح موضوع های درسی مانند حسد، عجب خودبینی و اسراف، از معلمان می خواهیم که قشنگ ترین و لطیف ترین مطلبی را که درباره موضوع مطرح در کلاس برای دانش آموزان بیان داشته اند و سبب توجه و جذب آنان شده است، برای مجله بفرستند. ممکن است یک نفر یک بیت شعر، یک داستانک، یا خاطره ای داشته باشد. آنچه را که به دستم می رسد، در مجله چاپ می کنم تا معلمان

درد مدرسه‌شان نمی‌خورد. برخی مدارس خاص هستند که ریشه‌ها را تهیه می‌کنند.

● دست‌اندرکاران اصلی مجله می‌گویند، مجله‌ای که رایگان برای فرد حقیقی یا حقوقی ارسال شود، ارزش خود را از دست می‌دهد.

رضایی: خب این مجله برای معلمان تولید می‌شود. اولاً باید اطلاع‌رسانی کافی بشود، ثانیاً وقتی هزینه تولید را می‌دهیم، باید از کالای تولید شده استفاده کنیم. اگر مدتی یک جا بدون استفاده بماند، دور انداخته می‌شود. پس چه بهتر که اصلاً برای تولیدش هزینه نشود. نکته دیگر این است که اگر خبرهای مربوط به کلاس‌های ضمن خدمت و روش‌های تدریس مطرح در این کلاس‌ها در مجله بیاید، همکارانی که در کلاس حضور نداشته‌اند، می‌توانند با تهیه مجله آن را مطالعه کنند. ما هم از طریق فضای مجازی که داریم، مخاطبان را به مجله ارجاع می‌دهیم. ولی این کار در مجله رشد انجام نمی‌شود.

هادوی: چه‌طور می‌توان مخاطب را حفظ و جذب کرد؟ چند سال پیش که در استان اصفهان مسابقات علمی برگزار می‌شد سؤالات این مسابقات با استفاده از منابع مجلات رشد یا مجله تکنولوژی آموزشی تهیه می‌شدند و شماره‌هایی که قرار بود در مسابقه از آن‌ها سؤال استخراج شود، مخاطبان بسیاری پیدا می‌کردند. این مسابقات فقط دو سال برگزار شدند. البته تهیه شماره‌های مورد نیاز روی دوش معلمان سنگینی می‌کرد. بنده پیشنهاد دارم، از هر فصل‌نامه‌ای یک یا دو عنوان از مطالب سودمند و پرکاربرد به‌صورت آزمون برخط (online)، - نه به عنوان مسابقه - مطرح شوند و افراد دارای بالاترین نمره در مجله معرفی و تشویق شوند. کار دیگر این است که هیئت تحریریه یکی از شبهه‌های مطرح را (براساس نیازسنجی از همکاران) در مجله مطرح کند و از همکاران بخواهد براساس سن و سال مخاطبان‌شان، پاسخ مستدل و روشن به آن شبهه بدهند. سپس از میان پاسخ‌های رسیده، بهترین‌ها را انتخاب کند و از طریق چاپ در مجله به اطلاع همگان برساند. به نظر من برای خرید چنین مجله‌ای همکاران صف می‌بندند، زیرا نیازهای خود را در مجله می‌یابند. مدرسان دوره‌های ضمن خدمت هم می‌توانند در ابتدای جلسه تدریس خود یادآوری کنند که تغییرات و غلط‌های تایپی و ... مربوط به کتاب‌های جدید در مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی چاپ می‌شود تا به این ترتیب مجله عصای دست و کتاب کار معلمان شود و همواره به آن مراجعه کنند.

● اتفاقاً یکی از سؤالات اساسی ما به همین موردی که مطرح کردید، مربوط می‌شود. یعنی

سراسر کشور از آن‌ها در کلاس بهره ببرند. در حقیقت مجله می‌تواند اتاق فکری در حد یک کشور داشته باشد. **بابایی:** پیشنهاد می‌کنم در مجله قسمتی برای درد دل‌های دانش‌آموزان در نظر گرفته شود. در هر شماره زندگی یک مروج دینی بزرگ آورده شود. می‌توانیم در هر شماره از متون دینی صاحب‌نظران هم استفاده کنیم. خود بنده نیز می‌توانم در این زمینه همکاری کنم، زیرا حدود چهار سال است که دارم آثار عرفا و علما را از قدیم تا کنون بررسی می‌کنم. رشته تحصیلی‌ام نیز عرفان است. همچنین در هر شماره مصاحبه‌ای با فرد صاحب‌نظر انجام بگیرد و میزگردهای چالشی درباره موضوع‌های مبتلا به جامعه برگزار کنید و در مجله بیاورید.

فخار: بچه‌ها گاهی پرسش‌های ابتدایی می‌کنند، اما بنیان این سؤالات قابل توجه است. لذا لازم است که به این پرسش‌ها در مجله با زبان خیلی ساده و قابل فهم برای دانش‌آموزان پاسخ داده شود. همین‌طور معلم‌ها باید بتوانند با خیال راحت، هر نوع سؤالی را مطرح کنند و نباید کسی به آن‌ها اعتراض کند که چرا این حرف را زدی. همچنین باید هم به سؤال کوچک اهمیت داد و هم به سؤالی که به نظر می‌آید بزرگ و با اهمیت است. **رضایی:** لازم است سؤالات و موارد چالش برانگیز هر درسی از کتاب جدید پیام آسمانی و قرآن را از طریق استان‌ها جمع‌آوری کنند و پاسخ‌های مقتضی، مناسب و اقناع‌گری را که دبیرانی به آن‌ها داده‌اند، از زبان خودشان و به همان صورتی که در کلاس برای دانش‌آموزان تشریح کرده‌اند، در مجله بیاورند. اگر این کار درس به درس انجام شود، بسیار تأثیرگذار خواهد بود. پاسخ‌ها اگر کوتاه و متنوع باشند، مفیدترند.

● مستحضرید سرمایه اصلی هر رسانه‌ای مخاطبان آن رسانه‌اند. رسانه مکتوب، شنیداری یا دیداری بدون مخاطب مرده است. هر چه مخاطب زیاده‌تر باشد، نشانگر نفوذ رسانه در بدنه اجتماع است. حال بفرمایید برای رسانه مرتبط با شما، یعنی فصل‌نامه رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی چه کار باید کرد تا مخاطبان حال حاضر را از دست ندهد و موفق به جذب مخاطبان تازه شود؟ البته آنچه در پاسخ به سؤال قبلی فرموده‌اید، به همین مورد مربوط می‌شود.

رضایی: حال بنده باید از شما بپرسم: چرا مجله‌ای که تولید می‌کنید برای برخی از مدارس ارسال نمی‌شود؟ دبیرانی شکوه می‌کنند که این مجله به مدرسه‌شان نمی‌آید، حال آنکه مجلات رشد دیگر در همان مدارس توزیع می‌شوند. البته مدیران برخی از مدارس به دلیل هزینه‌ای که باید بپردازند، تمایلی به دریافت این مجله یا مجلات رشد ندارند. زیرا فکر می‌کنند مجلات رشد به

چند سال پیش
که در استان
اصفهان مسابقات
علمی برگزار
می‌شد سؤالات
این مسابقات با
استفاده از منابع
مجلات رشد یا
مجله تکنولوژی
آموزشی تهیه
می‌شدند و
شماره‌هایی
که قرار بود در
مسابقه از آن‌ها
سؤال استخراج
شود، مخاطبان
بسیاری پیدا
می‌کردند

باید چه کار کرد تا آنچه را که نمی‌شود در کتاب درسی آورد، معلم بتواند در مجله رشد پیدا کند؟ به عبارت دیگر، چگونه باید از طریق مجله برنامه درسی ملی را پشتیبانی کرد؟ زیرا در برنامه درسی ملی، کتاب در قالب بسته آموزشی تعریف شده است که یکی از عناصر این بسته باید مجله رشد باشد.

فخار: مطرح شده که میان معلمان مسابقه بگذاریم، در حالی که بنده دیده‌ام دانش‌آموزان دبیرستان هم این مجله را مطالعه می‌کنند. خوب می‌شود جایزه مسابقه را دیدار از حوزه علمیه قم یا دانشگاه امام صادق (ع) و امثال اینها گذاشت. زیرا ضمن تدریس در دبیرستان متوجه شدم، دختران دبیرستانی علاقه‌مند که این‌گونه مراکز علمی آموزشی دینی را از نزدیک ببینند. فقط هم از این طریق می‌توانند به این مراکز بروند.

• **پیشنهاد ما این است که ایده‌های تان را روی معلم‌ها متمرکز کنید. زیرا مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی، مخاطبان اصلی و محوری خود را معلم‌ها می‌داند.**

هادوی: با توجه به اینکه رشته ما قرآن و معارف است، یکی از پرجاذبه‌ترین محتواهای مجله می‌تواند معرفی نظام‌های آموزشی دینی کشورهای مختلف و کتاب‌های آموزشی تبلیغی‌شان باشد. ممکن است دارای نکات الهام‌بخش هم باشد. مثل کار در مدارس ژاپن که وقتی دانش‌آموزان در ساعت قبل درس سنگینی دارند، معلم اجازه دارد در ساعت بعد به دانش‌آموزان ۱۰ دقیقه اجازه استراحت و حتی خواب بدهد تا برای درس بعدی آماده شوند. خوب این کار مفید است و من هم می‌توانم در صورت لزوم این کار را در کلاس درس انجام دهم. وقتی این روش‌ها در مجله رشد مطرح شوند، معلمان سخت‌گیر نیز متوجه می‌شوند که نباید جسم و روح خسته دانش‌آموز را برای یادگیری مفاهیمی که به جسم و روح و روان آسوده نیاز دارد، تحت فشار قرار دهند که نتیجه‌بخش نخواهد بود.

• **یکی از کارهای مجله این است که تجربه‌های آموزشی و روش‌های تدریس موفق معلمان را برای استفاده دیگران منتشر کند. اگر همکاران دبیر تجربه‌های مفید یا بکر و ابتکاری خود را به صورت یک مقاله علمی آموزشی مکتوب و مدون کنند و در اختیار مجله قرار دهند، چاپ می‌شود. متأسفانه خیلی کم چنین نوشته‌هایی با حفظ ضوابط نگارش علمی به مجله می‌رسند. بدون شک معلمان راه‌های ابتکاری و مؤثری در**

آموزش و تدریس یافته‌اند که لازم است به مجله منتقل شوند.

هادوی: دو راه حل به نظر می‌رسد: یکی اینکه چند سال پیش فراخوانی با عنوان «بانک ایده‌های معلمین» داده شد. این کار در راستای مسئولیت فراخوان چند استان بود؛ مثل مازندران، فارس و اصفهان. فراخوان «بانک ایده‌ها» را استان سمنان به عهده داشت که بنده هم شرکت کردم و حاصل تجربه آموزشی‌ام در کلاس بود که با استقبال بچه‌ها هم همراه شده بود و بعد متأسف شدم که چرا طرح بانک ایده‌ها باید در استانی بایگانی شود، بدون آنکه انعکاس بیرونی داشته باشد. مسلم است که همکاران زیادی نیز ایده‌هایی را فرستاده‌اند و معلوم هم نشد که با آن‌ها چه کرده‌اند. این بانک ایده‌ها باید در محلی مستقر شود که همگان بتوانند از آن استفاده کنند. مجله می‌تواند محمل خوبی برای طرح این ایده‌ها در هر شماره باشد.

دومین راه حل جریان اقدام‌پژوهی است. این کار هر سال انجام می‌شود و یک معلم پژوهنده کارهای زیادی می‌کند تا مسئله‌ای را در مدرسه‌اش حل کند. این راه حل‌ها و راهکارها که «معلم پژوهنده» ارائه می‌دهد، سرانجام چه می‌شوند؟ منظورم پایان‌نامه‌ها نیست که بیشتر با آمار سروکار دارند، ولی بانک ایده‌ها و کار معلم پژوهنده باید در دسترس همگان قرار بگیرد.

بابایی: قبلاً به پرداختن موضوع‌های روز در جامعه اشاره کردم. از جمله این موارد «شیطان پرستی» تا دو سه سال پیش بود که حتی دانش‌آموز دوم خیلی بیشتر از من معلم در مورد آن اطلاعات داشت. مدتی است که عرفان‌های کاذب جای آن را گرفته است. من معلم درباره این نوع عرفان‌ها، مثل عرفان کیهانی، اطلاعات کمی دارم. به نظر بنده، مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی باید مرجعی برای اطلاع‌رسانی از یک سو و نقد عالمانه این نوع پدیده‌ها از دیگر سو باشد. آن وقت معلم می‌تواند به درستی و با آگاهی از ابعاد مسئله، نارسایی‌ها و خطرات آن‌ها را برای دانش‌آموزان نوجوان و جوان تشریح کند. زیرا مروجان این نوع عرفان‌های کاذب مطالعه کرده‌اند و با برنامه عمل می‌کنند تا نبض فکری مخاطبان، به ویژه نسل جوان را در اختیار بگیرند. غیر از این گاه مشاهده می‌شود در میان برخی از خانواده‌ها نیز رسوخ کرده‌اند و برای نفوذ هم از شکاف مشکلات موجود در خانواده استفاده می‌کنند. لذا بچه‌ها هم جذب می‌شوند. مجله ما باید هم از صاحب‌نظران استفاده کند و هم از تجربه‌های مفید معلمان در مواجهه با این موارد در میان دانش‌آموزان بهره بگیرد تا معلم و دانش‌آموزان مجله را مرجعی برای خود در این زمینه بدانند.

رضایی: خوب است بخشی در مجله به تجربه‌های همکاران دبیر برای داشتن کلاس شاد و در همان حال آموزش‌پذیر اختصاص یابد.

با توجه به اینکه رشته ما قرآن و معارف است، یکی از پرجاذبه‌ترین محتواهای مجله می‌تواند معرفی نظام‌های آموزشی دینی کشورهای مختلف و کتاب‌های تبلیغی‌شان باشد

جذب مخاطبان جدید، باید به کاری فوق العاده و بهتر از کار این شبکه‌ها دست بزنید. یعنی چیزی باشد که همه نمی‌دانند. آنچه را خواهران همکار فرموده‌اند خیلی خوب است، ولی همه‌جا در دسترس است.

• البته اگر خاطره‌های دینی، منحصر به فرد و دارای نکته را بیاورند، جاذبه دارد. برای مثال، یکی از دانش‌آموزان به من اعتماد کرد و آمد بیماری‌اش را که خیلی سنگین بود به من گفت. این اعتماد هم به دلیل تفسیر یک آیه از قرآن در کلاس درس بود. نمی‌خواهم و دوست ندارم موضوع را باز کنم، ولی این دختر از خانواده‌ای بود که کسی فکر نمی‌کرد به چنین بیماری گرفتار شده است. خب این نوع خاطره‌ها برای دیگر همکاران ما جذاب‌اند و حتماً دوست دارند این خاطرات را بشنوند یا بخوانند. منظورم این است که مجله باید شامل مفادی باشد که همه جا نیست و نه آنچه که همه جا هست. زندگی‌نامه افرادی هم باید در مجله بیاید که در دسترس نیست. آنچه را که همه‌جا هست، افراد علاقه‌مند می‌توانند از جای دیگر پیدا کنند و بخوانند.

هادوی: بنده خاطره بسیار جالبی را که از تدریس داشتیم، با عنوان «جمال ابدی» برای مجله فرستادم و چاپ هم شد. منظور ما این است که مجله باید در سطحی قرار بگیرد که ابزار دست دائمی همکاران معلم باشد. از جمله اعلام شود که آنچه را در کلاس ضمن خدمت می‌گذرد، در اولین شماره رشد معارف خواهید خواند که می‌تواند اشکالات درسی و حتی اشکالات کتاب درسی باشد. با این کارها می‌توان مجله را به یکی از اقلام ضروری بسته آموزشی تبدیل کرد.

• این نکته‌ها را که درباره‌ی خاطره یا تجربه‌های آموزشی یا اقدام‌های جالب معلم‌ها یا دانش‌آموزان مطرح کرده‌اید، باید تدوین شود و به زبان کار مجله و دقیق و مستند ارسال شود.

هادوی: مجله باید بخواند، بانک ایده‌ها را خواستند و ما فرستادیم.

رضایی: من نمی‌دانم که مجله از من معلم چه می‌خواهد یا چه محتوایی را نیاز دارد که دنبالش بروم.

• یعنی می‌فرمایید اطلاع‌رسانی درباره‌ی نیازها و نوع ارتباط مجله با مخاطبان یا نیست یا ناقص است و باید دست‌اندرکاران مجله در زمینه اطلاع‌رسانی و ارتباط با مخاطبان را تقویت کنند.

• به‌نظرم در هر استان، چند تن از همکاران می‌توانند با هم اتاق فکر هیئت تحریریه مجله را در سطح استان تشکیل دهند. در اصفهان، شما می‌توانید چنین کاری نکنید. در این صورت، هیئت تحریریه مرکزی از طریق این اتاق فکرها با واقعیت‌های سراسر کشور بیشتر آشنا خواهند شد. زیرا شماها که از نزدیک با وقایع و مسائل استان خودتان آشنایی دارید، می‌توانید به‌درستی آن‌ها را به دفتر مجله و هیئت تحریریه منعکس کنید. آن‌وقت هیئت تحریریه مجله بهتر می‌تواند محتوایی برای مجله تدارک ببیند که پاسخ‌گوی نیازهای روز باشد. اگر هم چنین نکنند، باز شماها می‌توانید بازخواستشان کنید که چرا بدان‌ها نپرداخته‌اند.

بابایی: پیشنهاد خوبی است.

هادوی: همه گروه‌های رشته‌های درسی با پایگاه خودشان ارتباط دارند. برای مثال پایگاه کشوری رشته ما - معارف اسلامی - ایلام است.

فخار: الان سمنان است، قبلاً ایلام بود. از مهر ماه سمنان است.

هادوی: ببخشید، خبر نداشتیم. چند سال ایلام بود. گزارش کار همه سرگروه‌های استان‌ها در نیم‌سال اول و دوم به این پایگاه، یعنی الان به سمنان ارسال می‌شود. شما باید با دبیر کشوری پایگاه در ارتباط باشید و از گزارش‌های سراسر کشور که در این پایگاه متمرکز است، برای انعکاس در مجله استفاده کنید. آن‌وقت دیگران راغب می‌شوند به مجله رجوع کنند و بدین ترتیب بر مخاطبان مجله افزوده می‌شود.

• ما در مجله نمی‌خواهیم به پایگاه کشوری مراجعه کنیم. می‌خواهیم هر استان خودش فعال شود و با مجله‌اش ارتباط برقرار کند. دست‌اندرکاران مجله هم بدانند که ایده‌های رسیده محصول اتاق فکری است برای مثال در استان اصفهان.

رضایی: ما نمی‌دانستیم چه کار باید بکنیم. یا نمی‌دانستیم که گزارش تجربه‌های آموزشی و تدریس و کلاس‌داری خود را کجا بفرستیم. وقتی اطلاع داشته باشیم، به درستی اقدام می‌کنیم.

فخار: اگر ظرف سببی داشته باشیم و فقط یک خرما روی آن باشد، خرما توجه‌ها را به خودش جلب می‌کند. الان بحث‌های ما، بحث‌هایی هستند که در جامعه رواج دارند و هر شبکه تلویزیونی را هم بگیرد، از همین بحث‌ها مطرح می‌کند. شما برای جلب توجه و

مجله باید در سطحی قرار بگیرد که ابزار دست دائمی همکاران معلم باشد. از جمله اعلام شود که آنچه را در کلاس ضمن خدمت می‌گذرد، در اولین شماره رشد معارف خواهید خواند که می‌تواند اشکالات درسی و حتی اشکالات کتاب درسی باشد

**پیشنهاد من
این است که
خود مجله
رشد گروهی را
سازمان بدهد
با عنوان «گروه
رشد قرآن و
معارف» با قواعد
و قراردادهای
مشخص تا از
تبادل پیام‌ها
و عکس و
برچسب‌های
نا لازم و غیر مفید
و خارج از
چارچوب
جلوگیری شود**

اسلامی - در آن حضور دارند و می‌پرسند، اگر درس جدید را تدریس کرده‌اید، اشکالات آن را برای ما بیان کنید. ایشان به پرسش‌های همکاران نیز جواب می‌دهند.

هادوی: اتفاقی که اخیراً در واتس‌آپ و تلگرام افتاده، تشکیل گروه‌هایی در یک سال اخیر است. این گروه‌ها فعال‌اند و مطالب خوبی را رد و بدل می‌کنند. الان دبیران عربی و دبیران معارف کشوری گروه‌های خود را دارند.

رضایی: مدیریت گروه باید خوب باشد.

هادوی: مدیران گروه رشته معارف که از سراسر کشور گرد هم آمده‌اند، باید قوانین و قراردادهایی را بگذارند و اعلام کنند که اعضای گروه از اقدام‌ها و پیام‌های زائد و غیر مفید اجتناب کنند.

پیشنهاد من این است که خود مجله رشد گروهی را در فضای مجازی سازمان بدهد با عنوان «گروه رشد قرآن و معارف» با قواعد و قراردادهای مشخص تا از تبادل پیام‌ها و عکس و برچسب‌های نا لازم و غیر مفید و خارج از چارچوب جلوگیری شود. به‌ویژه می‌توانید نیازسنجی‌تان را هم از این طریق انجام بدهید. حتماً بسیاری از شماره تلفن‌های همراه را در اختیار دارید و این کار را آسان می‌کند. به این ترتیب خانواده مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی در فضای مجازی اعلام موجودیت می‌کند و ما از این طریق از دغدغه‌های هیئت تحریریه هم آگاه می‌شویم و می‌توانیم در رفع این دغدغه‌ها مدد برسانیم. همان‌طور که می‌توانیم از محتوای هر شماره مجله هم آگاه شویم و آن را تهیه کنیم زیرا حتماً یک یا دو مورد از نیازهای آموزشی ما را در خود دارد.

هادوی: یکی از کارهای جالب این است که اعلام کنید معلمان قشنگ‌ترین و خلاقانه‌ترین سؤال‌های برگرفته از کتاب درسی اما متناسب با نیازهای روز را ارسال دارند تا در مجله چاپ شود. آن وقت دیگر همکاران هم از آن‌ها استفاده می‌کنند. مثالی بزنم. در کلاس سؤالی طرح کردم و نظر بچه‌ها جلب شد. با دادن نشانی سایت‌های علمی، سؤالی را به این صورت مطرح کردم که زهرا می‌خواهد با دوستی در کانادا که به تازگی مسلمان شده است، مکالمه مفیدی داشته باشد و او را با کتاب آسمانی مسلمانان آشنا کند. به نظر شما زهرا به کدام یک از سایت‌هایی که نشانی آن‌ها را دارید، مراجعه کند؟ همه هم سایت دینی اسلامی بود. با این کار به سه هدف رسیدم: همه دانش‌آموزان با سایت‌های مفید و مذهبی آشنا شدند، هم به این موضوع فکر کردند که چگونه می‌توانند بهتر از دینشان دفاع کنند و در همان حال به نقد این سایت‌ها پرداختند.

• درباره فضای مجازی صحبت‌هایی شد. حال بفرمایید چگونه باید ما از فضای مجازی بهتر و بیشتر استفاده بکنیم؟

بابایی: راستش من زیاد با فضای مجازی رابطه خوبی ندارم.

فخار: همین کاری که خانم هادوی گفت، ابتکار خوبی برای استفاده از فضای مجازی است.

رضایی: تشکیل گروه‌های اجتماعی مثل «تلگرام» یا «واتس‌آپ» و استفاده از صاحب‌نظران. ما گروه پیام آسمانی داریم که خود آقایان **دلبری** و **شکرانی** - از اعضای تحریریه مجله رشد آموزش قرآن و معارف

شمامسئولیت
 دارید که در رد
 مطالب خرافی
 در جامعه مطلب
 بنویسید؛ از جمله
 آنچه در تلگرام
 یا واتس آپ
 می آورند و به
 دین می چسبانند.
 مثل اگر فلان آیه
 را ۵۰۰ بار بخوانید
 چه می شود یا
 اگر فلان مطلب
 را چندبار منتشر
 نکنید این اتفاق
 خاص می افتد

فخار: تازه می توانید از میان مطالبی که می رسند و نزد شما جمع می شوند، بهترین ها را انتخاب و چاپ کنید.

رضایی: خیلی مفید است. حضور آقای اشکبوس در گروه عربی در فضای مجازی سبب شد تا خیلی از دبیران تغییر کنند.

• **این نکته را از میان دغدغه های هیئت تحریریه عرض کنم که اطلاع داشته باشید، بد نیست. می گویند اگر مطالب غنی به ما برسد و دستمان برای انتخاب باز باشد، می توانیم فاصله انتشار را کمتر کنیم و مجله را از فصل نامه به دو ماه نامه یا ماه نامه تغییر دهیم. درباره فاصله زمانی انتشار چه نظری دارید؟**

رضایی: اگر دو ماه نامه هم باشد، خوب است.

هادوی: دو ماه نامه خوب است.

بابایی: دو سه سالی است که مقاله نویسی بین معلمان جا افتاده است، ولی نمی دانند چگونه یک مقاله علمی را بنویسند و چگونه ارجاعات را بیاورند. به همین دلیل در آخرین مجعمان، یکی از استادان برجسته را دعوت کردیم و ایشان در ۹۰ دقیقه، شیوه درست مقاله نویسی را تشریح کرد. معلمان نیز به دنبال نوشتن مقاله به منظور کسب امتیاز برای ارزشیابی یا معلم نمونه شدن هستند. لذا حتی اگر مجله شما هفته نامه هم شود، چون به این سبب زودتر جواب می گیرند، از آن استقبال می کنند.

• **وقتی تعداد مقالات زیاد باشد و به دلیل نازل بودن رد شوند، آن وقت مقاله های همکاران معلم ما ریزش می کند و کاهش می یابد.**

بابایی: حال که به پایان وقت گفت وگو رسیده ایم، اجازه بدهید پیشنهاد دیگر را هم بیان کنم. تنوع رنگ در صفحه های داخلی مجله را افزایش دهید و جمع بندی مطالب مجله را در صفحه پایانی بیاورید. به نظرم باید اندازه و قطع مجله تغییر کند. یعنی قطع مجله را به قطع وزیری تغییر دهید که برای بایگانی (آرشیو) کردن بهتر است.

فخار: در رنگ آمیزی مجله باید دقت شود. برای مثال، رنگ آبی و قرمز را با هم کار کرده اند که حتی با عینک هم نمی توان مطلب را خواند. به ویژه که حروف هم ریز است. باید در نظر داشته باشند، افرادی که سن و سالی از آن ها گذشته نیز باید مجله را بخوانند.

هادوی: در موفقیت مجله تنوع طرح های روی جلد مؤثر است. مصاحبه با دانش آموزان که حداقل در این شماره (پاییز ۹۴) دیدم، خوب بود. خوب است کتاب های

جدید تحلیل شوند. عکس نویسنده هر مقاله را بگذارید.

• خانم نقد کنید!

هادوی: نقد! جدول ندارد. حال می خواهد جدول اطلاعات عمومی باشد یا جدول با اطلاعات تخصصی.

• طنز دارد؟

هادوی: «نکته های لطیف» را ذیل گلچین آورده اید، ولی به معنای طنز و مطایبه چیزی ندارید. مطالب هم باید کوتاه کوتاه باشند. برخی مطالب طولانی اند و کسی رغبت ندارد آن ها را بخواند.

فخار: شما مسئولیت دارید که در رد مطالب خرافی در جامعه مطلب بنویسید؛ از جمله آنچه در تلگرام یا واتس آپ می آورند و به دین می چسبانند. مثلاً اگر فلان آیه را ۵۰۰ بار بخوانید چه می شود یا اگر فلان مطلب را چندبار منتشر نکنید، دچار چه ماجرابی می شوید. خب باید با این خرافات مبارزه کرد و مجله شما باید این کار را بکند.

• خب خودتان در رد این مسائل مطلب بنویسید.

فخار: چشم. اگر در فضای مجازی وبلاگ داشته باشید، می نویسم و برایتان می فرستم تا اگر مناسب تشخیص دادید، در مجله هم چاپ کنید.

هادوی: اگر می خواهید مجله در بسته آموزشی قرار بگیرد، باید هم نمونه سؤال های خلاقه در مجله بیاورید. منظورم سؤال معمولی نیست که در کتاب کارها پر است؛ مثل همان سؤالی که در معرفی سایت ها یاد کردم. رفع اشکالات درسی و پاسخ به شبهات، آوردن گزارشی از آنچه در دوره های ضمن خدمت، به ویژه در سطح کشوری مطرح می شود و مدرسان و استادان این دوره ها به مجله رشد ارجاع بدهند، ایجاد فضای مجازی تحت عنوان گروه رشد معارف به صورتی که قبلاً گفته شد، برگزاری مسابقه ها که کمترین تشویق، دارندگان نمره های بالا چاپ اسامی آن ها در مجله باشد، از جمله اقداماتی است که به موفقیت مجله کمک می کند. برای گرافیک هم می توانید از مجله ای مثل مجله «بشارت قرآنی» الهام بگیرید. این مجله از اولین شماره تا کنون بسیار بسیار زیبا بوده است، با طرح ها و رنگ آمیزی های خیلی جالب و جذاب و خلاقانه.

• **متشکریم. می کوشیم از پیشنهادها و بعضاً انتقادهای مفیدتان در ارتقای کیفی کلیت مجله استفاده لازم را به عمل آوریم. موفق باشید.**

درس دینی و قرآن رابه درس ملی تبدیل کنیم!

پای صحبت مهندس محمد علی سادات، نویسنده پیشین کتاب دینی و قرآن

اشاره

مهندس محمد علی سادات چهره‌ای آشنا در عرصهٔ تعلیم و تربیت است. با بیش از ۳۰ جلد کتاب، سالیان سال کتاب‌های دینی دبیرستان به نام ایشان مزین بود. مردی که با شور و حرارت فراوان ستاد مرکزی نظارت بر حسن اجرای درس‌های دینی و قرآن را راه‌اندازی کرد و از این طریق خدمات بسیاری برای دبیران دینی و قرآن انجام داد.

دوره‌های زیادی برای دبیران دینی و قرآن برگزار کرد و به اقصای نقاط کشور سفر کرد تا بتواند درس دینی و قرآن را از مهجوریت خارج کند. یکی از کارهای ایشان مشارکت در راه‌اندازی مجلهٔ رشد آموزش معارف اسلامی است که امیدواریم باقیات صالحات ایشان باشد. او هنوز همان دغدغهٔ قبلی را دارد و امیدوار است درس دینی و قرآن به یک درس و دغدغه‌ای تبدیل می‌شود.

* * *

• آقای مهندس سادات، بفرمایید با مجلهٔ رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی چه نسبتی دارید و از چه زمانی با آن ارتباط داشته‌اید؟

○ خاطرات خوبی از این مجله دارم. آشنایی من با مجله به قبل از تولد آن بازمی‌گردد. زیرا بارها جلسه داشتیم و دربارهٔ تولید چنین مجله‌ای صحبت کردیم.

• با چه کسی صحبت می‌کردید؟

○ زمان دکتر غلامعلی حداد عادل بود. مسئولیت گروه

آموزشی دینی و قرآن هم با بنده بود. به‌طور طبیعی در رشته‌های گوناگون، مجله‌های رشد شکل می‌گرفتند که از جملهٔ آن‌ها مجلهٔ رشد دینی بود. نام آن را هم «رشد آموزش معارف اسلامی» گذاشتند. از همان زمان برای چنین مجله‌ای اهمیت قائل بودیم و آن را بازوی گروه دینی و قرآن می‌دانستیم؛ زیرا پیام‌های لازم را باید به معلمان دینی و قرآن در سراسر کشور می‌رساند. آن زمان راهی هم برای رساندن پیام‌ها، مگر داشتن ارگانی در قالب مجله، وجود نداشت.

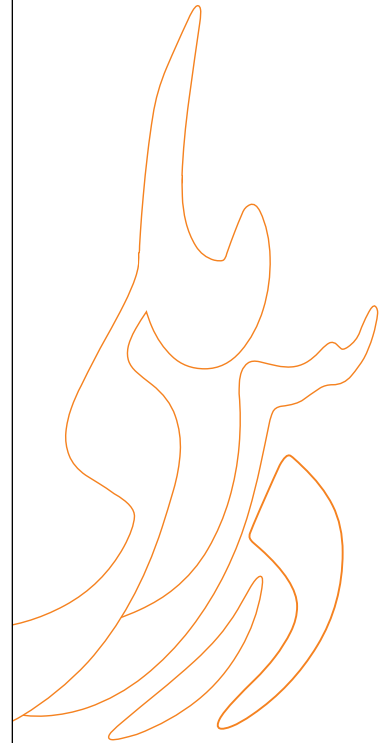
• پیام‌هایی که باید به معلمان می‌رساندید، از چه نوع بودند؟

○ ما به بحث‌های محتوایی توجه داشتیم، ولی بیشتر از آن، به شیوه‌ها و روش‌ها می‌پرداختیم.

• شیوه‌ها و روش‌ها به چه موضوع‌هایی مربوط می‌شدند؟

○ در آموزش و پرورش دو رکن اساسی مطرح است: یکی محتوا و دوم روش تدریس یا روش‌های ارائه محتوا. محتوا را باید چگونه ارائه کنیم تا برای دانش‌آموزان در سنین مختلف قابل فهم باشد. تجربهٔ ما نشان می‌داد که در آموزش و پرورش در زمینهٔ تدارک محتوا موفق‌تریم تا در زمینهٔ شیوه‌ها و روش‌های ارائهٔ این محتوا. به این علت به روش‌های تدریس خیلی توجه می‌کردیم. لذا از ابتدا

گزارش
کنفرانس‌ها و
سمینارها را در
مجله می‌آوریم یا
خبرهای مربوط به
نشست‌های علمی
در این حوزه را
چاپ می‌کردیم.
در حقیقت ما
از مجله رشد
آموزش معارف
اسلامی تلقی
ارگان سازمانی را
داشتیم تا در تمام
جوانب کمک کار
درس دینی باشد
و آن را کامل‌تر و
غنی‌تر کند

که موضوع داشتن مجله مطرح شد، به ما توصیه کردند، به این زمینه عنایت خاص داشته باشیم.

متأسفانه باید گفت، حتی مراکزی که وظیفه تربیت معلم را به عهده داشتند - به‌ویژه در گذشته - در این کار ضعیف بودند. بنده در مورد این اواخر اظهار نظری نمی‌کنم، زیرا اطلاعی ندارم. در حالی که فرق یک دانشگاه یا دانشکده تربیت معلم با دانشگاه‌های دیگر در همین مورد است. زیرا معلم می‌خواهد همان محتوایی را که در دانشگاه‌های دیگر تولید می‌شود، با زبانی دل‌چسب و قابل فهم به دانش‌آموزان تدریس کند، ولی جای چنین بحث‌هایی در مراکز تربیت معلم (دانشگاه‌ها یا مراکز تربیت معلم آموزش و پرورش) همیشه خالی بوده یا در حدی نبوده است که واقعاً بتواند خلأها را پر کند.

به همین دلیل با وجود نبود امکانات تلاش می‌کردیم از مجله رشد آموزش معارف اسلامی برای آموزش شیوه‌های تدریس استفاده کنیم. این مجله و مجله «رشد معلم» به این موضوع می‌پرداختند. در رشد معلم هم مقالات متعددی نوشته بودند که ناظر بر روش‌های تدریس بود. آن موقع رشد معلم را برای دوره ابتدایی منتشر می‌کردند. بنده نیز مقاله‌هایی درباره مسائل عمومی آموزش می‌نوشتیم که در مجله رشد معلم چاپ می‌شد. مسائل مربوط به شیوه آموزش معارف دینی را هم در مجله رشد معارف اسلامی چاپ می‌کردیم. برای مثال، در همین مجله ویژگی‌های یک معلم دینی را هم می‌آوردیم.

به یاد دارم که نوشته بودیم، هر درسی آزمایشگاهی دارد و آزمایشگاه درس دینی وجود و شخصیت معلم دینی است.

• این مقاله‌ها را چه کسانی می‌نوشتند؟

• به‌ویژه برای دوره متوسطه، تنها بنده می‌نوشتیم. بعد هم با جمع‌آوری این نوشته‌ها و افزودن بر آن‌ها، در قالب کتابی با عنوان «راهنمای معلمان دینی» در شمارگان خیلی زیاد چاپ شد. سازمان پژوهش این کتاب را به عنوان کتاب جنبی برای معلمان چاپ و توزیع کرد. به دلیل استقبال زیاد از این کتاب، در تمام دوره‌های ضمن خدمت تدریس می‌شد.

• در چاپ‌های بعدی آیا تجدیدنظری هم در کتاب داشتید؟

• به یاد ندارم، ولی به دلیل استقبال، به استان‌ها بخش‌نامه شده بود که هر کس لازم دارد، نیازش را اعلام کند. آن وقت‌ها درس دینی رونق زیادی داشت. «ستاد مرکزی نظارت بر حسن اجرای دروس دینی و قرآن» هم تأسیس شد و تمام شئون درس دینی را تحت نظر داشت. استخدام معلمان دینی، مصاحبه با آن‌ها هنگام پذیرش، برگزاری دوره‌های مفصل و متمرکز در تهران در اردوگاه شهید باهنر، همه این کارها تحت نظر ستاد مزبور انجام می‌شد.

• شما از چه زمانی مسئولیت گروه دینی و قرآن را به عهده گرفتید؟

• از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی مهندس جواهریان (خدا رحمتش کند) بود که پس از ایشان بنده در این سمت قرار گرفتم. ایشان شد معاون علوم انسانی «دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی».

• درباره تهیه مقالات مربوط به روش‌های آموزش درس دینی صحبت می‌کردید.

• مقالات زیادی در مجله رشد معارف نوشته بودم. مصاحبه‌هایی در این زمینه با معلمان موفق در تدریس و استادانی که حرفی برای گفتن داشتند، انجام دادیم. در زمینه دوره‌های ابتدایی و راهنمایی آقای دکتر ناصر باهنر کاری کرده بودند. پایان‌نامه ایشان در دانشگاه مربوط به این مسایل بود.

• علاوه بر طرح محتوا و روش تدریس که در مجله دنبال می‌شد، آیا به موضوع‌های دیگری هم می‌پرداختید؟

• گزارش کنفرانس‌ها و سمینارها را در مجله می‌آوردیم یا خبرهای مربوط به نشست‌های علمی در این حوزه را چاپ می‌کردیم. در حقیقت ما از مجله رشد آموزش معارف اسلامی تلقی ارگان سازمانی را داشتیم تا در تمام جوانب کمک کار درس دینی و قرآن باشد و آن را کامل‌تر و غنی‌تر کند.

• از نوشته‌های معلمان هم استفاده می‌کردید؟

• هر کس مطلب می‌فرستاد، اگر قابل استفاده و در چارچوب مورد نظر مجله بود، از آن استفاده می‌کردیم. ما هم تأکید داشتیم که آثار معلمان را در مجله چاپ کنیم، ولی کم بودند. شما تصور کنید درسی به نام دینی داریم. این درس هم ارگان مطبوعاتی دارد. در این ارگان همه موضوع‌های مربوط باید بیاید، زیرا صرف پرداختن به مطالب معارفی در قالب خاص زیاد به درد نمی‌خورد.

• به عبارت دیگر، این مجله کمک آموزشی است و هر چیزی که به آموزش و تقویت آموزش این درس کمک کند، باید در مجله بیاید.

• کاملاً درست است. توضیح بدهم که دکتر ناصر باهنر فرزند شهید باهنر در این زمینه خیلی کار کرده بود. پایان‌نامه دانشگاهی‌اش در این زمینه بود که به صورت کتابی برای تدریس چاپ شد و در اختیار معلمان دوره‌های ابتدایی و راهنمایی قرار گرفت. در حقیقت این‌ها فراورده‌های گروه بودند که به تدریج تولید می‌شدند.

• آیا دست‌اندرکاران مجله در آن زمان، از جمله

مجله باید به وضعیت درس دینی و قرآن بپردازد. در مجله باید مشخص شود که درس دینی و قرآن آیا در جهت هدف‌ها حرکت می‌کند یا خیر؟ با وضع مطلوب چه فاصله‌ای دارد و چرا این فاصله وجود دارد؟ درس دینی و قرآن محتاج چه اقداماتی است تا به وضع مطلوب نزدیک شود

جناب‌عالی، در جمع معلمان حاضر می‌شدید تا از آرای آنان (پیشنهاد و انتقاد) درباره مجله مطلع شوید؟

○ ما آن وقت کاملاً در ارتباط با معلمان بودیم و در این عرصه خیلی فعالیت می‌کردیم. در استان‌ها سمینارهای متعددی داشتیم و بنده دائم‌السفر بودم.

• آن زمان بیشتر چه موضوع‌هایی مطرح و دنبال می‌شدند؟ آیا مجله جایگاهی داشت؟

○ موضوع کار ما درس دینی و قرآن بود و از ارکان این درس هم مجله رشد بود. اینکه چه قدر در این کار موفق شدیم، بحث دیگری است.

• در زمان کاری شما، بُرد مجله چه قدر بود؟

○ مجله در سراسر کشور توزیع می‌شد. توزیع خوبی هم داشت و با شمارگان خوبی چاپ می‌شد.

• اکنون مجله با شمارگان ۶۰۰۰ نسخه چاپ می‌شود. آن دوران با شمارگان متفاوت چاپ می‌شد: ۵۰۰۰، ۱۰۰۰۰، ۱۲۰۰۰، ۲۰۰۰۰ تا ۲۵۰۰۰. می‌خواهم دلیل تفاوت شمارگان را که قابل توجه است، بدانم.

○ بستگی به قدرت، قوت و پویایی ستادی داشت که از آن یاد کردم. اگر گروه دینی و قرآن پویایی و تحرک داشته باشد، افزایش شمارگان مجله یکی از ثمراتش خواهد بود. هم‌اکنون اگر فعالیت‌های آن زیاد باشد، مشاهده خواهید کرد که استقبال خیلی خواهد شد.

• چه نوع تحرکی را در نظر دارید؟

○ فعالیت مستمر. به برخی از استان‌ها حداقل ده بار رفته‌ام. در سمینارهای مختلف با جمعیت‌های متفاوت شرکت می‌کردیم. به‌طور دائم رفت‌وآمد می‌کردیم. نمونه‌ای را عرض بکنم: برای اینکه معلمان دینی و قرآن، فعالیت‌های علمی خودشان را بیشتر کنند، به سراغ افرادی در خارج از آموزش و پرورش رفتیم تا از آنان کمک‌هایی بگیریم. با همین کمک‌ها کتاب‌های تفسیر المیزان، تفسیر نمونه و آثار شهید مطهری را چاپ کردیم و به قیمت خیلی ارزان در اختیار معلمان قرار دادیم. تا آنجا که به یاد دارم، ۲۷ جلد تفسیر نمونه را به قیمت ۲۰۰۰ تومان چاپ کردیم و در زمان برگزاری سمینارها به‌ویژه آن‌هایی که در تهران برگزار می‌شدند، به قیمت نزدیک به رایگان به معلمان می‌دادیم. بعد از همین آثار، امتحان می‌گرفتیم. این کار را درباره تفسیر المیزان و آثار آقای مطهری هم کردیم. البته می‌گفتیم از چه جلد‌هایی امتحان خواهیم گرفت. جایزه هم می‌دادیم. ما حدود ۳۰۰ عدد سکه بهار آزادی به افراد برنده دادیم و در این کار مجله خیلی کمک کرد.

این کارها برای ایجاد تحرک و تشویق بود. اعتقاد نداشتیم

که با دادن سکه کار درست می‌شود. فقط برای این بود که معلمان بدانند، مورد توجه هستند و کارشان اهمیت دارد. بدانند کسانی از جمله در تهران نشسته‌اند و شب و روز به درس دینی و قرآن فکر می‌کنند، به ارتقای علمی و عملی معلمان دینی می‌اندیشند.

• مجله را چه‌طور قیمت‌گذاری می‌کردید؟ رایگان بود؟ آیا آموزش و پرورش به اصطلاح برای مجله یارانه می‌داد؟

○ رایگان نبود، ولی از جزئیات آن اطلاعی ندارم. همه مجلات رشد در یک قالب قرار داشتند.

• می‌گویند مجلات رشد باید «خودگردان» باشند.

○ ۱۲۰۰ یا ۱۲۵۰ تومان. گران نیست. زمان ما فوق‌العاده ارزان بودند. هنوز خودکفایی و خودگردانی مطرح نبود. علاوه بر سمینارهای متعارف، گاهی دوره‌های شبانه‌روزی در تهران برگزار می‌کردیم و از تمام استان‌ها دعوت می‌کردیم. هیچ استانی را از چشم نمی‌انداختیم. چندین سال به‌صورت مرتب این جلسات را برگزار می‌کردیم. در این نشست‌ها و سمینارها، علاوه بر اینکه درباره روش‌های تدریس صحبت می‌شد، شخصیت‌های دینی و سیاسی را دعوت می‌کردیم. یا کسانی را که با اوضاع و احوال مملکت آشنا بودند، می‌آوردیم تا حاضران را با وضعیت کشور آشنا و توجیه کنند.

• این موارد را چه‌طور و در چه حد در مجله منعکس می‌کردید؟

○ بهترین سخنرانی‌ها را در مجله چاپ می‌کردیم.

• بهتر یعنی به دلیل دربرداشتن مسائل و موضوع‌های روز؟

○ روز و غیر روز. برای مثال، حاج آقا فاطمی نیا موضوع خاصی را مطرح می‌کرد یا آقای لاریجانی موضوع دیگری را با حاضران در میان می‌گذاشت. مقامات سطح بالای کشور هم می‌آمدند تا پیرامون مسائلی که از نزدیک با آن‌ها درگیرند، توضیح بدهند. خیلی مفید بود و خیلی هم از بحث‌ها استقبال می‌کردند. به اضافه که معلمان تحرک پیدا می‌کردند و روح تازه‌ای در آنان دمیده می‌شد.

تنها این‌ها نبود. برای بهبود درس دینی خیلی کارها انجام می‌شد. یکی از کارهای آن زمان ما، اعلام امتحان از کسانی بود که معارف دینی خوانده بودند تا از میان آنان معلمان درس دینی انتخاب شوند. از میان حدود پنج هزار نفر، سرانجام حدود ۲۰۰ نفر برگزیده شدند. گزارش این امتحان و سؤال‌های مطرح و اینکه چرا عده کمی پذیرش شدند نیز نوشته شد و باید در آموزش و پرورش باشد. ما

اوایل پیروزی

انقلاب اسلامی

بود که مرحوم

آقای محمدعلی

رجایی را تصادفاً

در مسجد فرشته

دیدم. خیلی

اصرار کرد که به

آموزش و پرورش

بروم، زیرا بنده را تا

حدی می شناختند.

خیلی زود هم پی

کار را گرفت و در

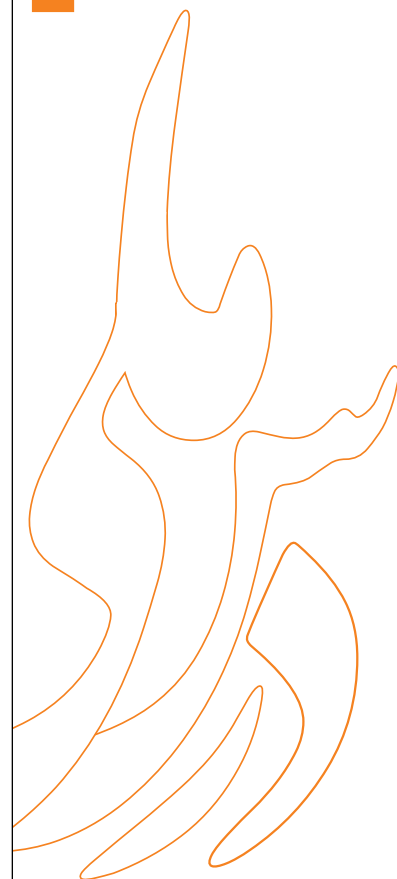
آموزش و پرورش

استخدام شدم.

ابتدا نظرشان این

بود که در تربیت

معلم کار کنیم

می خواستیم افراد باسواد و علاقه‌مند را برگزینیم. گزارش آن را حتی به رئیس‌جمهور وقت دادیم. می خواستیم مسئولان رده‌اول کشور در جریان مسائل دینی در آموزش و پرورش باشند و آن را به درس ملی تبدیل کنیم. زیرا پایه‌ایمان انسان را می‌سازد.

• جزئیات کار را در مجله منعکس می‌کردید؟

○ در حد میسور این کار را می‌کردیم. در کتاب درسی نمی‌شود این حرف‌ها را زد، جای آن در مجله است.

• ارتباط شما کی با آموزش و پرورش و گروه دینی و مجله قطع شد؟

○ من از سال ۱۳۵۹ تا سال ۱۳۷۷ در آموزش و پرورش بودم و از آنجا به «سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی» رفتم.

• دکتر اعتصامی که اکنون سردبیر مجله است، هم‌زمان با شما فعالیت می‌کردند؟

○ بله، بنده از ایشان خواهش کردم که به گروه درس دینی و قرآن بپیوندند. آن وقت معلم درس دینی و قرآن بود. از برادران خیلی خوب ما بود. چند سالی با ایشان هم‌کار بودم. به‌طور کلی مجله باید به وضعیت درس دینی و قرآن بپردازد. در مجله باید مشخص شود که درس دینی و قرآن آیا در جهت هدف‌ها حرکت می‌کند یا خیر؟ با وضع مطلوب چه فاصله‌ای دارد و چرا این فاصله وجود دارد؟ درس دینی و قرآن محتاج چه اقداماتی است تا به وضع مطلوب نزدیک شود؟

ما خارج از این موضوع‌ها هم حرکت می‌کردیم. برای مثال، یک بار با مرحوم آیت‌الله مهدوی کنی در دانشگاه امام صادق (ع) صحبت کردیم و از طریق ایشان برای معلمان دینی جوایزی تهیه کردیم. البته این کار مهمی نبود، بلکه فقط نوعی اظهار تشکر و محبت بود. یادآوری کنم که موافق مجانی دادن این نوع اقلام نبودیم، ولی آن‌ها را با قیمت خیلی ارزان در اختیارشان می‌گذاشتیم.

• در دوره شما هم مجله دارای هیئت تحریریه بود؟

بله، هیئت تحریریه مرتب تشکیل جلسه می‌داد.

• آن موقع تا چه حد به صفحه‌آرایی و زیبایی صفحه‌ها توجه می‌شد؟

○ در این زمینه با وجود علاقه‌ای که داشتیم، موفقیت ما کم بود. در این زمینه زیاد توان نداشتیم، اما آن مقداری که در توان ما بود، کار می‌کردیم. البته از نیروهای خودمان بودند و از بیرون کسی را نمی‌آوردیم. در مجموع پیشرفت داشتیم، ولی رضایت‌بخش نبود. از زمانی که وارد این کار شدم، شب و روزم را گذاشتم

و هیچ کار دیگری نمی‌کردم. زیرا به این کار اعتقاد داشتم و معتقد بودم، هر چه این کار پیشرفت کند، روی میلیون‌ها دانش‌آموز تأثیر می‌گذارد.

• شما مهندس هستید. رشته تحصیلی‌تان چیست؟ چه‌طور شد وارد این حوزه شدید؟

○ عمران خوانده‌ام. از دوره دانشجویی علاقه خاصی به فرهنگ اسلامی پیدا کردم و در انجمن اسلامی دانشجویان بسیار فعال بودم. بعد از دانشگاه با وجود کار مهندسی‌ام، بخش عمده‌ای از وقتم را صرف فعالیت‌های دینی و اسلامی می‌کردم. برخی از تألیفات بنده مربوط به سال‌های قبل از انقلاب است؛ مثل «اعجاز جاویدان» که در سال ۱۳۵۰ تألیف کردم یا «سرمایه تاراج رفته» که در سال ۱۳۵۲ نوشتم.

اوایل پیروزی انقلاب اسلامی بود که مرحوم آقای محمدعلی رجایی را تصادفاً در مسجد فرشته دیدم. خیلی اصرار کرد که به آموزش و پرورش بروم، زیرا بنده را تا حدی می‌شناختند. خیلی زود هم پی کار را گرفت و در آموزش و پرورش استخدام شدم. ابتدا نظرشان این بود که در تربیت معلم کار کنیم، اما بعد از مشورت‌هایی با برخی از دوستان، از جمله شهید باهنر، صلاح دانستند که در «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» در حوزه کتاب‌های دینی و قرآن مشغول شوم. ابتدا فکر می‌کردم بعد از دو سه سال کار در این زمینه به کار دیگر می‌پردازم، ولی وقتی وارد شدم دیدم کار بسیار وسیع است. در نتیجه ماندم و شبانه‌روز صرف این کار شد. گاهی روز که وقت نمی‌کردم، شب می‌رفتم در مراکز تربیت معلم تدریس می‌کردم.

• دوره، دوره جهادی بود؟

○ بله، آن موقع شور و حال خاصی بود. هم در میان معلمان و هم در میان بچه‌ها خیلی شور و حال بود.

• یادش بخیر!

○ آری! یادش بخیر.

• بعد از رفتن از آموزش و پرورش، آیا هیچ‌یک از شماره‌های مجله رشد آموزش معارف را دیده‌اید؟

○ نه، ندیده‌ام. زیرا بعد از طریق سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی به مأموریت خارج از کشور رفتم و راین فرهنگ‌ی شدم و این ارتباط قطع شد. بعد از برگشت هم پس از دو سال بازنشسته شدم.

پس از آن هم رغبتی نشان ندادند که از نیروهای با تجربه استفاده کنند. با وجود چند بار صحبت که با بنده شد، ولی نتیجه‌ای نداشت. اگر در مسئولان وقت رغبتی می‌دیدم، ابایی نداشتم که تمام وقتم را صرف آموزش و پرورش کنم. تجربه‌هایی که ما اندوخته‌ایم، مال ما که نیست، متعلق

این درس تلاش مداوم به همراه صدق و اخلاص می‌طلبد. آدم‌های فداکاری برای احیا و زنده کردن درس دینی می‌طلبند. آن موقع قصد داشتیم درس دینی را به درس ملی تبدیل کنیم. لذا با خیلی‌ها صحبت کرده بودیم و خیلی‌ها هم برای همکاری اعلام آمادگی کرده بودند که از شخصیت‌های برجسته در این زمینه بودند. آنان را در جریان درس دینی قرار می‌دادیم. می‌خواستیم درس دینی را از انزوا خارج کنیم

نیست! حرف‌های خوب و مفید را می‌پذیرفتیم. ما که از ابتدا کتاب‌های درسی نویسن نبودیم. جایی هم در کشور نبود که برای نوشتن کتاب‌های درسی افراد را تربیت کنند. بنابراین از نظرات بچه‌ها و معلمان استفاده می‌کردیم که می‌پسندیدند یا نمی‌پسندیدند. اگر نمی‌پسندیدند، چرا؟ کدام درس را می‌فهمند، کدام درس را نمی‌فهمند. در این زمینه در مدارس کار میدانی می‌کردیم. این کار باید در مجله دنبال شود.

بعد هم مجله باید به آفت‌های درس دینی بپردازد. آیا معلمان درس دینی و قرآن سواد و توانایی کافی برای تدریس دارند؟ چرا توانایی و اطلاعات لازم را ندارند؟ ما آن موقع به این نتیجه رسیده بودیم که تعدادی از معلمان دینی و قرآن اطلاعات و توانایی لازم را ندارند. به همین دلیل رفتیم به دنبال جذب و استخدام نیروهای جدید.

● **نظر جناب عالی برای استفاده از فضای مجازی که در دسترس همه هست، چیست؟**
مگر الان از این فضا استفاده نمی‌کنید؟

● **چرا، ولی می‌گویند استقبال و رجوع کم است؟**
○ به نظر من معلم باید احساس نیاز کند. بخش‌نامه‌ها و خبرهای نشست‌ها و تشویق‌ها را در این فضا بیاورید. به‌طور کلی اگر در درس دینی تحرکی باشد، معلم نیاز دارد که دنبال اطلاعات جدید برود و خودش را تقویت کند. آن وقت فضای مجازی و مجله هم به همراهش می‌آید، زیرا این‌ها لازمه تحرک هستند.

● **بر گفت‌وگو با کلام شما مهر ختام بگذاریم.**
○ درس دینی را نباید درسی سطحی و ظاهری دانست و آن را برای آموختن مشتی مفاهیم تلقی کرد. تدریس این درس تلاش مداوم به همراه صدق و اخلاص می‌طلبد. آدم‌های فداکاری برای احیا و زنده کردن درس دینی می‌طلبند. آن موقع قصد داشتیم درس دینی را به درس ملی تبدیل کنیم. لذا با خیلی‌ها صحبت کرده بودیم و خیلی‌ها هم برای همکاری اعلام آمادگی کرده بودند که از شخصیت‌های برجسته در این زمینه بودند. آنان را در جریان درس دینی قرار می‌دادیم. می‌خواستیم درس دینی را از انزوا خارج کنیم و آنان به‌خاطر دین به این هدف کمک کنند. اما جایی باید باشد که بتواند کمک‌ها را جمع و هماهنگ کند؛ هم کمک‌های مادی و هم کمک‌های معنوی. طرح‌های آن را هم نوشته بودیم و در شرف رسیدن به نتیجه بود که متأسفانه ادامه نیافت.

● **متشکرم.**

به این مملکت است. باید آموزش و پرورش از این تجربه‌ها استفاده می‌کرد، ولی حال این کار را نداشت. معضل عمومی کشور بی‌توجهی به نیروی انسانی کارآمد و با تجربه است. بنده انتظار هیچ پولی را نداشتم و ندارم. طرح‌هایی نوشته بودم که به مقامات دادم و البته جای بحث آن‌ها اینجا نیست. در جای خودش آماده گفت‌وگو هستم.

● **خب حال این پرسش را با شما در میان می‌گذارم: به فرض! بار دیگر قرار شود شما در این مجله حضور یابید؛ به هر شکلی. چه کار می‌کنید؟ به‌ویژه که دو مجله رشد آموزش قرآن و رشد معارف یکی شده‌اند.**

○ مجله که نمی‌خواهد معجزه کند. از مجله باید در حد خودش انتظار داشت. همان عرایض اولیه‌ام را بی‌می‌گیرم: بخشی باید به بحث‌های محتوایی بپردازد. مثلاً به سؤالات دانش‌آموزان بپردازد. ما از سؤالات دانش‌آموزان آمار گرفته بودیم که چه موضوع‌هایی بیشتر در دبیرستان‌ها مورد توجه است و درباره آن به هر دلیلی سؤال یا ابهام دارند. به فرض ۲۰ مورد می‌شد. آن وقت فکر می‌کردیم چه جواب‌هایی می‌توان برای پرسش‌ها و ابهام‌ها داشت. بعد مقتضی‌ترین جواب‌ها را می‌دادیم.

دوم به شیوه‌های تدریس باز می‌گردد که درباره آن توضیح دادم.

سوم هم مربوط می‌شود به مسائل درس دینی و قرآن در کلیت آن. آیا درس موفق است؟ کتاب‌های این درس چه وضعی دارند؟ کتاب‌های درس دینی و قرآن باید ارزیابی شوند.

● **آیا شما آمادگی دارید که وقتی بگذارید و گفت‌وگویی درباره کتاب‌های این درس داشته باشیم؟**

○ الان آمادگی ندارم، زیرا کتاب‌های جدید را ندیده‌ام و باید وقت بگذارم. اما ۹۰ درصد کتاب‌های بینش اسلامی دوره دبیرستان را من نوشته بودم. نمی‌خواهم خود را درگیر این بحث بکنیم تا حالت دفاع از خود پیش نیاید.

● **ضمن اینکه جنبه گفت‌وگو دارد، اما خالی از انتقاد و چالش نخواهد بود.**

○ آیا در مجله تا به حال درباره دروس دینی و قرآن نظرخواهی نکرده‌اند؟ یکی از کارهای مجله همین است که از معلمان نظرخواهی کند. من خودم به مدارس دخترانه و پسرانه می‌رفتم و به افراد پرسش‌نامه می‌دادم و براساس آرای آنان، مرتب کتاب‌ها را تغییر می‌دادیم. عده‌ای تغییر کتاب‌ها را ایراد کار می‌دانستند، اما جواب ما این بود که چون کتاب‌ها زنده‌اند، باید تغییر کنند. هر جا معلمان نکته خوبی را یادآور می‌کردند، اصلاح می‌کردیم. ما که اصرار نداشتیم که این است و جز این

بنده در امتحان قبول شدم و از مهر ماه ۱۳۵۸ کارم را آغاز کردم.

تا سال ۱۳۷۰ در مدارس مناطق گوناگون تهران تدریس می‌کردم و ضمن آن ادامه تحصیل می‌دادم. در این سال به پیشنهاد یکی از دوستان، همکاری پاره‌وقتم را با دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی شروع کردم. در این زمان مهندس سادات، رئیس گروه درس دینی در این دفتر بود.

در سال ۱۳۷۴ یا ۱۳۷۵ بنده مسئول

درس دینی شدم و مهندس سادات

در سمت معاونت دفتر

برنامه‌ریزی و تألیف

کتب درسی قرار

گرفت. در

آن زمان

مجلات

تخصصی

رشد در

دفتر تألیف

آماده می‌شدند. ولی

کارهای اجرایی را دفتر انتشارات کمک‌آموزشی

به عهده داشت. متناسب با سمت بنده سردبیر

مجله رشد معارف اسلامی هم شدم و از آن سال

تاکنون به‌عنوان سردبیر در خدمت همکاران

مجله هستم.

● با توجه به سابقه شما در سمت سردبیری

و اینکه به احتمال زیاد آشنایی شما با مجله

باید به قبل از آن هم برگردد، خوب است

شمایی از رسالت مجله را برای مخاطبان

ترسیم بفرمایید.

○ رسالت اصلی مجلات تخصصی رشد، از جمله

مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی، تغذیه

فکری معلمان متخصص این رشته‌هاست. اما

این رسالت و مسئولیت جانبی را هم دارد که

برای دانشجویان تربیت‌معلم و دانشجویان دبیری

دانشگاه‌ها هم قابل استفاده باشد. پس مخاطبان

اصلی ما، دبیران قرآن و دینی دبیرستان‌ها

هستند. البته با توجه به ارتباطی که این درس

با سه درس دیگر، یعنی فلسفه و منطق و عربی

همکاران معارف در پیشرفت علمی مجله بکوشند

پای صحبت دکتر محمد مهدی اعتصامی
سردبیر مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی

● جناب عالی با سابقه‌ترین سردبیر مجله

رشد آموزش معارف اسلامی شناخته

می‌شوید. می‌خواهیم ابتدا با سابقه شما در

همکاری با مجله آشنا بشویم.

○ بنده پس از پیروزی انقلاب اسلامی و در

سال ۱۳۵۸ وارد آموزش و پرورش شدم. البته در

تایستان همان سال در امتحان کتبی سراسری

انتخاب دبیران دینی شرکت کردم. آن وقت وزیر

آموزش و پرورش شهید محمدعلی رجایی بود.

دارد، مجله پنج درس را پوشش می‌دهد: درس دینی و قرآن، عربی و فلسفه و منطق. می‌دانید که درس‌های دینی و قرآن در دوره‌های متوسطه اول و دبستان، دو درس مجزا به حساب می‌آیند، اما در دوره دبیرستان یک درس به‌شمار می‌روند، بعد درس عربی و درس فلسفه و منطق.

اما شاکله اصلی مجله را معمولاً مقالات قرآنی و معارفی می‌سازند، زیرا وسعت مفهومی این دو بسیار زیاد است. البته صفحات ویژه‌ای نیز به درس عربی اختصاص می‌یابند که از طرف همکاران گروه عربی تهیه می‌شوند. مقالات فلسفه و منطق نیز در همان بخش مقالات قرآن و معارف می‌آیند و حالت تلفیقی دارند. زیرا معلمان درس قرآن و دینی، کار آموزش فلسفه و منطق را هم به عهده دارند. یعنی اگر مقاله‌ای درباره خدا، وجود، وحدت وجود و از این قبیل در مجله باشد، معلمان دینی و معلمان فلسفه هم می‌خوانند.

• با توجه به این نکات می‌شود گفت که ما از نظر محتوایی دو دوره را در مجله طی کرده‌ایم:

• از دوره ابتدای انقلاب اسلامی تا دهه ۱۳۷۰: در سال‌های اول انقلاب ما با نیروهای مخالف چپ مارکسیستی و چالش‌های ناشی از این جریان فکری مواجه بودیم. اشکالاتی که بر معارف دینی وارد می‌شد، از طرف این نیروها و جریان فکری بود. به‌طور طبیعی، مجله هم سعی داشت به چنین موضوع‌ها و چالش‌هایی بپردازد و معلمان را در برابر پرسش‌ها و شبهه‌های آنان تقویت و پاسخ‌گو کند. جریان‌ها و چالش‌های فرهنگی که در دهه‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰ متناسب با اوضاع زمان پیش آمد، مثل پیدایش سیستم‌های رایانه‌ای و شبکه‌های اجتماعی در این دهه‌ها، در دهه ۱۳۶۰ و اوایل دهه ۱۳۷۰ نبودند.

• شبکه‌ها، خانه‌های تیمی گروهک‌های معارض بودند.

• بله، لذا با تغییر وضعیت و الگوهای فرهنگی، به‌طور طبیعی محتوای مجله هم باید جهت خاصی می‌گرفت. در دهه ۱۳۶۰ تلاش می‌کردیم بیشتر آثار شهید مطهری و آقای مصباح یزدی را که متناسب با شبهه‌های مطرح در آن دوران بودند، چاپ کنیم و مجله پایگاه فکری برای تقویت معلمان در برابر آفات آن زمان باشد.

اما با تغییر رویکرد جامعه و پدیده‌های چالش‌های فرهنگی جدید، کم‌کم رویکرد مجله هم به این

سمت چرخش یافت و مقتضای این چرخش نیز، جوان‌گرایی در کار مجله برای نوشتن مقالات مناسب بود. افراد جدیدی به مجله پیوستند. از جمله، آقای دارایی از کسانی بود که می‌کوشید، مقالات مربوط به غرب‌شناسی را بنویسد و جریان‌های فکری مربوط به غرب را توضیح دهد. مورد دیگری را هم می‌شود در زمره تغییرات به حساب آورد. ما تا دهه ۱۳۷۰ خیلی به برنامه درسی نمی‌پرداختیم، معمولاً محتوای کتاب درسی مورد نظر بود و در مجله به موضوع‌های علمی توجه داشتیم. با آمدن دکتر حسن ملکی به دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، جریان برنامه‌ریزی درسی به‌عنوان علم برنامه‌ریزی درسی در دفتر مطرح شد. در مجله هم گرایشی بدان پیدا شد تا با پرداختن به این موضوع، به تدریج معلمان را با برنامه‌ریزی درسی و علم برنامه‌ریزی درسی آشنا کنیم که این دوره همچنان ادامه دارد.

در دوره دیگر به فعال‌سازی معلمان در مجله توجه شد. تا قبل از این دوره بیشتر از مقالات استادان و دانشمندان دانشگاه‌ها استفاده و چاپ می‌کردیم. البته سطح علمی مجله هم خوب بود. با توجه به رویکرد فعال‌سازی معلمان در آموزش و پرورش و دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی، تصمیم گرفتیم که معلمان را در نوشتن مقالات فعال کنیم تا در قبال مجله منفعل و خواننده صرف مقالات مجله نباشند. لذا چند بار فراخوان دادیم. چند بار ویژگی‌های مقالات مورد نیاز را در مجله چاپ کردیم که به تدریج در سال‌های اخیر فرایند رو به رشدی از مقالات معلمان را شاهدیم. این موضوع گرچه سبب افت سطح علمی و محتوایی مجله شد، اما به این دلیل که معلمان خودشان مطلب می‌نویسند، امتیاز به حساب می‌آید. معمولاً نویسندگان شهرستانی‌اند؛ آن هم از شهرهای دور و نزدیک. الان می‌توان گفت، کمی بیش از ۵۰ درصد مقالات مجله را معلمان می‌نویسند.

• آقای دکتر، آنچه همکاران محترم معلم ما می‌نویسند تا چه حد با نیازهای معلمان و مخاطبان مجله تطبیق دارد؟

• شاید ۷۰ درصد مقالات رسیده به مجله مربوط به معلمانی است که آن را در دوره آموزش ضمن خدمت نوشته‌اند، یعنی دارند از دوره کارشناسی به کارشناسی ارشد می‌روند. یا پژوهش‌های مربوط به دانشگاهشان است که

تا دهه ۱۳۷۰ خیلی به برنامه درسی نمی‌پرداختیم، معمولاً محتوای کتاب درسی مورد نظر بود و در مجله به موضوع‌های علمی توجه داشتیم. با آمدن دکتر حسن ملکی به دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی، جریان برنامه‌ریزی درسی به‌عنوان علم برنامه‌ریزی درسی در دفتر مطرح شد. در مجله هم گرایشی بدان پیدا شد تا با پرداختن به این موضوع، به تدریج معلمان را با برنامه‌ریزی درسی و علم برنامه‌ریزی درسی آشنا کنیم که این دوره همچنان ادامه دارد

برای ما می‌فرستند. به‌نظر می‌رسد که ما باید موضوع‌ها و عنوان‌های مورد نیاز مجله را اعلام کنیم. البته این کار را چند سال پیش کردیم و شاید باید این کار را تکرار کنیم.

بسیاری از مقاله‌هایی که رد می‌شوند، تکراری‌اند. برای مثال ده‌ها مقاله درباره آثار مثبت نماز به دست ما می‌رسد. یکی دو بار می‌توانیم این نوع مقاله‌ها را چاپ کنیم، بیش از این نمی‌شود. به‌خصوص که موضوعی آسان است. درباره حجاب هم این صورت کار تکرار می‌شود.

• بیشتر مقالات رسیده مربوط به نماز و حجاب و امر به معروف و نهی از منکر است.

احتمالاً این مقاله‌ها را برای سمینارهایی که در کشور برگزار می‌شوند، می‌فرستند و بعد می‌فرستند که در مجله هم چاپ شوند. در حالی که نیاز اصلی ما به نوشته‌هایی است که به آموزش بپردازند.

• می‌توانید برای مثال هر دو سال یا هر سال موضوع‌های مورد نیازتان را در مجله درباره فصل چاپ کنید و خارج از آن موضوع را نپذیرید.

○ ۵۰ درصد این مقالات رد می‌شوند. آن مقالاتی که در اولویت دوم و سوم قرار می‌گیرند، تا سه سال در صف انتظار قرار می‌گیرند. ولی اگر مقاله آموزشی باشد، به سؤال‌های امتحانی یا کنکور بپردازد، یا نحوه تدریس بهتر درسی را مطرح کند، یا سؤال‌های دانش‌آموزان کلاس را درباره موضوع درس به‌صورت مدون و پرورده بیان دارد، خوب است و در صف اول چاپ هم قرار می‌گیرد و با اسم و رسم نویسنده در مجله آورده می‌شود و به نفعتش هم هست. اما به این علت که هنوز مهارت کافی در این حوزه ندارند، لذا ترجیح می‌دهند به چیزهای دیگری بپردازند که بدان‌ها نیاز نیست یا تکراری و یکنواخت شده‌اند.

• درباره علت تلفیق دو مجله رشد آموزش قرآن و رشد آموزش معارف اسلامی توضیح بدهید و بفرمایید، برای این دوره به چه موضوع‌هایی اولویت می‌دهید؟

○ سند تحول آموزش و پرورش و سند برنامه

درسی ملی، نگاه جدیدی به مباحث آموزشی، تعلیمی و تربیتی در آموزش و پرورش دارند. در سند تحول یک حوزه احکام، اخلاق و آداب داریم و در برنامه درسی ملی دو حوزه داریم: یکی قرآن و عربی و دیگری حوزه معارف اسلامی و حکمت. در مرحله اجرا در «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی»، حوزه قرآن و عربی و حوزه معارف اسلامی و حکمت با هم تلفیق شده‌اند و عنوان حوزه قرآن و معارف اسلامی گرفته‌اند. بدین ترتیب حوزه قرآن و معارف اسلامی در سازمان پژوهش، مسئول تدوین تمامی درس‌های دینی، قرآن و عربی است.

در حال حاضر در «دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی» یک گروه قرآن و معارف اسلامی داریم که تخصص‌های عربی، قرآن و معارف اسلامی را در خودش جای می‌دهد. در بخش‌های دیگر هم متناسب با تغییر باید تحول صورت گیرد. ما دو مجله رشد آموزش قرآن و رشد آموزش معارف اسلامی را با هم ادغام کردیم تا مجله جدید این حوزه را که با هم تلفیق شده‌اند، پوشش بدهد. به تعبیر دیگر از فصل پاییز سال ۱۳۹۴، ما فقط یک مجله با عنوان «رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی» تولید می‌کنیم و در اختیار معلمان قرار می‌دهیم.

• با دوستان همکار مجله که صحبت می‌کردم از حجم مجله جدید شکایت داشتند. می‌گفتند دو مجله هر یک ۶۴ صفحه داشتند و به یک حوزه می‌پرداختند. اکنون اما به یک مجله ۸۰ صفحه‌ای تبدیل می‌شوند با حوزه گسترده‌تر و چندمنظوره. □ درخواست ما داشتن مجله‌ای تا حدود ۱۰۰ صفحه بود، ولی دوستان در دفتر انتشارات کمک آموزشی می‌گویند، به هیچ‌یک از مجلات رشد یارانه نمی‌دهیم. مجلات رشد باید بتوانند خودگردان شوند. با این جوابی که به ما دادند، اگر ۱۰۰ صفحه می‌شد، باید قیمت مجله افزایش می‌یافت و در نتیجه از تعداد خریداران مجله کم می‌شد. همچنین گفته‌اند با وجود ۸۰ صفحه بودن مجله، نمی‌خواهند قیمت را افزایش بدهند، بلکه همان قیمت مجله ۶۴ صفحه‌ای را برای مجله جدید در نظر می‌گیرند که کار خوبی است. اگر ما بتوانیم در دوره جدید بر تعداد خوانندگان

بسیاری از مقاله‌هایی که رد می‌شوند، تکراری‌اند. برای مثال ده‌ها مقاله درباره آثار مثبت نماز به دست ما می‌رسد. یکی دو بار می‌توانیم این نوع مقاله‌ها را چاپ کنیم، بیش از این نمی‌شود. به‌خصوص که موضوعی آسان است. درباره حجاب هم این صورت کار تکرار می‌شود.

در دهه ۱۳۶۰
تلاش می کردیم
بیشتر آثار شهید
مطهری و آقای
مصباح یزدی را
که متناسب با
شبهه های مطرح
در آن دوران
بودند، چاپ کنیم
و مجله پایگاه
فکری برای تقویت
معلمان در برابر
آفات آن زمان
باشد

سعی کند، به اصطلاح «تست زن» حرفه ای شود. حرف کلی من این است که مجموعه بخش معارف و قرآن ضعیف است و الان در مدارس به صورت مطلوب به درس دینی و قرآن نمی پردازیم که بحث دیگری است. اما قرائت به لحاظ متن آیات و تعداد آیاتی که در کتاب کنونی هست، نسبت به کتاب قبلی بیشتر است. میزان نمره ای که برای قرائت قرار دادیم در مجموع بیشتر از قبل است و مجبورند در کارنامه مراعات بکنند.

• معمولاً در مدارس عمل نمی شود بگذریم. درباره همین صدمین شماره با دوستان صحبت می کردم، می گفتند به بخش عربی در مجله اهمیت نمی دهند. حتی نام عربی نیز روی مجله نیست. لذا کسی که به عنوان مجله نگاه کند، متوجه نمی شود و نباید هم متوجه شود که ممکن است چیزی درباره زبان عربی داشته باشد. خلاصه کلام، گله داشتند و می خواستند در دوره یکی شدن دو مجله رشد آموزش قرآن و معارف، درباره عربی فکری بشود تا از انزوا و گمنامی بیرون بیاید.

• نکته اول: گفتم که این مجله متکفل پنج درس است: قرآن، عربی، فلسفه و منطق. گاهی فلسفه و منطق را یکی می گیریم ولی عنوان درس دوتاست بنابراین با دینی پنج درس می شود. سابق ما عربی را به عنوان بخش خاص در مجله چاپ نمی کردیم. البته اگر مقاله ای بود، چاپ می کردیم. بعد تصمیم گرفتیم آن را در قالب ویژه نامه قرار بدهیم. الان در مجله، عربی بخش خاصی را به خود اختصاص داده است، در حالی که قرآن، دینی، فلسفه و منطق این وضع را ندارند. حوزه ای را که عنوان این مجله پوشش می دهد «قرآن و معارف اسلامی» است و عربی ذکر نشده است. چرا؟ زیرا درس عربی را در سنت خودمان جزو معارف اسلامی می دانیم. یعنی موضوعی مستقل به عنوان زبان عربی نداریم. هر کس به حوزه علمیه می رود، در سه چهار سال اول عربی می خواند، ولی نمی گویند این آقا به حوزه رفته است تا متخصص زبان عربی بشود، بلکه طلبه معارف اسلامی است. در هر حال به رویکرد دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی ارتباط دارد

مجله و شمارگان آن بیفزاییم، شاید بتوانیم مدیریت دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی را قانع کنیم که مجله از حالت فصل نامه خارج شود و ترتیب انتشار آن به هر دو ماه تغییر کند. در این صورت می توان مقالات و موضوع های به روزتری را در مجله آورد که بر ارزش کار هم می افزاید. مجله ما این ویژگی را دارد که می تواند در خارج از دایره معلمان نیز خواننده و مخاطب داشته باشد. حتی می شود سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، مجله قرآنی برای کل معلمان مدارس ابتدایی، متوسطه اول و متوسطه دوم تهیه کند، به صورتی که غیر از معلمان قرآن و معارف اسلامی، معلمان درس های دیگر مثل فیزیک و شیمی هم بتوانند از آن استفاده کنند. بدین ترتیب مجله ای فراهم آید که ارتباط تمامی معلمان مدارس کشور با بحث قرآن، و نه درس قرآن، ممکن سازد. این کار شدنی است.

• شما ضمن اینکه سردبیر مجله رشد آموزش قرآن و معارف هستید، از مؤلفان کتاب «دین و زندگی» هم بوده اید. در میان گذاشتن این پرسش با شما مغتنم است. دبیران به ما می گویند بخش قرائت قرآن در کتاب دین و زندگی در آموزش اجرا نمی شود و مغفول می ماند. طرحی ندارید که بخش قرآن کتاب دین و زندگی تقویت و فعال تر شود و معلمان در کلاس به آن بهتر برسند؟ حال هم که مجلات رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی یکی می شوند، نکند همین اتفاق در مجله بیفتد؟

• بخش قرآن کتاب دین و زندگی، فقط شامل قرائت نیست. ترجمه و تدبر و چیزهای دیگری هم دارد که به بخش قرآن کتاب تعلق می گیرند. در مورد بخش قرائت می گویند که تضعیف شده است، زیرا بخش معنا و مفاهیم چنان وسیع شده که حتی بخش معارف را تحت الشعاع قرار داده است. برای مثال در کنکور ۸۰ درصد سؤالات مربوط به قرآن است. گرچه رویکرد کنکور به همین بخش، رویکرد درستی نیست. یعنی سؤالات کنکور مناسب نیستند و بیشتر برای بچه ها دردسر ایجاد می کنند و سبب می شوند، دانش آموز مفاهیم قرآن را یاد نگیرد و بیشتر

رشد معلم و وجود مقاله‌ای که دست معلم را سر کلاس در آموزش بگیرد، مهم است. باید بتوانیم این دو مورد را با هم در مجله پیش ببریم؛ یعنی هم مقالات سفارشی داشته باشیم و هم بتوانیم در صدی از مقالات معلمان را چاپ کنیم

که بخواهد چه کار کند. ولی اگر عربی به حدی برسد که بتواند یک مجله را سامان بدهد و در آموزش و پرورش هم پذیرش و مخاطب داشته باشد، آن وقت مسئولیتش با دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی است که بپذیرد.

● **با توجه به کار تلفیق دو مجله، آیا تغییری در هیئت تحریریه هم به وجود می‌آید؟**

○ البته تغییر کوچکی است. در حقیقت متناسب‌سازی کرده‌ایم و از اعضای هیئت تحریریه قبلی اکثریتشان در دوره جدید هم حضور دارند.

● **درخواست دیگر هم اطلاع‌رسانی بهتر درباره مجله بین مخاطبان بود. می‌خواستند فکری درباره توزیع بهینه هم بشود تا به دست افراد بیشتری در سراسر کشور برسد و از شمارگان مجله حداکثر استفاده به عمل آید. به‌ویژه خیلی از معلمان مجله را نمی‌شناسند.**

□ توزیع در اختیار مجله نیست. یک سیستم کلی است که مجری آن دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی آن را انجام می‌دهد. اما این واقعیت دارد که از مجلات تخصصی دفتر انتشارات و تکنولوژی

آموزشی (مجلات رشد) سر کلاس درس استفاده مطلوب نمی‌شود. اگر معلمی هم مجله را تهیه کند، شاید همه مطالب آن را مطالعه نکند. جا دارد که به فکر طرح‌هایی باشیم که سبب شوند معلمان برای تهیه و مطالعه مجله و استفاده از آن در کلاس انگیزه پیدا کنند و به همکاری نزدیک با مجله علاقه‌مند شوند. به نظر من اگر با سرگروه‌های درس دین و زندگی و عربی و فلسفه ارتباط مستقیم داشته باشیم و با آنها نشست‌هایی برگزار کنیم، می‌تواند مفید باشد.

● **رفته بودیم به چابهار. اصلاً نام مجله رشد آموزش قرآن و رشد آموزش معارف اسلامی به گوش آن‌ها نرسیده بود! حتی سرگروه درس دین و زندگی می‌گفت چنین مجله‌ای را ندیده‌ام!**

○ واقعیت این است که ضعف اطلاع‌رسانی داریم.

● **هدف شما این است که معلمان بتوانند از محتوای مجله استفاده کنند و فرمودید که حدود ۵۰ درصد مقالات را معلمان تهیه می‌کنند. در مجله مقالاتی دیده می‌شوند که کمتر به درد کار معلمی می‌آیند و تأثیری در روش تدریس ندارند؛ البته دانش‌افزایی می‌کنند. آیا دست‌اندرکاران مجله نمی‌خواهند به فکر تولید مقالاتی باشند که به کار آموزش و تدریس و معلمی بیاید؟ گرچه این کار از نقش تحریری همکاران معلم می‌کاهد، ولی بر بار آموزشی می‌افزاید. نظر شما چیست؟**

○ به نظر من رویکرد میانه مناسب‌تر است. زیرا رشد معلم‌ها به‌طور مستقیم بستگی دارد به میزان مطالعه آنان و اینکه تحقیق کنند و مقاله بنویسند. وقتی خودمان را با کشورهای که در این زمینه پیشرفته‌ترند مقایسه می‌کنیم، می‌بینیم حتی کتاب‌های درسی موفق کتاب‌هایی هستند که معلم‌ها نوشته‌اند؛ نه کتاب‌هایی که توسط متخصصان آموزش و برنامه‌ریزی درسی نوشته شده‌اند. به یاد دارم چند سال پیش یک کارگاه آموزشی داشتیم.

به یاد دارم چند سال پیش یک کارگاه آموزشی داشتیم. یک نفر معلم جغرافیا و یک نفر متخصص برنامه‌ریزی جغرافیا در این کارگاه از انگلیس حضور داشتند. فردی که متخصص برنامه‌ریزی درسی رشته بود، کتابش ۲۰ هزار نسخه فروخته بود و کتاب معلم جغرافیا که براساس برنامه درسی آن متخصص نوشته شده بود، بیش از یک میلیون نسخه فروخته بود. در انگلیس چندتألیفی است

می‌آیند و دانش‌آموزان سؤال‌های خود را از آنان می‌پرسند. ما در حال حاضر مجله‌ای که حاوی تحلیل‌های مسائل و وقایع روزآمد باشد و در اختیار معلمان قرار بگیرد، نداریم. آیا رشد آموزش قرآن و معارف در این زمینه فکری کرده است و برنامه‌ای دارد تا معلمان با استفاده از محتوای تحلیلی مجله بتوانند به پرسش‌ها، پاسخ‌های مناسب و اقناع‌گر و درست بدهند؟

• به نکته مهمی اشاره کردید، زیرا درس دینی و قرآن در معرض چالش‌های زیادی است. یکی از چالش‌ها مربوط به عملکرد و سیاست‌های نظام است. زیرا کشور ما دارای نظام جمهوری اسلامی است و براساس آیین قرآن و معارف دینی اداره می‌شود. هرچه شما در حوزه زندگی اجتماعی و فرهنگی ببینید، به نحوی با این موضوع ارتباط می‌یابد. معلم دینی و قرآن هم که محور این کار است، همیشه محل رجوع است. برای مثال، حجاب در ایران یک قانون اجتماعی است. در هیچ یک از کشورهای اسلامی دیگر چنین نیست. برای دخترهای ما در این مورد سؤال جدی وجود دارد که چرا در سوریه، مصر و دیگر کشورهای اسلامی حجاب اجباری نیست؟ در این کشورها زنانی با چادر و روبنده هستند و زنان بی‌حجاب هم هستند. دختران ما تا قانع نشوند، ما نمی‌توانیم قانون را خوب اجرا کنیم. همان‌طور که در رانندگی، تا مردم به فواید قوانین رانندگی پی‌نبرند و قانع نشوند، آن را اجرا نمی‌کنند. از این موارد ما چالش‌های مربوط به رایانه و شبکه‌های اجتماعی را هم داریم. باید مسائل سیاسی را هم به آن‌ها اضافه کرد. به‌نظر می‌رسد این بار در وهله اول روی دوش نظام آموزش و پرورش کشور است که گوشه‌ای از آن هم به مجله معارف و قرآن باز می‌گردد. اگر نظام آموزش و پرورش نتواند در تربیت دانش‌آموزان در بعد اعتقادی و سیاسی موفق باشد، از بقیه نهادهای اجتماعی حتی از رادیو و تلویزیون نباید انتظاری داشته باشید. در حقیقت به عهده ماست که در همین صفحات مقرر مجله بتوانیم از معلمان دستگیری کنیم.

بنده اخیراً نگاه اجمالی به سرمقاله‌هایی که در چند سال اخیر در مجله نوشته‌ام، داشتم و تلاش هم کردم که به همین موضوع‌ها بپردازم. نمی‌دانم که چه‌قدر موفق بودم.

یک نفر معلم جغرافیا و یک نفر متخصص برنامه‌ریزی جغرافیا در این کارگاه از انگلیس حضور داشتند. فردی که متخصص برنامه‌ریزی درسی رشته بود، کتابش ۲۰ هزار نسخه فروخته بود و کتاب معلم جغرافیا که براساس برنامه درسی آن متخصص نوشته شده بود، بیش از یک میلیون نسخه فروخته شده بود. ولی در ایران به دلیل تمرکزگرایی نتوانستیم از توانایی معلمان استفاده لازم را ببریم.

• البته در ایران هم شیوه چندتألیفی رایج بود، ولی با هرج و مرج همراه بود و ناچار شدند به تمرکزگرایی رو بیاورند.

• البته زمان این تمرکزگرایی که می‌گویید، خیلی قبل از کنکور است. آن زمان تعداد مدارس کشور خیلی محدود بود. اما اگر حالا بتوانیم با آگاهی و شیوه مشخص به این سمت برویم، خیلی عالی خواهد بود. تمرکزگرایی سبب عدم رشد معلمان شده است. الان تعدادی از معلمان ما اهل مطالعه نیستند. می‌روند سر کلاس و برمی‌گردند؛ همین. یکی از جاهایی که می‌تواند دغدغه مطالعه و تحقیق را ایجاد کند، مجله است. رشد معلم و وجود مقاله‌ای که دست معلم را سر کلاس در آموزش بگیرد، مهم است. باید بتوانیم این دو مورد را با هم در مجله پیش ببریم؛ یعنی هم مقالات سفارشی داشته باشیم و هم بتوانیم درصدی از مقالات معلمان را چاپ کنیم. اگر نویسندگانی ببینند که مقاله‌اش تا سه سال مانده و بعد چاپ می‌شود، مقاله دوم را به ما نمی‌دهد. باید به فکر راه‌های دیگر باشیم...

• استفاده از فضای مجازی ...

• یکی فضای مجازی است. یکی دیگر هم می‌تواند برگزاری جشنواره‌هایی در این درس با هدف شناسایی و معرفی بهترین مقاله‌ها باشد. آن وقت نتیجه جشنواره که گزینش برترین‌هاست را در مجله چاپ کنیم. یعنی جشنواره مقاله‌نویسی داشته باشیم. امکان هم دارد که ویژه‌نامه‌ای از مقالات برتر چاپ و منتشر بشود و در اختیار استان‌ها قرار بگیرد.

• معلمان دین و زندگی در مدرسه و کلاس نماینده نظام جمهوری اسلامی به حساب

مروری بر ۹۹ شماره منتشر شده رشد آموزش معارف اسلام

با استناد به آمار با رویکرد توصیفی

۷۴ صفحه، زیر نظر گروه معارف اسلامی «دفتر برنامه‌ریزی و تحقیقات کتب درسی» سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی به چاپ رسید. این مجله ابتدا هر سه ماه یکبار منتشر می‌شد، اما چند سال بعد به صورت فصل‌نامه درآمد. رشد معارف نهمین فرزند خانواده مجلات رشد تخصصی است که پس از تولد مجلات ریاضی، شیمی، زبان، زمین‌شناسی، جغرافیا، فیزیک، زیست و ادبیات فارسی متولد شد و اکنون در ۲۷ سالگی به شماره ۱۰۰ می‌رسد.

۲. ساختار مجله:

- (الف) اندیشه (مقالات تألیفی و ترجمه‌ای)
- (ب) مصاحبه و گزارش (معلمان موفق و ...)
- (ج) کتاب‌شناسی (معرفی کتاب، مجلات و نرم‌افزارها)
- (د) بررسی‌ها و روش تدریس
- (ه) پرسش و پاسخ
- (و) رشد عربی و فلسفه و منطق

۳. اهداف

در میان اهداف این مجله که به صورت ضمنی در سرمقاله اولین شماره به آن‌ها اشاره شده است، چند مورد زیر از اهمیت بیشتری برخوردار هستند که به آن‌ها اشاره می‌شود: (الف) تکیه عمده مجله معارف روی درس دینی و قرآن است، اما در هر شماره بحث‌هایی نیز در خصوص درس عربی، فلسفه و منطق درج خواهد شد. (ب) سعی خواهد شد تا اسلام به تمام چهره و تمام قامت معرفی شود و لذا است که بحث‌های تفسیری، عرفانی، اجتماعی و سیاسی را نیز در مجله خواهید یافت. (ج) معرفی پیشوایان دین، بزرگان علم و معرفت اسلامی، و توجه به جریان‌های سیاسی و اجتماعی اسلام در داخل و خارج کشور (در حد توان و ظرفیت مجله) از اهداف دیگر مجله رشد معارف است. (د) این مجله بر آن است که معلمان درس‌های دینی و قرآن و نیز عربی و فلسفه و منطق را از لحاظ علمی و تعلیمی یاری دهد. بالاخره آمده است که: این مجله باید عرصه آرا و نظریات، مقالات و تحقیقات معلمان باشد. از این اهداف برمی‌آید که از نظر اتاق فکر مجله معارف، «معلم» در تعلیم و تربیت از اهمیت بالایی برخوردار است و به همین علت هم رویکرد مجله در راستای تعمیق و گسترش معرفت مربیان و کسب مهارت‌های تدریس آنان بوده است.

۴. تحلیل

در این بخش با توجه به ساختار مجله معارف اسلامی و زیرمجموعه هر یک از بخش‌های آن، ۹۹ شماره مجله مورد بررسی آماری قرار می‌گیرد:

اشاره

نگاه به گذشته برای بازبانی نقاط قوت و ضعف احتمالی می‌تواند پلکانی برای صعود، و راهنمایی برای ادامه مسیر باشد. به همین منظور به گذشته برمی‌گردیم و ۹۹ شماره گذشته مجله رشد معارف اسلامی را در یک نگاه مرور می‌کنیم. در این نگاه سعی کرده‌ایم تلاش‌های بی‌وقفه اعضای خانواده بزرگ رشد معارف را با استناد به آمار و با رویکردی توصیفی به اطلاع شما برسانیم. این بررسی اجمالی شامل اندیشه و پژوهش، گزارش و مصاحبه (معلمان موفق و ...) کتاب‌شناسی (معرفی کتاب و مجله‌ها و نرم‌افزارها) پرسش و پاسخ، تجربه‌های تدریس و خاطره‌ها، روش تدریس، بررسی کتاب‌ها و نیز بخش رشد عربی و فلسفه منطق است.

بی‌تردید انتشار ۹۹ شماره یک مجله، آن هم مجله گرانسنگ معارف که خود میزبان دو عضو از خانواده رشد، یعنی عربی و فلسفه و منطق است، اولاً نشانگر علاقه‌مندی این اعضا و نویسندگان آن به اهداف مجله است، و ثانیاً مبین اعتماد دبیران و مربیان محترم است به آنچه که در این مجله می‌خوانند. این مجله طی ۲۷ سال بیش از صدها مقاله و گزارش در موضوعات گوناگون در اختیار مخاطبان خود قرار داده است.

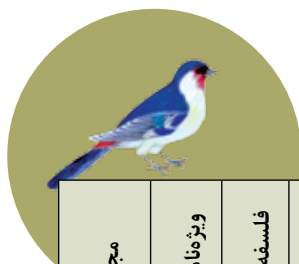
شاهد این ادعا ساختار مجله است که بخش اعظم آن به چاپ مقالات تحلیلی و تحقیقی، بررسی کتاب‌ها، و نیز تعامل تجربه‌های موفق از طریق مصاحبه با معلمان اختصاص دارد.

در مرور ۹۹ شماره مجله، به محتوای هر شماره اشاره نشده است، بلکه این مرور معطوف به عناوینی است که در نظر دارد تصویر جامعی را مجله ارائه دهد. بر این اساس با نگاهی اجمالی، ابتدا تاریخچه مجله و ساختار آن، و سپس با توجه به نمودارهای آماری تحلیل‌های جزئی ارائه می‌شود.

۱. تاریخ تولد

اولین شماره مجله معارف در فصل بهار سال ۱۳۶۷ در

ردیف و شماره مجله	تألیف، ترجمه و گزارش	معلم موفق و گزارش	نرم افزارها و مجلات	کتاب‌شناسی	پرسش و پاسخ و تجربیات	پرسی کتاب‌درسی و روش تدریس و فلسفه و منطق	ویژه نامه عربی	مجموع
جمع	۵۷۶	۱۵۲	۷۴	۱۱۶	۱۸۳	۱۷۴	۱۶۵	۱۴۹۴
درصد	۳۵/۶	۱۰/۲	۵/۰	۷/۸	۱۲/۲	۱۱/۶	۱۱/۰	۱۰۰

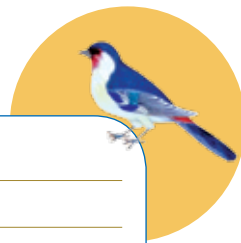
توزیع مجموع کل مطالب مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

مجموع مطالب	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد تجمعی
۱۰	۱	۱/۱	۱/۱
۱۱	۴	۴/۳	۵/۴
۱۲	۷	۷/۶	۱۳/۰
۱۳	۱۳	۱۴/۱	۲۷/۲
۱۴	۱۰	۱۰/۹	۳۸/۰
۱۵	۱۱	۱۲/۰	۵۰/۰
۱۶	۹	۹/۸	۵۹/۸
۱۷	۱۰	۱۰/۹	۷۰/۷
۱۸	۵	۵/۴	۷۶/۱
۱۹	۲	۲/۲	۷۸/۳
۲۰	۶	۶/۵	۸۴/۸
۲۱	۵	۵/۴	۹۰/۲
۲۲	۱	۱/۱	۹۱/۳
۲۳	۳	۳/۳	۹۴/۶
۲۴	۱	۱/۱	۹۵/۷
۲۵	۴	۴/۳	۱۰۰/۰
جمع	۹۲	۱۰۰/۰	

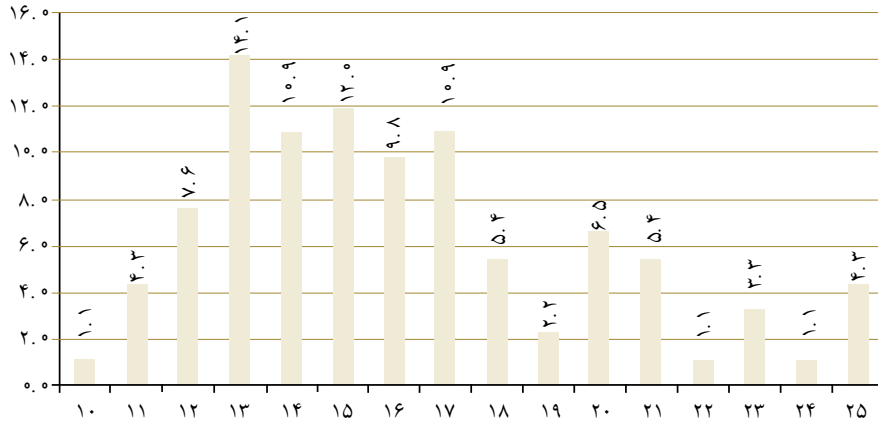
آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع کل مطالب مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics				
تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد
۹۲	۱۰	۲۵	۱۶/۲۴	۳/۷۱
مجموع				

درصد مجموع مطالب درج شده در بررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه مشاهده می‌شود، از ۹۸ نسخه مجله رشد معارف اسلامی بررسی شده، ۱۰ مجله با ۱/۱ درصد) کمترین مطلب و ۴ مجله با ۲۵ عنوان (۴/۳ درصد) بیشترین تعداد مطلب را داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط هر مجله رشد معارف اسلامی ۱۶/۲۴ مطلب داشته است.

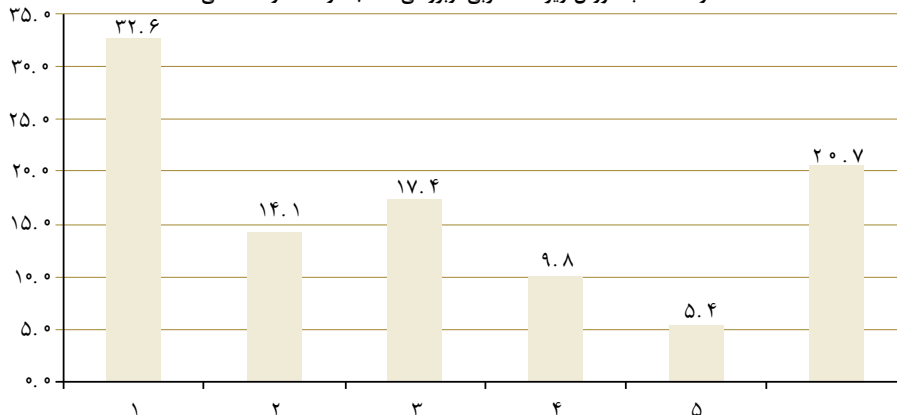
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزشی، ویژه‌نامه عربی مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

آموزش، ویژه‌نامه عربی	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۳۰	۳۲/۶	۴۱/۱	۴۱/۱
۲	۱۳	۱۴/۱	۱۷/۸	۵۸/۹
۳	۱۶	۱۷/۴	۲۱/۹	۸۰/۸
۴	۹	۹/۸	۱۲/۳	۹۳/۲
۵	۵	۵/۴	۶/۸	۱۰۰/۰
جمع	۷۳	۷۹/۳	۱۰۰/۰	
نداشته است	۱۹	۲۰/۷		
جمع کل	۹۲	۱۰۰/۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزش، ویژه‌نامه عربی مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics				
تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد
۷۳	۱	۵	۲/۲۶	۱/۳۰

درصد مطالب آموزش، ویژه‌نامه عربی در بررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه مشاهده می‌شود، در ۳۰ نسخه از مجله رشد معارف اسلامی ۱ مطلب (۳۲/۶ درصد) به آموزش ویژه‌نامه عربی مربوط بوده است. بیشترین مطلب درباره آموزش ویژه‌نامه عربی، ۵ مطلب (۵/۴ درصد) است. در مجموع، به‌طور متوسط ۲/۲۶ مطلب آموزش عربی در هر نسخه از مجله رشد معارف درج شده است. در ۱۹ مجله بررسی شده (۲۰/۷ درصد) نیز مطلبی در این زمینه موجود نبوده است.

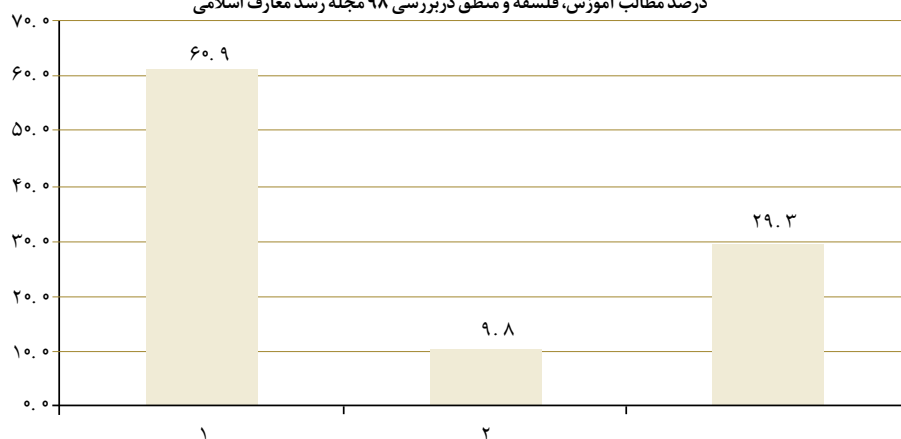
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزشی، فلسفه و منطق مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

آموزش، فلسفه و منطق	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۵۶	۶۰/۹	۸۶/۲	۸۶/۲
۲	۹	۹/۸	۱۳/۸	۱۰۰/۰
جمع	۶۵	۷۰/۷	۱۰۰/۰	
نداشته است	۲۷	۲۹/۳		
جمع کل	۹۲	۱۰۰/۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزشی، فلسفه و منطق؛ مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics					
	تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد
آموزش، فلسفه و منطق	۶۵	۱	۲	۱/۱۴	۰/۳۵

درصد مطالب آموزشی، فلسفه و منطق در بررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه مشاهده می‌شود، در ۵۶ نسخه از مجله رشد معارف اسلامی حداقل ۱ مطلب (۶۰/۹ درصد) مرتبط به آموزش فلسفه و منطق وجود داشته است. بیشترین مطلب در زمینه فوق، ۲ مطلب (۹/۸ درصد) است که در ۹ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به طور متوسط ۱/۱۴ مطلب در هر نسخه مجله رشد معارف درباره آموزش فلسفه و منطق موجود بوده است. در ۲۷ نسخه از مجلات بررسی شده (۲۹/۳ درصد) مطلبی در این زمینه موجود نبوده است.

توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزشی، روش تدریس و بررسی کتاب مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

آموزش، روش تدریس و بررسی کتاب درسی	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۳۲	۳۴/۸	۳۸/۱	۳۸/۱
۲	۲۶	۲۸/۳	۳۱/۰	۶۹/۰
۳	۱۵	۳۱/۶	۱۷/۹	۸۶/۹
۴	۱۰	۱۰/۹	۱۱/۹	۹۸/۸
۵	۱	۱/۱	۱/۲	۱۰۰/۰
جمع	۸۴	۹۱/۹	۱۰۰/۰	
نداشته است	۸	۸/۷		
جمع کل	۹۲	۱۰۰/۰		

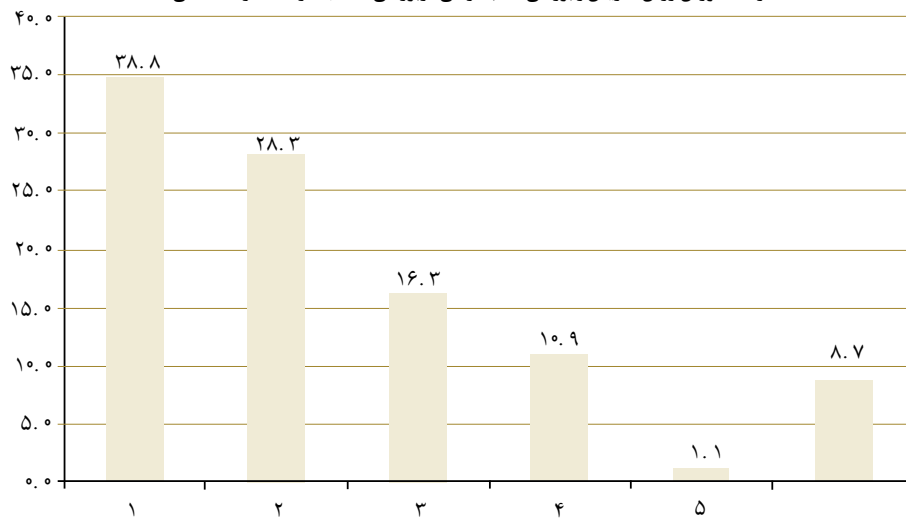
آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزشی، روش تدریس و بررسی کتاب درسی؛ مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics					
	تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد
آموزش، روش تدریس و بررسی کتاب درسی	۸۴	۱	۵	۲/۰۷	۱/۰۷

درصد آموزش، روش تدریس و بررسی کتاب درسی در بررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه مشاهده می‌شود، در ۳۲ نسخه از مجله رشد معارف اسلامی ۱ مطلب (۳۴/۸ درصد) مرتبط به آموزش، روش تدریس و بررسی کتاب درسی وجود داشته است. بیشترین مطلب در زمینه فوق، ۵ مطلب (۱/۱ درصد) است که در ۱ مجله رشد معارف اسلامی وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۲/۷ مطلب مربوط به آموزش، روش تدریس و بررسی کتاب در هر نسخه از مجله رشد معارف موجود بوده است. در ۸ مجله (۸/۷ درصد) مطلبی در این زمینه موجود نبوده است.

توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با پرسش و پاسخ، تجربه‌ها و زندگی‌نامه مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

پرسش و پاسخ، تجربه‌ها و زندگی‌نامه	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۳۵	۳۸/۰	۳۸/۹	۳۸/۹
۲	۳۰	۳۲/۶	۳۳/۳	۷۲/۲
۳	۱۶	۱۷/۴	۱۷/۸	۹۰/۰
۴	۷	۷/۶	۷/۸	۹۷/۸
۵	۱	۱/۱	۱/۱	۹۸/۹
۶	۱	۱/۱	۱/۱	۱۰۰/۰
جمع	۹۰	۹۷/۸	۱۰۰/۰	
نداشته است	۲	۲/۲		
جمع کل	۹۲	۱۰۰/۰		

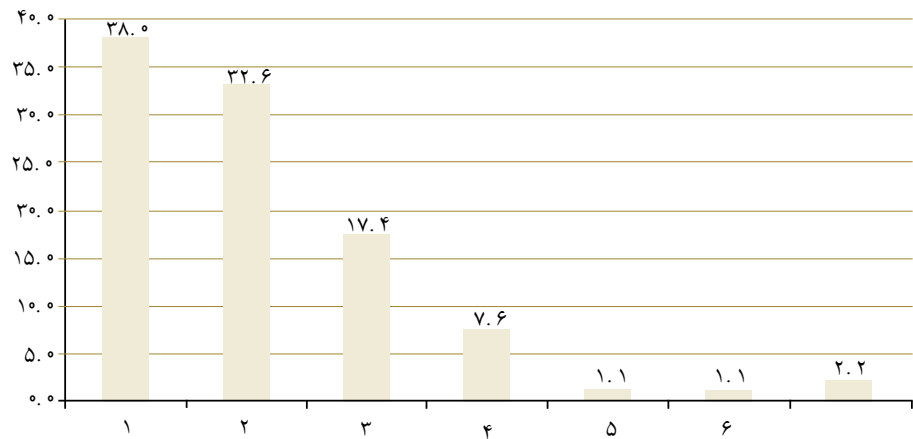
آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با پرسش و پاسخ، و تجربه‌ها؛ مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics				
تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میانه	انحراف استاندارد
۹۰	۱	۷	۲/۰۳	۱/۱۳

چنانکه مشاهده می‌شود، در ۳۵ نسخه از مجله رشد معارف اسلامی ۱ مطلب (۳۸ درصد) مرتبط با پرسش و پاسخ و تجربه‌ها وجود داشته است. بیشترین مطلب در زمینه فوق، ۷ مطلب (۱/۱ درصد) است که در ۱ مجله رشد معارف اسلامی بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۲/۰۳ مطلب مربوط به پرسش و پاسخ، و تجربه‌ها در هر نسخه از مجله رشد معارف اسلامی موجود بوده است. در ۲ مجله بررسی شده (۲/۲ درصد) مطلبی در این زمینه موجود نبوده است.

درصد مطالب پرسش و پاسخ، تجربه ها و زندگی نامه دربررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

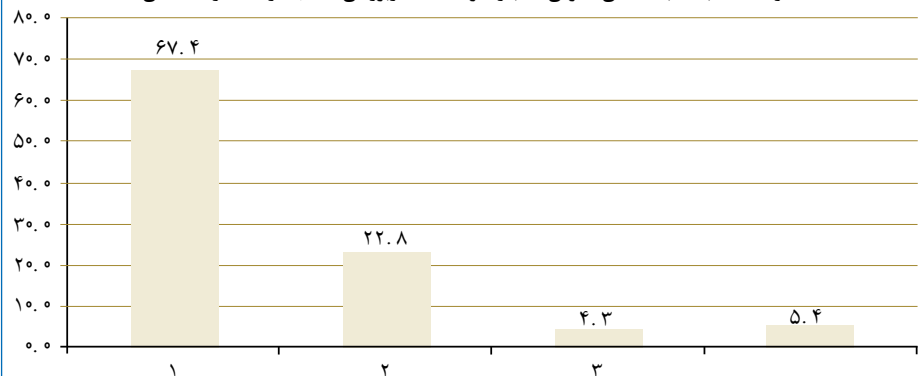
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با کتاب شناسی، مجلات و نرم افزارها و نظرات، معرفی کتاب و نظرات شما مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

کتاب شناسی، مجلات و نرم افزارها و نظرات، معرفی کتاب و نظرات شما	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۶۲	۶۷/۴	۷۱/۳	۷۱/۳
۲	۲۱	۲۲/۸	۲۴/۱	۹۵/۴
۳	۴	۴/۳	۴/۶	۱۰۰/۰
جمع	۸۷	۹۴/۶	۱۰۰/۰	
نداشته است	۵	۵/۴		
جمع کل	۹۲	۱۰۰/۰		

آمار توصیفی درمورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با کتاب شناسی؛ مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics					
کتاب شناسی	تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد
	۸۷	۱	۳	۱/۳۳	۰/۵۶

درصد مطالب کتاب شناسی (معرفی کتاب و نظرات شما) دربررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه مشاهده می شود، در ۶۲ نسخه از مجله رشد معارف اسلامی یک مطلب (۶۷/۴ درصد) مرتبط با کتاب شناسی وجود داشته است. بیشترین مطلب در زمینه فوق، ۳ مطلب (۴/۳ درصد) است که در ۴ مجله رشد معارف اسلامی وجود داشته است. در مجموع، به طور متوسط ۱/۳۳ مطلب مربوط به کتاب شناسی در هر نسخه از مجله رشد معارف موجود بوده است. در ۵ مجله بررسی شده (۵/۴ درصد) مطلبی در این زمینه موجود نبوده است.

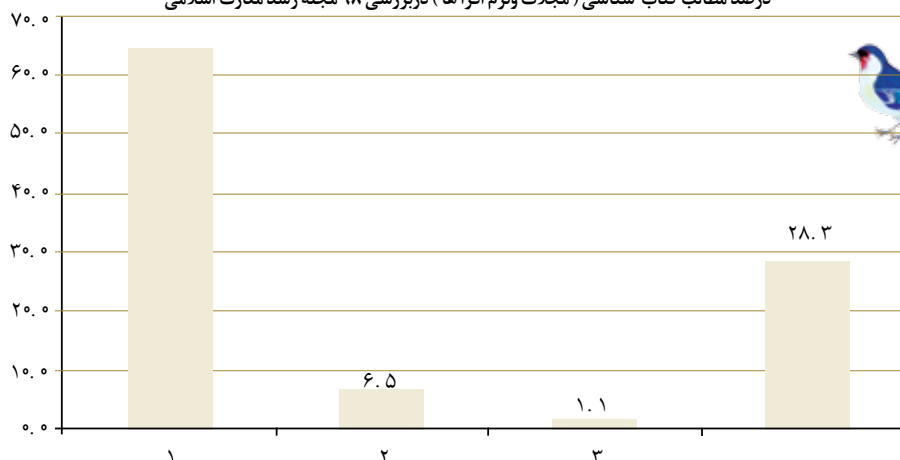
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با کتاب‌شناسی،
مجلات و نرم‌افزارها و نظرات، نرم‌افزارها و مجلات مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

کتاب‌شناسی، مجلات و نرم‌افزارها و نظرات، نرم‌افزارها و مجلات	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۵۹	۶۴/۱	۸۹/۴	۸۹/۴
۲	۶	۶/۵	۹/۱	۹۸/۵
۳	۱	۱/۱	۱/۵	۱۰۰/۰
جمع	۶۶	۷۱/۷	۱۰۰/۰	
نداشته است	۲۶	۲۸/۳		
جمع کل	۹۲	۱۰۰/۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با نرم‌افزارها و مجلات؛ مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics					
تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد	
۶۶	۱	۳	۱/۱۲	۰/۳۷	نرم‌افزارها و مجلات

درصد مطالب کتاب‌شناسی (مجلات و نرم‌افزارها) در بررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه مشاهده می‌شود، در ۵۹ نسخه از مجله رشد معارف اسلامی (۶۴/۱ درصد) ۱ مطلب مرتبط با نرم‌افزارها و مجلات وجود داشته است. بیشترین تعداد ۴ مطلب (۴/۳ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۳ مجله وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۳۳ مطلب مربوط به نرم‌افزارها و مجلات در هر نسخه از مجله رشد معارف موجود بوده است. در ۵ مجله (۵/۴ درصد) مطلبی در این زمینه موجود نبوده است.

توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با معلم موفق، گزارش و خبر مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

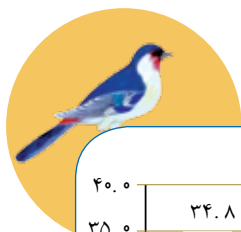
معلم موفق، گزارش و خبر	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۳۲	۸،۲۴	۴۳/۲	۴۳/۲
۲	۲۰	۲۱/۷	۲۷/۰	۷۰/۳
۳	۱۳	۱۴/۱	۱۷/۶	۸۷/۸
۴	۶	۶/۵	۸/۱	۹۵/۹
۵	۱	۱/۱	۱/۴	۹۷/۳
۶	۲	۲/۲	۲/۷	۱۰۰/۰
جمع	۷۴	۸۰/۴	۱۰۰/۰	
نداشته است	۱۸	۱۹/۶		
جمع کل	۹۲	۱۰۰/۰		

توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با معلم موفق و گزارش؛ مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

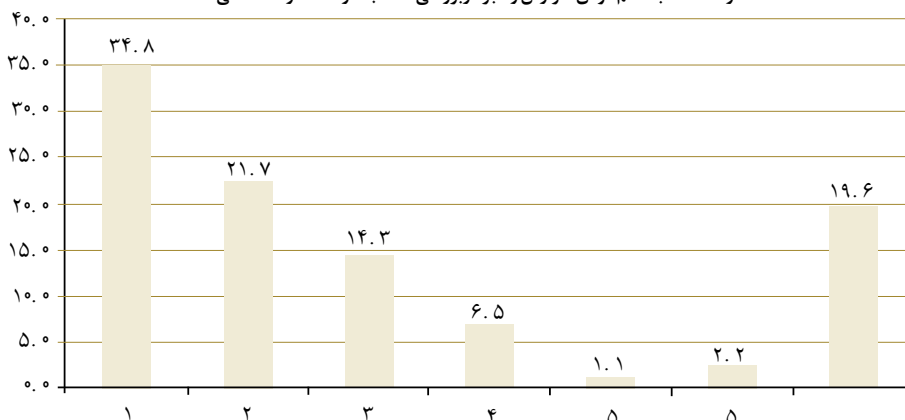
Descriptive Statistics					
تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد	
۷۴	۱	۶	۲/۰۵	۱/۲۳	معلم موفق و گزارش

رشد آموزش

درصد مطالب معلم موفق، گزارش و خبر در بررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۳۲ نسخه از مجله رشد معارف ۱ مطلب (۳۴/۸ درصد) مرتبط با معلم موفق و گزارش وجود داشته است. بیشترین مورد، تعداد ۶ مطلب (۲/۲ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۶ مجله وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۲/۰۵ مطلب مربوط به معلم موفق و گزارش در هر نسخه از مجله رشد معارف موجود بوده است. در ۱۸ مجله مورد مطالعه (۱۹/۶ درصد) مطلبی در این زمینه موجود نبوده است.

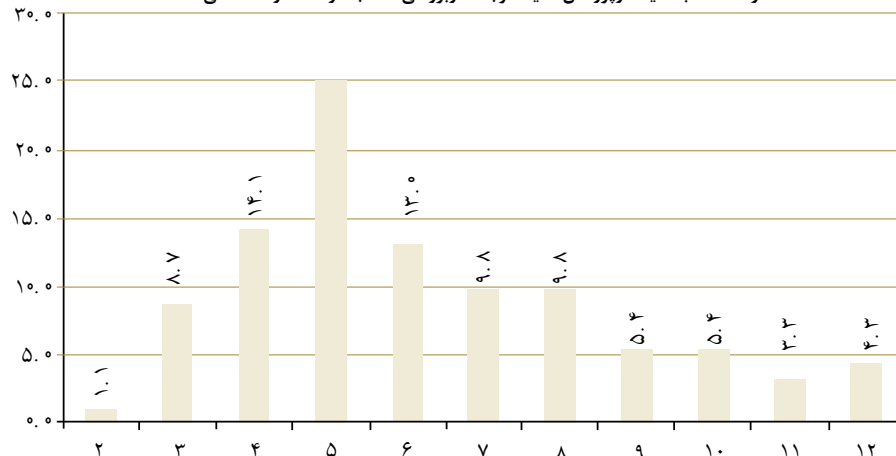
توزیع مجموع کل مطالب مندرج در مجله رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

اندیشه و پژوهش، تألیف و ترجمه	فراوانی درج در رشد	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۲	۱	۱/۱	۱/۱	۱/۱
۳	۸	۸/۷	۸/۷	۹/۸
۴	۱۳	۱۴/۱	۱۴/۱	۲۳/۹
۵	۲۳	۲۵/۰	۲۵/۰	۴۸/۹
۶	۱۲	۱۳/۰	۱۳/۰	۶۲/۰
۷	۹	۹/۸	۹/۸	۷۱/۷
۸	۹	۹/۸	۹/۸	۸۱/۵
۹	۵	۵/۴	۵/۴	۸۷/۰
۱۰	۵	۵/۴	۵/۴	۹۲/۴
۱۱	۳	۳/۳	۳/۳	۹۵/۷
۱۲	۴	۴/۳	۴/۳	۱۰۰/۰
جمع	۹۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با تألیف و ترجمه مقاله؛ مندرج در مجلات رشد معارف اسلامی مورد مطالعه

Descriptive Statistics				
تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	میلگین	انحراف استاندارد
۹۲	۲	۱۲	۶/۲۶	۲/۴۵

درصد مطالب اندیشه و پژوهش، تألیف ترجمه در بررسی ۹۸ مجله رشد معارف اسلامی

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱ نسخه از مجله رشد معارف ۲ مطلب (۱/۱ درصد) مرتبط با تألیف و ترجمه مقاله وجود داشته است. بیشترین مورد، تعداد ۱۲ مطلب (۴/۳ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۴ مجله وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۶/۲۶ مطلب مربوط به تألیف و ترجمه مقاله در هر نسخه از مجله رشد معارف موجود بوده است.

اشاره

ناصر نادری بیش از همه با تألیفاتش شناخته می‌شود. در مسائل تربیتی نکته‌بین و نکته‌سنج است و دغدغه آن را دارد که مجله باید به کار دبیر دینی و قرآن بیاید و توانایی‌های تدریس او را در کلاس رشد دهد. قبلاً دبیر دینی و با دانش‌آموزانش مأنوس بوده است. مشکلات حال حاضر را می‌شناسد. برای مجله می‌نویسد و مدتی هم از اعضای هیئت تحریریه مجله رشد معارف بوده است. هم اینک نیز ناظر مجلات تخصصی رشد است. پای صحبت‌های او نشسته‌ایم تا با نظرات او درباره مجله رشد قرآن و معارف اسلامی آشنا شویم.

● از چه زمانی با «مجله رشد قرآن و معارف اسلامی» همکاری می‌کنید؟

○ از ۲۵ سال قبل. آن زمان بنده دبیر درس معارف در مدارس تهران بودم و به‌عنوان خواننده از مجله استفاده می‌کردم. از اواسط دهه ۱۳۷۰ به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی منتقل شدم. بعد با حضور آقای ناصری مدیر مسئول مجلات ارتباطم بیشتر شد و سرانجام به‌عنوان معاون مجلات دفتر منصوب شدم. سابقه حضور در شورای برنامه‌ریزی و کارشناسی این مجله را هم دارم و گاهی نوشته‌هایی نیز برای چاپ در اختیار مجله رشد معارف می‌گذاشتم.

● از نظر جناب‌عالی رسیدن مجله به شماره ۱۰۰ چه مفهومی دارد؟

○ نشانگر اصالت آن است. استمرار مرتب یک مجله در سه دهه و رسیدن شماره‌های چاپ شده آن به ۱۰۰ شماره نشان می‌دهد، مجله رشد قرآن و معارف اسلامی توانسته است خود را با مخاطبان و نیازهای زمان همراه کند و راز ماندگاری آن هم همین نکته است.

● رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی چه هدف‌هایی را پی می‌گیرد؟

○ با توجه به وضعیت خاص آموزش و پرورش، در بخش معارف باید به‌صورت عمیق و گسترده به قرآن و معارف توجه شود. معلمان و دبیران قرآنی نیز ضمن اینکه در نقش القاگر مفاهیم قرآنی و آموزش دینی عمل می‌کنند، به‌عنوان مجسمه و عامل آن مفاهیم و گرایش‌ها مطرح‌اند. بنابراین مجله وضعیت ویژه‌ای در این زمینه دارد، به اعتقاد بنده هنوز به حد آرمانی نرسیده‌ایم.

● به نظر شما لازم است در ساختار و محتوای مجله بازنگری شود؟

○ نمی‌توان انکار کرد که وضعیت رسانه‌های ارتباط جمعی به شدت تغییر کرده و در دو دهه اخیر، تحولاتی که در فناوری اطلاعات به‌وجود آمده، ذهن کودک و نوجوان را آماج امواج قرار داده و به این دلیل، شرایط برای ارائه مفاهیم دینی در کل جامعه و به‌ویژه در کلاس و مدرسه پیچیده شده است.

با توجه به اسناد بالادستی که چراغ راهنمای ما به حساب می‌آیند، آموزش و پرورش ایران، دینی است و مطلوب آن تحقق حیات طیبه و فراهم آمدن زندگی پاک از نگاه قرآن است. در اهداف کلان آموزشی،

نیازمندیم که در تمام ابعاد محتوایی و معنایی مهندسی جدید صورت بگیرد

پای صحبت ناصرنادری،
ناظر فصل‌نامه‌های مجلات رشد

تربیت متری معتقد به باورهای دینی و مذهبی، باور به خدا و معاد مطرح است. در طراحی ساحت‌های تربیت، هم به عناصر دینی و هم به روابط چهارگانه انسان با خدا، خود، خلقت و خلق توجه شده است. می‌دانیم که تفکر، ایمان، علم، عمل و اخلاق عناصر پنج‌گانه دینی‌اند. از این بعدها توجه عمیقی به مفهوم دین شده است.

از طرف دیگر، ذائقه مخاطبان ما از جنبه‌های روان‌شناختی، جامعه‌شناختی و حتی زیباشناختی تحول اساسی پیدا کرده است. مخاطبان ما از لحاظ لایه‌های فردی، لایه‌های محیطی و به‌ویژه لایه رسانه‌ای تحت تأثیر قرار گرفته‌اند. در فضای چنین تحولاتی، به بازنگری و بازاندیشی در ساختار محتوای مقالات آموزشی دینی و طراحی تازه در محتوای مجله رشد نیاز داریم. باید به نقطه بازآفرینی و به‌طور اساسی به نقطه بازسازی جدید برسیم.

اگر بخواهیم به‌عنوان مدیران یک رسانه، اسباب ماندگاری و بقا را فراهم کنیم، باید ضمن آگاهی از قابلیت‌های رسانه‌های رقیب، به ذائقه و نیازها و خواسته‌های مخاطبان خویش از نظر سن، نحوه تفکر، زبان و زیباشناختی توجه کنیم، ضمن اینکه نباید از تأثیرات عناصر محیطی و حتی عناصر تأثیرگذار جهانی با توجه به پدیده جهانی شدن غافل باشیم. به بیان دیگر و با زبان ساده بگوییم، باید به تولید متن و تصویرهایی حساب شده‌تر، عمیق‌تر، جامع‌تر، روزآمدتر، خواستنی‌تر و هنرمندانه‌تر بپردازیم، لذا نیازمندیم که در تمام ابعاد محتوایی و معنایی، مهندسی جدیدی صورت بگیرد.

● با توجه به فراگیری رسانه‌های جدید و گسترش فضای مجازی، آیا مجله رشد معارف و قرآن همچنان باید مکتوب و کاغذی به دست مخاطبان برسد یا لازم است به فضای مجازی کوچ کند؟

○ هر رسانه‌ای کارکرد خود را دارد. بعید می‌دانم اینترنت و نشر الکترونیک بتواند جای نشر مکتوب و سنتی را بگیرند و آن را به‌خاطر تبدیل کنند. هر رسانه‌ای مزیت خود را دارد. در ایران به دلیل نبود زیرساخت‌های مخابراتی و دانش رسانه الکترونیکی، مجلات مکتوب از جمله مجلات رشد که از رویکرد آموزشی دارند، به جاهای بسیار محروم رسانده می‌شوند.

در این دوره، رسانه‌ها از نظر فرهنگی و تمدنی، مرزها را درهم شکسته‌اند و لذا امروزه معلمان ما ذهنی به روزتر دارند. به همین دلیل باید جذابیت مجله حفظ شود. اگر معلم ما دغدغه‌های دانشی، مهارت‌های شغلی و دیگر نیازهای خود را در مجله نیابد و در رسانه‌های مجازی بیابد، رغبتی به

مجله نخواهد داشت. حفظ مخاطب امروزی بسیار حساس‌تر از حفظ مخاطب دیروزی است. به‌منظور حفظ مخاطب امروزی و برنامه‌ریزی برای فرایند تولید، به نیازسنجی و مخاطب‌شناسی نیاز داریم. ضروری است در ساختار تولید محتوا، انتخاب موضوع‌ها و ایده‌ها، سبک نگارش، نوع ویرایش، طراحی صورت و ظاهر مجله، تولید هنری، و شکل ارائه به مخاطبان بازنگری شود.

باید عنایت شود که بنده به‌عنوان مخاطب اگر پرسشی دارم، با زدن یک دکمه و جست‌وجوی یک واژه، جواب پرسش خود را پیدا می‌کنم، در این وضع، احساس نیاز به مجله نمی‌کنم. باید ضمن پذیرش وضع دینامیک زمانه و استفاده از قابلیت‌های رسانه‌های مجازی، حرفه‌ای‌تر به تولید مجلات بپردازیم.

● در تولید مجله چه مشکلاتی دارید؟

○ از نظر زیرساخت‌های فنی و چاپ مشکلی نداریم. مشکلات موجود بیشتر فرهنگی‌اند. باید آسیب‌شناسی بشود که چرا در میان مخاطبان ما، تشنگی و کاوشگری کم‌رنگ شده است. برای مثال، دانش‌افزایی و روزآمدی را کمتر در معلمان می‌بینیم، یا خیلی این ویژگی‌ها احساس نمی‌شوند. البته این موضوع دلایل مختلف دارد. برخی بی‌انگیزگی مزبور را ناشی از وضعیت اقتصادی می‌دانند که بنده زیاد باور ندارم. این بی‌انگیزگی را باید بیشتر در باورها و تصورات ذهنی یافت. ما هم در نظام برنامه‌ریزی برای روزآمدی از طریق دانش‌افزایی معلمان ضعیف هستیم. این مورد تفننی و سطحی شده است، معلم به تقویت انگیزه‌های درونی و محرک‌های محیطی نیاز دارد تا بیشتر به یادگیری و آموزش ترغیب شود. شاید هم برخی این وضع را ناشی از ضعف انگیزه برای مطالعه محتوای مجله ارزیابی کنند. پس لازم است در ارائه محتوا و شکل مجله به گونه‌ای عمل کنیم که شاخک‌های احساسی و تفکری مخاطبان به مجله جلب شود. باید ردپای مخاطبان را در مجله افزایش دهیم. از جمله از طریق استفاده از مقالات آنان و رجوع به خاطرات آموزشی- تربیتی خانواده آموزش و پرورش که از بن‌مایه‌های عمیق برخوردارند. به‌طور کلی، اگر مخاطبان گم‌شده ذهنی، حرفه‌ای و احساسی خود را در مجله بیابند، به یقین به آن راغب می‌شوند. شاید هم بشود گفت، گرایش نداشتن معلم به مجله به ضعف ما در اطلاع‌رسانی و توزیع درست مجله بازمی‌گردد. برای رفع این نقص، باید کل ظرفیت اطلاع‌رسانی را به کار گرفت.

هیئت تحریریه هم نباید به عده خاصی منحصر شود، بلکه باید به گستردگی حوزه مخاطبان باشد. این مورد به بررسی عمیق نیاز دارد.

**اگر بخواهیم
به‌عنوان مدیران
یک رسانه،
اسباب ماندگاری
و بقا را فراهم
کنیم، باید
ضمن آگاهی
از قابلیت‌های
رسانه‌های رقیب،
به ذائقه و نیازها
و خواسته‌های
مخاطبان خویش
از نظر سن،
نحوه تفکر، زبان
و زیباشناختی
توجه کنیم**

باید معلم نیازهای آموزشی خود را در مجله بیابد

میزگردی با حضور دبیران دبیرستان‌های پسرانه شیراز

اشاره

خدمت دوستان دبیر در استان فارس و شهرستان شیراز رسیدیم تا با نظرات آنان درباره درس دینی و قرآن و مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی آشنا شویم. انصافاً نظرات خیلی خوبی داشتند. امیدواریم بتوانیم از گفته‌های این عزیزان در مجله استفاده کنیم. در این نشست، محمد حسن مکارم، حسین علی مرادی جابری، علی اصغر جواز، محمد علی همایون و محمد کشاورز شرکت کردند.

به بهانه صدمین شماره مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی که در بهار سال ۱۳۹۵ منتشر می‌شود، خدمت شما دوستان در شیراز رسیده‌ایم تا از نظراتتان درباره این مجله که رسانه‌ای کمک آموزشی برای درس قرآن و دینی محسوب می‌شود، استفاده کنیم و با انتقال این آرا، هیئت تحریریه دریابد که همکاران دبیر درباره موضوع‌ها و محتوای مجله چه نظری دارند. محمد حسن مکارم: ابتکار خوبی است که به شیراز تشریف آورده‌اید. از این کار شما متشکرم. گرچه زودتر می‌باید این کار را می‌کردید و به مناطق مختلف می‌رفتید. امیدوارم بار اول و آخر نباشد و این کار خوب را تکرار کنید و حداقل در سال یکبار نظرسنجی بشود. پرسش‌نامه‌ای تهیه شود و به منتخبی از دبیران و حتی دانش‌آموزان

داده شود تا از نیازهای فکری آنان اطلاع یابیم. البته تهیه چنین پرسش‌نامه‌ای کاری تخصصی است.

من به این مورد بپردازم که چرا مجله کم‌جاذبه است و چگونه باید آن را پر جاذبه کرد؟ می‌دانیم که یک طرف نویسندگان قرار دارند و در طرف دیگر خوانندگان که اینان همان دبیران محترم‌اند. دبیران باید از نظر علمی تقویت شوند تا دانش خود را به دانش‌آموزان منتقل کنند. یک طرفه‌نویسی از سوی هیئت تحریریه کارایی ندارد، بلکه باید نیازسنجی شود.

● این کار نیازسنجی باید چه‌طور انجام بگیرد؟

مکالم: می‌شود سؤال‌های معینی را طرح کرد. این پرسش‌نامه می‌تواند در بخش چندگزینه‌ای باشد. بهتر است که سؤال تشریحی نباشد.

● آیا نیازسنجی باید استانی باشد؟ یعنی در استان فارس مثلاً شما چند نفر اتاق فکری داشته باشید و پس از رصد کردن نیازها و ضعف‌ها و کمبودهای استان که آن‌ها را براساس نیازسنجی فراهم آورده‌اید حاصل را بفروستید به تهران یا کار دیگری باید کرد؟

مکالم: بنده به صورتی که شما می‌فرمایید، اعتقادی ندارم. همه کشور را می‌توان دید. اگر قرار است تقسیم‌بندی صورت گیرد، استانی نیست، بلکه مراکز استان‌ها و شهرهای بزرگ یک حکم را دارند و شهرهای کوچک و بخش‌ها و روستاها، حکم دیگری دارند. نیاز شهرهای بزرگ در اصول عقاید است و شهرهای کوچک به احکام نیاز دارند. اگر می‌شد مجله را برای این کار تفکیک کرد، ایده‌آل بود، ولی فکر نمی‌کنم این کار را بتوان کرد.

اصول عقاید شامل اصل خداشناسی، یکتایی خدا، عدل الهی، امامت، عصمت، ولایت فقیه، حقوق زن و مرد از جمله سؤالات در شهرهای بزرگ هستند. زیرا اینان دارای ارتباطات بیشتری هستند و به رسانه‌ها دسترسی بیشتری دارند. این‌گونه سؤال‌ها استانی نیستند، بلکه در سراسر کشور فراگیرند. در محیط‌های کوچک‌تر، سطح

سؤال پایین می‌آید که شامل احکامی مانند شکایات نماز و مطهرات می‌شود. پس باید کار «نیاز محور» باشد.

حسینعلی مرادی جابری: ۱۶ سال سابقه تدریس و کار با گروه‌های آموزشی دارم و با کتب درسی آشنا هستم. طبق فرمایش آقای مکالم ابتدا باید نیازسنجی شود. زیرا به قول شما مجله در بسته آموزشی قرار می‌گیرد و کمک‌آموزشی است. بنابراین لازم است ابتدا موضوع‌های مبهم یا مجمل درسی را با نیازسنجی مشخص کنیم. بعد از طریق مکمل‌های درسی مانند ضرب‌المثل‌های قرآنی، مقاله‌ها، داستان، شعر یا طرح سؤال‌های مفهومی در مجله، به روشن کردن این ابهام‌ها بپردازیم. همین‌طور می‌توان برخی از منابع معتبر یا سایت‌هایی را که به این موضوع‌ها پرداخته‌اند، در مجله معرفی کرد تا دبیران محترم با استفاده از آن‌ها بتوانند تدریس روشن‌تر و مفهوم‌تری برای دانش‌آموزان داشته باشند.

می‌دانیم که مجله معارف اسلامی مجله‌ای است که می‌خواهد معارف اسلامی را با تکیه بر آثار شهید مرتضی مطهری آموزش بدهد. ممکن است این آموزش از طریق متون درسی یا مسابقات علمی باشد و هدف هم این است که سطح فرهنگ اسلامی جامعه مخاطب بالا برود. بنده با یکی شدن مجله رشد آموزش قرآن و رشد آموزش معارف اسلامی موافق نیستم. در این صورت یک مجله شامل مباحث مربوط به عربی، فلسفه و منطق، قرآن و درس دین و زندگی می‌شود. خود درس دین و زندگی به حدی نیازمند مطلب است که اگر به تنهایی خود یک مجله باشد باز هم کم است؛ مباحث قضا و قدر، توحید و بسیار گسترده‌اند. حال که این دو مجله تلفیق شده‌اند، بخش کوچکی به هر موضوعی اختصاص می‌یابد و ممکن نیست که مخاطب را سیراب کند.

مجله باید بکوشد صلاحیت حرفه‌ای معلم‌ها را افزایش بدهد. اکنون برخی از معلم‌ها با قرآن انس ندارند و حتی مهارت لازم را برای صحیح‌خوانی آیات ندارند. لذا در تدریس از این کار کم می‌گذارند و به موضوع دیگر می‌پردازند. یا درس قرآنی را کنار می‌گذارند. لذا تلفیق دو مجله، به هدف اولیه ضربه می‌زند.

مجله باید بکوشد
صلاحیت حرفه‌ای
معلم‌ها را افزایش
بدهد. اکنون
برخی از معلم‌ها با
قرآن انس ندارند
و حتی مهارت
لازم را برای
صحیح‌خوانی
آیات ندارند. لذا
در تدریس از این
کار کم می‌گذارند
و به موضوع دیگر
می‌پردازند

توزیع را عوض کرد. برای مثال می‌توان مجله را از طریق گروه‌های آموزشی به مخاطبان رساند، زیرا تمام گروه‌های آموزشی بی‌استثنا هر سه ماه یک بار جلسه دارند. می‌شود مجله را در همان جلسه در اختیار همکاران متقاضی قرار داد، به شرطی که محتوای مجله نیز غنی و مطابق نیازها آنان باشد.

● درباره سخن آقای مرادی درباره نیاز به افزایش نوبت انتشار مجله عرض کنم، مدیریت مجله در گفت‌وگویی با ما اعلام کرد، مشکلی ندارند که نوبت انتشار مجله بیشتر شود حتی هر ماه یا هر دو ماه یک‌بار بشود، به شرطی که تعداد مقالات قابل استفاده در اختیار به حد کفایت باشد. در هر حال حاضر تحریریه با مشکل کمبود متن قوی و پاسخ‌گویی نیاز مواجه است. بخش مهم این معضل را همکاران متبحر در نوشتن می‌توانند رفع کنند.

مرادی: دبیرخانه سراسری درس دین و زندگی، هر سال مسابقه مقاله‌نویسی برگزار می‌کند. مقاله‌ها هم با محور قرار گرفتن کتاب‌های درسی باید تدارک شوند. مقاله‌ها در گروه آموزشی استان بررسی و بعد به دبیرخانه تحویل داده می‌شوند. الان هم مقاله‌ها در اختیار دبیرخانه‌اند و مقاله‌های خوب و ارزشمندی توسط شرکت‌کنندگان نوشته می‌شوند. اگر مجله با دبیرخانه ارتباط و تعامل داشته باشد، می‌تواند از این مقالات در مجله استفاده کند.

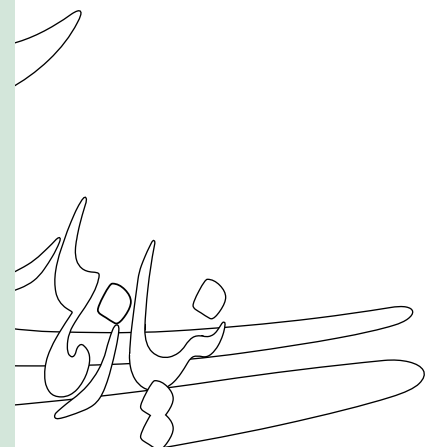
درباره نیازسنجی که آقای جواز فرمودند، یک‌بار دکتر سوزنچی سؤال‌ها و شبهه‌ها را جمع‌آوری کرد و این کار را در یک دوره آموزشی که از سراسر کشور شرکت کرده بودند، انجام داد. بعد آن‌ها را از نظر موضوعی دسته‌بندی کرد؛ یعنی توحید، معاد، نبوت، امامت و احکام. بعد آن را در قالب چند کتاب همراه با سی‌دی نیز منتشر کرد. با مراجعه به این مجموعه کار راحت می‌شود، زیرا آماده و مدون است. البته سؤال‌های روز را می‌توان به این مجموعه اضافه کرد. می‌توان این کار را از طریق هر استان هم انجام داد و آنچه را که صورت نهایی پیدا کرد، از دبیرخانه درس دین و زندگی دریافت داشت.

علی‌اصغر جواز: بنده عضو گروه آموزش معارف در اداره کل استان فارس هستم و تدریس هم می‌کنم. پیرو فرمایش همکاران باید عرض کنم، بنده با دانش‌آموزان و همکاران در مدارس خاص و مناطق پرتجاه و نه‌گانه استان فارس در ارتباطم. عمده کار ما همان نیازسنجی است که آقای مکارم مطرح کردند و بنده هم تأیید می‌کنم. در این کار باید پی این نکته رفت که چگونه عمل شود تا مقالات مجله مخاطبان بیشتری را جلب کند. باز برگردم به سخن آقای مکارم و اضافه کنم، اغلب شبهه‌هایی که مطرح می‌شوند، در مدارس خاص و از طرف دانش‌آموزان این مدارس مطرح می‌شوند. بخش عمده مخاطبان مجله معارف می‌توانند معلمان مدارس خاص باشند. مدارس خاص هم شامل مدارس شاهد، نمونه دولتی و تیزهوشان می‌شود. می‌شود سؤال‌ها، ابهام‌ها و شبهه‌هایی را که در این مدارس مطرح می‌شوند، در یک‌جا متمرکز کرد و مقالات را براساس این نیازها و سؤال‌ها نوشت که خیلی مفید خواهد بود.

چرا روی این مدارس انگشت می‌گذارم که آقایان مکارم و مرادی هم در این مدارس تدریس کرده‌اند؟ جواب این است: آینده مملکت ما دست این افراد خواهد بود، زیرا پست‌های اصلی کشور را در پزشکی، مهندسی و مدیریت به‌دست خواهند گرفت. اگر بتوانیم این گروه را از نظر فکری و از طریق پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و شبهه‌های اساسی‌شان تغذیه کنیم، به هدف متعالی خود خواهیم رسید. در ضمن مخاطبان مجله هم افزایش خواهند یافت. بنده می‌بینم که شماره‌هایی از مجله از طرف همکاران دبیر استقبال نمی‌شوند، زیرا مقاله‌ها تکراری‌اند. موضوع مقاله‌ها موضوع به روزی نیست. اگر بتوانیم نیازهای روز را از طریق نیازسنجی مشخص کنیم و پی ببریم که مخاطب ما چه چیزی نیاز دارد، مسلم است که خوانندگان مجله زیاد می‌شوند.

یکی از مسائلی که در کاهش مخاطب تأثیر دارد باز می‌گردد به توزیع مجله. شکل توزیع کنونی، جواب‌گوی مخاطبان نیست. همکار ما که مخاطب مجله رشد معارف است، انتظار دارد در مدت یکی دو هفته و حداکثر یک ماه بعد مجله به دستش برسد، ولی در حال حاضر چنین نیست. باید روش

**شکل توزیع
کنونی،
جواب‌گوی
مخاطبان
نیست. همکار
ما که مخاطب
مجله رشد
معارف است،
انتظار دارد
در مدت یکی
دو هفته و
حداکثر یک
ماه بعد مجله به
دستش برسد،
ولی در حال
حاضر چنین
نیست**

احمد رضا همایون: ۲۶ سال سابقه تدریس دارم. این موضوع را در قالب پرسش‌نامه‌ای تکثیر کردم و پرسش‌نامه را در برخی از مدارس ناحیه ۳، از جمله مدارس خاص، توزیع و جمع‌آوری کردم. نکته‌هایی که همکاران نوشته‌اند، مطالب تازه‌ای نیستند. همان‌ها هستند که خودتان اطلاع دارید. در هر حال جمع‌بندی کلی این‌هاست: ظاهراً مجله رشد با محوریت کتاب درسی تألیف نشده است. شاید مؤلفان مطالبی را بدون ارتباط با کتاب درسی و براساس علاقه خودشان تهیه و چاپ می‌کنند یا مقاله‌هایی که به دستشان می‌رسد، با سرفصل‌های درسی ارتباطی ندارند. همچنین به مشکل‌هایی که می‌شود از کتاب گرفت یا دانش‌آموزان مطرح می‌کنند، در مجله پاسخ نمی‌دهند.

مکارم: مجله رشد معارف شماره ۹۰ این مجله با ۲۶ عنوان مقاله در ۶۴ صفحه چاپ شده است. یعنی به‌طور متوسط به هر موضوع و عنوان ۲/۵ صفحه اختصاصی دارد. عرض این است معلم فکوری که می‌خواهد تدریس کند، جواب سؤال را بدهد و ذهن خود را تقویت کند، با خواندن ۲/۵ صفحه یک مقاله چه چیزی کسب می‌کند؟ توجه بفرمایید، عنوان یکی از مقاله‌های این شماره چنین است: «شاه‌کلید تدریس معارف». نوشته را می‌خوانم تا «شاه‌کلید» را به‌دست بگیرم. بنده سه بار این مقاله سه صفحه‌ای را مطالعه کردم. اولاً هیچ شاه‌کلیدی پیدا نکردم. ثانیاً، مگر تدریس معارف یک قفل دارد که بخواهیم برایش شاه‌کلید بسازیم؟! مشکلات وسیع‌تر از این حرف‌هاست. قفل‌های زیادی داریم که به معلم‌ها، پایه‌های درسی و موضوع‌ها مربوط می‌شوند.

«جهاد فرهنگی امام باقر و بررسی اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر ایشان» در ۳ صفحه عنوان مقاله دیگر این شماره مجله است. حضرت ایشان و امام صادق (ع) رکن رکن فقه و حدیث و به‌طور کلی شیعه‌اند. مقاله یک چکیده به همراه دو صفحه مطلب دارد. کل جهاد فرهنگی امام پنجم به‌عنوان الگوی دینی ما در دو صفحه بیشتر نیست، خوب چه چیز باید از آن فرا گرفت؟!

مقاله سوم «عقل و وحی از منظر امام صادق (ع)» است. می‌دانید که عقل و وحی، موضوع مهم

روز جامعه ماست. سؤال این است که: در کشاکش سنت و مدرنیته، جایگاه عقل و جایگاه وحی کجاست؟ همین‌طور است موضوع علم و دین. نمی‌توان در دو سه صفحه چیزی بگوییم و بگذریم، دردی را دوا نمی‌کند.

● **از شما ۵۰ درصد مرض‌شناسی را قبول کرده‌ایم پیردازید به ۵۰ درصد تجویز درمان و دارو. به ویژه که اولین بار این موارد را نمی‌شنویم.**

مکارم: پس اجازه بفرمایید به یک مورد دیگر اشاره کنم؛ مقاله «سبک‌زندگی در کلام مقام معظم رهبری» فقط در یک صفحه آمده و فقط ۲۹ مورد در آن فهرست شده است که چیزی را منتقل نمی‌کند. لذا مجله بدون جاذبه می‌شود. حال به سؤالی که شما مطرح کردید و قشنگ است برگردیم: «اگر عضو هیئت تحریریه بودید چه می‌کردید؟»

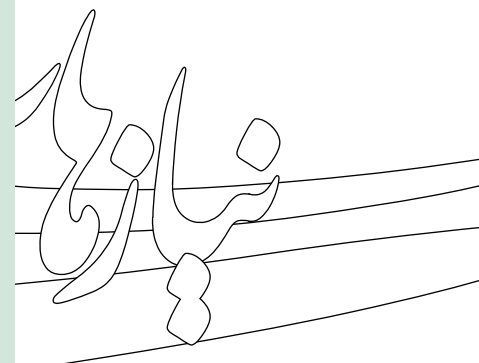
اگر من عضو تحریریه بودم، پیرو صحبت دوستان، عربی و فلسفه و منطق را از این مجله خارج می‌کردم. نام مجله هم ارتباطی به فلسفه و منطق و عربی ندارد. نام مجله آموزش قرآن و معارف است. معارف فوقش می‌شود مباحث دینی و قرآنی و نه چیز دیگری.

به علاوه بنده در مجله به نقل تجربیات دیگران می‌پرداختم و مسابقه برگزار می‌کردم. ضمن اینکه عکس‌ها و طرح‌های مجله را حذف می‌کردم. همه مقالات کوتاه را هم حذف می‌کردم. این حجم ۶۰ تا ۸۰ صفحه‌ای مجله را به ۵-۴ موضوع منحصر می‌کردم. مثلاً می‌خواهم به بحث موضوعی مانند «وهابیت» بپردازم. ابتدا در ۱۵ صفحه تمام فکر و هایت را در این صفحه‌ها پهن می‌کردم و بعد از جمع‌بندی، نتیجه‌گیری می‌کردم تا همکار معلم مجبور نباشد به ۱۰ کتاب رجوع کند. این خدمت بزرگی است که می‌توانید در مجله بکنید. بنابراین به‌جای بیش از ۲۰ مقاله در هر شماره، ۵ تا ۶ مقاله مستوفی و مشبع کفایت می‌کند.

مرادی: آنچه که حاج آقا مکارم درباره اشکال محتوا فرمودند، عالی است. اگر به صرف تنوع چهار مقاله آمده و چاپ شده است، جواب‌گوی نیاز نیست. مطالبی است تحت عنوان طرح سؤال از دین و زندگی ۳. ما با همکاران در زمینه طرح

اگر من عضو تحریریه بودم، عربی و فلسفه و منطق را از این مجله خارج می‌کردم. نام مجله هم ارتباطی به فلسفه و منطق و عربی ندارد. نام مجله آموزش قرآن و معارف است. معارف فوقش می‌شود مباحث دینی و قرآنی و نه چیز دیگری

مجله باید دبیران
را در استفاده
از وسایل
کمک آموزشی
و روش نوین
آموزشی مدد
برساند. و نیز باید
به منابع موضوعی
برای مثال در
زمینهٔ اعجاز یا
شبیه‌ها توجه
داشته باشد.
حتی اگر امکان
پاسخ ندارد، به
منابع به صورت
ریز ارجاع بدهد
یا سایت‌ها را
به صورت موضوعی
معرفی کند

سؤال استاندارد کار می‌کنیم. معلم می‌گوید آنچه که در مجله آمده، با سؤال‌های شما منطبق نیست. سؤال‌هایی که در مجله آمده‌اند، خیلی ضعیف‌تر از سؤال‌های همکاری هستند که در سطح پایین تدریس می‌کند. چه طور سؤال‌های مجله می‌تواند ملاک و الگویی برای همکاران دبیر باشد؟!

برای آگاهی دبیران از تحولات و مسائل آموزش و پرورش، مجله می‌تواند از سند تحول بنیادین مسابقهٔ برخط (Online) برگزار کند. مجله باید جریان تغییر کتب درسی دین و زندگی را که در راستای تغییر نظام آموزشی است، به صورت مستمر رصد کند و گزارشی هدفمند از تغییرات و چگونگی تألیف کتاب‌ها ارائه دهد.

اگر مجله گزارشی از شاکله و ساختار کلی کتابی مثل کتاب هدیه‌های آسمانی یا کتاب سال دوم که سال بعد تغییر می‌کند، چاپ کند، خیلی مفید خواهد بود.

می‌توانید گزارشی از دورهٔ تأمین مدرس یا نشست‌ها و کارگاه‌های آموزشی را که با حضور سرگروه‌های آموزشی معارف اسلامی استان‌ها از طرف دبیرخانهٔ کشوری برگزار می‌شود، در مجله بیاورید. همچنین خوب است در نشست‌هایی با مؤلفان به تحلیل اهداف کتاب‌ها و درس‌های هر کتاب بپردازید و سؤال‌هایی کلی از طرف مؤلفان مطرح شوند که می‌تواند بسیار مفید باشد. با وجود آنکه همکاران ما در دانشگاه و دوره‌های تربیت معلم روش‌های تدریس را خوانده‌اند، ولی امروز برای ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان باید به آن‌ها در زمینهٔ فناوری ارتباطات و اطلاعات (ICT) آموزش داد و بر استفاده از امکانات آن در کلاس تأکید کرد.

باید از دانش و تجربهٔ همکاران در مجله استفاده کنید، نه اینکه خاطره‌ای چاپ شود که بیشتر شکل یک روایت داستانی معمولی را دارد. باید از دانش

و تجربه‌های جدید در مجله استفاده کرد و به خواننده قدرت ابتکار و توانایی‌های تازه بخشید و نباید از تجربه‌های کهنه و سوخته در قالب خاطره بهره گرفت.

بر نکته‌ای تأکید کنم: معلمان ما هنوز با ویژگی‌های شخصیتی دانش‌آموزان آشنایی ندارند. اگر قبلاً چیزی دربارهٔ نوجوان خوانده‌اند، شاید حالا از مفاهیم آن دور شده‌اند یا آن را از یاد برده‌اند. خوب است در این زمینه مجله بخشی را به روان‌شناسی و ویژگی‌های نوجوانان اختصاص دهد.

مجله باید دبیران را در استفاده از وسایل کمک‌آموزشی و روش نوین آموزشی مدد برساند. و نیز باید به منابع موضوعی برای مثال در زمینهٔ اعجاز یا شبیه‌ها توجه داشته باشد. حتی اگر امکان پاسخ ندارد، به منابع به صورت ریز ارجاع بدهد یا سایت‌ها را به صورت موضوعی معرفی کند. **همایون:** انسان‌های امروز کم‌حوصله‌اند. کتاب‌های با صفحات زیاد در نمایشگاه‌های کتاب خریداری ندارند. امروز کتاب‌هایی چاپ می‌کنند که در هر صفحهٔ کتاب یک سطر آمده است و مطالب اصلی و کلیدی را می‌آورند. بنده با تعداد زیادی از همکاران مشورت کرده‌ام جمع‌بندی سخن آنان این بود که از حجم زیاد هر مطلب

**آوردن خاطرات
ادامه بیابد.
نباید از معرفی
چهره‌های ماندگار
موفق، معنوی و
عرفانی کشور
غفلت کرد.
معرفی کتاب‌های
مرتبط با مباحث
کتاب‌های درسی
لازم است**

باشد. یعنی به سؤال‌ها و شبهه‌هایی پاسخ بدهد که به کتاب درسی باز می‌گردند. زیرا تعداد مدارس که دانش‌آموزان آن‌ها سؤال‌های خارج از کتاب مطرح می‌کنند، زیاد نیست. برای مثال در درس «توسل»، اگر مطلب کتاب درسی برای وی سؤال ایجاد نکند یا جایی درباره آن نشنیده باشد، حقیقت این است که خودش شاید نتواند سؤالی بپرسد. حتی وهابیت را نمی‌شناسد. خاطره در مجله زیاد است. خوب است به‌گزینی کرد.

کشاورز: (در نشست حضور نداشت. آنچه می‌آید نظرات وی است که از طریق تلفن همراه در جلسه پخش و ضبط شد.) یکی از موضوع‌های موردنیاز این است که کتب درسی همه دوره‌های تحصیلی مجله نقد و بررسی شود. وضع دانشگاه تربیت معلم (دانشگاه فرهنگیان) در مجله مورد توجه قرار بگیرد؛ گرچه گاهی مطالبی در مجله آمده است.

باید مجله به روش‌های تدریس به روز نگاه ویژه داشته باشد. پاسخ به شبهات خیلی مهم است و همه ما درگیر شبهه‌ایم، زیرا رسانه‌ها دائم در حال شبهه‌سازی‌اند. آموزش قرآن و احکام گرچه قبلاً بود و دیده‌ام، ولی لازم است ادامه داشته باشد.

برگزاری مسابقه در زمینه‌های گوناگون موردنیاز است. در این مسابقه‌ها باید به گرفتن امتیاز (به‌ویژه امتیازهایی که کد داشته باشند) از سوی شرکت کنندگان توجه داشت؛ یعنی امتیازی که در سرنوشت معلم‌ها برای ارتقا مؤثر باشد. این کار سبب می‌شود، معلم‌ها مجله را تهیه کنند و سبب فعال شدن آن می‌شود.

آوردن خاطرات ادامه بیابد. نباید از معرفی چهره‌های ماندگار موفق، معنوی و عرفانی کشور غفلت کرد. معرفی کتاب‌های مرتبط با مباحث کتاب‌های درسی لازم است.

نظرخواهی و نیازسنجی در هر شماره مجله بیاید. می‌دانم که مجله سایت دارد، ولی باید فعال شود. ایجاد سامانه پیام کوتاه از طرف مجله برای ایجاد ارتباط با

رضایت نداشتند؛ به ویژه از مطالبی که بی‌جهت طولانی‌اند. خوب است بدون از بین بردن جان کلام، مطالب و مقالات بلند تلخیص شوند.

مرادی: باید توجه داشت همکاری که در جایی تدریس می‌کند و مثل ما به امکانات دسترسی ندارد، شاید با آنچه موردنظر آقای مکارم بود هم اقناع نشود.

همایون: مجله رشد معارف اسلامی بیشتر برای دوره متوسطه اول و دوم کاربرد دارد، ولی برخی از واژه‌ها مورد استفاده در مجله برای دبیران متوسطه اول بیگانه است.

● یعنی چه؟

همایون: یعنی مفهوم واژه را نمی‌دانند؛ واژه‌هایی که در علوم قرآنی و در حوزه تفسیر وجود دارند. لذا لازم است مجله به‌صورت مجزا برای دبیران دوره‌های متوسطه اول و دوم مطلب تدارک ببیند و چاپ کند. حتماً معلمی که در مدرسه تیزهوشان درس می‌دهد، مطالعه‌اش بیشتر از معلمی است که در منطقه‌ای دورافتاده‌ای تدریس می‌کند.

● چه باید کرد تا این مشکل رفع شود؟

همایون: باید محور کار در مجله کتاب درسی

دنیای تغییر کرده است، ما به سنت (۲۵۰ ساله) به همان شکل نیاز داریم یا امروز باید به علم رجوع کرد؟ ما باید این موضوع را برای فهم این سن و سال بازکنیم و پاسخ بدهیم. این نمونه از سؤال‌ها در رسانه‌ها، به ویژه فضای مجازی، به وفور وجود دارد و دانش‌آموز هم در این فضا شناور است.

می آیند. تا به حال مسئله‌ای مثل حجاب حل نشده مانده است. ما هم به برخی از مسائل و موضوع‌ها اشاره می‌کنیم. به هر حال آنچه مورد نیاز معلم‌ها و دانش‌آموزان است، باید از طریق مجله رشد کمک آموزشی رفع و پاسخ داده شود. ما چهار نفریم و در حد تشخیص چهار نفر به نیازهای دبیران اشاره می‌کنیم. هریک از ما کهنه‌کاریم. بنده ۳۵ سال است که دارم تدریس می‌کنم.

شما پرسش‌نامه‌ای تهیه کنید و در اختیار آقای جواز بگذارید. ایشان می‌داند که پرسش‌نامه را در کدام مدارس و به کدام معلم‌ها بدهند. برسید که علت کم‌جاذبه بودن مجلات رشد چیست و راه‌های پر جاذبه کردن آن‌ها چیست. برسید خواسته‌های شما چیست؟ می‌گویند خواسته آنان مطالبی است که در سرکلاس بچه‌ها از آن‌ها خواسته‌اند، ولی آن‌ها نمی‌دانسته‌اند و در جواب کم آورده‌اند. مجله بدین ترتیب جذاب می‌شود.

● شما اتاق فکر هیئت تحریریه در استان فارس هستید. درست است که خیلی از آسیب‌ها، شبهه‌ها و سؤال‌ها مشترک‌اند، ولی هر استان مسائل خاص خود را هم دارد. شما آسیب‌شناسی که کردید، نظر خود را به دفتر مجله در تهران بفرستید. هیئت تحریریه حتماً استقبال می‌کند.

مکالم: بنده نمی‌پذیرم که استان‌ها آسیب‌های جداگانه‌ای دارند. به شما گفتم که شهرهای بزرگ چه نیازها و سؤال‌هایی دارند و شهرهای کوچک و روستاها چه نیازهایی و سؤال‌هایی. عرض دیگرم این است که اگر منتظر مؤلف و نویسنده از سراسر کشورید، باز پراکنده کاری می‌کنید. باید هیئت تحریریه معینی داشته باشید. افرادی را در جاهای مختلف با سطح دانسته‌های قابل قبول پیدا کنید. الحمدلله وسایل ارتباطی هم فراوان است. نمی‌شود گفت همه بنویسند. در سراسر کشور پخش هستیم و شما باید انتخاب کنید.

● راه پیشنهادی قابل تأملی است. یک راه انتخاب این است که از میان همکارانی که مقاله و نوشته‌ای می‌نویسند، افراد پخته‌تر

و با تجربه‌تر با نوشته قابل قبول از همه ابعاد شناسایی شوند و به آنان موضوع خاصی سفارش داده شود. راه دیگر این است که مسئولان دین و زندگی مراکز استان‌ها افرادی را که می‌شناسند معرفی کنند. البته این کار راه را بر دیگر علاقه‌مندان نوشتن نمی‌بندد و راه پیشرفت را سد نمی‌کند. به اصطلاح مجله می‌خواهد شاهد رویش هم باشد.

مرادی: موضوع‌هایی را که حاج آقا مکارم برشمردند، به این دلیل بود که می‌خواستند به هیئت تحریریه خط بدهند که نیازها این‌ها هستند و به این موضوع‌ها بپردازید. ایشان پیشکسوت‌اند. هم تجربه تدریس در مدرسه را دارند و هم در دانشگاه را. از قدیم تجربه تحلیل محتوای کتاب‌های درسی را دارند.

اینکه شما به رویش جدید اشاره می‌کنید، خوب برای تحقق رویش جدید، قیمت مجله را کم بگذارید تا شاید گامی در این جهت بردارید. دانش‌آموزم می‌آید و به بنده می‌گوید: صبح که می‌خواستم به مدرسه بیایم، دیدم پشت در منازل یک جلد انجیل گذاشته‌اند. این دانش‌آموز را می‌شناسم. بچه موجهی است و هیچ قصد اغراق هم نداشت. هزینه‌هایی که برای انحراف جوانان مسلمان کشور می‌شود، خیلی بالاست. مدیریت مجله شاید بتواند از قبیل قیمت مجله، پول کاغذش را در بیاورد. مجله را به تک‌تک دبیران هدیه بدهید. اگر این کار ممکن نیست، حداقل به مدارس هدیه بدهید. باز هم اگر امکان ندارد، حداقل به گروه‌های آموزشی سراسر استان‌ها هدیه بدهید. یا روی سایت بگذارید. بدون اینکه پولی پرداخت شود، قابل استفاده برای همه باشد. صحبت آقای کشاورز را تأیید می‌کنم که مجله خوب است علمی پژوهشی باشد. سال گذشته مقاله‌ای درباره عقل و وحی بود که در سطح کشور اول شد، ولی الان می‌بینم این موضوع با چه اختصار غیرقابل قبولی در مجله چاپ شده است. این کار مفید نیست.

جواز: ادامه صحبت قبلی خود را درباره رویش مخاطبان جدید دنبال کنم. وقتی نیازسنجی می‌شود، در می‌یابیم که مخاطب جدید دنبال

افراد را در
جاهای مختلف با
سطح دانسته‌های
قابل قبول پیدا
کنید. الحمدلله
وسایل ارتباطی
هم فراوان است.
نمی‌شود گفت
همه بنویسند.
در سراسر کشور
پخش هستیم و
شما باید انتخاب
کنید

خواننده به متن باشد. آیا نظر شما حذف این عناصر گرافیکی و از مجله است یا نظر انتقادی دارید؟ آیا با امکانات جاذبه بصری برای مجله تخصصی مخالف هستید؟

مکارم: از اتفاق موافقم، ولی اینجا ببینید یک فانوس بزرگ گذاشته‌اند برای متنی با عنوان نور که مربوط به قرآن است. آیا می‌خواهد بگوید قرآن نور است و آن را با چراغ فتیله‌ای نفت‌سوز نشان بدهد؟! خیلی خوب است که مجله جاذبه بصری را رعایت کند، ولی نمی‌دانم آیا این کار نظر همکارم را جلب می‌کند که متن را بخواند؟ باید از هنرمندی استفاده کرد که بداند چگونه جاذبه بصری را می‌توان با این مقاله عجین کند که خواننده را به خود بخواند. کار باید استادانه باشد. بنده هم صلاحیت هنری ندارم.

مرادی: این مجله شماره ۸۲ است. بنده به‌عنوان خواننده متوجه مفهوم طرح و تصویری که روی جلد آمده است نشده‌ام. می‌خواهد چه بگوید؟ از خودم می‌پرسم چرا این تصویر را روی جلد آورده‌اند. نه تصویر جذابی است و نه پیامی دارد. به شما چه پیامی را منتقل می‌کند؟ آرایش ستون‌ها خوب است. باید دقت شود که طرح و تصویرها با متن ارتباط داشته باشد، بهتر است تصویرها افقی باشند، در حالی‌که اینجا خیلی از تصویرها عمودی کار شده‌اند. البته صفحات به‌صورت زوج کار شده‌اند که خوب است.

همایون: می‌شود برای مثال بحث وحی را در چند شماره به‌صورت متوالی آورد تا به سرانجام برسد. بعد در شماره‌های دیگر ارجاع بدهند تا اگر کسی نیاز داشت، به آن شماره‌ها رجوع کند و به این ترتیب از تکرار مطلب جلوگیری شود.

● **در برخی موارد این کار شده و حتی به کتاب‌های مربوط ارجاع داده شده است؛ گرچه زیاد نیست.**

همایون: من هم تأیید می‌کنم که مجلات دیر

مطلب و اطلاعات جدید است. برخی از مقالات و برخی از موضوعات قدیمی‌اند و روزآمد نیستند. ما باید به سؤال‌های امروز دانش‌آموزان با رویکرد امروزی پاسخ بدهیم. اغلب سؤال‌های دانش‌آموزان را آقای مکارم فهرست کرده‌اند. امروز بنده با دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی کلاس داشتم. آن‌ها می‌گفتند معلمان دینی یک سلسله سؤال‌ها و پاسخ‌های کلیشه‌ای در ذهن دارند و آن‌ها را از دوره ابتدایی تاکنون دارند برای ما تکرار می‌کنند. باید سؤال‌های امروز بچه‌ها را دانست و به روز هم جواب داد. مثل «ترانسفورمیسیم» و خلقت در قرآن که موضوع قدیم است، ولی چند وقتی است که مطرح شده است. یا مسائلی که در حوزه کلام جدید وجود دارند و مخصوصاً در دوره پیش‌دانشگاهی و پایه سوم به‌ویژه در مدارس خاص خیلی به آن‌ها می‌پردازند. یا درباره نظریات استیون هاوکینز در فیزیک بچه‌ها خیلی سؤال دارند و این به معضلی تبدیل شده است. ضمن اینکه بچه‌ها به رویکرد عقلانی علاقه دارند و به رویکرد نقلی چندان بها نمی‌دهند. می‌گویند آقا ایشان فیزیک‌دان نامداری است یا فلانی شیمی‌دان معروفی است. این‌ها چنین می‌گویند و قرآن چنان می‌گوید. حال معلم چگونه باید بین این دو نظر جمع کند و چه پاسخی باید بدهند؟! باید تعارض‌هایی را که بین علم و دین مطرح‌اند، جمع‌آوری کرد و در مجله اعلام شود که همکاران در موضوع‌های اعلام شده مقاله‌های علمی، و مستدل و مستند خود را بفرستند.

● **آقای مکارم در بخشی از صحبت‌ها اشاره فرمودند که چه خوب است عکس‌ها و طرح‌ها حذف شوند. در حالی‌که عکس یا طرح در نقش خودش، ضمن اینکه بر جاذبه مجله می‌افزاید، اگر درست انتخاب شود و با متن ارتباط درست داشته باشند، می‌تواند پنجره ورود برای جلب‌نظر**

مجلات دیر به دست متقاضیان می‌رسد. خوب است مطالب مجله را برای اعضا از طریق پست الکترونیکی (ای‌میل) ارسال کنند. این کار دارد در ایران انجام می‌شود. برای استنادی که مشترک یک مجله‌اند، به نشانی ایمیل‌شان مجله را می‌فرستند و زود دریافت می‌کنند

به دست متقاضیان می‌رسد. خوب است مطالب مجله را برای اعضا از طریق پست الکترونیکی (ای‌میل) ارسال کنند. این کار دارد در ایران انجام می‌شود. برای استنادانی که مشترک یک مجله‌اند، به نشانی ایمیل‌شان مجله را می‌فرستند و زود دریافت می‌کنند.

این کار شما هم می‌توانید بکنید. در این صورت بنده که زیاد علاقه‌ای به عربی و فلسفه و منطق ندارم، اما دوست دارم و نیازمندم که مقالات معارفی را مطالعه کنم. همین مقالات را توسط ایمیل دریافت می‌کنم که خیلی سرعت به‌وجود می‌آید. مواردی را که دوستان درباره گرافیک فرمودند، تأیید می‌کنم. در کتاب‌های درسی‌های جدید هر درسی با یک عکس مرتبط با موضوع درس شروع می‌شود. مجله نیز باید همین کار را بکند که حامل پیامی باشد.

اشاره کنم که برخی از مطالب منطقه‌ای هستند. برای مثال، شیراز با مسئله بهایی‌گری درگیر است. یا جایی مسئله صوفی‌گری دارد. یا در جایی وهابیت مطرح است. خوب است برای این موارد هم از طریق خود مناطق فکری بشود و در مجله انعکاس یابد.

آزمون‌هایی که از مطالب مجله می‌گیرند، نمی‌دانم ابتکار سراسری است یا ابتکار منطقه‌ای. با تعدادی از همکاران که صحبت می‌کردم، نظرشان این بود که این آزمون‌ها فصلی باشند، نه در پایان هر سال آزمون را برگزار کنند. یعنی اگر از مجله هر فصل در پایان همان فصل آزمون گرفته شود، خیلی خوب خواهد بود.

● **خب، حالا دوست داریم آخرین صحبت‌های شما را بشنویم.**

مکارم: دارند زرتشت، یعنی ایرانی‌ت را در مقابل اسلامیت قرار می‌دهند. خوب است به این‌گونه مسائل هم در مجله شما پرداخته شود. دکتر فریدونی - استاد دانشگاه - مقاله‌ای نوشته

و گفته درباره تولد زرتشت صدها سال اختلاف وجود دارد. آن وقت یک شبکه خارجی می‌گوید: ای زرتشت! ای پیغمبر ایرانی! من سر قبر سعدی رفتم، یکی آمده گفته: «ای پیغمبر ایرانی!» این‌ها شبهه است و باید بدان‌ها پاسخ داد که ایرانی‌ت هرگز مقابل اسلامیت قرار ندارد.

مرادی: ضمن رساندن سلام ما شیرازی‌ها به هیئت تحریریه، به ایشان بفرمایید بخشی از وقت خود را هنگام بازدید از مدارس، بگذارند برای نشست پای درد دل دانش‌آموزان. می‌توانند سرکلاس بروند و حرف آنان را بشنوند و ببینند چه می‌خواهند. آیا کتاب درسی آنان را اقناع می‌کند؟ این کار شاید دیدگاهشان را در تولید محتوای مجله تصحیح کند.

● **ما با دانش‌آموزان گفت‌وگو داریم که نتیجه آن در مجله چاپ می‌شود.**

مرادی: منظورم این بود که وقتی پای صحبت دانش‌آموزان بنشینید، متوجه می‌شوید که نیاز معلمان چیست.

جواز: با توجه به مواردی که بیان شد نیازسنجی هم بکنید. کاری که در شماره‌های قبل کمتر دیده شده، این است که دبیر ما حوصله خواندن یا وقت خواندن مقاله را ندارند. وقتی در پیشانی هر مقاله درج شود که مرتبط با کدامیک از درس‌های کتاب دین و زندگی است، و معلم می‌بیند مقاله‌ای مرتبط با درس ششم دین و زندگی ۲ است، فوری آن را می‌خواند. زیرا متوجه می‌شود با درس و کلاس خودش مرتبط است. حتی آن را به دبیران دیگر هم معرفی می‌کند.

● **موفق باشید. زحمت کشیدید. امیدواریم فتح بابی برای ارتباط مفید همکاران با مجله خودشان، رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی می‌باشد.**

به هیئت تحریریه،
بگویید بخشی از
وقت خود را هنگام
بازدید از مدارس،
بگذارند برای
نشستن پای درد
دل دانش‌آموزان.
می‌توانند سرکلاس
بروند و حرف آنان
را بشنوند و ببینند
چه می‌خواهند. آیا
کتاب درسی آنان
را اقناع می‌کند؟
این کار شاید
دیدگاهشان را
در تولید محتوای
مجله تصحیح کند

باید محتوای مجله به تدریس معلمان کمک کند

پای صحبت دکتر فضل‌الله خالقیان
عضو هیئت تحریریه

در رشته فلسفه و کلام اسلامی. با کتاب و مجله هم بیگانه نبودم، ولی تجربه حرفه‌ای نداشتم و قدم به قدم با نحوه کار آشنا شدم. به‌ویژه که این مجله فصل‌نامه است و فرصت قابل توجهی بین انتشار یک شماره با شماره بعدی وجود دارد. به هر حال توانستم با چگونگی انجام کارها آشنا شوم.

● **بفرمایید «مدیر داخلی» مجله چه وظایفی به عهده دارد؟**

مدیر داخلی بیشتر فعالیت‌های اجرایی مجله را انجام می‌دهد. این فعالیت‌ها از زمان رسیدن مقالات، گزارش‌ها و مصاحبه‌ها به دفتر مجله شروع می‌شوند. نوشته‌ها به صورت پرونده خبر درمی‌آیند و در مرحله بعد، این پرونده به دفتر فنی مجله سپرده می‌شود. بعد از آماده شدن نمونه اول و دوم حروف‌چینی، کار به مرحله طراحی و گرافیک می‌رسد و سرانجام هم به چاپخانه سپرده می‌شود. تمام این مراحل را مدیر داخلی با اشراف سردبیر کنترل می‌کند. یادآوری کنم که مدیر داخلی در مجله رشد معارف اسلامی، عضو هیئت تحریریه است. به این ترتیب، مدیر داخلی علاوه بر نقش اجرایی، نقش علمی هم دارد. در بررسی و ارزیابی مطالب و در برنامه‌ریزی نیز انجام وظیفه می‌کند. ضمن اینکه به دلیل عضویت در هیئت تحریریه، در صورت لزوم مقاله هم می‌نویسد.

● **از شکل توزیع رضایت دارید؟**

به‌نظرم یکی از مسائل عام مجلات رشد، به توزیع بازمی‌گردد. بنده در جریان جزئیات مشکلات توزیع نیستم؛ ولی این مشکل بازمی‌گردد به نقص‌هایی که در

اشاره

دکتر فضل‌الله خالقیان از یاران قدیمی مجله است. هم عضو هیئت تحریریه بوده، هم مدت مدیدی مدیر داخلی آن و هم دستی بر قلم داشته و برای مجله نوشته است. هم دبیر دینی بوده و هم استاد دانشگاه. هم نیازهای دبیران را می‌شناسد و هم از توانایی‌های رسانه با خبر است. امیدواریم از گفته‌های وی بهره ببرید.

● **آقای دکتر خالقیان بفرمایید همکاری شما با مجله از چه زمانی آغاز شد؟**

شروع همکاری بنده با مجله رشد معارف اسلامی به سال ۱۳۷۶ بازمی‌گردد و ۱۴ سال به‌عنوان «مدیر داخلی» در خدمت این مجله و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی بودم.

● **آیا تجربه قبلی هم در کار نشریات داشتید؟**

من تجربه حرفه‌ای خاصی قبل از پیوستن به مجله نداشتم، اما تحصیلات دانشگاهی من به موضوع مجله رشد قرآن و معارف اسلامی مربوط بود.

● **در چه رشته‌ای تحصیل کرده‌اید؟**

دور عضو هیئت تحریریه بودند. مثل آقای دکتر دارابی که سال های طولانی عضو این هیئت بود و نقش مؤثر و بسیار خوبی در مواردی که گفتم داشت، دکتر جواهر چیان که در حال حاضر مدیر گروه فلسفه دانشگاه فردوسی مشهد است، دکتر دیباجی که عضو هیئت علمی دانشگاه قم است، دکتر سوزنچی که از فضایی قم به حساب می آید، و دکتر طالب زاده که به نظرم در حال حاضر مدیر گروه فلسفه دانشکده ادبیات دانشگاه تهران است.

● **به نظر شما با توجه به وضعیت کنونی رسانه های کاغذی و رسانه های الکترونیکی، چه باید کرد؟ آیا کفۀ رسانه کاغذی باید سنگین باشد یا کفۀ رسانه های الکترونیکی با استفاده از فضای مجازی؟ یا پیشنهاد دیگری دارید؟**

● چاره ای نیست باید به سمت نشریات الکترونیکی رفت. زیرا فضای فکری و فرهنگی زمانه با توجه به پیشرفت های فناوریانه چنین کاری را اقتضا می کند. اخیراً یکی از نشریات علمی - ترویجی داوری مقاله ای را به من سپرده بود. من کارم را با استفاده از رایانه و در فضای مجازی انجام دادم، ولی به این نتیجه رسیدم که هیچ وقت کتاب های الکترونیکی و نرم افزارها جای کتاب های کاغذی را نمی گیرند. همچنین در باب مجلات نیز همین حکم صادق است، اما طبیعی است که باید از هر دو امکان استفاده بشود. به عقیده من، نشریات یا کتاب های الکترونیک فقط از پس حجم زیاد کار برمی آیند و نمی توانند جایگزین تمام عیار مکتوبات کاغذی بشوند.

● **درباره یکی شدن دو مجله رشد آموزش قرآن و رشد معارف اسلامی که از شماره پاییز ۱۳۹۴ شروع شده است، چه نظری دارید؟**

● در آخرین جلسه ای که شورای سیاست گذاری داشت، در این باره صحبت شد و همکاران نظر خود را درباره شکل و شمایل مجله جدید (رشد قرآن و معارف اسلامی)، سرفصل ها و بخش های کلی مجله و تغییرات لازم در هر مورد بیان کردند.

به نظرم در عمل بافت کلی مجله چندان دگرگون نخواهد شد. ما در مجله «رشد معارف اسلامی» جزئیات معارف و علوم قرآنی را نمی آوردیم، زیرا در مجله «رشد آموزش قرآن» به آن ها می پرداختند. بنابراین با تلفیق این دو مجله، هر یک سهم خاص خود را در مجله جدید خواهند داشت.

● **جناب عالی تجربه کار در سمت مدیر داخلی و هیئت تحریریه مجله را داشته اید. برای مدیر داخلی آینده چه توصیه هایی دارید؟**

● در قالب جدید، کار مدیر داخلی مجله رشد آموزش قرآن به مدیر داخلی مجله «رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی» تبدیل می شود. توصیه ای دوستانه برای ایشان دارم: باید مجله را به سمتی ببرند که تا حدی کارایی و اثرگذاری مجله بیشتر شود و دامنه مخاطبانش افزایش یابد.

مورد اشتراک ها و خود توزیع وجود دارد. شاید تا حدی هم طبیعی باشد، زیرا گسترۀ توزیع آن سراسر کشور است.

● **به عنوان مدیر اجرایی و عضو هیئت تحریریه با مخاطبان هم ارتباط داشته اید؟**

● ارتباط ها از راه مکاتبات بوده و اکنون هم بیشتر الکترونیکی است. ما در مجله آیتم هایی را مطرح می کردیم تا ضمن تقویت محتوای مجله، سبب نوعی ارتباط با مخاطبان هم بشود. مثل «پرسش از شما، پاسخ از ما» یا طرح مسابقه به صورت چاپ پرسش یا چاپ جدول که در جدول نیز مطالب مربوط به معارف می آمد. ضمن اینکه برای حل جدول جایزه ای در نظر گرفته می شد، برای ما نیز موضوع ارتباط با مخاطب و وضعیت بازتاب محتوای مجله در میان مخاطبان نیز اهمیت داشت. با دانش آموزان، معلمان و فرهیختگان نیز مصاحبه می کردیم. سفرهای استانی هم داشتیم و از نزدیک با آراء پیشنهادها و انتقادهای دبیران محترم آشنا می شدیم.

● **در این مدت به نسبت طولانی که با مجله همکاری دارید، دبیران از شما چه چیزی می خواستند؟**

● در نشست هایی که معمولاً با دبیران داشتیم، گاهی روی دو نکته انگشت می گذاشتند: یکی توزیع و دیگری استفاده از مطالب کاربردی.

● **آیا مجلات رشد، کمک آموزشی به حساب می آیند؟**

● بله، چون قرار است محتوای مجله در تدریس معلمان کمک کند. می گفتند مطالب علمی را می توانند از جای دیگر مثل کتاب ها به دست بیاورند. ما هم برای تأمین خواسته های همکاران، سرفصل های مناسبی را تدارک می دیدیم که از جمله معرفی دبیران موفق و آوردن تجربه های چنین دبیرانی در مجله بود.

● **با توجه به عضویت شما در هیئت تحریریه مجله، از وظایف این هیئت و نیز از کار خودتان در این چارچوب بفرمایید.**

● هیئت تحریریه در واقع شورای سیاست گذاری هر مجله به حساب می آید. این هیئت راهبرد سالانه و نیز موارد جزئی تر، مثل عنوان های سرفصل ها را در مجله تعیین می کند. به عبارت روشن تر، سیاست های خرد و کلان مجله را این هیئت تعیین می کند. لذا نقش اصلی آن، مشخص کردن سیاست های عام و سیاست های خاص و به بیان دیگر، سیاست های بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت مجله است. به علاوه کارهای خاص و موردی را هم انجام می دهد. معمولاً ارزیابی هر شماره مجله کار این هیئت است. برخی از اعضا نیز نگارش مطلب مربوط به برخی از سرفصل ها را تقبل می کنند. ارزیابی مقالات رسیده نیز از وظایف هیئت تحریریه است. خوب است اینجا از دوستانی یاد کنیم که از گذشته های

● در مجله چه کاری به شما محول شد؟

○ بنده قبل از آمدن به دفتر تألیف کتاب‌های درسی، سرگروه استان تهران و سرگروه عربی مناطق شهر تهران بودم. در آن موقع یک نکته همیشه من و دبیران درس عربی را ناراحت می‌کرد و در تمام جلسات ما - دبیران - مطرح می‌شد که بنده هم به دست‌اندرکاران منتقل می‌کردم، علت ناراحتی همکاران این بود که می‌گفتند: زبان انگلیسی مجله رشد دارد، پیش‌دبستانی و اکثر درس‌ها مجله خود را دارند، ولی عربی از این امکان محروم مانده، در حالی که فقط درس عربی است که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصلی را به خود اختصاص داده است. البته در انتهای مجله رشد قرآن

زمینه کار در عربی هم گسترده و هم جالب است

پای صحبت عادل اشکبوس، عضو هیئت تحریریه

اشاره

و معارف اسلامی چند صفحه مربوط به آموزش عربی وجود دارد.

● یعنی می‌فرمایید آموزش عربی نیاز به یک مجله مستقل دارد.

□ درست است. همان زمان با آقای ناصری مدیر مسئول مجلات رشد صحبت کردم که مجله عربی را مستقل کنید. همکاران ما آمادگی دارند که مطالب متنوع و لازم برای مجله را تأمین کنند. ولی وقتی از همکاران و سرگروه‌ها خواستیم که مقاله بدهند، همه مأیوس بودند.

می‌گفتند ما مطلب می‌فرستیم، ولی چاپ نمی‌شود. بنده به همکاران تضمین دادم که کار چاپ با من! یعنی

دبیر عربی است و هم اینک از مؤلفان کتاب‌های عربی دوره متوسطه در کنار همه این کارها، عضو هیئت تحریریه مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی است و مسئولیت صفحات ویژه آموزش عربی را برعهده دارد. با دبیران عربی ارتباط خوبی و خاطرات بسیاری از آن‌ها دارد. پای درد دل‌های او نشسته‌ایم که حتماً برای شما جالب خواهد بود.

● جناب آقای اشکبوس، از سابقه همکاری تان با مجله رشد معارف اسلامی آغاز بفرمایید.

○ از سال ۱۳۹۰ با مجله همکاری‌ام شروع شد

البته گاهی کسی در موضوعی از منابع متفاوت استفاده می‌کند. هم از منابع یاد می‌کند و هم نظر خودش را هم می‌آورد. خبر این کار ارزش خودش را دارد

دوره دوم متوسطه مثل خود بنده، هیچ‌وقت قرآن با معارف تدریس نکرده‌ایم، بلکه به‌صورت تخصصی عربی درس داده‌ایم. می‌توانند یک‌سوم از ۸۰ صفحه مجله جدید را به عربی اختصاص بدهند. البته در این حجم نیز می‌توان موضوع‌هایی را کار کرد که مربوط به قرآن هم باشند؛ برای مثال بررسی صرفی و نحوی سوره‌های کوچک قرآن.

● شما را به‌عنوان عضو هیئت تحریریه و عضو شورای سیاست‌گذاری می‌شناسیم. به‌طور مشخص چه کار می‌کنید؟ کار فردی دارید یا مشارکتی و عمومی؟

○ بنده مقالات رسیده را بررسی می‌کنم. باید ببینم مقاله‌ای که برای ما آمده، از جایی مثل ویکی‌پدیا یا از سایت‌های معمول در فضای مجازی برداشته نشده باشد. متأسفانه چنین مقالاتی هم به ما می‌رسد. باید مطمئن شوم که حاصل زحمت و تلاش نویسنده است.

البته گاهی کسی در موضوعی از منابع متفاوت استفاده می‌کند. هم از منابع یاد می‌کند و هم نظر خودش را هم می‌آورد. خبر این کار ارزش خودش را دارد. مقاله از حیث صحت و عدم صحت علمی ارزیابی می‌شود. یعنی نباید از نظر صرف‌ونحو و بلاغت عربی مشکلی داشته باشد. در مرحله دیگر باید دید با هدف مجله تطبیق می‌کند یا نمی‌کند. به یاد دارم، مقاله‌ای با عنوان زیبای «آموزش آهنگین صرف‌ونحو عربی» به دفتر مجله رسید. دیدم هیچ ارتباطی با شعر ندارد. نویسنده هیچ اطلاعاتی از شعر نداشت.

● یعنی نصاب الصبانی نبود.

○ نبود. به نویسنده زنگ زدم و پرسیدم اگر شعر است در چه بحری آن را تدوین کرده‌ای؟ دیدم هیچ اطلاعی از نظام عروضی و بحرها ندارد. مثال هم که زدم، متوجه نشد. مطلب بدون قاعده و قانونی بود که اگر در مجله چاپ می‌شد، هیچ‌گونه توجیهی نداشت. مقاله را به دکتر ابریشمچی هم که مهارت کاملی در شناخت بحر‌ها و قواعد آن دارد نشان دادم، تعجب کرد. البته وی در کلاس می‌تواند با گفتار و حرکات همراه با ریتم کار کند، ولی نمی‌تواند آن را به‌صورت علمی مدون کند. آن‌وقت برای دیگران قابل بهره‌گیری نخواهد بود. در هر حال بیشتر مقالات را تأیید می‌کنیم، زیرا معمولاً در حد لازم رعایت اصول علمی را کرده‌اند.

● پیشنهاد بازنویسی و تجدیدنظر هم به برخی از نویسندگان می‌دهید؟

○ به نکته خوبی اشاره کردید. این کار را می‌کنیم.

آبروی خودم را نزد همکاران گرو گذاشته‌ام، به همین دلیل در مدت دو هفته نزدیک به ۱۰ عنوان مقاله به ما رسید. منتظرند که اتفاق مبارکی بیفتد و به عبارتی عدالت رعایت شود و آن وقت خوش حال می‌شوند. مقالات رسیده هم بسیار جالب‌اند. برای مثال، یکی از همکاران مقاله‌ای با عنوان «نحت و منحوت» نوشته است. این اصطلاح به گوش خیلی از کسانی که با عربی سروکار دارند، نرسیده است و نمی‌دانند چیست. هم در عربی خیلی قدیم بود و هم در عربی امروزی هست. برای مثال، وقتی می‌خواهند «هیدروالکتریک» را به عربی تبدیل کنند، به آن «کهرمایی» (کهریایی) می‌گویند که از تلفیق دو واژه شکل گرفته و یک کلمه جدید ساخته‌اند. به این کار «نحت» یعنی «تراشیدن» می‌گویند. در متون قدیم بود و الان در حال رواج بیشتر است. دبیران ما که بیشتر با صرف‌ونحو قدیم سروکار دارند، از وضع جدید خبر ندارند. در هر حال این یک نمونه از مقاله‌های جالب است که به دست ما رسیده. مقالات دیگر از این هم جالب‌ترند.

● شما می‌فرمایید که توان تغذیه مجله در میان همکاران آموزش و پرورشی در حد مطلوب وجود دارد.

○ دقیقاً همین است که شما می‌گویید. این استعداد و توانایی وجود دارد. ولی از مطالب عربی در اندازه‌ای که مهمان مجله رشد قرآن و معارف اسلامی است، استقبال نمی‌شود.

● در چند صفحه این مهمان را جا می‌دادند؟

□ در هشت صفحه! اما گاهی به ۱۵ صفحه هم می‌رسید، هیچ‌وقت مستقل نبود.

● نتیجه صحبت شما با آقای ناصری چه بود؟

○ گفتند قرار است که در آینده مطالب سه درس قرآن، معارف و عربی در قالب یک مجله ارائه شوند.

● آیا مجله جدید می‌تواند به درس عربی کمک کند؟

○ به این نکته هم باید توجه شود که مجله در صورت جدید، مجله رشد درس قرآن، معارف و عربی است. یعنی هیچ‌یک از این سه درس نباید در وضعیت مهمان قرار گیرند. هر درس باید جایگاه برابر با درس دیگر داشته باشد.

● آیا خوب است که بخش عربی به‌صورت جداگانه در مجله بیاید؟

○ اگر اجرا شود، کار خوبی است. زیرا بسیاری از دبیران

زیاد دیده‌ام، مقالات رسیده‌ای را که حتی در دانشگاه‌ها مطرح نیستند، ولی خود نویسنده‌ها نشسته‌اند و تلاش لازم را برای نوشتن کرده‌اند. برای نمونه بگویم، خانم **امیرپاشایی**، در مقاله‌ای برای ضرب‌المثل‌های فارسی، معادل‌های عربی یافته که خیلی جالب است؛ آن هم ضرب‌المثل‌هایی که در کتاب درسی آمده‌اند. وی این ضرب‌المثل‌ها را از ۹ عنوان کتاب درسی جمع‌آوری کرده و برای تک‌تک آن‌ها معادل عربی یافته است. بنده خودم وقتی می‌گویم «هر که بامش بیش برفش بیشتر»، چیزی از معادل عربی آن را به‌خاطر ندارم.

● در حقیقت کار تطبیقی کرده‌اند.

○ بله، کار جالب و وقت‌گیری است. در موضوع‌های گوناگون مقالات مفید داریم. نکته قابل توجه اینکه کمتر بین مقالات شباهت وجود دارد. بنده از این مقالات استفاده کرده‌ام. خوب هم می‌نویسند.

● برای شماره‌های آینده مجله به همکاران نویسنده توصیه می‌کنید چه نکاتی را رعایت کنند؟

○ اول، در بسیاری موارد که نویسنده محترم شاهد مثال، آیه، حدیث، ضرب‌المثل یا عبارتی را از نویسنده دیگری می‌آورد، متأسفانه ترجمه فارسی آن را نمی‌آورد و یا حرکت و اعراب ندارد. باید عنایت داشت که از این مجله فقط دبیر عربی استفاده نمی‌کند و دبیران درس‌های دیگر هم آن را مطالعه می‌کنند. باید رعایت شود. گاهی به جمله‌ای استناد می‌کنند، ولی معلوم نیست از کیست. زیرا موقعیت فرد بر ارزش جمله می‌افزاید.

جمله منقول از آدم معمولی، ارزشی برابر با جمله‌ای از زبان یک آدم دانشمند و عالم ندارد. جمله‌ای از حضرت **علی (ع)** مثل جمله‌ای از یک فرد معمولی نیست. یا جمله‌ای از **سقراط و افلاطون** و دیگران نیز چنین است. متأسفانه این مشکل عمومی است.

● با توجه به فضای حاکم باید چه راهی پیش گرفت؟ مجله کاغذی یا مجله الکترونیکی را توصیه می‌کنید؟

○ از هر دو صورت باید بهره گرفت. بنده دنبال مقاله‌ای می‌گشتم، از طریق «گوگل» به مجله رشد قرآن و معارف اسلامی هدایت شدم که برایم جالب بود. خوب است از هر دو امکان استفاده شود. تا یادم نرفته، پیشنهادم را مطرح کنم که مربوط به پرسش شما نیست. خوب است برای چاپ مقالات همکاران امتیازی قائل شویم، تا از این امتیاز در جاهایی که مربوط به خود آموزش و پرورش است استفاده کند.

ممکن است منابع را نیاورده باشد یا ترجمه شعر و جمله‌هایی به تجدیدنظر و بازنویسی نیاز داشته باشند، یا امکان دارد در مواردی غلط معنی شده باشد. یا مقالاتی می‌فرستند که طولانی و مفصل است و می‌شود آن‌ها را کوتاه یا خلاصه کرد. ما در نهایت از هر مقاله می‌توانیم در چهار صفحه مجله استفاده کنیم.

● تنها شما این مقالات را برای تأیید، تجدیدنظر، یا رد می‌بینید؟

□ یک‌بار مقاله‌ای با موضوع «عروض» رسید. خب آقای دکتر ابریشمچی از بزرگان عروض در ایران به حساب می‌آیند. با نگاه کردن به متن تشخیص می‌دهد که در چه بحری است، ولی بنده باید وقت بگذارم، به دقت بخوانم و با تجزیه عروضی و به کمک نمادهای مربوط متوجه می‌شوم که در چه بحری است و آیا اشکالی دارد یا نه. ولی دکتر ابریشمچی سریع وجود اختلال در وزن را تشخیص می‌دهد. به این دلیل، در صورت لزوم مقالاتی را به همکاری که تبحر بیشتری در آن زمینه دارد، ارجاع می‌دهم، جز این موارد، بقیه را خودم می‌بینم و تصمیم می‌گیرم.

● آیا تصمیم جمعی هم درباره مقاله‌ای می‌گیرید؟

○ بله، هیئت تحریریه جلسه دارد. در این جلسه، علاوه بر طرح دستور جلسه، فرصت می‌شود که موارد دیگر مثل مقالاتی که جای شبهه و سؤال دارند، بررسی شوند. پس از آنکه نظر جمع گفته شد، نتیجه‌گیری نهایی می‌شود.

● آیا مقالات رسیده را برای استفاده در مجله درجه‌بندی می‌کنید؟ مثلاً درجه ۱، درجه ۲ و ...

○ همین کار را می‌کنیم، ولی این اصطلاح را به کار نمی‌برم. برای نمونه بگویم، برای همان مقاله نحت و منحوت نوشتم که اولویت اول گاهی مقاله‌های در صف چاپ در یک شماره، همه درجه دو به حساب می‌آیند و مقاله‌ای می‌رسد که درجه یک است. آن را خارج از نوبت در صف می‌گذاریم تا در مجله بیاید و بار علمی مجله را افزایش دهد.

● این مجله با هدف مشخص به‌عنوان مجله «کمک آموزشی» منتشر شد و اکنون به یکصدمین شماره آن رسیده‌ایم. به نظر شما تا چه اندازه توانسته است در تأمین هدفش موفق باشد؟

○ تا آنجا که من مقالات را دیده‌ام و چاپ شده‌اند، انصافاً مقالات خوبی بوده‌اند و با هدف مجله تطبیق داشته‌اند. در حقیقت بیشتر به پرورش مهارت‌های چهارگانه زبانی توجه کرده‌اند. ضمن اینکه حاوی نگاه نو هم بوده‌اند.

در بسیاری موارد که نویسنده محترم شاهد مثال، آیه، حدیث، ضرب‌المثل یا عبارتی را از نویسنده دیگری می‌آورد، متأسفانه ترجمه فارسی آن را نمی‌آورد و یا حرکت و اعراب ندارد. باید عنایت داشت که از این مجله فقط دبیر عربی استفاده نمی‌کند و دبیران درس‌های دیگر هم آن را مطالعه می‌کنند

● این نوع مجله‌ها به عنوان «علمی-ترویجی» شناخته می‌شوند و مجوز آن‌ها را وزارت علوم صادر می‌کند.

○ در این صورت ما خدمت‌گزار آموزش عالی شده‌ایم. برای من این موضوع قابل هضم نیست و خیرش به همکاران معلم نمی‌رسد. خیر مجله رشد باید به معلم‌ها برسد. باید از نظر اداری راه‌حلی پیدا کرد تا همکاران دبیر دارای مقاله، از طریق مجله رشد بتوانند امتیازی داشته باشند تا در مواردی مثل دبیر نمونه شدن، انتقال از جایی به جایی، یا اعزام به خارج از کشور از آن بهره بگیرند.

● یعنی به کار تشویقی دست بزنیم.

○ بله، در این صورت معلم احساس می‌کند که کارش هم ارزش علمی دارد و هم دارای امتیازی است برای موقعیت‌های اداری. لذا سعی می‌کند و مقاله قابل قبول تر و علمی‌تری بنویسد.

● آیا از حد استقبال مخاطبان - که باید اکثرشان همکاران دبیر باشند - رضایت دارید؟ یا زمینه گسترش مخاطب وجود دارد، ولی از آن استفاده نمی‌شود؟

○ بنده متأسفانه رضایت ندارم. با همکاران که صحبت می‌کنم، خیلی‌ها از وجود مجله اطلاع ندارند. در فضای مجازی ۱۰۰۰ نفر از همکاران گروه عربی عضو یک شبکه هستند. در گروه‌های دیگر ارتباط شبکه‌ای وجود ندارد. بسیاری از این ۱۰۰۰ نفر حتی اسم مجله رشد قرآن و معارف اسلامی را نشنیده‌اند. البته اغلب دبیران دینی و قرآن از نشر چنین مجله‌ای اطلاع دارند، زیرا عده‌ای آن را دریافت می‌کنند و به هم اطلاع می‌دهند.

● یا عنوان عربی هم در نام مجله می‌آید ...

○ درست است، خیلی مؤثر بود. از خدا پنهان نیست، از شما هم پوشیده نباشد، خود بنده تا ۱۰ سال پیش این مجله را نمی‌شناختم. گاهی آن را می‌دیدم، ولی مربوط به کتاب درسی‌ای بود که به من ارتباط نداشت. لذا برایم جاذبه‌ای نداشت. البته تا آخر مجله را ورق نمی‌زدم که بخش عربی آن را ببینم.

● در حالی که از ابتدای کار دکتر حداد عادل به عنوان سردبیر، بخش عربی مجله چاپ می‌شد.

○ ولی من متوجه نشدم. تا اینکه یک‌بار مجله را از آخر ورق زدم. وقتی اسم علی چراغی را دیدم، تعجب

کردم که آقای چراغی چه مقاله‌ای نوشته است. نگاه کردم، در زمینه قرآنی بود، ولی متوجه ضمیمه عربی هم شدم.

● اطلاع‌رسانی ناقص است.

○ هم این نکته مطرح است و هم وقتی مجله به مدرسه‌ای می‌رود، مدیر آن را مستقیم به دبیر دینی و قرآن می‌دهد. هیچ‌وقت در مدرسه این مجله را به من که دبیر عربی بودم، ندادند.

● در این مدت با اتفاقات زیادی مواجه شده‌اید. اتفاق خاصی که شما را با خود درگیر کرده باشد، به عنوان خاطره بیان می‌کنید.

○ خانمی از یکی از استان‌ها (ضرورت ندارد نامش را بیاورم) مقاله‌ای فرستاده بود و انتظار نداشت، چاپ شود. وقتی چاپ شد، بسیار خوش حال شد و از آن پس به یکی از نویسندگان ثابت مجله تبدیل شد. در این مدت در کار نگارش خیلی پیشرفت کرده و نویسنده‌ای حرفه‌ای شده است. اگر صفحه‌های بخش عربی زیاد شود، می‌توان عده‌ای از معلمان را جذب کرد.

● صحبت ما از حدی که برای گفت‌وگو گذاشته‌اند فراتر رفت. ختم صحبت با نکاتی باشد که می‌فرمایید.

○ در حوزه عربی، زمینه کار خیلی زیاد است. مثل اینکه بدانیم ابراهیم چه معنی دارد و چه طور ابراهیم نامی شد. خیلی جالب است و خیلی کم هم در این زمینه کار شده است. بزرگان ما هر چه خدمت کرده‌اند، به زبان عربی کرده‌اند. ای کاش به زبان فارسی هم چنین خدمتی می‌کردند. در عربی، در واژه‌های دخیل در زبانشان تصرف می‌کنند و آن را داخل عربی می‌کنند. اگر کربلا رفته باشید، حتماً دیده‌اید که در کفش‌داری‌ها می‌نویسند: «الکشبانیه» که همان «کفش + بان» است یا کفش‌داری. با بسیاری از واژه‌های دخیل در زبانشان چنین کرده‌اند.

جالب است که ما با ریشه و معانی الفاظ آشنا شویم. زمینه کار در عربی هم گسترده و هم جالب و دارای جاذبه است و سبب جذب دبیران عربی به کار پژوهش و نوشتن می‌شود. عربی فقط به فاعل و مفعول، مبتدا و خبر، و حروف مشبیه و افعال ناقص محدود نمی‌شود. خیلی موضوع‌های زیبا و ناشناخته دارد که می‌توان روی آن‌ها کار کرد و برای اطلاع دبیران و دانش‌آموزان در مجله به چاپ رساند که سبب علاقه دیگران به این زبان می‌شود.

خانمی از یکی از استان‌ها مقاله‌ای فرستاده بود و انتظار نداشت، چاپ شود. وقتی چاپ شد، بسیار خوش حال شد و از آن پس به یکی از نویسندگان ثابت مجله تبدیل شد. در این مدت در کار نگارش خیلی پیشرفت کرده و نویسنده‌ای حرفه‌ای شده است

مروری بر نشانگرهای ۴۹ شماره پیشین مجله رشد آموزش قرآن

شماره ۴

- آیا قرآن مهجور است؟
- بررسی ارتباط متقابل ایمان و عمل
- هدایت به امر
- تجلی قرآن در ادب فارسی

شماره ۵

- تدبیر در قرآن
- نکته‌هایی درباره پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)
- آموزش زندگی دین‌مدارانه

شماره ۶

- سواد قرآنی
- صلاحیت‌ها و توانایی‌های معلم قرآن
- ایمان و تأثیر آن در زندگی

شماره ۷

- قرآن و ادب فارسی
- قرآن و علوم پزشکی
- سنجش و به کارگیری اصطلاحات قرآنی
- نخستین مرکز پاسخ‌گویی به شبهات قرآنی

شماره ۸

- هدف و شیوه‌های داستان‌پردازی در قرآن
- اعجاز علمی قرآن و کاربردهای آن در نظام آموزشی
- تهاجم شیطانی
- قرآن کریم و نیکو سخن گفتن

اشاره

در رنگین‌کمانی از ۴۹ شماره مجله رشد آموزش قرآن، فهرستی از نوشته‌های قابل توجه رشد طی ۱۲ سال گذشته به نظر تان می‌رسد. امیدواریم نگاه به تجربه‌های گذشته توشه راهی برای مهندسی جدید شماره‌های بعدی باشد.

شماره ۱

- سخن سردبیر: اهداف رشد آموزش قرآن
- آموزش قرآن در سیره رسول خدا (ص)
- تصویر آب در قرآن
- آشنایی با نشریات قرآنی

شماره ۲

- شرک و اخلاص و مرز بین آن‌ها در قرآن کریم
- جلوه‌های عزم
- معرفی سایت‌های قرآنی

شماره ۳

- سیمای افزون‌طلبان
- مبانی و مراتب فهم قرآن
- صداقت لازمه دعوت
- نکته‌هایی درباره قرآن

شماره ۹

- بررسی تفسیر راهنما
- مدرنیزه کردن برنامه درسی کشورهای اسلامی
- اسباب سخن گفتن در قرآن

شماره ۱۰

- بلندترین پیام در کوتاه‌ترین کلام
- گفت‌وگوی ادیان در قرآن
- اوقات فراغت در بوته نقد
- مجله رشد قرآن به چه نوع مقالاتی نیاز دارد؟

شماره ۱۱

- عناصر و شاخص‌های تربیت اسلامی در قرآن
- سجده زیباترین پرواز
- آشنایی با فعالیت‌های سازمان دارالقرآن الکریم

شماره ۱۲

- سعادتمندان از نظر قرآن
- پژوهشی پیرامون سوگندهای قرآن
- ارزشیابی مستمر در کلاس قرآن

شماره ۱۳

- آموزه‌های تربیتی در کلام وحی
- مکتب تفسیری باطنیه
- علم و جوه قرآن

شماره ۱۴

- فلسفه آموزش قرآن
- از طراحی برنامه درسی تا تولید کتاب درسی
- چگونگی آموزش قرآن در دوره راهنمایی

شماره ۱۵

- دلا غافل ز سبحانی چه حاصل؟
- نعمت و ابعاد آن از دیدگاه آیات و روایات
- بررسی تأثیر استفاده از قرآن کامل به جای آیات کتاب درسی
- بررسی تکبر و استکبار در قرآن

شماره ۱۶

- گفت‌وگو با پروفسور رابرت فورسیون
- روش‌های کلی دعوت پیامبر اسلام از دیدگاه قرآن
- تاریخ در آینه قرآن

شماره ۱۷

- انتظارات قرآن از ما
- ارتباط آیات در سود قرآن
- آشنایی با مراکز ترجمه قرآن به زبان خارجی
- یک سؤال، یک پاسخ

شماره ۱۸

- گزیده‌ای از بیانات مقام معظم رهبری
- قرآن سند هویت مسلمانان
- هنگامی که ماه گریست
- سیر تفسیرنگاری قرآن در قرن اخیر

شماره ۱۹

- تولید اقتصادی در قرآن و حدیث
- درآمدی بر ندها و خطابه‌های قرآن
- مسیحیت در آینه قرآن
- بررسی واژه مستضعف در قرآن

شماره ۲۰

- پژوهشی پیرامون کلمه اصلی
- استفاده از هنر و ادبیات در قرآن
- پنجاه ویژگی انسان در قرآن
- ویژگی‌های تفسیرالمیزان

شماره ۲۱

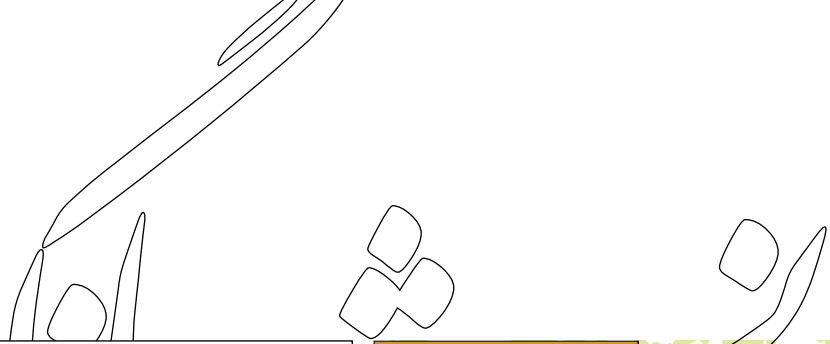
- شهید مطهری و مباحث علوم قرآنی
- ۲ ساعت برای آموزش قرآن کافی نیست
- عمل حسن (حسنة) و عمل الاحسن
- این جواب کافی نیست!

شماره ۲۲

- پذیرش مسئولیت مشترک برای کسب مهارت قرآن‌آموزی
- فأتوا بسورة من مثله
- قرآن فراتر از زمان و مکان
- مواظب متغیرهایی باشید که می‌خواهید تابع آن‌ها باشید

شماره ۲۳

- ضرورت تدوین رویکردهای نوین در آموزش قرآن
- خطوط کلی روابط بین‌المللی در قرآن
- ارتباط بین کفایت الهی و توکل
- بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را....

- جایگاه قرآن در برنامه درسی ملی
- روش‌شناسی تعلیم توحید در قرآن
- نگاه تاریخی به پدیده شیطان‌پرستی

شماره ۳۱

- امام خمینی احیاگر دین و معنویت در عصر حاضر
- تا حوزه و دانشگاه قرآنی نشوند، جامعه قرآنی نخواهد شد
- راهکارهای ایجاد طراوت در کلاس قرآن
- چین در نمایشگاه قرآن

شماره ۳۲

- مبانی فهم و تفسیر قرآن از نگاه شهید مطهری
- قرآن و جاذبه زمین
- قرینه در آیات قرآن
- من ۳ مأموریت دارم

شماره ۳۳

- چرا نماز را فارسی خوانیم؟
- سوگند و قسم در قرآن
- موجودات زنده آری یا خیر
- جام طهور

شماره ۳۴

- سرمشق قرآنی توسعه
- الفبای خداجویی
- تعلیم توحید با روش تذکر
- رمز و رازهای موفقیت معلم دینی و قرآن

شماره ۳۵

- عصر طلایی قرآن در مصر
- کارگاه حل مسئله
- مفهوم‌شناسی آیه

شماره ۳۶

- رهیافت‌های تعلیم توحید در قرآن
- قرآن کریم، مانده‌ای آسمانی است

شماره ۲۴

- مثل خورشید مثل ماه
- وجود اسرائیلیات در بعضی از تفاسیر
- اعجاز تاریخی قرآن

شماره ۲۵

- تدبیر پل ارتباطی انسان و قرآن
- انواع روش‌های آموزشی نوین و کاربرد آن‌ها در آموزش قرآن
- علل نیازمندی به تفسیر قرآن

شماره ۲۶

- مستندات قرآن و روائی در شبیه‌سازی انسانی
- نقد و بررسی کتاب‌های درسی از منظر نیازهای دانش‌آموزان
- از بی‌نهایت (∞) تا بی‌نهایت (∞)
- اهداف تربیتی از منظر قرآن

شماره ۲۷

- چگونه باشیم
- استفاده از هوش‌های چندگانه در تدریس دینی و قرآن
- موانع رویکردی روش فهم قرآن
- علم شیمی سوره حدید

شماره ۲۸

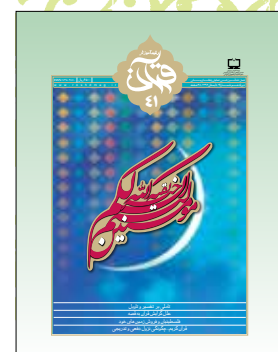
- استاد شهید مطهری و عشق به قرآن
- نقش کلمات پرکاربرد در تسهیل فهم قرآن
- الگوی تدوین برنامه‌های درسی آموزش قرآن
- براساس الگوی هانکیز

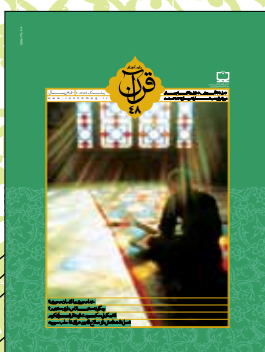
شماره ۲۹

- روش تحقیق و پژوهش در قرآن کریم
- روش رفع اشکالات دانش‌آموزان در روخوانی قرآن
- منشور توسعه فرهنگ قرآنی

شماره ۳۰

- انتظارات ما از برنامه درسی ملی

- نمونه پرسش و پاسخ‌های قرآنی
- غم‌های نکوهیده در قرآن و روایات
- آشنایی با تفاسیر موضوعی

شماره ۴۴

- حقوق بشر در قرآن
- تفسیر سوره حمد
- نقد و بررسی کتاب‌های دینی و قرآن
- لازمه تربیت عبد صالح

شماره ۴۵

- محتوای تربیت از دیدگاه قرآن کریم
- کتابت وحی و کاتبان آن در عهد رسالت
- تفکر مثبت در ارتباطات از منظر قرآن و روایات

شماره ۴۶

- معلمان و قرآن
- آسیب‌شناسی کرامت انسان در آموزه‌های قرآنی
- قبله و مهندسی شهرسازی در قرآن
- آیین دوست‌یابی در قرآن

شماره ۴۷

- زنان اسوه در قرآن کریم
- حقوق زن و مرد در قرآن
- حکومت واحد جهانی

شماره ۴۸

- خدامحوری یا انسان‌محوری؟
- چگونه کلاس‌داری کنیم؟
- تشکیل حکومت از منظر قرآن کریم
- فصل‌نامه داعش، از صلاح‌الدین تا حلب سوریه

شماره ۴۹

- قصه در قرآن
- تابستان است سفر کنیم
- هارتلند در نگاه قرآن کریم
- کسب تقوا رمز نزول قرآن در رمضان

- علل تحریم مسکرات در قرآن و روایات
- خاطره‌ای از یک معلم قرآن

شماره ۳۷

- معلم قرآن موفق
- جلوه‌های جمال در سوره‌های قرآن
- کارکردهای سنت در تفسیر آیات قرآن کریم
- آسمان‌ها محل ملائکه هستند؟

شماره ۳۸

- قرآن کریم و گسترش معنایی عقل
- حیات طیبه «هدف تربیت نهایی برنامه درسی ملی»
- گامی در مسیر درک عمیق از وحدت اسلامی
- قدرت بیان ما

شماره ۳۹

- دلالت‌های تربیتی سوره مبارکه حشر
- بررسی نظریه نمادین بودن زبان قرآن
- انس با قرآن، رویکرد برنامه درسی قرآن

شماره ۴۰

- قرآن کریم و جوانان
- ادیبی که مترجم شد
- قرآن کریم و تولید علم

شماره ۴۱

- تأملی بر تفسیر و تأویل
- علل گرایش قرآن به قصه
- فلسطینیان و فروش زمین‌های خود
- قرآن کریم و چگونگی نزول دفعی و تدریجی

شماره ۴۲

- مصادیق بداء در قرآن کریم
- ترویج نفوس در قیامت به چه معناست
- چیستی جنگ نرم و راه‌های مقابله با آن در قرآن

شماره ۴۳

- شناخت جامعه و گروه‌های انسانی در قرآن

اشاره

به مناسبت چاپ صدمین شماره مجله، پرسش‌های مشترکی را با دو عضو هیئت تحریریه و شورای سیاست‌گذاری «رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی» - دکتر سیدمحمد دلبری و دکتر یاسین شکرانی - در یک نشست هم‌زمان در میان نهادیم. متنی که در ادامه می‌آید، آرای آنان درباره مسائل مبتلابه مجله، همراه با پیشنهادهاشان برای بهبود کیفیت محتوایی و بصری مجله است.

* * *

• همکارانی در تحریریه مجله شکوه‌آمیز می‌گویند: آثار ارسالی معلمان محترم، یا ضعیف و تکراری‌اند و یا آثار مربوط به دوره‌های تربیت معلم و پایان‌نامه دانشگاهی‌شان هستند که با هدف انتشار مجله تطبیق ندارند. آیا شما هم با این دوستان هم‌رأی هستید؟ اگر چنین است، چه باید کرد تا معلمان محترم نوشته‌ها و مقاله‌هایشان را در چارچوب اهداف مجله بنویسند و در ضمن قوی، مستند و مستدل هم بنویسند؟

دلبری: این سخن همکاران در تحریریه غیرواقعی نیست. تعداد مقالاتی که از طرف معلمان می‌رسد کم نیست، ولی با نیازهای کار در مجله منطبق نیستند. بیشتر مقاله‌هایی هستند که برخی از مفاهیم دینی را بررسی می‌کنند. در حالی که این مجله قرار است به تفهیم و تدریس موضوع‌هایی که در کتاب درسی آمده‌اند مدد برساند.

مطلب بعدی مربوط می‌شود به این ضعف عمومی مقالات که با معیارهای تألیف مقالات آموزشی تولید نمی‌شوند. شاید خود ما - هیئت تحریریه - یکی از عوامل وجود این نارسایی و نقص باشیم. زیرا این معیارها را در یک مقاله آموزشی نیاورده و در مجله چاپ نکرده‌ایم تا نویسندگان بدانند اثر خود را چگونه و در چه چهارچوبی تدارک ببینند. وقتی معیار نباشد، مخاطب هم براساس آنچه فکر می‌کند درست است، مطلب می‌نویسد، در حالی که کمکی به ما در مجله نمی‌کند.

ما باید به این موضوع بپردازیم و معیارها را به اطلاع علاقه‌مندان به تهیه مقاله برسانیم. زیرا در نام مجله «رشد آموزش» آمده است، یعنی «آموزش» محور کار مجله به حساب می‌آید. لذا فقط تحریر مفاهیم در نظر نیست. به

هیئت تحریریه مجله باید سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی انجام بدهد

پای صحبت دکتر سیدمحمد دلبری، رئیس گروه قرآن و دینی دفتر تألیف دکتر یاسین شکرانی، کارشناس گروه

دکتر سیدمحمد دلبری

در کشور
پایان نامه‌هایی
که نوشته
می‌شوند،
در راستای
نیازهای جامعه
ما نیستند؛ از
صنعت بگیر تا
علوم انسانی. با
این معضل در
مجله هم‌رو به‌رو
هستیم. نیازهای
همکاران ما
چیزی است و
مقاله‌هایی که
نوشته می‌شوند،
چیز دیگری

مقاله‌ها، کتاب‌های چاپ شده و پژوهش‌های انجام شده را رصد کنند و از مؤلفانشان مطالبی در حوزه کتاب درسی بگیرند. علاوه بر این، مقالات رسیده به دفتر مجله، پس از مطالعه نظرشان را درباره کیفیت و حد مطلوبیت مقاله ارائه می‌دهند.

● سیاست‌گذاری مجله رشد قرآن و معارف اسلامی چگونه انجام می‌شود؟

شکرانی: مجلات مختلف با عناوین متفاوت چاپ می‌شوند و همه هم «رشد آموزش» اند. سیاست‌گذاری کلاتشان واحد است، ولی در جزئیات، برنامه هر مجله فرق می‌کند. سیاستی که برای مجله رشد آموزش معارف اسلامی در نظر گرفته‌اند، با سیاستی که برای مجله رشد آموزش ابتدایی مقرر کرده‌اند، همسان است و سیاست کلان هم در دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی وضع می‌شود. این سیاست در هر مجله‌ای براساس اقتضای کار، صورت‌گیری می‌یابد. بنابراین سیاست‌گذاری‌های کلان انجام شده است و افرادی که آمده‌اند و رفته‌اند، می‌دانستند چه کاری باید بکنند.

این علت در این بخش و با محوریت آموزش مقالات لازم به دفتر مجله نمی‌رسد.

شکرانی: این مشکل عمومی است و منحصر به مجله ما نمی‌شود. در کشور پایان‌نامه‌هایی که نوشته می‌شوند، در راستای نیازهای جامعه ما نیستند؛ از صنعت بگیر تا علوم انسانی. با این معضل در مجله هم‌رو به‌رو هستیم. نیازهای همکاران ما چیزی است و مقاله‌هایی که نوشته می‌شوند، چیز دیگری.

در مجله رشد آموزش معارف ما - که حالا رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی شده است - باید سرفصل‌هایی در نظر بگیریم و به همکاران معرفی کنیم تا آنان با عنایت به این سرفصل‌ها مقاله‌های خود را بنویسند. غیر از این باشد، مقاله‌ها غیرقابل چاپ خواهند بود.

● در هیئت تحریریه چه کارهایی انجام می‌دهید؟

دلبری: در برنامه‌ای که برای هر سال پیش رو ارائه می‌دهیم، اولویت‌ها را مشخص می‌کنیم؛ اینکه هر شماره مجله را چه آیت‌هایی تشکیل دهند، چه قدر به روش آموزش، چه قدر به تحلیل مفهوم و چه مقدار به معرفی کتاب اختصاص یابد و تولیدات جدید همکاران در چه حدی باشد. ولی در کنار این تقسیم‌بندی، باید برای هر مورد معیارهایی طراحی بشود. البته پیش‌فرض این بوده که قرار است مفاهیم کتاب تحلیل شوند یا نحوه آموزش آن‌ها بیان شود، و یا معلمی که روش خاصی برای هر یک از این مفاهیم داشته است، هم آن معلم و هم روش وی معرفی شود. ولی همکاران به این پیش‌فرض‌ها در حد لازم توجه ندارند و کمتر به هم‌راستایی مقاله‌شان با مفاهیم کتاب عنایت داشته‌اند.

● هیئت تحریریه‌ای که عنوان شورای سیاست‌گذاری را هم دارد، برای انتشار مجله چه قدر وقت می‌گذارد؟

دلبری: دوستانی که در هیئت تحریریه عضوند و در دفتر تألیف هم حضور دارند، از فضای مجلات برای اشاعه برنامه درسی استفاده می‌کنند. بنده که اینجا مسئولیتی دارم، یا آقای شکرانی که مؤلف کتاب درسی است، سعی می‌کنیم از فضای مجله استفاده کنیم، ما براساس ارتباطمان با معلمان، از ارتباط فردی تا حضور در جلسه‌ها، نتیجه می‌گیریم که معلمان به چه موضوع‌هایی نیاز دارند و می‌خواهند در مجله مطرح شود. آن وقت به فردی سفارش تهیه مقاله می‌دهیم. البته برخی از دوستان سعی می‌کنند،

مروری بر ۴۹ شماره منتشر شده رشد آموزش قرآن با استناد به آمار با رویکرد توصیفی

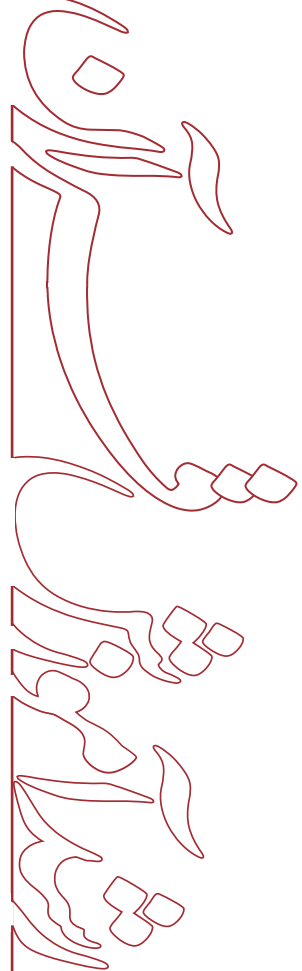
با مجله تخصصی رشد معارف اسلامی ادغام شد و مجله‌ای واحد به نام: مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی به وجود آمد. تقارن انتشار صدمین شماره مجله جدید بهانه‌ای شد تا رشد آموزش قرآن هم کارنامه ۱۳ ساله خود را که محصول کوشش‌های هماهنگ شمار بسیاری از دبیران می‌باشد ارائه کند. آن‌هایی که زحمات کار اداری را انجام داده‌اند، متون را ویرایش و حروفچینی کرده‌اند، آن‌ها که با صفحه‌آرایی و گرافیک، فهم محتوا را تسهیل کرده‌اند، تصویرگران، ناظران، توزیع‌کنندگان و... همه آن‌هایی که در تولید نشریه سهم داشتند، هم‌اکنون در ساحتی فراتر و گسترده‌تر از پیش فعالیت‌های خود را در مجله رشد قرآن و معارف اسلامی متمرکز خواهند کرد.

در زیر بعد از اشاره به بعضی از اهداف این مجله، محتوای ۴۹ مجله را در یک نگاه با استناد به آمار و با رویکرد توصیفی تقدیم می‌کنیم. امیدوارم همکاران در مهندسی راه جدید، با اندوخته‌های علمی و تجربه‌های موفق خود، مجله را از دستاوردهای مطلوب قرآنی در فضای آموزشی «اهداف مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی» بهره‌مند سازند:

۱. افزایش دانش حرفه‌ای معلمان، دبیران قرآن و دینی، دانشجویان رشته‌های دبیری و دانشجویان مراکز تربیت‌معلم در زمینه علوم و معارف قرآنی.
۲. معرفی جایگاه و منزلت دبیران و معلمان قرآن.
۳. تبیین، توضیح و تشریح محتوای برنامه درسی قرآن و تبادل نظر درباره آن‌ها با مخاطبان.
۴. تقویت مهارت‌های مورد نظر در آموزش قرآن.
۵. ایجاد فضای مناسب برای نقد و بررسی برنامه‌ها و فعالیت‌های قرآنی.
۶. پاسخگویی به پرسش‌های گوناگون مخاطبان درباره موضوعات قرآنی.
۷. معرفی و ارائه نتایج پژوهش‌های انجام شده و جدید در زمینه قرآن.
۸. مصاحبه با چهره‌های قرآنی، معلمان موفق و...

۱۳ سال پیش، یعنی در زمستان ۱۳۸۱، نخستین شماره فصل‌نامه «رشد آموزش قرآن»، در خانواده بزرگ رشدهای آموزشی متولد شد و رشد یافت تا به شماره ۴۹ رسید. خداوند را شاکریم که در این ۱۳ سال، بسیاری از دبیران، مربیان و اولیای محترم در کنار هیئت تحریریه مجله بودند و در ارتقای کیفی محتوای آن به‌منظور پشتیبانی از برنامه درسی و افزایش و تعمیق دانش حرفه‌ای همکاران، دبیران و دانشجویان مراکز تربیت‌معلم در زمینه معارف قرآنی، آنان را یاری کردند و نشان دادند که مربیان می‌توانند اهل پژوهش باشند. همچنین، از طریق این مجله، آنچه را که یک دبیر قرآن نمی‌تواند به‌دست آورد، دبیر دیگر در دسترس قرار می‌دهد و به این ترتیب، همدیگر را از تازه‌های تحولات و مسائل آموزش و پرورش آگاه می‌کنند. هرچند که این مجله ظرفیت خبری بودن و انتشار تمام تلاش‌های همکاران را نداشت و به‌علت فصل‌نامه بودن گاهی نمی‌توانست به موقع به‌نظر همه اعضای خانواده رشد آموزش قرآن برسد و جای رویدادهای به‌روز در آن خالی ماند، اما اعضای هیئت تحریریه توانستند تا حدودی خبرنگار و گزارشگر تلاش‌ها و روش‌های تدریس همکاران موفق باشند.

بعد از آنکه چهل و نهمین شماره این مجله در دست‌های گرم شما مربیان جای گرفت، در راستای رویکرد تلفیقی وحدت‌گرا که در برنامه درسی ملی آغاز شده است (و باید در بخش‌های متفاوت جلوه و نمود داشته باشد)، لازم بود حوزه‌های یادگیری نزدیک به هم، یک مجله تخصصی واحد داشته باشند و دبیران حوزه مربوط، آن مجله را دریافت کنند. به همین مناسبت، مجله تخصصی رشد آموزش قرآن،

۴۹ شماره مجله رشد آموزش قرآن دريك نگاه

مجموع	معرفی قاریان ماندگار	معرفی مترجمان قرآن	نقد و بررسی کتاب درسی	زندگی نامه و تجربه‌های معلمی (خاطره‌ها)	ارزشیابی	پژوهش و تحقیق	پرسش و پاسخ	معرفی کتاب	معرفی سایت و نرم‌افزارهای قرآنی	مصاحبه و گزارش	آموزش برنامه غیردرسی	آموزش برنامه درسی	تألیف و ترجمه مقاله	ردیف و شماره مجله
۶۹۱	۲۰	۱۱	۱۱	۱۸	۴	۱۹	۱۲	۴۸	۳۴	۷۲	۳۵	۳۸	۳۷۴	جمع
۱۰۰٪	۲/۸۹٪	۱/۵٪	۱/۵۹٪	۲/۶۰٪	۰	۲/۷۵٪	۱/۷۴٪	۶/۹۵٪	۴/۹۳٪	۱۰/۴٪	۵/۰۷٪	۵/۵۰٪	۵۴/۱۳٪	درصد

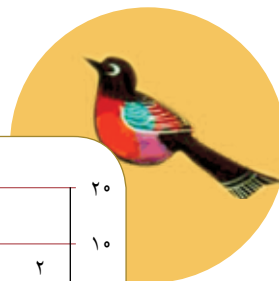
توزیع مجموع کل مطالب مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

مجموع	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۹	۱	۲	۲
۱۰	۳	۶/۱	۸/۲
۱۱	۷	۱۴/۳	۲۲/۴
۱۲	۶	۱۲/۲	۳۴/۷
۱۳	۸	۷۱/۶۳	۵۱
۱۴	۵	۱۰/۲	۶۱/۲
۱۵	۶	۱۲/۲	۷۳/۵
۱۶	۳	۶/۱	۷۹/۶
۱۷	۳	۶/۱	۸۵/۷
۱۸	۱	۲	۸۷/۸
۱۹	۲	۴/۱	۹۱/۸
۲۰	۱	۲	۹۳/۹
۲۱	۲	۴/۱	۹۸
۲۲	۱	۲	۱۰۰
جمع کل	۴۹	۱۰۰	

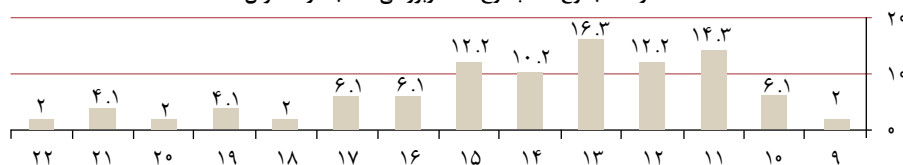
آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع کل مطالب مندرج در مجلات رشد آموزش قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میلگین	انحراف استاندارد
۴۹	۹	۲۲	۶۹۱	۱۴/۱	۳/۱۵۱
مجموع					

درصد مجموع مطالب درج شده در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه مشاهده می‌شود، در ۴۹ نسخه مجله رشد آموزش قرآن بررسی شده ۱ مجله (۲ درصد) شامل ۹ عنوان، کمترین مطلب و ۱ مجله (۲ درصد) دارای ۲۲ عنوان، بیشترین مطلب را داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن (۱۴/۱ درصد) مطلب داشته است.

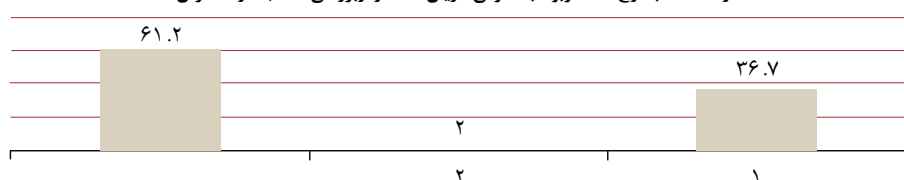
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با معرفی قاریان ماندگار مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

معرفی قاریان ماندگار	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۸	۳۶/۷	۹۴/۷	۹۴/۷
۲	۱	۲	۵/۳	۱۰۰
جمع	۱۹	۳۸/۸	۱۰۰	
نداشته است	۳۰	۶۱/۲		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با معرفی قاریان ماندگار مندرج در مجلات رشد آموزش قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۱۹	۱	۲	۲۰	۱/۰۵	۰/۲۲۹

درصد مطالب درج شده مربوط به معرفی قاریان ماندگار در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۸ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن، ۱ مطلب (۳۶/۷ درصد) مرتبط با معرفی قاریان ماندگار وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۲ مطلب (۲ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۱ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۰۵ مطلب درباره قاریان ماندگار در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۳۰ مجله بررسی شده (۶۱/۲ درصد) مطلبی در این زمینه نبوده است.

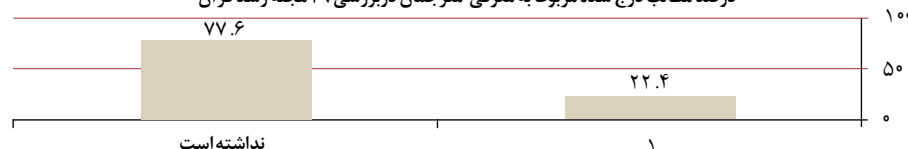
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با معرفی مترجمان قرآن مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

معرفی مترجمان قرآن	فراوانی	درصد	درصد موجود
۱	۱۱	۲۲/۴	۱۰۰
نداشته است	۳۸	۷۷/۶	
جمع کل	۴۹	۱۰۰	

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با معرفی مترجمان قرآن، مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۱۱	۱	۱	۱۱	۱	۰

درصد مطالب درج شده مربوط به معرفی مترجمان در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۱ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۱ مطلب (۲۲/۴ درصد) مرتبط به معرفی مترجمان قرآن وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱ مطلب در زمینه معرفی مترجمان قرآن در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۳۸ مجله بررسی شده (۷۷/۶ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

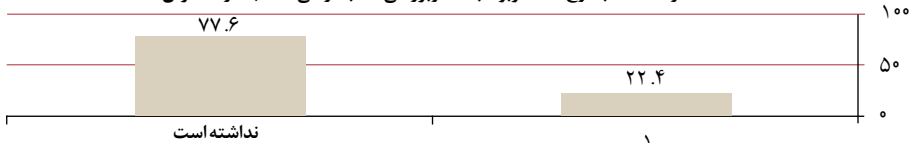
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با نقد و بررسی کتاب درسی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

نقد و بررسی کتاب درسی	فراوانی	درصد	درصد موجود
۱	۱۱	۲۲/۴	۱۰۰
نداشته است	۳۸	۷۷/۶	
جمع کل	۴۹	۱۰۰	

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با نقد و بررسی کتاب درسی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میلنگین	انحراف استاندارد
۱۱	۱	۱	۱۱	۱	۰

درصد مطالب درج شده مربوط به نقد و بررسی کتاب درسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار فوق مشاهده می‌شود، در ۱۱ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۱ مطلب (۲۲/۴ درصد) مرتبط به نقد و بررسی کتاب وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱ مطلب در زمینه نقد و بررسی کتاب درسی در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۳۸ مجله بررسی شده (۷۷/۶ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

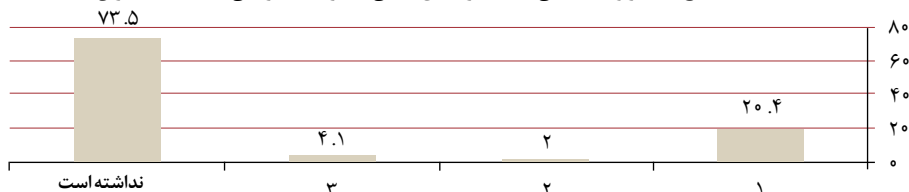
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با زندگی‌نامه و تجربه‌های معلمی (خاطره‌ها) مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

زندگی‌نامه و تجربه‌های معلمی (خاطره‌ها)	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۰	۲۰/۴	۷۶/۹	۷۶/۹
۲	۱	۲	۷/۷	۸۴/۶
۳	۲	۴/۱	۱۵/۴	۱۰۰
جمع	۱۳	۳۶/۵	۱۰۰	
نداشته است	۳۶	۷۳/۵		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با زندگی‌نامه و تجربه‌های معلمی (خاطره‌ها) مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میلنگین	انحراف استاندارد
۱۳	۱	۳	۱۸	۱/۳۸	۰/۷۶۸

درصد مطالب درج شده مربوط به زندگی‌نامه و تجربه‌های معلمی (خاطره‌ها) در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۰ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن یک مطلب (۲۰/۴ درصد) مرتبط با زندگی‌نامه و تجربه‌های معلمی (خاطره‌ها) وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۳ مطلب (۴/۱ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۲ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۳۸ مطلب در زمینه زندگی‌نامه و تجربه‌های معلمی (خاطره‌ها) در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۳۸ مجله بررسی شده (۷۳/۵ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

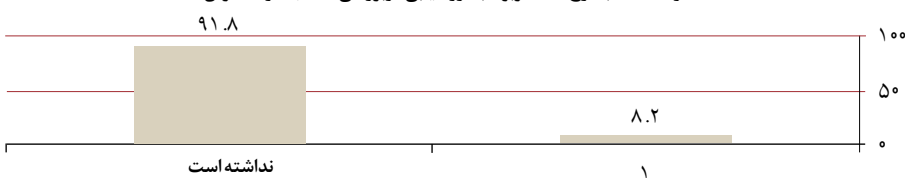
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با ارزشیابی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

ارزشیابی	فراوانی	درصد	درصد موجود
۱	۴	۸/۲	۱۰۰
نداشته است	۴۵	۹۱/۸	
جمع کل	۴۹	۱۰۰	

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با ارزشیابی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۴	۱	۱	۴	۱	۰

درصد مطالب درج شده مربوط به ارزشیابی در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۴ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۱ مطلب (۸/۲ درصد)، مرتبط با ارزشیابی وجود داشته است. در مجموع به‌طور متوسط ۱ مطلب در زمینه ارزشیابی در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۴۵ مجله بررسی شده (۹۱/۸ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

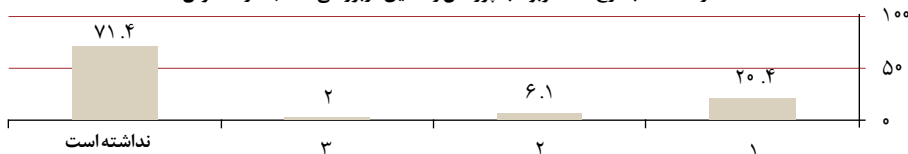
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با پژوهش و تحقیق مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

پژوهش و تحقیق	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۰	۲۰/۴	۷۱/۴	۷۱/۴
۲	۳	۶/۱	۲۱/۴	۹۲/۹
۳	۱	۲	۷/۱	۱۰۰
جمع	۱۴	۲۸/۶	۱۰۰	
نداشته است	۳۵	۷۱/۴		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

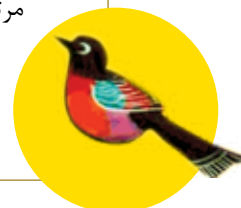
آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با پژوهش و تحقیق مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۱۴	۱	۳	۱۹	۱/۳۶	۰/۶۳۳

درصد مطالب درج شده مربوط به پژوهش و تحقیق در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۰ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۱ مطلب (۲۰/۴ درصد)، مرتبط با پژوهش و تحقیق وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۳ مطلب (۲ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۱ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط (۱/۳۶) مطلب در زمینه پژوهش و تحقیق در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۳۵ مجله بررسی شده (۷۱/۴ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

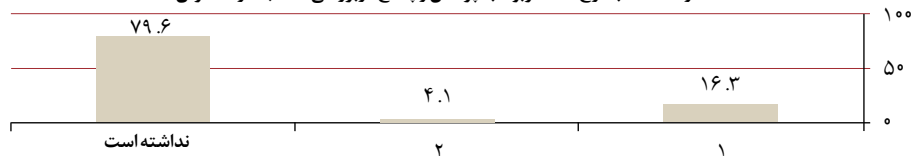
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با پرسش و پاسخ مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

پرسش و پاسخ	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۸	۱۶/۳	۸۰	۸۰
۲	۲	۴/۱	۲۰	۱۰۰
جمع	۱۰	۲۰/۴	۱۰۰	
نداشته است	۳۹	۷۹/۶		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با پرسش و پاسخ مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

پرسش و پاسخ	تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میلگین	انحراف استاندارد
	۱۰	۱	۲	۱۲	۱/۲	۰/۴۲۲

درصد مطالب درج شده مربوط به پرسش و پاسخ در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۸ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۱ مطلب (۱۶/۳ درصد) مرتبط با پرسش و پاسخ وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۲ مطلب (۴/۱ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۲ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۲ مطلب در زمینه پرسش و پاسخ در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۳۵ مجله بررسی شده (۷۹/۶ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

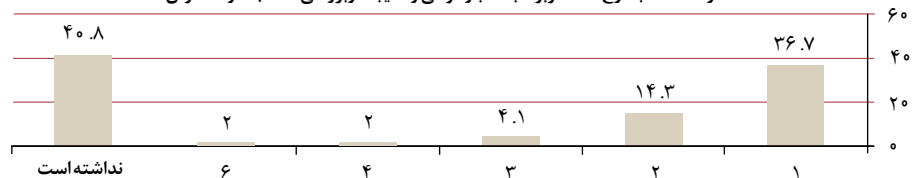
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با اخبار قرآنی و کتیبه مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

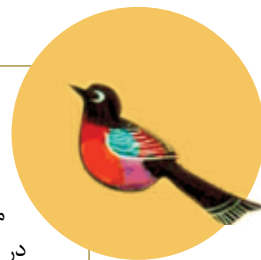
اخبار قرآنی و کتیبه	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۸	۳۶/۷	۶۲/۱	۶۲/۱
۲	۷	۱۴/۳	۲۴/۱	۸۶/۲
۳	۲	۴/۱	۶/۹	۹۳/۱
۴	۱	۲	۳/۴	۹۶/۶
۶	۱	۲	۳/۴	۱۰۰
جمع	۲۹	۵۹/۲	۱۰۰	
نداشته است	۲۰	۴۰/۸		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با اخبار قرآنی و کتیبه مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

اخبار قرآنی و کتیبه	تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میلگین	انحراف استاندارد
	۲۹	۱	۶	۴۸	۱/۶۶	۱/۱۴۳

درصد مطالب درج شده مربوط به اخبار قرآنی و کتیبه در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۸ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۱ مطلب (۳۶/۷ درصد) مطلب مرتبط با اخبار قرآنی و کتیبه وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۶ مطلب (۲ درصد) در زمینه فوق بوده، که در ۱ مجله وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۶۶ مطلب در زمینه اخبار قرآنی و کتیبه در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۲۰ مجله بررسی شده (۴۰/۸ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

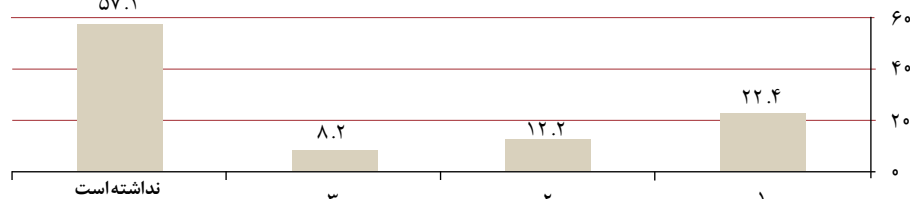
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آشنایی با سایت و نرم‌افزارهای قرآنی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

آشنایی با سایت و نرم‌افزارهای قرآنی	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۱	۲۲/۴	۵۲/۴	۵۲/۴
۲	۶	۱۲/۲	۲۸/۶	۸۱
۳	۴	۸/۲	۱۹	۱۰۰
جمع	۲۱	۴۲/۹	۱۰۰	
نداشته است	۲۸	۵۷/۱		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آشنایی با سایت‌ها و نرم‌افزارهای قرآنی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۲۱	۱	۳	۳۵	۱/۶۷	۰/۷۹۶

درصد مطالب درج شده مربوط به آشنایی با سایت و نرم‌افزارهای قرآنی در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن ۵۷.۱

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۱ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن یک مطلب (۲۲/۴ درصد) در مورد آشنایی با سایت‌ها و نرم‌افزارهای قرآنی وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۳ مطلب (۸/۲ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۴ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۶۷ مطلب در زمینه آشنایی با سایت‌ها و نرم‌افزارهای قرآنی در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۲۸ مجله بررسی شده (۵۷/۱ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با مصاحبه و گزارش مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

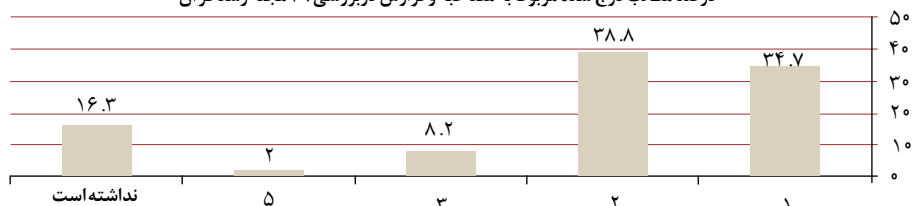
مصاحبه و گزارش	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۷	۳۴/۷	۴۱/۵	۴۱/۵
۲	۱۹	۳۸/۸	۴۶/۳	۸۷/۸
۳	۴	۸/۲	۹/۸	۹۷/۶
۵	۱	۲	۲/۴	۱۰۰
جمع	۴۱	۸۳/۷	۱۰۰	
نداشته است	۸	۱۶/۳		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با مصاحبه و گزارش مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۴۱	۱	۵	۷۲	۱/۷۶	۰/۸۳

درصد مطالب درج شده مربوط به مصاحبه و گزارش دربررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۷ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۱ مطلب (۳۴/۷ درصد) مصاحبه و گزارش وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۵ مطلب (۲ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۱ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۷۶ مطلب در زمینه مصاحبه و گزارش در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۸ مجله بررسی شده (۱۶/۳ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

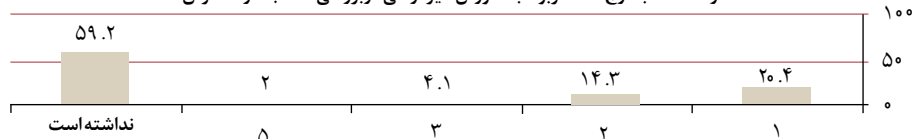
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزش غیردرسی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

آموزش غیردرسی	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۰	۲۰/۴	۵۰	۵۰
۲	۷	۱۴/۳	۳۵	۸۵
۳	۲	۴/۱	۱۰	۹۵
۵	۱	۲	۵	۱۰۰
جمع	۲۰	۴۰/۸	۱۰۰	
نداشته است	۲۹	۵۹/۲		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزش غیردرسی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۲۰	۱	۵	۳۵	۱/۷۵	۱/۰۲

درصد مطالب درج شده مربوط به آموزش غیردرسی دربررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۰ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن یک مطلب (۲۰/۴ درصد) آموزش غیردرسی وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۵ مطلب (۲ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۱ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۷۵ مطلب در زمینه آموزش غیردرسی در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۸ مجله بررسی شده (۱۶/۳ درصد) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزش برنامه درسی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

آموزش برنامه درسی	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۱	۱۶	۳۲/۷	۶۹/۶	۶۹/۶
۲	۴	۸/۲	۱۷/۴	۸۷
۳	۱	۲	۴/۳	۹۱/۳
۴	۱	۲	۴/۳	۹۵/۷
۷	۱	۲	۴/۳	۱۰۰
جمع	۲۳	۴۶/۹	۱۰۰	
نداشته است	۲۶	۵۳/۱		
جمع کل	۴۹	۱۰۰		

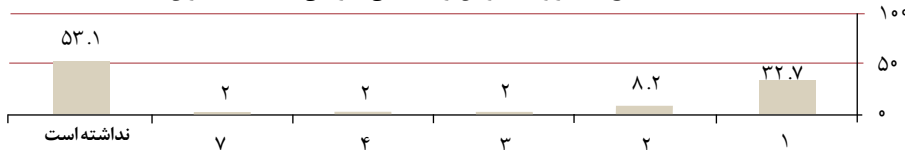

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با آموزش برنامه درسی مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۲۳	۱	۷	۳۸	۱/۶۵	۱/۴۰۲

درصد مطالب درج شده مربوط به آموزش برنامه درسی در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱۶ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن یک مطلب (۳۲/۷ درصد) آموزش برنامه درسی وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۷ مطلب (۲ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۱ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۱/۶۵ مطلب در زمینه آموزش برنامه درسی در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است. در ۲۶ مجله بررسی شده (۵۳/۱) مطلبی در زمینه فوق نبوده است.

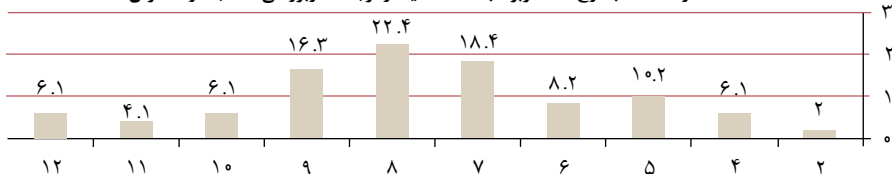
توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با مقاله، تألیف، ترجمه مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

مقاله، تألیف، ترجمه	فراوانی	درصد	درصد موجود	درصد تجمعی
۲	۱	۲	۲	۲
۴	۳	۶/۱	۶/۱	۸/۲
۵	۵	۱۰/۲	۱۰/۲	۱۸/۴
۶	۴	۸/۲	۸/۲	۲۶/۵
۷	۹	۱۸/۴	۱۸/۴	۴۴/۹
۸	۱۱	۲۲/۴	۲۲/۴	۶۷/۳
۹	۸	۱۶/۳	۱۶/۳	۸۳/۷
۱۰	۳	۶/۱	۶/۱	۸۹/۸
۱۱	۲	۴/۱	۴/۱	۹۳/۹
۱۲	۳	۶/۱	۶/۱	۱۰۰
جمع کل	۴۹	۱۰۰	۱۰۰	

آمار توصیفی در مورد توزیع مجموع تعداد مطالب مرتبط با مقاله (تألیف و ترجمه) مندرج در مجلات رشد قرآن مورد مطالعه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۴۹	۲	۱۲	۳۷۴	۷/۶۳	۲/۲۰۵

درصد مطالب درج شده مربوط به مقاله (تألیف و ترجمه) در بررسی ۴۹ مجله رشد قرآن

رشد آموزش

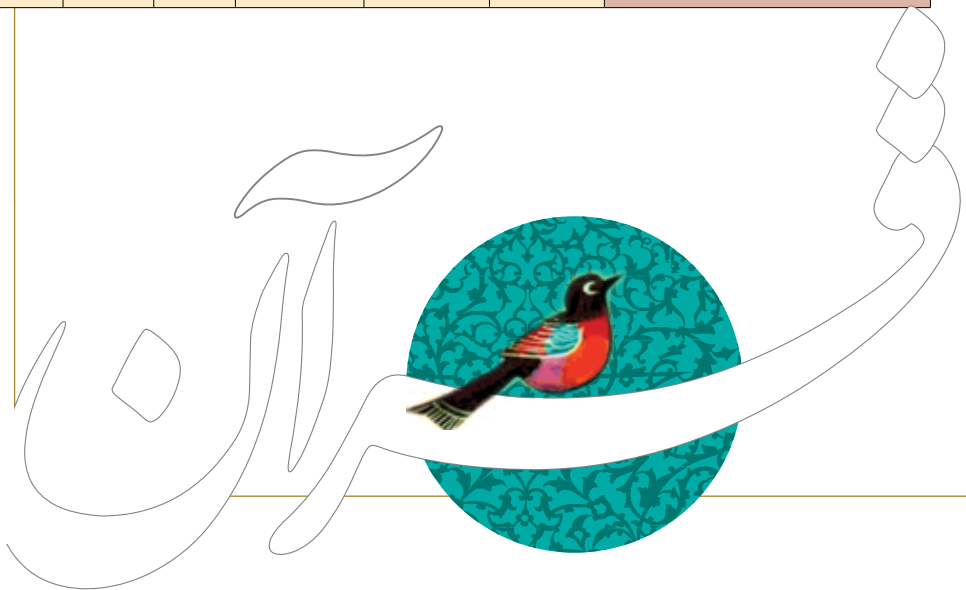

چنانکه در نمودار مشاهده می‌شود، در ۱ نسخه از مجله رشد آموزش قرآن ۲ مطلب (۲ درصد) مقاله (تألیف و ترجمه) وجود داشته است. بیشترین مورد تعداد ۱۲ مطلب (۶/۱ درصد) در زمینه فوق بوده که در ۳ مجله بررسی شده وجود داشته است. در مجموع، به‌طور متوسط ۷/۶۳ مطلب در زمینه مقاله (تألیف و ترجمه) در هر نسخه از مجله رشد آموزش قرآن موجود بوده است.

نتیجه

تعداد موجود	کمترین تعداد	بیشترین تعداد	جمع	میانگین	انحراف استاندارد
۱۹	۱	۲	۲۰	۱/۰۵	۰/۲۲۹
۱۱	۱	۱	۱۱	۱	۰
۱۱	۱	۱	۱۱	۱	۰
۱۳	۱	۳	۱۸	۱/۳۸	۰/۷۶۸
۴	۱	۱	۴	۱	۰
۱۴	۱	۳	۱۹	۱/۳۶	۰/۶۳۳
۱۰	۱	۲	۱۲	۱/۲	۰/۴۲۲
۲۹	۱	۶	۴۸	۱/۶۶	۰/۱۴۳
۲۱	۱	۳	۳۵	۱/۶۷	۰/۷۹۶
۴۱	۱	۵	۷۲	۱/۷۶	۰/۸۳
۲۰	۱	۵	۳۵	۱/۷۵	۱/۰۲
۲۳	۱	۷	۳۸	۱/۶۵	۱/۴۰۲
۴۹	۲	۱۲	۳۷۴	۷/۶۳	۲/۲۰۵
۴۹	۹	۲۲	۶۹۱	۱۴/۱	۳/۱۵۱
مجموع					

آموزش و پرورش دوره‌های ضمن خدمت دارد ولی ارتباط خود را با دانشگاه فرهنگیان قطع کرده است

میزگردی با حضور استادان دانشگاه فرهنگیان
استان سیستان و بلوچستان

اشاره

گفت‌وگوی زیر حاصل نشست
است که با حضور دکتر یحیی
کاظمی، عضو هیئت علمی دانشگاه
فرهنگیان زاهدان و سرپرست

پردیس شهید مطهری، و جمعی از استادان،
از جمله محمود گلوی، بهروز صاحب‌زاده،
علی حیدری‌نیا در محل این دانشگاه برگزار
شد. در این گفت‌وگو راهکارهای اصلاحی این
استادان برای بهبود کیفیت تدریس درس دینی
و قرآن در مدارس ارائه شد که تقدیم‌تان می‌شود.

* * *

می‌گرفتیم و اینجا کاردانی دینی و عربی می‌دادیم که
الان نداریم. ولی شاید ۱۸ سال یا ۲۰ سال است که
ما در اینجا کاردانی و کارشناسی این رشته‌ها را داریم.

● این‌ها که فوق‌دیپلم می‌گرفتند، دبیر دوره
راهنمایی و یا همان متوسطه اول می‌شدند؟
گلوی: بله همین‌طور است.

● الان که این اشخاص می‌آیند و کاردانی
خود را به کارشناسی تبدیل می‌کنند، آیا
دبیر دبیرستان می‌شوند؟

گلوی: خیر. بعضی‌ها تغییر مقطع می‌دهند.
دروسی که ما در اینجا برای بررسی کتب داریم،
قرآن، دینی و عربی است. یعنی دانشجوی ما، چه
کاردانی و چه کارشناسی، باید درس بررسی کتب
دینی، قرآن و عربی را بگذراند. درس تخصصی
آن‌ها تقریباً حول همین محور است. تعداد واحد
مربوط به قرآن متأسفانه کمتر است. یعنی ما فقط

● ما به استان‌های متفاوت سفر می‌کنیم و با
همکاران درباره درس دینی و قرآن و وضعیت
کلاس‌هایشان صحبت می‌کنیم. امروز هم
که خدمت شما استادان دانشگاه فرهنگیان
هستیم. اگر امکان دارد، در مورد اینکه آیا رشته
به‌خصوصی در دانشگاه فرهنگیان برای درس
دینی و قرآن دارید یا نه، توضیحی بفرمایید.

گلوی: ما دانشجویان ناپیوسته دینی و عربی
داریم که فوق‌دیپلم دینی و عربی بوده‌اند و الان به
دانشگاه می‌آیند و برای گرفتن کارشناسی همین
رشته تحصیل می‌کنند. ما قبلاً از دبیرستان دانشجو

درسی داریم با عنوان «روش تدریس قرآن» و واحد دیگری در این خصوص نداریم. یک درس سه واحدی است که یک واحد آن عملی است و دو واحد دیگر به صورت نظری ارائه می‌شود.

● یعنی در تمام درس‌ها، درس قرآن از همه کمتر واحد دارد؟

گلوی: بله و متأسفانه این خلأی است که مادر بحث قرآن و روش تدریس قرآن داریم. دانشجویان دینی و عربی قریب به ۸ تا ۱۰ واحد عربی دارند و ۳ واحد هم بررسی کتب دارند که جمعاً ۱۲ یا ۱۳ واحد می‌شود. برای دینی هم دروس اندیشه ۱ و ۲ و ۸ واحد تفسیر و موضوع «تهج البلاغه» دارند. ۳ واحد هم بررسی کتب دارند که این جمعاً ۱۰ تا ۱۲ واحد می‌شود.

● یعنی ۱۰ تا ۱۲ واحد در مقابل ۳ واحد بررسی کتاب قرآن یا روش تدریس قرآن؟

گلوی: بله، متأسفانه این یکی از معضلاتی است که ما در دانشگاه داریم، به طوری که اگر الان از دانشجویان ما آزمونی بگیرند، شاید قریب به ۸۰ درصد از آن‌ها نتوانند قرآن از رو بخوانند.

صاحبزاده: چند سال قبل ما از طریق شورای تحقیقات میزان توانمندی‌های شغلی دبیران دینی و عربی، علوم تجربی، ریاضی و فارسی را بررسی کردیم. نتایج این پژوهش نشان داد که ضعیف‌ترین توانمندی‌های شغلی را متأسفانه برخی از دبیران دینی و قرآن داشتند.

● آیا به وزارتخانه منعکس شد یا جایی که تصمیمی در این خصوص بگیرند؟

صاحبزاده: متأسفانه خیر، ولی گزارش آن تحقیقات موجود است.

گلوی: ولی باز خوردی نداشت. باید به جایی می‌رسید که نرسید. ما فقط کتاب درسی عوض کرده‌ایم، همین. هر چند وقت یک بار کتاب عوض می‌شود، اما چه قدر واقعاً توانسته‌ایم تأثیری مثبت روی دانش‌آموز بگذاریم؟ دانش‌آموز در کنکور ۹۰ یا صد درصد تست‌های معارف را درست می‌زند، اما نماز نمی‌خواند. این معضل بزرگی است. متأسفانه استادانی هم نداریم که تخصصی کار کنند. ناچاریم از افرادی استفاده کنیم که تخصص زیادی ندارند.

● در خصوص درس دینی چه مسائلی دارید؟

گلوی: یکی از خلأهای بزرگی که ما داریم این است که اصلاً برخی از معلم‌های ما مفاهیم دینی را نمی‌دانند، یعنی این یک فقر علمی معلم دینی است. از دوره ابتدایی گرفته تا دبیرستان.

● پیشنهاد شما چیست؟

گلوی: خب تعداد واحدهای درس دینی و قرآن باید بیشتر شود.

● کدام واحدها را می‌توان حذف و واحدهایی از این دروس را جایگزین آن‌ها کرد؟

گلوی: از عربی می‌توانیم چند واحدی حذف کنیم و به دروس دینی و قرآن اضافه کنیم.

صاحبزاده: بهترین حالت این است که درس‌های غیر تخصصی آن‌ها را کم کنیم.

گلوی: ما می‌توانیم در درس دینی واژه‌یابی کنیم و اهمیت هر یک از این واژه‌ها را پیدا کنیم و نمونه‌هایی برای هر یک، چه در حدیث و چه در قرآن، ارائه دهیم. بعد هم داستان خیلی کوتاهی درباره آن بگوییم.

این مجموعه برای معلم به صورت فرهنگ در می‌آید و واقعاً به دردش می‌خورد.

● یعنی می‌گویید که روش‌های تدریس عوض شوند؟

گلوی: اگر این طور باشد خیلی خوب است.

صاحبزاده: کتاب‌های روش تدریس معلم را جا

بیندازیم.

حیدری‌نیا: من پیشنهادم این بود که نوشتن کتاب روش تدریس را به دبیرهایی بدهند که در حال حاضر در مدارس درس می‌دهند و دوره مدرسی را گذرانده‌اند. به نظر من در دانشگاه فرهنگیان هم همین طور باید عمل شود. چون مطمئناً آن دبیری که در آموزش و پرورش درس می‌دهد، دوره تربیت مدرسی را گذرانده است و الان به دانش‌آموز تدریس می‌کند، موضوع را بهتر لمس کرده، تاستادی که در دانشگاه عضو هیئت علمی است.

کاظمی: بنده هم یکی دو نکته دارم که اگر رعایت نکنیم، همان چیزی اتفاق می‌افتد که دکتر گلوی می‌فرماید که ما بعد از این همه آموزش‌های متنوع به برون‌داد مورد نظر نمی‌رسیم.

یکی اینکه کودک ما در دوره دبستان در مرحله حسی- حرکتی است و ظرفیت تفکر انتزاعی ندارد. بنابراین به کار بردن مفاهیم انتزاعی در دوره کودکی مثل آن است که ما میوه نارس را بچینیم و در اختیار مردم قرار دهیم. مفاهیم دینی و قرآن هم همین‌طورند. ما باید مفاهیم دینی را دو دسته کنیم. آن‌هایی که جنبه محسوس دارند و آن‌هایی که جنبه انتزاعی دارند. محسوس‌ها در دوره دبستان تدریس شوند و آن‌هایی که جنبه انتزاعی دارند، مانند مفهوم خدا، قیامت و ... به دوره نوجوانی که

ما باید بیاویم
دانشگاه
فرهنگیان را
توانمند کنیم
اگر این دانشگاه
و مدرسان آن
توانمند شدند و
دوره‌های به روز
گذاشتند، این
اطلاعات کم‌کم به
معلم و از طریق
معلم به کلاس
منتقل می‌شود

● حالا به نظر شما آموزش قرآن را باید از ابتدایی شروع کرد یا نه؟

کاظمی: آموزش قرآن و آموزش مهارت‌های گفتاری و مهارت‌های زبانی اشکالی ندارد و از همان ابتدا هم می‌توان شروع کرد؛ یعنی هیچ ایرادی ندارد. اما مفاهیم قرآن چرا، مفهوم خدا و پیامبر و امامت و خیلی از مفاهیم دیگر چرا؟ داریم عجله می‌کنیم.

● گر به جای مهارت قرآن، آموزش مفاهیم قرآن را بگوییم، در واقع کار معارفی انجام داده‌ایم.

کاظمی: بله درست می‌گویید.

● **کتاب دینی بچه‌ها در واقع بنا به فرمایش شما حاوی مفاهیم انتزاعی است.**
کاظمی: بله، مسائل عملی آن اشکالی ندارد. می‌توانید وضو را به بچه یاد بدهید و داستان ائمه را برایشان بگویید. این اشکالی ندارد و خیلی هم خوب است، اما طرح امامت یا معاد و مانند آن عجله کردن است؛ برخلاف اصل رشد است. یک کار قبل از موعد روی کودکان انجام می‌دهیم و آسیب آن را هم می‌بینیم.

● **آقای دکتر، این کودک در دوره ابتدایی در حال رشد است یعنی کودک ششم دبستان، مانند کودک اول ابتدایی نیست. قطعاً این کودکان سال به سال، دوره به دوره، و ماه به ماه متحول می‌شوند.**

کاظمی: من تغییر زیادی ندیده‌ام، با وجود اینکه تحقیقات زیادی شده است. پیاژه روی دو فرزندش زیاد کار کرده و هر کسی بعد از او آمده، نتوانسته است این اصل را تغییر دهد.

● **آقای دکتر، پیاژه هم همین را می‌گوید. یعنی نمی‌گوید تا این لحظه این موضوع عینی و محسوس بوده است و از فردا انتزاعی می‌شود. قطعاً این را که نمی‌گوید.**

کاظمی: اما حدود تعیین می‌کند. به هر حال ما این را به راحتی می‌توانیم بسنجیم. مورد دیگر دغدغه آقای دکتر گلوی است. ببینید اصول تربیتی در آموزش‌های تربیتی به ما می‌گویند که حیطه‌های یادگیری، روش‌های متفاوتی می‌طلبند. اما ما با همان روشی که درس فهمیدنی را تدریس می‌کنیم، درس کاربردی را تدریس نمی‌کنیم. ما اهدافمان را طبقه‌بندی نمی‌کنیم که آیا هدف

فرد مطمئناً تفکر انتزاعی دارد، منتقل شوند. یافته‌های پژوهشگران در مورد مراحل رشد به ما می‌گویند که مسائل انتزاعی برای دخترها کمی زودتر از پسرها اتفاق می‌افتد. پس ما دروس دوره متوسطه اول را باید متفاوت تنظیم کنیم. البته باید تحقیقات گسترده‌ای انجام شود که واقعاً تفکر انتزاعی دخترها در ایران الان از چند سالگی شروع می‌شود و از همان زمان شروع کنیم.

● در ریاضی، چهار عمل اصلی را که به دانش آموز یاد می‌دهند، جزو مفاهیم محسوس است یا انتزاعی؟

کاظمی: این‌ها را به محسوس، نیمه محسوس و انتزاعی تبدیل می‌کنند. از اول ممنوع بوده است که کسی مفهوم ریاضی را انتزاعی درس بدهد. معلم‌های ناوارد یا کتاب‌های ناوارد ممکن است این کار را انتزاعی انجام بدهند، ولی کتاب‌های درسی ما تا آنجا که من اطلاع دارم، نکات مربوط به رشد را رعایت می‌کنند. یعنی بچه یا باید با انگشتانش بشمارد یا اینکه باید عکس‌هایش در کتاب کشیده شود.

● **حالا در دوره ابتدایی مفهوم انتزاعی را در قالب مثال به دانش آموز می‌گویند که آیه‌ای را بخواند و قواعد را در آن اعمال کند. با این کار، موضوع عینی و محسوس می‌شود یا خیر؟**

کاظمی: اگر در این زمینه مفهوم انتزاعی را به زور به کودک بدهیم، او متوجه نمی‌شود و صدایش در می‌آید، ولی نمی‌فهمد. اگر بفهمد سطحی حفظ می‌کند و این به ضرر ماست. تحقیقات نشان از آن دارد که می‌توانید منطق را قبل از شش سالگی به کودک بیاموزید، اما از جیب‌تان رفته است. چون این کودک و کودک دیگری که یاد نگرفته است، وقتی به سن مناسب برسند، هر دو برابر می‌شوند و هر دو با یک سرعت از پله بالا می‌روند. دانش تربیتی به ما می‌گوید قبل از موعد این کار را نکنید.

با توجه به محیط، باید ببینید چه موقع تنور داغ است و آن وقت نان را بچسبانید. گاهی ما بچه‌ها را فراری می‌دهیم. به اعتقاد من دوره متوسطه اول را باید تقویت می‌کردند و درس‌های دیگر را کمتر می‌گذاشتند. معلمان دینی، تربیتی و مشاور همه باید آنجا متمرکز می‌شدند تا کودکان ما به سلامت به دبیرستان برسند. الان ما اصلاً نمی‌دانیم فرق بین متوسطه اول با دبیرستان چیست.

ما کتاب‌های روش تدریس قدیمی را درس می‌دهیم. تعلیم و تربیت ما به همین دلایل عقب افتاده است. نمی‌گوییم که ما مقصر نیستیم، ما هم ضعیفیم یعنی در تولید و تبیین روش‌های جدید ضعیف هستیم. ما برای اینکه ببینیم در جامعه خودمان چه باید بکنیم، زیاد کار نکرده‌ایم

من در حیطهٔ شناختی است یا حیطهٔ کاربردی. ما بدون روش داریم وارد حیطه‌ها می‌شویم و باید برای کارمان منبع موثق داشته باشیم. باید ببینیم چه کسی گفته است، اینجا به فرض از «روش الگو» استفاده کنیم. باید روش‌ها را بر اساس نوع هدفمان تعیین کنیم. به هر حال تا زمانی که به متخصصین تعلیم و تربیت میدان داده نشود، اوضاع همین است و این موضوع تقصیر ما نبوده، نتیجه بی‌اعتمادی به ما بوده است.

● آقای دکتر صاحب‌زاده نظر شما چیست؟

صاحب‌زاده: ببینید، وقتی که من به عنوان یک مدرس این دوره‌ها، روش‌های جدید را ندیده باشم، همان کتاب سال ۱۳۷۵ را درس می‌دهم. نکتهٔ دیگر اینکه ما باید بیاییم دانشگاه فرهنگیان را توانمند کنیم اگر این دانشگاه و مدرسان آن توانمند شدند و دوره‌های به روز گذاشتند، این اطلاعات کم‌کم به معلم و از طریق معلم به کلاس منتقل می‌شود. بحث بعدی هم تلفیق مطالب است. مثلاً الان ما در ریاضی و حتی در علوم تجربی گریزی هم به خدا می‌زنیم و به علت و معلول‌ها توجه می‌دهیم. به نظر من اگر این گریز آگاهانه باشد، خوب است. در مورد کتاب‌ها و دوره‌های آموزشی ضمن خدمت برای دانشگاه فرهنگیان همین کار اگر انجام شود، خیلی خوب خواهد بود.

گلوی: ظاهراً آموزش و پرورش دوره‌های ضمن خدمت دارد، ولی ارتباط خود را با دانشگاه فرهنگیان قطع کرده است.

کاظمی: من در بحث دوره‌های ضمن خدمت خیلی حرف دارم. ما کتاب‌های روش تدریس قدیمی را درس می‌دهیم. تعلیم و تربیت ما به همین دلایل عقب افتاده است. نمی‌گوییم که ما مقصر نیستیم، ما هم ضعیفیم یعنی در تولید و تبیین روش‌های جدید ضعیف هستیم. ما برای اینکه ببینیم در جامعهٔ خودمان چه باید بکنیم، زیاد کار نکرده‌ایم. باید به‌طور تخصصی، عده‌ای بنشینند و ببینند که برای آموزش این متن با این هدف و در این سطح، از چه روشی باید استفاده کرد. باید یک کتاب کمک درسی برای معلم نوشته شود تا او با مراجعه به این کتاب بفهمد در دورهٔ دبیرستان از مفاهیم دینی چه مطالبی را بگوید و تا چه حدی.

صاحب‌زاده: من معتقد به توانمندسازی معلمان هستم؛ توانمندسازی معلمان از طریق توانمندسازی مدرسان دانشگاه فرهنگیان. تربیت معلم استان سیستان و بلوچستان باید جدی گرفته شود.

توانمندسازی معلمان با کتاب انجام نمی‌شود.

گلوی: باید به مسائل امر به معروف و نهی از منکر در تمام سال‌های دبیرستان توجه شود. درس اخلاق بگذاریم، اصول و اعتقادات را بگوییم و حتی به احکام اشاره داشته باشیم. این یکی از روش‌هایی است که برنامه را کاربردی می‌کند. می‌توانیم به مسائل نماز و اثرات آن بپردازیم و برای آن برنامه‌ریزی عملی داشته باشیم. استان ما بحث احکام جداگانه‌ای را می‌طلبد. لازم است به اصل اعتدال در مسائل دینی توجه کنیم. همه چیز باید در حد اعتدال و در حد میانه باشد؛ به‌خصوص ارتباط دادن درس با مسائل زندگی دانش‌آموز. یعنی تا دین ملموس و محسوس نشود، کاربردی نمی‌شود. در مثال‌هایی که می‌زنیم، حتی داستان‌هایی که مطرح می‌کنیم، باید دین را حس می‌کنیم. اگر بحث نظم را درس می‌دهیم، از همان سر کلاس و از همان چینش صندلی‌ها شروع کنیم. بحث اسراف را از روی برگه‌های دانش‌آموزان آموزش دهیم. دین را عملی کنیم که تأثیر آن بیشتر است. دانش‌آموز را بشناسیم. من معلم وقتی سر کلاس می‌روم و کودک هفت ساله‌ای می‌پرسد خدا چگونه است، اگر روان‌شناسی ذهن او را ندانم، از اعتدال خارج می‌شوم.

صاحب‌زاده: اولین شرط توانمندسازی معلمان ایجاد انگیزه است؛ هم انگیزه‌های مادی و هم انگیزه‌های معنوی. من پیشنهاد می‌کنم که شما برای معلم‌های ما به روش‌های متفاوت انگیزهٔ شغلی ایجاد کنید. حتی می‌توانید برای کشورهای اسلامی المپیاد دینی و قرآن برگزار کنید. دانش‌آموزان المپیاد دینی و قرآن ندارند.

کاظمی: باید ببینید اثرش چیست. انگیزه ایجاد می‌کند یا انگیزه را می‌کشد؟ بعضی از مسابقات انگیزه را می‌کشند. یکی از همکاران می‌گفت فرزندم وقتی از مسابقات در سطح استانی شکست خورد و برگشت خانه، گفت من دیگر تمرین نمی‌کنم. ببینید در رقابت‌ها گاهی حاصل کار چنین است.

المپیادها از این قبیل مشکلات هم دارند. همان‌طور که رهبر معظم انقلاب فرمودند، علوم انسانی را واقعاً باید جدی بگیریم، اما راهش استفاده از متخصصین است. یعنی حلقهٔ مفقودهٔ ما متخصصین هستند. راه برون‌رفت ما این است که به آن‌ها میدان بدهیم. متخصصین به کار بیایند تا احساس کنند که حرفشان اثر دارد و بروند به تحقیق کاربردی بپردازند.

● خیلی ممنون. خیلی خوب بود و ما استفاده کردیم. متشکریم.

همان‌طور که رهبر

معظم انقلاب

فرمودند، علوم

انسانی را واقعاً باید

جدی بگیریم، اما

راهش استفاده از

متخصصین است.

یعنی حلقهٔ مفقودهٔ

مامتخصصین

هستند. راه

برون‌رفت ما این

است که به آن‌ها

میدان بدهیم.

متخصصین به کار

بیایند تا احساس

کنند که حرفشان

اثر دارد و بروند به

تحقیق کاربردی

بپردازند

در دهه ۱۳۷۰، استقبال از مجله معارف خوب بود

پای صحبت حجت الاسلام سید حامد ملکوتی:

البته در اواخر دهه ۱۳۷۰ و اوایل دهه ۱۳۸۰ ارتباطات، به میزانی که الان هست، خیلی گسترده نبود و مجله نیز مخاطب خاص خود را داشت. مخاطب مجله تخصصی رشد معارف اسلامی، تعدادی از دبیران دینی و قرآن و عربی بودند که حسب علاقه، تخصص و تمایل خود مجله را تهیه می‌کردند و یا «ستاد اعتلای دروس دینی، قرآن و عربی» که در آن زمان وجود داشت، مجله را می‌خرید و برای دبیران مربوطه می‌فرستاد.

● آیا مخاطبان اصلی که دبیران بودند، به حد لازم مقاله می‌فرستادند؟

دریافت مقالات، اگرچه به حدی نبود که بتوان تعبیر استقبال گسترده را برای آن داشت، اما در حد لازم و نیاز بود و همیشه تعدادی مقاله برای هر شماره در نوبت بررسی و طرح در جلسه هیئت تحریریه وجود داشت.

● مجله به عنوان رسانه کمک آموزشی مطرح است. تا چه حد در این عرصه موفق بوده است؟

از آنجا که از نزدیک با دبیران دینی و قرآن سراسر کشور، ارتباط مستقیم و رودرو داشتیم، طبق بازخوردی که از آنان در این فضاها می‌گرفتیم، تا حدود زیادی می‌توان گفت نشریه در طرح موضوعات اساسی و مورد نیاز دبیران دینی و قرآن سراسر کشور موفق بود. اعلام رضایت و خرسندی دبیران در دوره‌ها نیز حاکی از این مطلب بود.

● آیا بهتر است از این پس مجله در قالب کاغذی منتشر شود یا باید از فضای مجازی استفاده کرد؟

بحمدلله با گسترش امکانات فراوان در فضاهای مجازی و وجود نرم‌افزارهای ارتباطی همچون تلفن همراه و دسترسی آسان تر مخاطبین به اینترنت و فضاهای مجازی، به نظر می‌رسد استفاده هم‌زمان از همه امکانات موجود، اعم از چاپ کاغذی و انتشار نسخه الکترونیکی و نسخه مخصوص تلفن همراه می‌تواند مفید و مؤثر باشد.

حجت الاسلام و المسلمین سید حامد ملکوتی برای معلمان قرآن و دینی استان‌های کشور تقریباً چهاره‌ای آشنا می‌باشد؛ زیرا وی را در دوره‌های مختلف تربیت مدرس و ضمن خدمت دیده‌اند، مدتی عضو هیئت تحریریه مجله رشد معارف اسلامی و مدتی هم مدیر داخلی مجله رشد آموزش قرآن بودند، البته اینک در دانشگاه خدمت می‌کنند.

خاطراتی از دوره فعالیت در مجله دارند که برای شما می‌آوریم.

* * *

● سابقه و مدت همکاری تان را با مجله رشد معارف اسلامی و زمینه آن را تشریح بفرمایید.

بنده به مدت چهار سال، یعنی سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۳ توفیق خدمت‌گزاری مجله رشد معارف اسلامی را داشتم و به‌عنوان عضو هیئت تحریریه، دبیر هیئت تحریریه، مدیر اجرایی و نویسنده چند مقاله در این مدت، مشغول انجام وظیفه بودم.

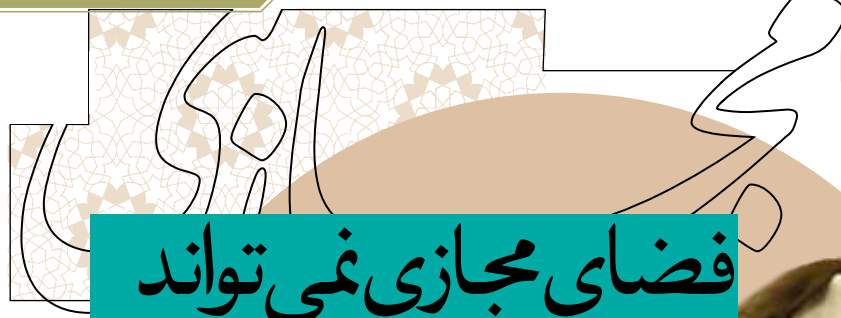
● آیا مقالات رسیده یا سرفصل‌ها و موضوع‌ها به‌صورت شورایی انتخاب می‌شدند؟

بله. در آن زمان مقالاتی که به دفتر هیئت تحریریه مجله می‌رسیدند، یا به‌صورت سفارشی اخذ می‌شدند یا افراد حسب علاقه و تخصص خود می‌نوشتند و به دفتر مجله می‌فرستادند. این مقالات هر دو ماه یک‌بار توسط اعضای هیئت تحریریه ابتدا در جلسه‌ای که به همین منظور برگزار می‌شد، به‌طور مقدماتی تأیید یا رد می‌شدند و برای بررسی بیشتر و دقیق‌تر، در اختیار یکی یا چند نفر از اعضای هیئت تحریریه قرار می‌گرفتند. پس از تأیید و اعمال اصلاحات مورد نیاز، اعم از حذف یا اضافه یا اعمال نکات ویرایشی، مقالات برای چاپ به دفتر مجله سپرده می‌شد تا در نوبت چاپ قرار گیرند.

● ارتباط مخاطبان در آن دوره از مجله تا چه حد بود؟

مخاطب مجله تخصصی رشد معارف اسلامی، تعدادی از دبیران دینی و قرآن و عربی بودند که حسب علاقه، تخصص و تمایل خود مجله را تهیه می‌کردند

فضای مجازی نمی تواند کارکرد قالب کاغذی مجله را داشته باشد

پای صحبت حجت الاسلام حسین سوزنجی

هم مقالات می فرستادند که ارزیابی می شد و اگر مناسب بود در نشریه درج می شد.

● آیا مخاطبان اصلی که دبیران بودند، به حد لازم مقاله می فرستادند؟

○ مقالات دبیران می رسید ولی متأسفانه تعدادی از این مقالات شرایط چاپ نداشتند و یا مورد نیاز دبیران دیگر نبود.

● مجله به عنوان یک رسانه کمک آموزشی مطرح است. رشد آموزش معارف تا چه حد در این عرصه موفق بوده است؟

○ فراز و نشیب داشت، اما در حد خود بی تأثیر نبود.

● آیا بهتر است از این پس مجله در قالب کاغذی منتشر شود یا باید از فضای مجازی استفاده کرد؟

○ نمی دانم. به نظرم نهایتاً فضای مجازی نمی تواند کارکرد قالب کاغذی را داشته باشد. یعنی در عین حال که استفاده از فضای مجازی برای دسترسی ساده تر و عمومی تر بسیار مفید است، اما اینکه کاملاً قالب کاغذی حذف شود فکر نمی کنم چندان مفید باشد.

● مجله از شماره پاییز با ادغام رشد آموزش قرآن و رشد معارف اسلامی در قالب یک مجله منتشر خواهد شد. آیا پیشنهادی برای بهبود کیفیت محتوایی مجله با توجه به هدف های آن دارید؟

○ مهم آن است که مجله بتواند پاسخگوی نیازهای دبیران دینی و قرآن باشد و آنان را برای تدریس آماده کند چه در حال تلفیق باشد و یا تفکیک فرقی نمی کند.

حجت الاسلام دکتر حسین سوزنجی برای دبیران دینی و قرآن بیشتر از طریق کتاب های دبیرستان و کتاب های بسیار خوب پاسخ به سؤالات اعتقادی دانش آموزان آشنا هستند. ساکن قم است. امید داریم هر جا هستند در خدمت دبیران دینی و قرآن باشند.

● سابقه و مدت همکاری تان را با مجله رشد آموزش معارف اسلامی و زمینه آن را تشریح بفرمایید.

○ از حدود سال ۱۳۷۸ تا سال ۱۳۸۶ که در گروه دینی دفتر تألیف کتاب های درسی حضور و همکاری داشتیم، با مجله رشد آموزش معارف اسلامی نیز همکاری می کردم. بعد از این مدت نیز گاه و بی گاه مطالبی در اختیار نشریه قرار داده ام.

● وظایف شما به صورت فردی و در قالب هیئت تحریریه مجله چه بود؟

○ به صورت فردی دو کار سلسله ای را قرار شد که انجام بدهم. یکی از پاسخ به برخی از پرسش های مبتلایه معلمان، و دوم استخراج بحث هایی کاربردی از «تفسیر المیزان»: همراه با ساده سازی آن ها. البته در برخی از موقعیت ها نیز برای فصل نامه مقالات علمی می نوشتم.

در قالب هیئت تحریریه کار ما بررسی و تدوین برنامه هایی برای فصل نامه و بررسی مقالات دریافتی و در موارد لزوم سفارش مقاله بود.

● ارتباط با مخاطبان در دوره همکاری شما با مجله تا چه حد بود؟

○ تقریباً نامه ای نبود که بدون پاسخ بماند. برخی

تقریباً نامه ای نبود که بدون پاسخ بماند. برخی هم مقالات می فرستادند که ارزیابی می شد و اگر مناسب بود در نشریه درج می شد.

کتاب‌های قرآنی در جشنواره دوازدهم کتاب رشد

دوازدهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی رشد، ویژه کتاب‌های قرآنی، پنج اثر برگزیده و شش اثر تقدیری داشت.

مؤلفان کتاب‌های برگزیده و تقدیری در مراسمی در «مدرسه دارالفنون» تهران معرفی شدند. این مراسم را در سالروز شهادت امام حسن عسکری (ع) و آغاز دوران امامت امام مهدی (عج) برگزار کردند.

پس از تلاوت آیاتی از قرآن کریم و پخش سرود جمهوری اسلامی ایران، پیام دکتر علی‌اصغر فاضلی، وزیر آموزش و پرورش، قرائت شد. محمد ناصری، دبیر

جشنواره، گزارشی درباره مراحل جشنواره ارائه داد و گفت: «از میان ۴۰۰ کتاب رسیده به دبیرخانه، ۲۱۴ عنوان از ۷۷ ناشر، پس از تفکیک در اختیار شش گروه داور قرار گرفت.»

به گفته ناصری، در هر گروه ۳ نفر داور آثار را بررسی کردند و در نهایت ۳۱ عنوان کتاب قرآنی نامزد دریافت جایزه شدند.

دبیر جشنواره گفت: «این آثار در سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۳ چاپ شده بودند.»

وی از برخی ناشران به سبب شرکت نکردن در فراخوان جشنواره یا دیر به فکر شرکت افتادن گله کرد. وی موازی کاری، تکراری بودن، جزیره‌ای عمل کردن ناشران، کلیشه‌ای شدن ادبیات آثار قرآنی و نداشتن جاذبه برای کودکان را از جمله آفات این حوزه برشمرد و خلأها را در زمینه‌هایی مانند تفسیر، مفاهیم قرآنی و سبک زندگی اعلام کرد.

معرفی آثار برگزیده

در ادامه مراسم، مؤلفان و کتاب‌های برگزیده و تقدیری، در شش گروه به شرح زیر معرفی شدند:

۱. تفسیر و ترجمه

اثر برگزیده: «فرهنگ‌نامه سوره‌های قرآن به زبان ساده» مؤلف: غلامرضا حیدری ابهری، انتشارات قدیانی اثر تقدیری: «علوم قرآنی» مؤلف: کریم دولتی، انتشارات خانه کتاب در این گروه شش عنوان کتاب نامزد دریافت جایزه شدند.

۲. حفظ و آموزش روخوانی

اثر برگزیده: «معلم یار دین و زندگی ۲ و ۳» مؤلفان: مریم حجت و فرشته قاسم‌زاده، انتشارات ضریح آفتاب انتشارات کتابدار توس این گروه پنج عنوان کتاب نامزد تقدیری داشت که در نهایت کتاب کار و آموزش قرآن پایه‌های هفتم و هشتم نوشته علیرضا لکزایی، از انتشارات بخشایش، اثر تقدیری شناخته شد.

۳. دانستنی‌ها و لطایف قرآنی

از میان چهار اثر نامزد برای کسب جایزه، داوران چنین انتخاب کردند:

اثر برگزیده: بچه‌ها سلام: «آشنایی با آداب سلام» مؤلف: علیرضا تقیان و دیگران، انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری یاسین امین. و از مجموعه سه جلدی «قرآن، کودک، سرگرمی» نوشته علیرضا افشار مقدم تقدیر به عمل آمد. این مجموعه را انتشارات جمال در دسترس علاقه‌مندان قرار داده است. در این گروه چهار عنوان کتاب به مرحله نهایی رسیده بودند.

۴. قرآن و سبک زندگی

اثر برگزیده: «مجموعه ۲ جلدی «آموزش روش‌های تدبر در قرآن» مؤلف: احمد رضا اخوت، انتشارات قرآن و اهل بیت. نبوت/همشهری

اثر تقدیری: «فرهنگ‌نامه سبک زندگی»

مؤلف: غلامرضا حیدری ابهری، انتشارات قدیانی در این گروه هفت اثر نامزد دریافت جایزه بودند.

۵. قصه‌های قرآنی

از میان چهار اثر راه یافته به مرحله نهایی، داوران هیچ کتابی را در حد دریافت جایزه اول نداشتند و از مجموعه ۱۲ جلدی «قصه‌های خدا» نوشته بهروز رضایی کهریز تقدیر شد. ناشر این مجموعه انتشارات طلایی است.

۶. مفاهیم و معارف قرآن کریم

داوران از بین پنج اثر مرحله نهایی این کتابها را به عنوان تقدیری و برگزیده به جامعه مخاطب معرفی کردند: اثر برگزیده: «ارتباط نهج البلاغه و قرآن»

مؤلفان: مجید معارف، حامد شریعتی نیاسر. انتشارات بنیاد نهج البلاغه

اثر تقدیری: «نقش تاریخی زن از دیدگاه قرآن»

مؤلف: سید ابراهیم حسینی. انتشارات کانون اندیشه جوان یادآور می‌شود، به مؤلفان آثار برگزیده، تندیس جشنواره و جایزه اول تعلق گرفت و به مؤلفان آثار تقدیری، جایزه دوم به همراه لوح تقدیر اهدا شد.

برنامه‌های جشنواره

در طول برگزاری مراسم، نمایشگاهی از آثار معرفی شده به مرحله نهایی نیز برگزار شده بود.

سخنرانانی که در زمینه آثار قرآنی و قرآن سخنرانی کردند نیز عبارت بودند از: **حجت الاسلام محی الدین بهرام محمدیان**، رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی؛ **حجت الاسلام حشمتی**، معاون قرآن و عترت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ **حجت الاسلام محمدی**، عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی.

ویژه‌نامه دوازدهمین جشنواره که در قالب فصل‌نامه رشد جوانه، شماره ۴۹، پاییز ۹۴ منتشر شد نیز در اختیار حاضران قرار گرفت. این ویژه‌نامه را تنوع مطالبش خواندنی کرده است.

پخش دو فیلم کوتاه نظر همگان را به خود جلب کرد؛ اول، بخش سؤال‌های تعدادی از دختران دانش‌آموز بود که به صراحت سؤال‌ها، ابهام‌ها و برداشت‌ها و خواسته‌های خود را درباره خدا، قرآن و بعضاً معارف اسلامی و نتایج اجتماعی آن، در جلوی دوربین به زبان آوردند.

دوم، پخش فیلمی درباره مفهوم قرآنی کم‌فروشی بود. گرچه فیلم ساده و کوتاه بود، ولی از زاویه دید یک نوجوان پیام خود را به خوبی منتقل می‌کرد.

اما داوران

داوران گروه‌های ششگانه عبارت بودند از:

* **حجت الاسلام سید جواد بهشتی**، محمود کریمی و سید محمد حسین میرباقری (گروه تفسیر و ترجمه قرآن)

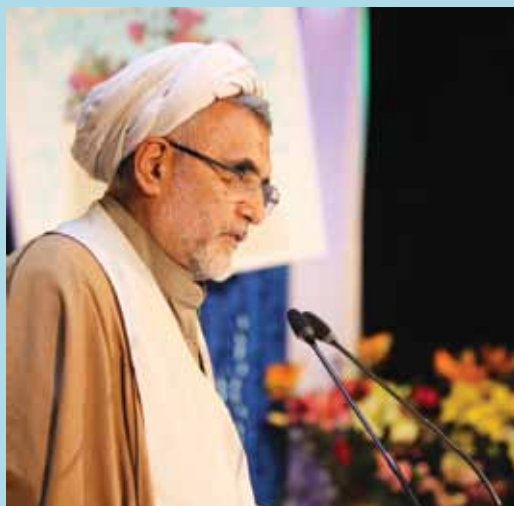
* **علی اصغر امینی**، سید مهدی سیف و احمدشاه علی (گروه حفظ و آموزش روخوانی)

* **یاسین شکرانی**، سید سجاده طباطبایی نژاد و رضا نباتی (گروه دانستنی‌ها و لطایف قرآنی)

* **محمد مهدی اعتصامی**، احمد براری و محمدرضا عاقل‌زاده (گروه قرآن و سبک زندگی)

* **پرویز آزادی**، ناصر نادری و حبیب یوسف‌زاده (گروه قصه‌های قرآنی)

* **فاطمه فاخر**، علی فرخی و مسعود وکیل (گروه

مفاهیم و معارف قرآن کریم) یادآور می‌شود گروه‌های داوری بیانیه‌هایی جداگانه درباره کتاب‌های حوزه داوری خود منتشر و آرای جمع‌بندی شده گروه را درباره نقاط قوت و ضعف، همراه با پیشنهاد، اعلام کردند.

کتاب‌های راه‌یافته به مرحله نهایی

برای آشنایی خوانندگان مجله، نام کتاب‌هایی را که در گروه‌های ششگانه به مرحله نهایی رسیده‌اند، می‌آوریم. روشن است از کتاب‌هایی که نام آن‌ها قبلاً آمده است صرف‌نظر می‌شود:

- گروه تفسیر و ترجمه:

تفسیر قرآن و روش‌های آن (عزت‌الله مرتضایی، انتشارات خانه کتاب)

• تفسیر معین زاهدی مفاهیم قرآن کریم (مؤلف محمد هودی) / مترجم: احمد براری و دیگران، انتشارات مدرسه

• دایرةالمعارف موضوعی قرآن مجید (اسماعیل لطفی، انتشارات ارونند)

• قرآن شناخت (محمد علی اسدی نسب / انتشارات کانون اندیشه جوان)

- گروه حفظ و آموزش

روخوانی:

• ادبستان قرآن (غلام عباس سرشور خراسانی، محمد قدوسی، محمد جعفر محبی، سید هادی محدث، رضا نباتی و مسعود وکیل / انتشارات محراب قلم)

• حفظ آسان قرآن (علی رضا شاهشونی / انتشارات فجر قرآن)

• قرآن دانش آموز - سال اول (سید هادی محدث، محمود کریمی، سید محمود چاوشی / انتشارات دانش آموز)

- گروه دانستنی‌ها و لطایف قرآنی

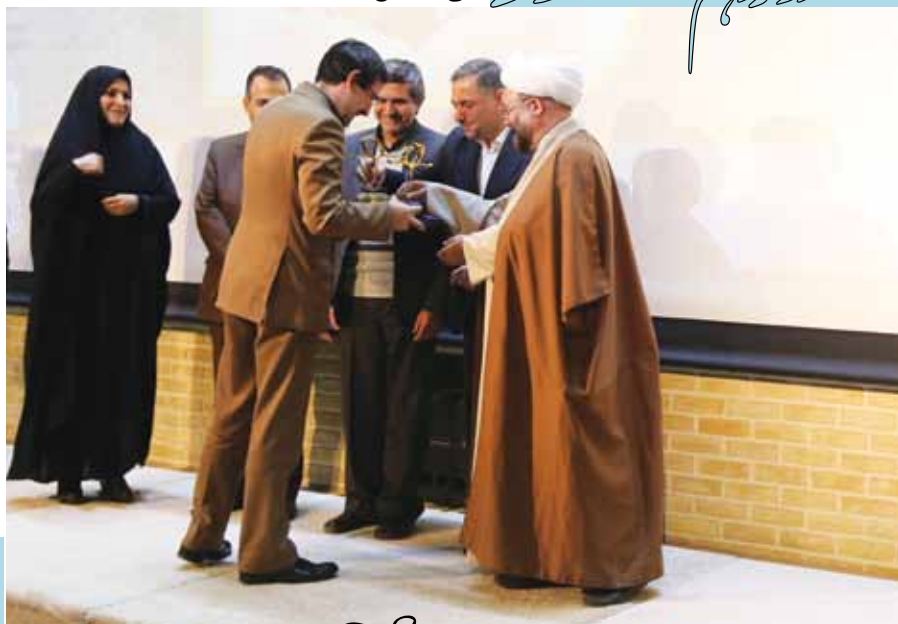

- امر به معروف و نهی از منکر در آینه قرآن کریم (محمد عابدی میانجی/ انتشارات معروف)
- مجموعه ده جلدی سبک زندگی (حاصل قلم میثم طاهرآبادی و .. / انتشارات مؤسسه ندای قرآن)
- نگرشی دیگر به قرآن (همراه با کارگاه آموزشی نگرشی دیگر به قرآن) (مهدی نحاولی/ انتشارات مؤسسه مطالعات راهبردی علوم و معارف اسلامی)
- همه را دوست بداریم (علیرضا برازش/ انتشارات امیرکبیر)

- گروه قرآن و سبک زندگی

- گروه قصه‌های قرآنی

- گروه مفاهیم و معارف اسلامی

مجله تخصصی
روانشناسی و سلامت روان
www.nooshmag.ir

رشد کودک

نحوه آشنایی با رشد کودک:

پس از واریز مبلغ اشتراک به شماره حساب ۳۹۶۶۲۰۰۰ بانک تجارت، شصتیه شماره آزمایش کد ۳۹۵ در وجه شرکت الفست، به دو روش زیر، مشترک مجله شوید:

۱. هر ماه به وبسایت مجلات رشد به نشانی: www.nooshmag.ir و تکمیل برگه اشتراک به همراه ثبت مشخصات قبضه واریزی.
۲. ارسال اصل قبضه بانکی به همراه برگه تکمیل شدۀ اشتراک یا پست سفارشی.

یا از طریق دورنگر به شماره ۹۲۰۷۷۳۳۳۱۱۱، تلفات قبضه را باز خود بکنه دارید.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

مجله های تخصصی

به صورت فصلنامه و سه شماره در سال تحصیلی منتشر می شود.

کیسه‌هایی که مجلات را در آن‌ها قرار داده و در جایی گذاشته بودم، در آوردم. همین‌طور مجلات را ورق زدم که ناگهان از لای یکی از این شماره‌ها عکس شهید بزرگوار را یافتم که برایم خیلی جالب بود. ضمن اینکه خانواده شهید نیز دنبال همین عکس بودند. این اتفاق سبب شد که مجله رشد معارف برای من قداستی خاص پیدا کند.

خانواده شهید را می‌شناختم. البته ابتدا فکر کردم، به این علت که زیاد دنبال عکس شهیدی بودم، در خواب هم فکر یافتن عکس سبب شد تا این خیال به من دست بدهد. اما وقتی گشتم، دیدم رؤیایی کاملاً صادق بود. قرار بود این عکس در اعلامیه بزرگداشت چاپ شود که زینک آن مانده بود. و من هم آن را لای مجله گذاشته و فراموش کرده بودم. این رویداد مرا واقعاً خوش حال کرد و احساس نشاط کردم که در خدمت مجله رشد معارف هستم.

○ کار فرهنگی لذت‌ها و شیرینی خودش را به همراه خون دل خوردن‌هایی دارد. دوست دارم از جنبه شیرین آن حرف بزنم. خاطره نمی‌شود گفت، بلکه اتفاق و رؤیایی بود. شماره‌ای از مجله‌ای را می‌بستم و دنبال عکس شهیدی برای استفاده در صفحه سوم جلد می‌گشتم. البته بیشتر در پی یافتن عکس جدیدتری از شهید چمران یا شهید مطهری بودیم. در میان مجموعه عکس‌هایی که در آرشیو شخصی داشتم، عکسی نیافتم. زمان هم کم بود و من روز بعد باید عکس را تحویل می‌دادم. شب خوابی دیدم و در خواب فردی که اصلاً نمی‌شناختم، خطاب به من گفت: «آیا عکس مورد نظر را پیدا کردی؟» گفتم: «خیر.» گفت: «درمیان شماره‌های قدیمی مجله رشد، عکس مورد نظر شما هست.»

همه شماره‌ها را نداشتم، ولی چند شماره‌ای را که در خانه داشتم و خیلی هم قدیمی نبودند، از میان

مروری بر نش‌انگ‌ر‌های ۹۹ شماره پیشین مجله رشد آموزش معارف اسلامی

- منطق و روش تدریس آن
- پزشک بیمارجو

شماره ۴:

- مسلمانان لبنان
- ادب فارسی و معارف اسلامی
- علیه امت اسلام
- سیری در ادله اثبات وجود خدا

شماره ۵ و ۶:

- بحث‌های مقدماتی در تفسیر قرآن کریم
- خطا، انحراف، اصلاح‌گری و هم‌گرایی در اسلام
- تزکیه نفس یا کشتن آن؟

شماره ۷ و ۸:

- زن، مدارج عالی علمی و ارزش‌های والای دینی
- علم حضوری
- کنگره بین‌المللی نهج‌البلاغه
- نگاهی به الحیة

شماره ۹ و ۱۰:

- سیمای اسلام ناب در پیام مقام معظم رهبری
- به مناسب اولین سالگرد رحلت بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران حضرت امام خمینی (ره)
- امام سجاد (ع) و تجدید حیات اسلام
- نخستین کنگره درس منطق

اشاره

در رنگین‌کمانی از ۹۹ شماره مجله رشد معارف اسلامی، فهرستی از نوشته‌های قابل توجه رشد طی ۲۷ سال گذشته به نظر‌تان می‌رسد. امیدواریم نگاه به تجربه‌های گذشته توشه راهی برای تهیه شماره‌های بعدی باشد.

شماره ۱:

- مقام معارف اسلامی در کلام امام
- مشکلات آموزش درس دینی در آموزش و پرورش
- مدرس زنده است تا تاریخ زنده است

شماره ۲:

- به یاد استاد شهید مطهری
- نهضت‌های ضد عقل در تاریخ اسلام
- تعریف فلسفه از نظر حکمای اسلامی
- نظرخواهی از صاحب‌نظران و معلمان محترم درس عربی

شماره ۳:

- پیام امام (ره) به گورپاچف

- فطرت از نظر قرآن و فلسفه
- نکته‌هایی درباره آموزش درس دینی

شماره ۲۲:

- معارف اسلامی در ادبیات فارسی
- تأثیر انقلاب اسلامی در جهان و نقش معلم دینی در آینده کشور

شماره ۲۳ در دسترس نبود

شماره ۲۴:

- شخصیت جهانی امام (ره)
- ارتباط حوزه و دانشگاه
- بررسی عوامل مؤثر در بروز اختلالات رفتاری

شماره ۲۵:

- امتحان درس دینی چگونه باید باشد
- فطرت از نظر قرآن و فلسفه
- یگانگی و بیگانگی در اسلام
- چرا امیرالمؤمنین (ع) قتال با خوارج را نهي فرمودند؟

شماره ۲۶:

- برنامه درسی و دینی در غرب
- عادت و استدلال (پارادوکسی در تربیت دینی)
- معرفی و بررسی نظریه رویارویی تمدن‌ها
- در مکتب تربیتی ولایت

شماره ۲۷:

- آموزش دینی: اهداف و شیوه‌ها
- تحلیلی از نهج‌البلاغه از نظر علوم تجربی
- روزنه‌ای به قرآن

شماره ۲۸:

- تصویری از نظریه نظام احسن آفرینش در قرآن کریم
- علامه سید محمد حسین طباطبایی
- غرب و لیبرالیسم از نگاه الکساندر سولنزیسین

شماره ۲۹:

- تأملی در پرسش و پاسخ‌های مذهبی
- علی (ع) و فاطمه (س): سادگی، زیبایی و شکوه
- آموزش اخلاق و ارزش‌ها
- اصالت و بقای روح

شماره ۳۰:

- نظری کوتاه به مبانی قرآن: قاعده لطف
- برگ‌هایی از دفتر زرین سیره نبوی
- هنر کتابت قرآن کریم

شماره ۱۱:

- کوشش برای اصلاح مفاهیم اسلامی در کتب درسی مدارس آلمان
- رحلت مرجع بزرگ شیعه، مرحوم آیت‌الله العظمی سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی
- جایگاه درس دینی در برنامه‌های آموزش و پرورش (سخنرانی دکتر محمد علی نجفی وزیر محترم آموزش و پرورش)
- آموزش زبان عربی (اصل شانزدهم قانون اساسی)

شماره ۱۲:

- گفت‌وگو با آقای قرائتی در مورد اقامه نماز در مدارس
- شناخت روحیات و نحوه برخورد با دانش‌آموز
- پاسخ به یک نامه و چند نکته درباره درس عربی
- گزارش دکتر حداد عادل از دبیرستان مسلمانان بانکوک

شماره ۱۳:

- پیام مقام معظم رهبری به مناسبت اقامه نماز
- درامدی بر منطق
- نشستی با یک دبیر موفق رشته عربی
- علم حضوری
- آشنایی با کتاب صحیفه سجاده به زبان انگلیسی

شماره ۱۴ و ۱۵:

- گفت‌وگو با برادر دکتر حداد عادل (پرسش‌های دبیران قرآن دبیرستان‌ها)
- نگاهی به کتاب‌های آموزش قرآن سال ۱۳۷۰
- طرحی برای اقامه نماز در مدارس (حسنعلی زهتاب)

شماره ۱۶ و ۱۷:

- نامه‌های شما
- نگرشی به نظریه اشتقاق گونه‌ها
- نظریه تکامل در تفسیر المیزان
- گزارش از نماز جماعت مدارس
- گفت‌و شنود با دکتر کلیم صدیقی

شماره ۱۸ و ۱۹:

- زن از دیدگاه قرآن
- سکولاریسم دین‌داری

شماره ۲۰ و ۲۱:

- فلسفه چیست؟

شماره ۳۱:

- انتظارات ما از برنامه‌ریزان، مؤلفان و دبیران
- توحید افعالی چگونه با اختیارات انسان قابل جمع است؟
- شجاع‌ترین مردم

شماره ۳۲:

- جوان، خانواده و معلم
- نظام احسن و امکان جهان دیگر

شماره ۳۳:

- دختران عزیز ما و نیازهای آموزشی آنها
- اختیار در متن ضرورت
- برنامه درسی تعلیمات دینی

شماره ۳۴:

- گامی به پیش
- مباحثه علمی دبیران دینی و قرآن

شماره ۳۵:

- آموزش دین در نگاه معلم دینی
- مروری بر کتاب‌های درسی دینی در کشورهای اسلامی

شماره ۳۶:

- دبیر دینی خواننده سرود آسمانی
- وضعیت مطلوب در روابط دختر و پسر

شماره ۳۷:

- پارادوکس‌های قدرت مطلق
- سرشت دینی آدمی

شماره ۳۸:

- کوشش و جوشش دینی
- اعجاز معنوی قرآن

شماره ۳۹:

- میزگرد اعتلای درس‌های دینی، قرآن و عربی
- نشاط و فعالیت در درس دینی
- نگاهی به کتاب‌های عربی در دوره دبیرستان

شماره ۴۰:

- کنگره امام خمینی و اندیشه حکومت اسلامی
- روش تدریس عربی پایه دوم دوره راهنمایی
- مردی از نسل پیامبران

شماره ۴۱:

- تأثیر تفکر فیلسوفان اسلامی بر فلسفه مغرب زمین
- دیدگاه و آرای استاد شهید مطهری درباره دین و عقل
- مبانی حکومت اسلامی در اندیشه امام خمینی (ره)

شماره ۴۲:

- حضرت علی (ع) و تربیت اسلامی
- روش تدریس عربی
- جایگاه ارزشیابی تشخیصی در فرایند یاددهی - یادگیری

شماره ۴۳:

- رهنمودهای مقام معظم رهبری در امر تدوین کتاب‌های درسی
- مهدویت در اندیشه شهید مطهری

شماره ۴۴:

- تلفیق درس‌های دینی و قرآن چرا و چگونه
- گزارشی از اجرای آزمایشی کتاب جدید التالیف دین و زندگی
- قرآن در نهج البلاغه

شماره ۴۵:

- روش تدریس اعتقادات
- تحقیقی درباره حروف ناخوانا در رسم الخط
- آشنایی با نهج البلاغه

شماره ۴۶:

- شیوه‌ای نو در اعراب‌گذاری قرآن کریم
- زیرساخت بایدها
- جستاری در روش تدریس عربی

شماره ۴۷:

- جهانی شدن و تعلیم و تربیت اسلامی
- جهانی سازی
- الگوهای جدید تدریس بینش اسلامی
- نگاهی به دومین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

شماره ۴۸:

- منطق در خدمت فلسفه
- تحلیل خطبه ۱۶ نهج البلاغه از نظر علوم عربی
- پدیدار شناسی

شماره ۴۹:

- سیره معصومین (علیهم السلام)
- ویژگی‌های کتاب دین و زندگی
- امثال رایج عربی
- احیای تفکر اسلامی (شهید مطهری)

شماره ۵۰:

- بررسی مناسبات علم و دین
- قیاس استثنایی
- نگرش به زبان عربی، زبان قرآن
- شهید شمع تاریخ (تاریخچه زندگی شهید مطهری)

شماره ۵۱:

- شمس‌الوحي: اصول و مبانی تفسیر قرآن
- هست‌ها و باید‌ها
- جایگاه و اهمیت درس دینی
- فلسفه قصص

شماره ۵۲:

- درامدی بر شناخت قرآن
- دست‌های شیطان
- سخنی با دبیران فلسفه و منطق

شماره ۵۳:

- مسئله‌های جوانان
- میزگرد تعلیم و تربیت دینی
- یادگیری مشارکتی
- تفاوت‌های زبان

شماره ۵۴:

- رویکرد تفکر عقلی
- اعجاز قرآن کریم
- فرهنگ دینی و مطالعات تطبیقی
- صهیونیسم و نژادپرستی

شماره ۵۵:

- ساختار کلی کتاب دین و زندگی
- انتظارات دانش‌آموزان از ما
- رهنمودهایی از تفسیرالمیزان
- بچه‌ها می‌توانند با خدا حرف بزنند

شماره ۵۶:

- گفت‌وگو با دکتر صالح الوردانی

- تأملی در احکام قضایا
- خدا در اندیشه سقراط

شماره ۵۷:

- چرا شروع کارها با اسم... باشد
- تجربه‌های موفق آموزش
- نگاهی به نقش احیاگرانه محدث دهلوی

شماره ۵۸:

- دلالت وزن‌های واژه‌های عربی
- دیدگاه صاحب‌نظران و دبیران درباره کتاب دین و زندگی
- اصول حاکم بر برنامه تعلیم و تربیت دینی

شماره ۵۹:

- شخصیت و رفتار دینی
- رهنمودهایی از تفسیرالمیزان
- مجازی‌سازی و وانمودسازی

شماره ۶۰:

- موعود ادیان
- شخصیت و رفتار دینی
- معرفی مراکز پاسخگویی به سؤالات و شبهات دینی

شماره ۶۱:

- بیابید با زبان عربی آشتی کنیم
- کلام و فلسفه در شعر شاعران
- نقدی بر کتاب‌های دین و زندگی

شماره ۶۲:

- نیازهای حقیقی، مسئولیت جهانی
- جلوه‌های نحوی و بیانی
- اندیشه‌های فارابی در تربیت

شماره ۶۳:

- هستی، ترجمان حکمت و تدبیر
- رهنمودهایی از تفسیرالمیزان
- معیارهای طراحی سؤال امتحانی

شماره ۶۴:

- نگاهی به مرکز نشر معارف اسلامی
- جلوه‌های نحوی و بیانی در آیات قرآنی
- علم پیشین الهی

شماره ۶۵:

- جایگاه امام حسن مجتبی (ع) در حدیث شیعه
- تأملی بر بن‌مایه‌های فرهنگ انتظار
- مراحل و مراتب جهاد اکبر

شماره ۶۶:

- طرح تلخیص نموداری کتاب دین و زندگی
- گفت‌وگو با حجت الاسلام ذوعلم
- دریچه‌ای بر غدیر

شماره ۶۷:

- موقعیت ما از دیدگاه قرآن و علم
- تاریخ فلسفه

شماره ۶۸:

- تأملی بر برخی از دیدگاه‌های علوم انسانی
- نیازها و انتظارات از درس دینی
- یادگیری و یاددهی به روش شبکه‌ای

شماره ۶۹:

- آسیب‌های تعلیم و تربیت دینی
- وحدت و کثرت وجود
- جوهر درس را در تصویر آن بیابید

شماره ۷۰:

- مقصود از علم دینی
- رهنمودهایی از تفسیر المیزان

شماره ۷۱:

- سیمای امام زمان (عج) در نهج البلاغه
- نقد و بررسی سؤالات دینی و قرآن

شماره ۷۲:

- راه موفقیت در تربیت عقلانی دانش‌آموزان کدام است؟
- سیر تاریخی منطق قدیم

شماره ۷۳:

- قرآن و خاورشناسان
- مقصود ما از علم دینی

شماره ۷۴:

- علم، مفهومی کلیدی در تمدن و فرهنگ اسلامی
- نگاهی به مبانی عقلی ولایت فقیه

شماره ۷۵:

- سؤال‌های دانش‌آموزی
- جریان‌شناسی عرفان‌های نوظهور

شماره ۷۶:

- اصل بر کیفیت است
- علیت در فلسفه با رویکردی به آثار ابن‌سینا

شماره ۷۷:

- نبرد دائمی
- امامان شیعه و وحدت اسلامی
- رابطه حرکت جوهری با معاد جسمانی در فلسفه ملاصدرا

شماره ۷۸:

- شبهات و چالش‌های دانش‌آموزان
- ارتقای حجاب و عفاف چگونه؟
- نگاهی به فیلم سینمایی سنگسار ثریا

شماره ۷۹:

- انقلابی‌گری
- با نان معلمی بسازیم
- ضرورت تغییر در ساختار ارزشیابی
- بررسی و شناسایی علت افت تحصیلی

شماره ۸۰:

- روش مواجه شهید مطهری با مسائل جدید
- جایگاه فلسفه در آموزش علوم انسانی (۲)

شماره ۸۱:

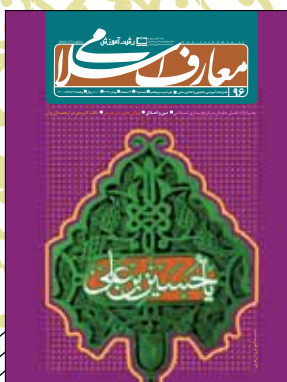
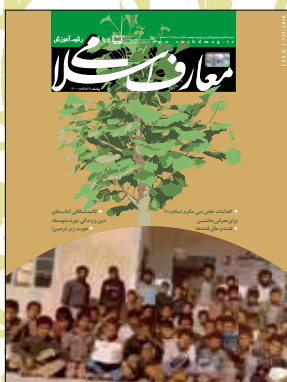
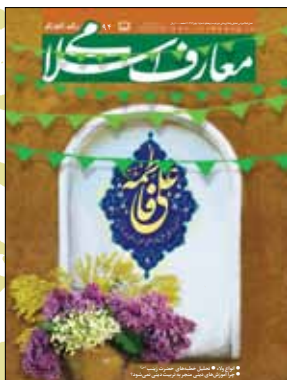
- رابطه حجاب با حیا و عفاف
- ضرورت تفکر و تدبیر در امثال قرآن
- آثار اعتقاد به مهدویت از دیدگاه قرآن و حدیث

شماره ۸۲:

- احساس نیاز، محرک یادگیری
- ظهور، گنجینه دانش اسلامی
- پاسخ به شبهات

شماره ۸۳:

- درس توحید از زبان شیطان
- نماز و آرامش روانی خانواده
- همراه با معلمان دینی در مشهد مقدس

شماره ۹۲:

- چندان موفقیت‌آمیز عمل نکردیم
- بیداری اسلامی

شماره ۹۳:

- چرا انسان به نماز خواندن محتاج است؟
- زیبایی‌شناسی در کلمات قصار حضرت علی (ع)

شماره ۹۴:

- چرا آموزش‌های دینی منجر به تربیت دینی نمی‌شود؟
- آسیب‌شناسی کرامت انسان از منظر قرآن
- تجربیات خلاق و روش تدریس فعال

شماره ۹۵:

- عنصر اخلاق در برنامه درسی ملی
- قیاس استثنایی
- ارتباط هستی‌شناختی و روان‌شناسی

شماره ۹۶:

- بصیرت دانش‌آموزی و تفکر تکفیری
- زهر (س) نقش جاودان در تاریخ
- نقد سؤالات درس معارف اسلامی در کنکور ۹۳

شماره ۹۷:

- باور کنیم سکه به نام محمد است
- شیطان دشمن آشکار (نقد فیلم NOAH)

شماره ۹۸:

- چرا مجلات رشد آموزش قرآن و معارف تلفیق شدند
- آخرت جهان
- نهج‌البلغه‌های دست‌نوشته در ایران

شماره ۹۹:

- انسان پس از دنیا
- یازده روش برای تدریس شاد
- اختفای دین به قصد اکتشاف دین

شماره ۸۴:

- دانش‌آموزان و خداشناسی
- من کیستم؟
- آخرالزمان، منجی‌گرایی و سینما

شماره ۸۵:

- مهدویت در آثار عالمان اهل سنت
- ادب و دعا در صحیفه سجادیه
- آیا وجود می‌تواند محمول باشد؟

شماره ۸۶:

- آموزه‌های امام علی (ع) در تعلیم و تربیت
- ویژه‌نامه آموزش زبان عربی
- نقد فیلم سینمایی فنا ناپذیران

شماره ۸۷:

- بیانیه افتخارآمیز
- هندسه معرفتی اسلام
- آن بزرگ تسخیرناپذیر

شماره ۸۸:

- تربیت دینی نوجوان
- از توهم علم تا علم حقیقی
- شبکه‌های شیعی در اینترنت

شماره ۸۹:

- تصویر نماز
- فرقه ساختگی
- یک گام موفق

شماره ۹۰:

- جهاد فرهنگی امام محمد باقر (ع)
- سبک زندگی
- گفتن، آموزش دادن نیست

شماره ۹۱:

- تربیت منتظران واقعی
- معرفه‌الله
- چند تمثیل فلسفی

دلم می‌رفت به مسجد جمکران و از فضای تصویری آن جاتکه‌ای برمی‌داشتم

پای صحبت جعفر وافی، گرافیکست پیشین
مجله رشد آموزش معارف اسلامی

هر کاری بلدم، انجام بدهم تا وقتی که کار چاپ
شد، حسرت نخورم که ای کاش از تصویر یا
طرح دیگری استفاده می‌کردم.

• یعنی خاطرات شیرین همکاری با
رشد معارف همیشه با شماست. به یاد
دارید از میان ۲۲ شماره‌ای که آماده
کردید، به کدام شماره‌ها علاقه بیشتر
داشتید و از دیدنش لذت می‌بردید؟

• همه‌اش خوب بود. یک شماره مربوط به مراسم حج بود که
روی جلد استفاده شد و شعار معروف حاجیان را آوردیم: «اللهم
لیبیک»، با رنگ زرشکی. هنوز هم می‌بینم، خوش حال می‌شوم.
جلد مناسبتی عید غدیر خم هم خوب درآمد.

• فکر می‌کنید چه طور می‌شود مجله‌ای بتواند تا ۱۰۰
شماره منتشر شود؟

• به این علت است که خوانندگان پیگیر کار مجله‌اند. شمارگان
هم نشان می‌دهد که مخاطب دارد. خود من چند سالی است که
با مجله همکاری ندارم، ولی مشتاقم هر شماره آن را ببینم. زیرا
موضوع‌ها را خوب انتخاب می‌کنند و تکراری نیستند. از تنوع
موضوعی برخوردار است و مجله‌ای به‌روز محسوب می‌شود.
خیلی خوشحالم که به صدمین شماره انتشار رسید.

• خاطره خاصی هم دارید؛ گرچه می‌فرمایید همه‌اش
به یاد ماندنی است.

• عرض کنم که می‌خواستیم طرح جلدی را آماده کنیم و
دو مناسبت شهادت و ولادت داشتیم. دکتر خالقیان به شوخی
گفت: می‌توانید هر دو مناسبت را با هم در جلد بیاورید! هنوز
این موضوع را به یاد دارم. نمی‌شد که هر دو را با هم کار کنیم.
این نکته را هم بگویم، وقتی مجله درمی‌آمد، اول به دست من
می‌رسید و زنگ می‌زد و اطلاع می‌دادم. با در آمدن هر شماره
گویای روز تولد جدیدی است. خیلی خوش حال می‌شدیم. ما با
دکتر اعتصامی و دکتر خالقیان وقتی حاصل کار را می‌دیدیم،
خستگی از تنمان درمی‌رفت.

جعفر وافی از گرافیکست‌های قدیمی مجلات رشد
است که تجربه‌های خوبی در طراحی مجلات مختلف
دارد. مدتی گرافیکست مجله رشد معارف اسلامی بوده
است که از این دوران به خوبی یاد می‌کند. با هم برخی
از خاطرات ایشان را از همکاری با مجله رشد معارف
اسلامی را مرور می‌کنیم.

* * *

• با چه حسابی طرح یک مقاله و چارچوب صفحه را
آماده می‌کردید؟

• پس از اینکه به مجله معارف آمدم، کوشیدم مطالعه کنم
تا با موضوع‌های متنوع معارفی آشنا شوم. البته دکتر خالقیان
مدیر داخلی وقت هم از نظر فکری کمک می‌کرد تا عکس‌ها
یا طرح‌هایی که انتخاب می‌شوند، با محتوای مقاله هماهنگی
داشته باشند.

• برای گرافیکست، زمان آماده‌سازی مجله چند روز
طول می‌کشید؟

• ۱۰ روز، ولی من قبل از ۱۰ روز آن را آماده می‌کردم.
البته لذتی که از کار می‌بردم، سبب سرعت بخشیدن به امور
می‌شد. معلوم است که همکاری سردبیر و مدیر داخلی هم مزید
بر علت بود.

• می‌فرمایید کار ذوقی توأم با خلاقیت هنری بود؟

• درست است. تفاوت دیگر این است که در مجله معارف، هر
جارا مناسب می‌دیدم، از طرح اسلیمی یا تصویر مناسب استفاده
می‌کردم، هنگام ولادت ائمه به دلیل علاقه دینی دلم می‌خواست

ساده آماده نشر می‌شد. الان بنده یا همکاران دیگر گرافیکست می‌کشیم حتی اگر مطلبی تصویری ندارد، خودمان تصویر مناسبی برای آن تدارک ببینیم تا از حالت یک‌دست اولیه خارج شود و جذابیت پیدا کند. از زمانی که چاپ مجلات چهاررنگ شده، دست ما برای کار بازتر است و کیفیت هنری بالاتر رفته است.

● شما به زیبایی‌شناسی موضوع می‌پردازید، در حالی که صفحه‌آرایی نیز چنین مفهومی را القا می‌کند؟ آراستن صفحه!
○ گرافیک به صفحه‌آرایی خیلی نزدیک است.

● آیا می‌توان گفت صفحه‌آرایی یکی از جنبه‌های گرافیک است.

○ درست است. زیرا حروف‌چین هر مطلبی را با تعداد کلمات مشخص در یک صفحه حروف‌چینی می‌کند، اما صفحه‌آرایی است که آن را از متن اولیه متمایز می‌کند و کار تایپست و صفحه‌آرا دو تا عمل می‌شود. صفحه‌آرا وقتی متن را در اختیار می‌گیرد، برای تیترو سوتیتر آن قلم در نظر می‌گیرد و برای خود متن هم تصویر و قلم مناسب را انتخاب می‌کند. گذشته از قواعد اولیه صفحه‌آرایی، خود صفحه‌آرا نیز می‌تواند در کارش خلاقیت به خرج دهد و از قواعد اولیه عبور کند. برای مثال، آیا بخش سفید در پایین و بالای صفحه باید دو سانت باشد یا می‌تواند به تناسب مجموعه کار، هدف متن و آرایش عمومی صفحه تغییر کند؟ این تشخیص با صفحه‌آراست. البته بیشترین ذوق گرافیکست را باید در جلد کتاب یا مجله دید. به همین دلیل صفحه‌آراها یا گرافیکست‌هایی که صفحه‌آرایی می‌کنند، کار جلد را به دیگری که تجربه کار جلد دارد، می‌دهند و این فرد را عنوان «طراح جلد» می‌شناسند.

● از شماره پاییز این دو مجله به صورت یک مجله در آمده است. آیا این موضوع فکر تا را به خود مشغول می‌کند که چه کار کنید تا به اصطلاح از نظر بصری، مجله‌ای متفاوت به دست مخاطبان برسانید؟

○ صدرصد، گرچه تا متن به دست ما نرسد نمی‌شود تصمیم گرفت، ولی به دلیل آشنایی با کلیات موضوع، فرم‌هایی را آماده کرده‌ام. در حقیقت ذهنم را درگیر کرده است. زیرا دوست دارم در این مجله کار متفاوتی ارائه بدهم و زمینه ابتکار هم خیلی وجود دارد. برخلاف مجلات دیگر که همیشه چارچوب مشخصی دارد، مجله رشد قرآن و معارف جای کار زیادی دارد. به همین دلیل فکر و ذهن گرافیکست را درگیر خودش می‌کند. به هر حال برایم خیلی اهمیت دارد که بتوانم کار خوبی ارائه بدهم.

موفق باشید.

در حوزه رسانه های قرآنی، همیشه فرصت نوآوری وجود دارد

پای صحبت نوید اندرودی، طراح گرافیک مجله

از سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲ همکاری ام را با مجلات رشد و به طور کلی «انتشارات مدرسه» شروع کردم. تابستان تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ با مجلات رشد تاریخ و فیزیک همکاری داشتم و در این سال با رشد آموزش قرآن کارم شروع شد که تاکنون ادامه دارد.

در ابتدای همکاری ام، مجله تکرنگ (سیاه و سفید) بود. از سه سال پیش مجله چهاررنگ شد. با این تغییر نقطه قوتی برای کار گرافیکست به وجود آمد. زیرا در حوزه رسانه‌های قرآنی فضای کار بسیار زیاد است و به همین علت فضای بصری مجله بهتر شد.

* * *

● خوب است بیرسم ما باید از گرافیک چه انتظاری داشته باشیم؟ حدود کار گرافیکست چیست؟ می‌دانید که قبلاً در شناسنامه مجله می‌نوشتند «طراح» یا «صفحه‌آرا». بعد آن را به «گرافیکست» تبدیل کردند. چه تفاوتی با هم دارند؟

○ به موضوع صفحه‌آرایی اشاره می‌کنم. هر کاری که برای چاپ آماده می‌شود تا به دست مخاطب برسد، از نظر بصری و دیداری باید جذابیت‌هایی را با خود داشته باشد، و گر نه می‌توان همان صورت اول مطلب تایپ شده را به مخاطبان داد. به‌ویژه این کار برای گروه سنی کودک و نوجوان اهمیت بیشتری دارد. پس گرافیک یعنی همراه کردن متن با طرح و تصویر تا جذابیت بصری لازم را پیدا کند.

کار بنده در اینجا با مجلات تخصصی آغاز شد. به همین دلیل موضوع جاذبه بصری زیاد مورد توجه نبود و کار خیلی

آرزوی سی ساله من

پای صحبت یونس باقری

مدیر داخلی مجله و عضو هیئت تحریریه مجله
رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی

عضو هیئت تحریریه مجله رشد آموزش معارف اسلامی بودم و بعد از مدتی، عضو هیئت تحریریه و مدیر داخلی مجله نوپای رشد آموزش قرآن شدم. از شماره ۹۸ هم که مجلات رشد قرآن و معارف اسلامی با هم تلفیق شده‌اند، افتخار آن را دارم که عضو هیئت تحریریه و مدیر داخلی این مجله باشم. شماره‌ای که در اختیار شمامست، یکصدمین مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی است که قرار است در بهار ۹۵، مراسم نکوداشت انتشار یکصدمین شماره برگزار شود. وقتی جلسات هیئت تحریریه برگزار می‌شد، ناخودآگاه یاد آن دوران خودم افتادم که دوست داشتم بدانم مجلات را چه کسانی تولید می‌کنند و افکار و اندیشه‌هایشان چیست. خوشحال هستم که آرزوی سی ساله خود را در یکصدمین شماره مجله رشد آموزش قرآن و معارف اسلامی محقق شده می‌بینم.

شما در این مجله با کسانی آشنا شدید که سیاست‌گذاران و مسئولان اجرایی مجله رشد قرآن و معارف اسلامی هستند.

به نظرم تنها تفاوتی که مجلات رشد با دهه‌های گذشته کرده‌اند، این است که در آن زمان‌ها بیشتر محتوای مجله را افرادی غیر از دبیران دینی و قرآن تولید می‌کردند، ولی اینک با افتخار می‌توانم بگویم که بیش از هفتاد درصد محتوای مجله را دبیران دینی و قرآن استان‌ها تولید می‌کنند. این آمار نشان می‌دهد که در طی این سال‌ها دبیران توانمندتر شده‌اند و می‌توانند دست به قلم ببرند. من از این موضوع بسیار خوشحالم و امیدوارم روزی برسد که همه دبیران دینی و قرآن مشترک مجله رشد آموزش قرآن و معارف باشند.

به امید چنین روزی!

یادم می‌آید در دهه شصت وقتی برای نخستین بار به عنوان دبیر دینی و قرآن وارد یکی از دبیرستان‌های تهران شدم، جوانی بودم که هنوز فضای آموزش و پرورش را نمی‌شناختم. برائش یک اتفاق که خوش‌یمن هم بود، ابلاغ تدریس درس دینی و قرآن را گرفته بودم. تفاوت سنی من و شاگردانم خیلی نبود. تعداد دانش‌آموزان سرکلاس به بالای ۴۵ نفر می‌رسید و تقریباً نیمی از افراد کلاس از من درشت‌تر و قوی‌تر بودند.

یک روز در ساعت استراحت یا همان زنگ تفریح مدرسه، به‌طور تصادفی روی میز دفتر دبیران مجله‌ای دیدم که مزین به نام رشد معلم بود. وقتی صفحات آن را ورق می‌زدم، متوجه شدم حسی مرا به سوی آن می‌کشاند. مجله را به خانه بردم و تقریباً تمام صفحات آن را خواندم؛ به خصوص مصاحبه‌هایی را که با معلمان صاحب قلم و نویسنده انجام شده بود. این اولین تجربه من با مجلات رشد بود.

آن قدر علاقه‌مند شده بودم که از روی نشانی مجله به خیابان ایرانشهر تهران رفتم و شماره‌های قبلی مجله را تهیه کردم. البته با سایر مجلات رشد هم در آنجا آشنا شدم. به عنوان مشتری پر و پا قرص، وقتی مجلات رشد را مطالعه می‌کردم، دوست داشتم بدانم چه کسانی آن‌ها را تولید می‌کنند؟ تحصیلاتشان چیست و شکل و قیافه آن‌ها چه طور است؟ بیشتر از همه دوست داشتم بدانم نظرات و اندیشه‌های آن‌ها در باب مسائل آموزش و پرورش چیست؟ ولی متأسفانه در داخل مجله مصاحبه با دست‌اندرکاران تولید مجله کمتر یافت می‌شد.

دست تقدیر بر آن شد که خود بنده در دهه هفتاد از همکاران سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی باشم؛ یعنی همان جا که مجلات نیز تولید و منتشر می‌شدند. مدتی

